

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BÜYÜKELÇİLİK BİNALARINDA SİMGESELLİK
BOYUTUNUN İRDELENMESİ

Banu ÖKSÜZ

Kasım, 2006
İZMİR

BÜYÜKELÇİLİK BİNALARINDA SİMGESELLİK BOYUTUNUN İRDELENMESİ

**Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Anabilim Dalı**

Banu ÖKSÜZ

**Kasım, 2006
İZMİR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

BANU ÖKSÜZ tarafından **YRD.DOÇ.DR.YASEMİN SAYAR** yönetiminde hazırlanan “**BÜYÜKELÇİLİK BİNALARINDA SİMGESELLİK BOYUTUNUN İRDELENMESİ**” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.....

Yrd.Doç.Dr.Yasemin SAYAR

.....

Yrd.Doç.Dr.Şeniz ÇIKIŞ

.....

Yrd.Doç.Dr.Özlem ARITAN

Prof.Dr. Cahit HELVACI

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Öncelikle, bilgi ve birikimleriyle araştırmalarımı sabır, titizlik ve özveri ile yönlendiren, desteğini her zaman hissettiğim değerli danışmanım Sayın Yrd.Doç.Dr.Yasemin SAYAR'a teşekkürlerimi sunarım. Aynı şekilde bugüne kadar eğitim ve öğrenimimde katkıları bulunan tüm öğretmenlerime, manevi destekleri için arkadaşlarıma, hayatımın her aşamasında olduğu gibi, çalışmalarım boyunca da benden desteklerini esirgemeyen babam Ekrem ÖKSÜZ, ağabeyim ORKUN ÖKSÜZ ve bugünümden gurur duyduğuna emin olduğum canım annem Zehra ÖKSÜZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

BÜYÜKELÇİLİK BİNALARINDA SİMGESELLİK BOYUTUNUN İRDELENMESİ

ÖZ

Bu tez, büyükelçilik yapılarının mimari özelliklerinin ve ulusal kimliğin temsiliyetinde oynadıkları rolün, T.C. Büyükelçilikleri kapsamında incelenmesi, belgelenmesi ve sınıflandırılması amacıyla başlanmış bir çalışmadır. Araştırmada, Türkiye'nin farklı tarihsel dönemlerdeki dış politikasının yanı sıra, dönemin baskın sosyal, politik, ekonomik faktörlerinin ve mimarlık ortamının, büyükelçilik yapıları üzerindeki mimari yansımalarına odaklanılmıştır. Örneklem grubunu T.C.Büyükelçilik yapıları oluşturmakla birlikte, gerektiğinde mimari temsiliyet özelliği taşıyan farklı yapı grupları ve yabancı ülkelere ait elçilik yapılarına da referanslar verilerek çalışma genişletilmiştir. Bu yapıların oluşturulmasında rol oynayan farklı mimar ve meslek gruplarının yorumları da, konunun çeşitli boyutlarda sergilenmesi amacıyla göz önünde tutulmuştur.

Çalışmada, büyükelçilik yapılarının mekansal örgütlenme biçimlerinin benzer tutumlar izlediği gözlenmiştir. Bununla birlikte, ulusal kimlik konusunda, mimarlıkta benzer söylemsel ve biçimsel boyutların sürekliliğini koruduğuna işaret edilmiş, T.C. Büyükelçilik yapılarının mimari temsiliyetinin, “Doğu” ve “Batı” ülkelerinde farklılık gösterdiği görülmüştür.

Anahtar sözcükler: modernleşme, ulus-devlet, kimlik, ulusal kimlik, mimari temsiliyet, büyükelçilik yapıları

ANALYZING THE SYMBOLLICAL CHARACTERISTICS OF EMBASSY BUILDINGS

ABSTRACT

This thesis is the result of a study to examine, record and classify the architectural characteristics and the function of embassy buildings in the representation of national identity concerning the Turkish Embassies. In the study, besides the foreign politics of Turkey in different historical periods, the architectural repercussions on embassy buildings of the dominant social, political, economic features and architectural milieu of the same period are tried to be elaborated. Different cases having an architectural representative characteristics and the embassy buildings of foreign countries other than the Turkish cases are referred to when necessary. The comments of variety actors in the realization of these Works are analyzed to elucidate of the issue in various levels, as well.

The similarity manners on the space organization of the embassy buildings are exposed by this investigation. In the meantime, while similar discursive and formal levels related to the national identity are perennial in architectural discourse in Turkey, the architectural representations of national identity in “East” and “West” countries are observed to indicate differences.

Keywords: modernization, nation-state, identity, national identity, architectural representation, embassy buildings.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ SINAV SONUÇ FORMU	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v

BÖLÜM BİR – GİRİŞ 1

1. Giriş.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı	2
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi.....	3

BÖLÜM İKİ – BÜYÜKELÇİLİK YAPILARI -ULUSAL KİMLİĞİN RESMİ TEMSİLİYETİ..... 6

2.1 Büyükelçi ve Büyükelçilik Kavramı	6
2.2 Büyükelçiliklerin Tarihçesi	8
2.3 Büyükelçilik Yapıları	10
2.3.1 Büyükelçilik Yapıları ve Mimari Temsiliet.....	10
2.3.1.1 Karşılıklı Kabul.....	11
2.3.1.2 Yerleşim	12
2.3.1.3 Güvenlik.....	17
2.3.1.4 İmaj	20
2.3.1.5 Tasarımcı/Mimar Faktörü	22
2.3.2 Fonksiyonel Olarak Büyükelçilik Yapıları.....	23
2.3.2.1 Büyükelçilik Evi (İkametgah Binası).....	23
2.3.2.2 Kaçılaryaya	26

2.4 T.C. Büyükelçilik Yapılarının Mimari Analizi	30
2.4.1 Analizde Kullanılan Yöntem	30
2.4.1 Araştırma Verilerinin Analizi	30
2.4.1.1 Birinci Aşama: Vaziyet Planı Analizleri.....	31
2.4.1.2 İkinci Aşama: Tekil Kitle Analizleri.....	31
BÖLÜM ÜÇ – MODERN TÜRKİYE’NİN KİMLİK TANIMI / 1930–1950	34
3.1 Batı-dışı Toplumlarda Modernleşme ve Ulusal Kimlik	34
3.2 Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de Modernleşme, Ulusal Kimlik ve Mimari Temsilîyet.....	37
3.3 Başkent Ankara ve Diplomasinin Mimarlığı Büyükelçilikler.....	48
3.3.1 “Doğu”da Temsilîyet-Tahran’da T.C.Büyükelçilik Binası	65
BÖLÜM DÖRT – T.C. BÜYÜKELÇİLİKLERİNDE KİMLİK TASARIMI / 1950-1980	77
4.1 Dönemin Dış Politikası ve Mimarlık Ortamı	77
4.2 Dönemin Büyükelçilik Yapıları ve Yarışmalar	84
4.2.1 T.C. Yeni Delhi Büyükelçiliği.....	92
4.2.2 T.C. Lizbon Büyükelçiliği	102
4.2.3 T.C. Kabil Büyükelçiliği	113
4.2.4 T.C. İslamabad Büyükelçiliği	121
4.2.5 T.C. Varşova Büyükelçiliği	129
4.2.6 T.C. Brezilya Büyükelçiliği	139
4.2.6.1 Brezilya Büyükelçiliği-I-	141
4.2.6.2 Brezilya Büyükelçiliği-II-	149
4.2.7 T.C. Sofya Büyükelçiliği	154
4.2.8 T.C. Cakarta Büyükelçiliği	162

4.2.9 T.C. Beyrut Büyükelçiliği	171
4.2.10 T.C. Tokyo Büyükelçiliği	180
4.2.11 T.C. Lefkoşe Büyükelçiliği	190
4.2.12 T.C. Paris Büyükelçiliği	197
BÖLÜM BEŞ – 1980 SONRASI BÜYÜKELÇİLİK YAPILARI.....	202
5.1 Dönemin Dış Politikası ve Mimarlık Ortamı	202
5.2 Büyükelçilik Yapıları ve Orta Doğu ile İlişkiler	207
5.2.1 T.C. Tripoli Büyükelçiliği	211
5.2.2 T.C. Brezilya Büyükelçiliği	220
5.2.3 T.C. İslamabad Büyükelçiliği	229
5.2.4 T.C. Kuveyt Büyükelçiliği	241
5.2.5 T.C. Bağdat Büyükelçiliği	249
5.3 Büyükelçilik Yapıları ve Yeni Coğrafyalar.....	250
5.3.1 T.C. Taşkent Büyükelçiliği	257
5.3.2 T.C. Almatı Büyükelçiliği	265
BÖLÜM ALTI – SONUÇLAR	268
6.1 T.C. Büyükelçilik Yapılarında Ulusal Kimliğin Mimari Temsiliyeti ve Analizlerin Değerlendirilmesi	268
6.1.1 Büyükelçilik Yapıları Özelinde Yapılan Fonksiyon Analizlerinin Değerlendirilmesi	269
6.1.2 T.C. Büyükelçilik Yapıları Özelinde Yapılan Biçim Analizlerinin Değerlendirilmesi	271
KAYNAKLAR	275

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

18. yüzyıldan itibaren Batıda başlayan toplumsal, sosyal, ekonomik ve politik alanlardaki dönüşümler çerçevesinde, Batı’da ulus-devletler kurulmuş ve uluslar yabancı ülkelerde varlıklarını temsil etmek, ulusal çıkarlarını korumak, ev sahibi ülkelerle çeşitli alanlarda ilişkiler kurmak gibi amaçlarla yabancı ülkelerde büyükelçilikler açmaya başlamıştır. Bu anlamda bir ulusun varlığını, kimliğini ve diplomatik amaçlarını yansıtan büyükelçiliklerin, bir yapı tipi olarak, temsil ettiği ülkenin mimari katvizitini oluşturduğu söylenebilir. Ulus-devletlerin kurulmasıyla beraber ortaya çıkan “ulusal kimlik” kavramı da, büyükelçilik yapılarının mimarisinde temsiliyet fırsatı bulmuştur. Konuya Batı’da başlayan ve zamanla Batı-dışı toplumlara da yayılan modernleşme hareketi açısından bakıldığında, bu yapıların işlevsel özelliklerinin yanında, kimlik tartışmalarını somutlaştıran mimari karakteristiklere sahip olduğu görülmektedir.

Mimarlık literatüründe, büyükelçilik yapıları ile ilgili yayınlara çok rastlanmamaktadır. Bu konuda yapılan kapsamlı araştırmalardan biri, Jane C. Loeffler’in (1998), “The Architecture of Diplomacy” adlı kitabıdır. Loeffler kitabında, II.Dünya Savaşı’ndan itibaren ABD’nin izlediği dış politikaların, büyükelçiliklerin mimarisi üzerindeki yansımaları hakkında bilgi vermektedir. Chiara, J.D. ve Crosbie, M.J.’un (1980) “Time-Saver Standards for Building Types”ında, ağırlıklı olarak büyükelçilik yapılarının ihtiyaç programı üzerinde durulmuştur. Bunun dışında çeşitli yabancı mimari magazinlerde, büyükelçilikler üzerine yapılan tekil mimari ürün incelemeleri de mevcuttur. Türkiye’deki mimari literatürler incelendiğinde ise, modernleşmenin mimarlığa etkilerinin birçok kişi tarafından farklı mimarlık ürünleri üzerinden irdelendiği, fakat büyükelçilik yapıları üzerinden tek bir araştırmanın olduğu görülmektedir. Mustafa H. Zelef’in (2003), “A Research On The Representation of Turkish National Identity: Buildings Abroad” konulu doktora tezi, içerisinde Expo ve büyükelçilik yapıları da olmak üzere, Türk mimarlığına ait yurtdışında gerçekleştirilen çeşitli yapı tiplerini, ülkenin değişen

politik, kültürel ve sosyal yapısı kapsamında değerlendiren bütünsel bir tarihsel yazınına örnektir. Bununla beraber Yapı, Mimarlık, Arkitekt gibi mimari magazinlerde, bazı Türk büyükelçilik yapılarıyla ilgili bilgiler, eleştiriler ve mimarlarının yorumları yer almakta fakat hiçbirinde detaylı bir sorgulamaya girilmemektedir.

Sonuç olarak, Türk literatüründe Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçilik yapılarının fonksiyonel ve biçimsel özelliklerinin, modernleşme, ulusal kimlik ve mimari temsiliyet üzerinden, ülkenin değişen politik, sosyal, ekonomik ve mimarlık ortamı bağlamında değerlendirilmesi, üzerinde yeterince çalışılmamış bir alandır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Diğer kültürlerin varlığının ispatı, aynı zamanda ev sahibi ülkenin egemenliğinin ve politikalarının bir onayı olarak ortaya çıkan büyükelçilik yapılarının geçmişi, Tanrı merkezli feodalizmin yıkılmasından sonra, Batı’da piyasa ekonomisini merkeze alan liberalizmle başlayan modernleşme hareketine ve bu süreç sonunda oluşan ulus-devlet sistemine dayanmaktadır.

Ulus-devletlerin kurulması, “ulusal kimlik” kavramını ortaya çıkarmıştır. Modernleşme hareketi, Batı’nın kendi iç dinamikleri sayesinde kendiliğinden gelişen bir süreç olduğundan, kimlik konusu burada, modernizmi ithal eden ülkelerde olduğu gibi gündemi işgal etmemiştir. 19. yüzyıldan sonra Çevre ülkelere de yayılmaya başlayan modernite modeli, bu ülkelerin Batı’da modernleşme sürecini oluşturan bileşenlerden yoksun olması nedeniyle, devlet tarafından yürütülen siyasi bir “proje” olarak örgütlenmiştir. Çevre ülkelerde “ulus-devlet” biçimi, onun olabilmesi için sosyolojik bir formasyon olan ve “millet” olarak adlandırılan toplum türünden önce oluşmuştur. Bu da devletin, kendi meşrulaştırıcı temelini oluşturacak “ulus”u ve bu ulusu bir arada tutacak “ulusal kültür” ve “kimliği” inşa etmeye yönlendirmiştir. Bu bağlamda başlayan “ulusal kimlik” arayışları, kimliğin en kalıcı ve etkili taşıyıcılarından biri olan mimarlık alanında da gündeme gelmiştir.

Batı'nın ve ona eklenilen Çevre ülkelerin modernleşme süreçlerinde, ulus-devletlerin kurulmasıyla beraber ortaya çıkan “kimlik” tartışmaları doğal olarak, ulusların yabancı ülkelerde varlıklarını temsil eden büyükelçilik yapılarına da yansımıştır. Bir Çevre ülkesi olarak Türkiye’de de, modernleşme süreciyle beraber ortaya çıkan kimlik tartışmaları ve Türk mimarlığının geçirdiği evreler paralelinde onun mimari temsiliyeti, büyükelçilik yapılarının fonksiyonel ve biçimsel anlayışlarında net olarak gözlemlenebilir.

Bu bağlamda **çalışmanın temel amacı**, ulusun varlığını temsil etmek için tasarlanan büyükelçilik yapılarının, Türkiye Cumhuriyeti özelinde tarihsel sürecini araştırmak, bu özel yapı tipinin işlevsel özelliklerini irdelemek ve bu irdelemelerin çizdiği doğrultuda, Türk mimarlığının belli dönemlerde değişen anlayışları da dikkate alınarak, elçilik yapılarının “ulusal kimliğin temsiliyeti” bağlamında oynadıkları rolü belirlemektir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın konusu olan büyükelçilik yapıları, işlevsel ve temsiliyetçi özelliği ile mimarlık alanının farklı dallarına ait gelişmeleri ve somut ürünleri barındırmaktadır. Bu anlamda büyükelçiliklerin, yalnızca işlevsel bir ürün olarak değil, bir süreç içerisinde ve bu sürece etki eden faktörlerle birlikte kavranması gerekmektedir. Bu çalışmada ilk aşamada büyükelçilik yapılarının genel özellikleri ele alınmakla birlikte, bu binaların mimari ifadesi için başlıca araştırma politik değil mekansal/fonksiyonel tartışmalar olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçilik yapılarının mimari irdelemesi, vaziyet planı ve yapı ölçeğinde gerçekleştirilen fonksiyon ve biçim analizleri ve bu analizlerden elde edilen değerlendirmelerin ulusal kimlik ve mimari temsiliyet çerçevesinde, ülkenin değişen dış politikasıyla beraber yorumlanmasıyla yapılacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilik yapılarının mimari değerlendirmesi, elde edilen verilerle sınırlıdır. Bu doğrultuda, ağırlıklı olarak mimarlık ve konunun gerektirdiği farklı alanlarda literatür taraması yapılmış, örneklerin mimari analizi bağlamında

temel mimari kaynaklar araştırılarak vaziyet planı ve yapı ölçeğindeki analizlerin üzerinde geliştirileceği temel kriterler belirlenmiştir. Bayındırlık Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı ve mimarlarla kurulan kişisel iletişimlerden elde edilen bilgilerin yanı sıra, şematik analizlerle elde edilen bulguların irdelenip değerlendirilmesinde, farklı mimar ve eleştirmenlerle beraber, binayı kullanan diplomatların düşüncelerinden de yararlanılmıştır. Bununla birlikte, çalışma ile ilgili verilerin eksikliği ve azlığı ve proje müelliflerinin genellikle, konunun güvenlik açısından hassasiyeti nedeniyle projelerin mimari çizim taleplerini geri çevirmeleri, araştırmanın yapılmasını zorlaştırmıştır.

Çalışma altı ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemi anlatılmıştır.

İkinci bölümde, öncelikle büyükelçilik kavramı ve büyükelçiliklerin tarihçesi üzerinde durulmuştur. Büyükelçilik yapıları bu bölümde mimari temsiliyet ve fonksiyonel özellikleri bakımından iki ana alt başlıkta incelenmiştir. Karşılıklı kabul, yerleşim, güvenlik, imaj ve tasarımcı/mimar faktörleri bağlamında mimari temsiliyet, çeşitli ülkelere ait büyükelçilik yapılarıyla örneklemeler yapılarak araştırılmış, bu şekilde farklı ulusların mimari temsiliyet yaklaşımları hakkında da bilgi edinilmiştir. Fonksiyonel olarak büyükelçilik yapıları başlığı altında, elçiliklerin bina programları, büyükelçi evi ve kançılara bölümlerini oluşturan mekanların tanıtılması ve birbirleriyle olan ilişkileri araştırılmıştır. İkinci bölümün son ana başlığında, büyükelçiliklerin mimari analizlerinde kullanılacak yöntem ve vaziyet planı ile yapı ölçeği olmak üzere iki aşamada yapılacak analizlerde kullanılacak kriterler belirlenmiştir.

Üçüncü bölümde, modernleşme ve ulusal kimlik konusu Batı-dışı toplumlar bağlamında ele alınarak, bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme, ulusal kimlik ve mimari temsiliyet anlayışı araştırılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında başkent Ankara'da gerçekleşen mimari faaliyetlerle birlikte, başkentte ve yabancı ülkelerdeki büyükelçilik yapılarının, mimari ve diplomatik özelliklerine değinilmiştir. Dönemin tek elçilik yapıları olan Tahran Büyükelçiliği ve yazlık

büyükelçi evi, şematik analizler ve dönemin mimari eğilimleri çerçevesinde incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, 1950-80 aralığında Türkiye'nin izlediği dış politika ve mimarlık ortamı hakkında bilgi verilmiştir. 60'lı yıllarda başlayan yarışmalarla birlikte büyükelçilik yapılarının ve ulusal kimlik, mimari temsiliyet konularının Türkiye'nin mimarlık gündemine girmesine değinilmiştir. Dönemin Büyükelçilik yapılarının şematik ve kavramsal irdemeleri yapılmıştır.

Beşinci bölümde, 1980'den sonra dönemin dış politikası ve mimarlık ortamı paralelinde, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Arap ülkeleriyle ilişkiler ve 1990 sonrasında SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan Türki Cumhuriyetlerde gerçekleştirilen T.C. Büyükelçilikleri, ulusal kimlik ve mimari temsiliyet bağlamında, eldeki veriler kapsamında şematik olarak irdelenmiştir.

Sonuç olarak altıncı bölümde, yapılan şematik analizler doğrultusunda, vaziyet planı ve yapı ölçeğindeki saptamalar, dönemin mimari karakteristikleri paralelinde değerlendirilmiştir. Böylelikle Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Türkiye'deki mimarlık ortamını etkileyen iç ve dış politikalardaki değişimin büyükelçilik yapıları üzerindeki etkileri ve bu yapı tipinin fonksiyonel özellikleri, “ulusal kimlik ve mimari temsiliyet” bağlamında direkt olarak mimari ürün üzerinden ele alınmıştır.

BÖLÜM İKİ

BÜYÜKELÇİLİK YAPILARI – ULUSAL KİMLİĞİN RESMİ TEMSİLİYETİ

2.1 Büyükelçi ve Büyükelçilik Kavramı

Dışişleri Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkındaki kanunda büyükelçi, nezdinde görevli bulunduğu ülke veya ülkelerde Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve Cumhurbaşkanını temsil eden ve o ülkede büyükelçiliğe bağlı bütün birimlerin amiri olan kişi şeklinde tanımlanmıştır. Bir devletin başka bir devletin ülkesinde bulundurduğu sürekli diplomatik temsilciliğe de büyükelçilik denilmektedir (Büyük Larrousse, 1986, s.2096).

Büyükelçi, bir devletçe bir başka devlete gönderilen en yüksek rütbeli diplomatik temsilcidir. Modern iletişim araçlarının gelişmesinden önce, büyükelçilere tam yetkiye varan geniş yetkiler verilmekteydi. Günümüzde ise büyükelçiler kendi dışişlerinin sözcüsü konumunu taşımakta, bir büyükelçi çok seyrek olarak kendi başına karar verebilmektedir. Bununla birlikte, bir büyükelçinin kişiliği ve saygınlığı da temsil ettiği devletin görüşlerini karşı tarafa aktarmakta önemli bir rol oynayabilmektedir. Ayrıca büyükelçiler, gönderildiği ülkeye ilişkin ilk elden bilgi edinerek, devletin izleyeceği politikalarda belirleyici bir etkiye bulunabilmektedirler.

Büyükelçiliklerin diplomatik misyon görevleri Viyana Sözleşmesinin (18 Nisan 1961) 3.maddesinde şu şekilde belirlenmiştir:

1. Gönderen devleti kabul eden devlette temsil etmek,
2. Kabul eden devlette, uluslararası hukukun müsaade ettiği sınırlar içinde gönderen devletin ve vatandaşlarının çıkarlarını korumak,
3. Kabul eden devlet hükümeti ile müzakereler yapmak,

4. Bütün yasal imkanlarla kabul eden devletin durumunu ve gelişmelerini temsil etmek ve bunlar hakkında gönderen devlet hükümetine bilgi vermek,
5. Gönderen devlet ile kabul eden devlet arasında dostane ilişkileri ilerletmek, ekonomik, kültürel ve bilimsel ilişkilerini geliştirmek (http://www.un.org.tr/doc_pdf/Diplomatik%20Iliskiler%201961.pdf).

Ayrıca Viyana Sözleşmesi (1961) diplomatik temsilcileri üç kategoriye ayırmıştır:

1. Ev sahibi devletin devlet başkanına güven mektubu sunan büyükelçiler ve eşit rütbedeki diğer misyon başkanları,
2. Ev sahibi devletin devlet başkanına güven mektubu sunan elçiler, ortaelçiler ve diğer temsilciler,
3. Ev sahibi ülkenin dışişleri bakanına güven mektubu sunan maslahatgüzarlar.

Büyükelçilikler, Daimi Temsilcilikler, Elçilikler, Özel Temsilcilikler, Büyükelçilik ve Elçilik Büroları, Başkonsolosluklar, Konsolosluklar, Muavin Konsolosluklar ile Konsolosluk Ajanlığı ve Fahri Başkonsolosluk, Fahri Konsolosluklar ile Türk Kültür Merkezleri T.C. Dışişleri Bakanlığının yurtdışı teşkilatını oluşturmaktadır (Anonim, 1994).

Büyükelçinin konutunun ve diplomatik servislerin bulunduğu “yer” olarak tanımlanan büyükelçilik yapıları ise, ülkelerin egemenliklerini pekiştirme sırasında kullandıkları çok önemli birer araç olmuşlardır. Bu aşamada, büyükelçiliklerin ve özellikle tezin konusunu oluşturan T.C. Büyükelçilik yapılarının, ulusal kimliğin temsiliyeti bağlamında tarihsel süreç içerisinde incelenmesi yararlı olacaktır.

2.2 Büyükelçiliklerin Tarihçesi

Geçmişte Avusturya-Macaristan, Fransa, Almanya, Büyük Britanya, İtalya, Japonya, Rusya, ABD, İspanya ve Osmanlı Devleti'ni de kapsayan devletlerarasında genel bir büyükelçi değişimi olmuştur. Türklerin ise Uygurlar'dan beri elçi kullandığı bilinse de Osmanlı Devletinde XV. yy.a kadar bu sıfatta bir kişinin yabancı ülkelere gönderildiğine rastlanmamaktadır.

Venedikliler 1454'ten, Polonya 1475'ten, Rusya 1497'den, Fransa 1525'ten, Avusturya 1528'den, İngiltere 1583'ten, Felemenk ise 1612'den itibaren İstanbul'da daimi elçi bulundurmaya başlamışlardır (İrez ve Aksu, 1992). Ulusal birliğini ancak 19.yüzyılın ikinci yarısında tamamlayabilmiş olan İtalya, 1887 yılından beri Türkiye'ye büyükelçi atamaktadır. İngiltere'den bağımsızlığını aldıktan sonra XIX. yüzyılda İstanbul'da diplomatik temsilcilik açan ABD'de, 1906 yılında temsilciliğini elçilikten büyükelçiliğe yükseltmiştir(Şimşir, 1988). Osmanlı Devleti ise 18.yy sonlarına kadar ancak ihtiyaç duyduğu zaman yabancı ülkelere elçi göndermiş ve başka ülkelerde elçilikler açmaya Selim III döneminde (1789-1807) başlamıştır (Büyük Larousse, 1986, s.10285).

Kalıcı ilk elçi olarak Londra'ya atanan Yusuf Agah Efendi'yi (1792), Paris elçisi Seyit Ali Efendi (1798) ve Berlin Elçisi Aziz Efendi izlemiştir. Roma'ya 1881 yılında, Washington'a da 1914 yılında Türk büyükelçilikleri atanmaya başlamıştı (Şimşir, 1988, s.278). Böylece, bu elçiliklerle beraber Osmanlı Devleti de sürekli ve karşılıklı temsil esaslarına dayalı diplomasiyi uygulamaya başlamıştır (http://www.mfa.gov.tr/MFA_tr/Bakanlik/DisisleriBakanligiTarihcesi/Bakanlik_Tarihce.htm). Mahmut II döneminde kalıcı elçi gönderimi bir süre aksamışsa da sonra yine düzene girmesi sonucu 1834'ten başlayarak Londra, Paris, Viyana, Berlin, Petersburg, Tahran gibi dünyanın sayılı başkentlerinde Osmanlı devletinin büyükelçi, fevkalade büyükelçi, ortaelçi, maslahatgüzar sıfatlarını taşıyan temsilcileri bulunmuştur (Büyük Larousse, 1986, s.3605). Bu diplomatik elçilikler sanat geleneklerinin alışverişini güçlendirmiş, Avrupa'da Türk tarzı moda olurken, rokoko temaları Osmanlı süslemesinin dağarcığına girmiştir (Atıl, 1999). Ayrıca, Avrupa

lkelerinde görev yapan Osmanlı Bykelileri, ikili ilişkilerin yürütülmesine ek olarak atandıkları ülkelerle ilgili bilgiler aktarmak suretiyle İmparatorluğın Batılılaşma ve reform sürecini hızlandırıcı rol oynamış, devlette modernleşmenin öncüleri olmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Dışışleri Bakanlığı da, uzun bir geçmişe dayanan köklü Osmanlı diplomasisi geleneği üstüne kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğı'nun yüzyıllar boyu geniş bir coğrafyada hüküm sürmesinin önemli sebeplerinden birisi güçlü diplomasi geleneğini etkin bir araç olarak kullanmış olmasında yatmaktadır. Cumhuriyet dönemi dış politikamızın temelleri Milli Mücadele yıllarında atılmıştır. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışının hemen ardından oluşturulan ilk Milli Hkmetle birlikte "Hariciye Vekaleti" de 2 Mayıs 1920 tarihinde resmen kurulmuştur (http://www.mfa.gov.tr/MFA_tr/Bakanlik/DisisleriBakanligiTarihcesi/Bakanlik_Tarihce.htm). Cumhuriyetin ilk elçilerinden üçte bir kadarı İmparatorluk Hariciyesindendir (şimşir, 1996). II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan uluslararası ortam, Türk dış politikasının yapısını ve faaliyetlerini de önemli ölçüde şekillendirmiştir.

1945 sonrası giderek yaygınlaşan uluslararası siyasi ve ekonomik işbirliği ve örgütlenme çabalarına uygun olarak, çok taraflı diplomasi faaliyetlerinin ve uluslararası örgütlerin çoğalması çerçevesinde daimi temsilciliklerimizin sayısı da arttırılmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında kapanmak zorunda kalan dış misyonların yeniden açılması ve buna yeni misyonların, daimi temsilciliklerin de eklenmesiyle birlikte 1950'li yıllardan itibaren dış teşkilatımız önemli ölçüde bymştir.

1970'li yıllarla birlikte dış teşkilatımızda görevli memurlarımızı ve aile mensuplarını hedef alan planlı ve organize Ermeni terörizmi yaşanmıştır. 1973'te Los Angeles'ta iki Türk diplomatın şehit edilmesiyle başlayan suikastler, 1983'te Orly'de patlatılan bomba sonucu 2 Türk'ün yanı sıra 6 yabancının ölmesi üzerine doğan Batı tepkisiyle sona ermiştir. Ermeni terör rgt ASALA'nın gerçekleştirdiği suikastlere, Yunanistan'da faaliyet gösteren 17 Kasım terör örgütüne hedef olan Türk

diplomat ve görevlilerimiz de eklendiğinde, Dışışleri şehitlerimizin sayısı, beşi Büyükelçi olmak üzere 39'u bulmaktadır.

1924 yılında 39 dış temsilciliğe sahip olan Türkiye Cumhuriyeti, bugün yurtdışında 162 misyonla temsil edilmektedir. Dış misyonlarımızın 93'ü Büyükelçilik, 11'i Daimi Temsilcilik ve 58 tanesi Başkonsolosluktur.

Kısaca özetlersek, büyükelçilikler, diğerkültürlerin varlığının ispatı ve aynı zamanda ev sahibi ülkenin egemenliğinin ve politikalarının bir onayı olarak ortaya çıkmışlardır. Yabancı bir ülkenin kalbinde ulusal kimliğin ifade edilmesi açısından büyükelçilikler son derece önemlidirler. Bununla beraber, çeşitli diplomatik fonksiyonlarının yanında işlevsel ve temsili rolü bu yapı tipine mimari olarak da büyük sorumluluk yüklemektedir.

2.3 Büyükelçilik Yapıları

Mimari olarak büyükelçilik yapıları, temsiliyet ve işlevsellik olmak üzere iki bölümde incelenebilir.

2.3.1 Büyükelçilik Yapıları ve Mimari Temsiliyet

Temsil ettiğı ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel dünyasını yansıtmanın getirdiğı sorumluluğı üzerine alan büyükelçilik binaları mimari anlamda en önemli yapı gruplarından biridir. Time-Saver Standards for Building Types'a (1990) göre bina kategorisi olarak bir büyükelçilik binası:

- Temsil ettiğı ülkenin özelliklerini,
- Ofis binası karakterini,
- Ev sahibi ülke tarafından anlaşılabilirliği ve uygunluğu,
- Aşırıya kaçmadan belli bir mimari kaliteye sahip olmayı,
- Yerel mimari geleneğe ve malzemelere saygıyı ifade etmelidir.

Büyükelçilikler, bir yapı tipi olarak, temsili karakterine ilişkin dikkat çekici bazı özelliklere sahiptir. Bunlar; **karşılıklı kabul, yerleşim, güvenlik, imaj** ve **tasarımcı/mimar** faktörleridir.

2.3.1.1 Karşılıklı Kabul

Bir başkentte büyükelçiliklerin kurulması, ev sahibi ülkenin tanınması ve politikasının diğer devletler tarafından onaylanması anlamına gelmektedir. Bu onay, elçilik yapısında, *imaj* sorunda daha derin bir şekilde ele alınacağı gibi, bulunduğu fiziksel çevreye ait yerel mimari özellikleri uygulayarak ya da ulusal boyutta belli bir mimari kaliteyi kullanarak aktarılabilir. Ayrıca, karşılıklı kabul ve saygının mimari ifadesi olarak görülen bu özelliklerle beraber dikkate alınması gereken bir takım uluslararası sözleşmeler bulunmaktadır. Bu sözleşmeler, yapının temsiliyet bağlamında sahip olduğu karşılıklı saygı ve onay nosyonlarını kuvvetlendirmekte ve mimari olarak da yapıya anlam kazandırmaktadır.

Bunlardan biri, büyükelçilik binalarının ve büyükelçi konutunun, bulundukları ülkenin yargı alanı dışında kabul edilmesidir (Büyük Larousse, 1986, s.2096). Gönderen Devlet ve misyon şefi (büyükelçi, maslahatgüzar veya eşit rütbedeki diğer görevliler), yerine getirilen belirli hizmetlerin bedeli olan ödemelerin dışında, ister malik, ister kiracı olsunlar misyon binaları bakımından bütün milli, bölgesel veya beledi vergilerden bağımsızdırlar (Anonim, 1994). Bir başka deyişle, ev sahibi ülke tarafından elçiliğin bulunduğu kara parçası, etrafı yabancı topraklarla kuşatılmış, misafir ülkeye ait bir alan olarak kabul edilmektedir.

Bununla beraber, elçiliğin ofis bölümünü oluşturan kançılara binasının veya büyükelçi evinin sahip olduğu fonksiyonların çoğu doğal olarak halka ait değildir. Elçilik yapısı, caddedeki insanlara kapalıdır ve ev sahibi ülkenin elit kesimiyle bürokratlara da sınırlı giriş vermektedir. Diğer yandan büyükelçilik yapılarının, orada yaşayanlardan daha çok ev sahibi ülkenin insanlarına ait olduğu da söylenebilir. Bu nedenle yapının çeşitli fonksiyonlarının arasında temsili rolünün üstün olduğu dikkat

çekmektedir. Yapının sahip olduğu birçok fonksiyon bu temsili rolün vurgulanması için gerekli fırsatı vermektedir.

2.3.1.2 Yerleşim

Ulusal kimliğin temsiliyetine ilişkin olarak büyükelçilik için önemli olan faktörlerden biri de binanın bulunduğu fiziksel çevredir. Bir ülkenin başkenti o ülkenin kalbidir ve büyükelçilik, yabancı bir ülkenin kalbinde ulusal kimliğin ifade edilmesi açısından son derece önemlidir. Bununla beraber çeşitli ülkelerin büyükelçilik binaları aracılığıyla temsiliyeti, başkentin kozmopolitan karakterine de katkıda bulunmaktadır.

Şekil 2.1 Britanya Büyükelçiliği, 1996, Moskova, Rusya

Büyükelçilik yapıları başkentte bulunduğu yer, önemli tarihi yerlere, hükümet binalarına, doğal alanlara ve diğerk büyükelçiliklere yakınlığı ile misafir ülke için bir prestij olayıdır. Bununla beraber misafir ülke için anlam taşıyan bir fiziksel çevrede bulunmak, büyükelçilik yapısının temsili rolünü daha etkili bir şekilde yansıtmayı

sağlayabilmektedir. Berlin'deki İsrail Büyükelçiliği'nin II.Dünya Savaşından önce Yahudi tüccarların semti olan Grunewald yöresine yerleştirilmesi bu bağlamda anlamlı bir örnek olarak kabul edilebilir (Anonim, 2001). Moskova'daki Britanya Büyükelçiliği, Stalin dönemine ait Rus politik gücünün önemli binaları tarafından kuşatılmaktadır (Anonim, 2000). Moskova'nın kalbinde önemli bir alanda yer alan bu elçilik bulunduğu çevreye bir yanıt olarak görülmektedir (Şekil 2.1).

Büyükelçilik yapılarının fiziksel çevredeki konumundan başka, yapısal ölçekteki yerleşiminde de bazı farklı yaklaşımlar karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan en sık görülenler; mevcut binaların kiralanması veya satın alınmasıyla elde edilen, birden fazla elçiliğin aynı mekanda kurgulanmasıyla ortak bir diplomatik site oluşturan ve misyonların tek bir müşterek yapı bünyesinde toplanmasıyla meydana gelen büyükelçilik yapılarıdır.

Büyükelçilik binaları yeni binalarla olduğu kadar mevcut binaların kullanılması ile de hizmet verebilmektedir. Her ne kadar ulus kimliğini yansıtan bir büyükelçilik yapısı daha doğru bir tasarım kararı olarak kabul edilse de, tüm mevcut yapıların yenileriyle yer değiştirmesi her zaman mümkün olmayabilir. Zengin bir tarihi yapı stoğuna sahip başkentlerdeki büyükelçiliklerin çoğu, bulunduğu yer açısından eşsiz bir mimari konuma sahiptir. Yeni bir elçilik yapısı için böyle değerli bir alanda arazi bulmak çok kolay değildir. Bu nedenle bazı diplomatların, elçilik yapısı için fiziksel çevrenin, binanın kendisinden daha önemli olduğunu belirttikleri görülmektedir ([http://www.sfv.se/cms/showdocument/sfv/engelska/Long_arti195 .pdf](http://www.sfv.se/cms/showdocument/sfv/engelska/Long_arti195.pdf)).

Ayrıca tarihi bir yapıda yer alan bir büyükelçiliğin, diplomatlar için prestij ve gurur duygusu uyandırdığı da görülmektedir. Bir aristokrat tarafından 18.yy'da inşa edilmiş bir köşk olan T.C. Paris Büyükelçiliğinin ikametgah binası, tarihi bir binanın elçilik yapısı olarak kullanımına bir örnektir. Büyükelçi Melek, raporunda, bu binanın T.C. büyükelçilik yapısı olmadan önceki önemli sahiplerine değinerek bu yapının Fransızlar için değerini belirtmekte ve yapının, Paris'teki Türk temsilciliği için bir prestij unsuru olduğunu vurgulamaktadır (Melek, 1994). Benzer bir mevcut yapı kullanımına başka bir örnek, Amerikalı zengin bir iş adamı için, tasarımı

Washington'ın ünlü mimarı George Oakley Totten tarafından yapılan T.C.Washington Büyükelçiliği büyükelçi evidir (Şekil 2.2). Cephelelerinde Rönesans Stili mimari karakteristikler taşıyan bina, iç mekanlarda siyah beyaz mermer giriş holüne, altın kaplama kapı kollarına, kumaş kaplı duvarlara, tik ağacı döşemelere, rokoko stili asansöre ve zemin katta bir yüzme havuzuna sahiptir. Bina, 1932'da Türkiye Büyükelçiliği'ne kiralanmış ve 1936'da tüm mobilyaları ile birlikte satın alınmıştır (http://www.turkishembassy.org/index.php?option=com_content&task=view&id=197&Itemid=200). T.C.Bakü Büyükelçiliği'nin mimarlarından Nesrin Yatman, Bakü'de yeni elçiliğin inşasından sonra, eski elçiliğin bulunduğu tarihi binanın, bir kültür merkezine dönüştürülerek değerlendirileceğini ifade etmiştir (kişisel iletişim, 25 Ağustos 2005).

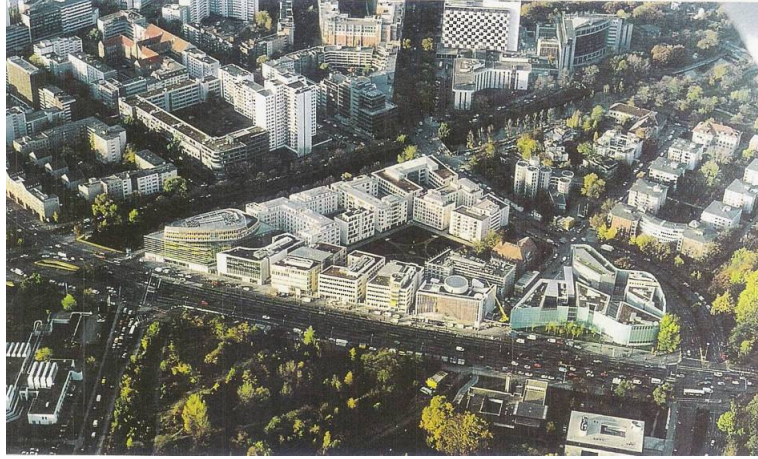

Şekil 2.2 T.C.Washington Büyükelçiliği Büyükelçi evi

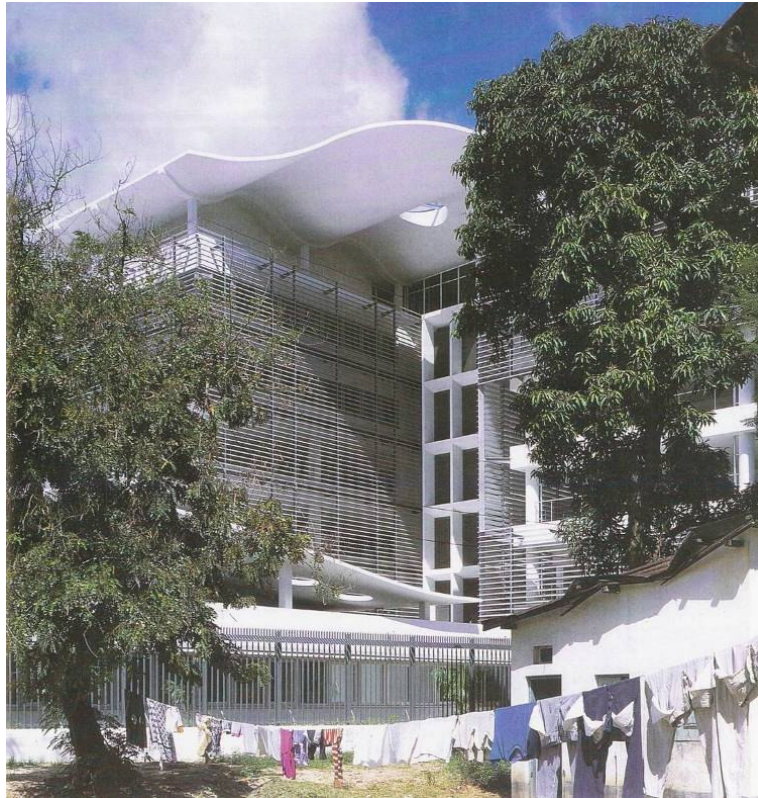
Büyükelçilik yapıları Washington, Ankara ve Berlin gibi birçok başkentlerde görüldüğü gibi belli bir fiziksel çevrede de toplanabilmektedirler. Ülkelerin diğer uluslar arasında kendilerini temsil edebilmeleri, mimari olarak kendi ulusal kimliklerine ait bir takım farklılıklarını vurgulayabilme fırsatına sahip olmaları açısından önemlidir. Diğer yandan yeni bir yaklaşım olarak yapıların aynı diplomatik site içerisinde bir arada düşünülmesi birtakım avantajları da beraberinde

getirmektedir. Bu noktada, Berlin’deki diplomatik elçiliklerden oluşan merkezlere en son örnek olarak Nordik (kuzeyli) elçilikleri gösterilebilir (Şekil 2.3). Bu tasarımda beş ülke, ulusal özelliklerini elçiliklerin mimarisinde vurgulamakta ve aynı zamanda yapısal ve politik birlikteliklerini de ortaya koymaktadırlar. Ayrıca Berlin’de yapıların halk tarafından gezilebildiği “Açık kapı günleri”nde elçilik binaları arasında düzenlenen bazı turistik otobüs turlarının, sanki bir dünya sergisi geziliyormuş duygusu uyandırması da rastlantı olarak kabul edilmemelidir.(Bartels ve Gönül, 2001). Daha geniş ölçüde güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlamasının yanında, bu kapsamdaki bir uygulamanın özellikle temsiliyet açısından büyük katkısı bulunmaktadır. Ülkelerin mimari bakış açılarının sergilendiği ve kendi kimlikleri hakkında mesajlar verdiği böyle bir elçilik alanında, farklı ülkelere bir seyahat yapabilir ve bunu yaparken de yalnızca vize işlemlerinizi ve gümrük sorunlarınızı çözümlemekle kalmayıp, aynı zamanda bu ülkelerin kültürleri ve özellikleri hakkında da derin izlenimler edinebilirsiniz. T.C. Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü’nden yapılan açıklamaya göre, Ankara Oran semtinde de, böyle bir uygulamaya benzer olarak kabul edebileceğimiz, diplomatik bir site kurma çalışmaları devam etmektedir (kişisel iletişim, 22 Ağustos 2005).

Ortak bir yapı örneği olarak farklı bir yaklaşım ortaya koyan diğer bir örnek, Tanzania’nın başkenti Dar Es Sallam’daki ortak büyükelçilik binasıdır. Almanya, İngiltere, Hollanda için ortak bir elçilik binasıyla, aynı zamanda İngiliz DFID (Uluslararası Gelişim Departmanı) ve Avrupa Birliği ofislerini de barındıran yapı, Avrupa’daki diplomatları bir çatı altında birleştirmektedir. Her kat farklılaştırılmış donanımı, ofis ve teras alanları ile kendi kimliğine sahiptir. Bu yeni elçilik yapısı henüz tasarım aşamasındayken ABD Büyükelçiliğinin bombalanması, açık ve transparan bir yapı gerçekleştirme eğilimindeki mimari çabayı engellemiş ve güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesine neden olmuştur. Bununla beraber, bu ortak yapı, ülkeler arasında mekan paylaşımında bazı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Gregory, 2003). Fakat tüm bu olumsuzluklara rağmen tasarım, bulunduğu fiziksel çevre içerisindeki parçalılığa sahip olan bir form üretmiş ve birçok yönden gelecek çalışmalara yardımcı olacak bir yapı tipi sağlamıştır (Şekil 2.4).

Şekil 2.3 Sağda, yeşil bir bant ve eşit yükseklikteki altı binadan oluşan kuzey ülkeleri elçilikleri diplomatik sitesi

Şekil 2.4 Modernizm ile yerel geleneklerin karşılaşması, Dar Es Salaam, Tanzanya , 1997

2.3.1.3 Güvenlik Faktörü

Hükümeti ve ait olduğu ülkenin insanlarını temsil eden, ulusal gücün ve prestijin sembolleri olan büyükelçilikler, aynı zamanda düşmanlığın ve terörün de hedefi olabilmektedir. Bu yüzden güvenlik konusu elçilik binasının simgesel karakterini etkileyen ve üzerinde durulması gereken diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Mimari tasarımda alınacak güvenlik önlemleri dışında bu konu ile ilgili olarak hem misafir ülkenin hem de ev sahibi ülkenin bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. T.C.Dışişleri Bakanlığı, temsilcilik binalarının ve yurtdışında görevli bütün memurlarının konut sorunları ile bunların güvenliklerini ilgilendiren hususlarda bütçe imkanları çerçevesinde gerekli her türlü tedbiri almaya yetkilidir (Anonim, 1994). Ayrıca, Viyana Sözleşmesine göre, kabul eden devlet, misyon binalarını herhangi bir saldırı ve zarara karşı korumak ve misyonun huzurunun herhangi bir şekilde bozulması veya itibarının kırılmasını önlemek üzere her türlü tedbiri almak özel göreviyle yükümlüdür.

Bir büyükelçilik yapısı için güvenlik, öncelikle mimari olarak yalnızca bir işlev sorunu olarak görünmesine rağmen, aynı zamanda yapının temsili rolünü derinden etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm ilgili sözleşme ve kanunlarla beraber bir takım protesto, saldırı ve terörist faaliyetlerin önüne geçebilmek için mimari olarak da bir takım önlemlerin alınması gerekmektedir. Büyükelçinin olası bir terörist saldırıya hedef olmadan güvenli bir şekilde elçilik yapısına nasıl giriş yapacağı ve binayı nasıl terk edeceği, büyükelçi arabasının park edileceği yer, halka ait girişlerin kontrollerinin nasıl sağlanacağı güvenlik sorularından bazılarını oluşturmaktadır.

Loeffler'ın *"The Architecture of Diplomacy"* adlı eserinde, Vietnam savaşıyla beraber ayaklanma ve protestoların ortaya çıkmasıyla, daha önce ABD'nin soğuk savaş politikalarından biri olarak uygulanan büyükelçilik binalarındaki *"mimari davetkarlık ve samimiyet"* ifadesinin sona erdiği belirtilmektedir. Bu nedenle kongre elçilik tasarımı üzerinde daha fazla kontrol uygulamasını başlatmıştır. Böylece güvenlik, inşaat masrafları ve estetiği etkileyen, daha az davetkar büyükelçilik

binalarına kılavuzluk etmiştir. Bir zamanlar sembolik olarak “*şeffaflık ve samimiyetin*” ifade edilmesinde çok önemli bir role sahip olan cam kutu modeli, artık bir tasarım paradigması olarak kullanılmamaktadır. Yükseltelen duvar ve parmaklıklar ile basınca dayanıklı inşaat malzemeleri alınan güvenlik önlemlerinden bazılarıdır (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 Protestocular parmaklıkları geçerken (1994). ABD Büyükelçiliği, Cakarta, Endonezya.

Elektronik kilitler, çelik kapılar ve buna benzer diğer donanımlar sınırlı kalabalıkları ve davetsiz misafirleri engelleyebilmekte fakat bombalara karşı sadece sınırlı bir koruma sağlamaktadırlar. ABD kongresinin başta tam olarak onayladığı fakat daha sonra her yerde uygulanmasının mümkün olmadığını fark ettiği “*Inman Standartları*” adı verilen plan, alınması gereken bir takım güvenlik önlemleri sunmuştur (Loeffler, 1998, s.246). Bu planda öncelikle, çevre caddelerden minimum 100 fit uzaklık ve dayanıklı konstrüksiyon şart koşulmuştur. Genellikle büyükelçilik binaları şehir merkezinde yer alırken, yeni plan şehrin kültüründen ve kolaylıklarından izole edilmiş uzak alanları önermekte, yeni donanımlar, çevre duvarlarını, elektronik araç durdurma engellerini, elektronik kilitleri, kameraları ve monitörleri içermektedir. Ayrıca mimarlar, bombalanma tehlikesine karşı, pencere alanının toplam duvar alanının %15’i ile sınırlandırılması şeklindeki doluluk-boşluk oranlarını tasarımlarına dahil etmek zorunda kalmışlardır. Bu kurallar, füze veya

hava saldırıları için yeterli güvenlik sağlamamasına rağmen karadan gelebilecek ataklar için güçlü bir yanıt olarak görünmekteydiler.

Büyükelçilik binalarının güvenlik nedeniyle şehir merkezinin dışında konumlandırılması bazı yerlerde geçici bir çözüm olabilmektedir. Bogota ve Amman'daki ABD büyükelçilikleri bu duruma örneklerdir. Bu elçiliklerin şehir merkezi dışındaki alanlarda yapılandırılmasından sonra, kentin, elçiliklerin bulunduğu bölgelere genişlediği, lüks villaları, alışveriş merkezlerini ve ulaşımı bulundukları bölgeye çektikleri görülmüştür.

Şekil 2.6 Perulu askerler ABD Büyükelçiliğini korurken, 1995.

Halkı büyükelçilik binasından uzak tutabilmek için bankalardaki ATM'lere benzeyen danışma pencerelerine sahip ABD Bogota Büyükelçiliği de güvenliğin elçilik yapısı tasarımındaki şekillendirici etkisine bir örnektir. Bu aynı zamanda güvenlik sorunlarına çözüm bulan teknolojinin, mimari tasarım üzerindeki gücünü de göstermektedir. Loeffler (1998), haberleşmedeki devrimin, interaktif yazılımla donatılmış bir bilgisayar terminalinden biraz daha azına sahip bir büyükelçilik binasını yaratmayı mümkün kıldığına değinerek bu konu hakkındaki endişesini dile getirmektedir. Aynı zamanda ekonomik olanakların ve kültürel iyi niyetin, ülkelerin politikalarında var olduğu sürece büyükelçilik binalarının önemini koruyacağını da eklemektedir.

Güvenlik için alınan bazı önlemler, hem o elçilik binasında çalışanlar hem de ziyaret etmek isteyenler için güven duygusu uyandırmaktan çok güvensizlik etkisi yaratabilmektedir. Şehir merkezinde yoğun bir caddeye bitişik olan, bomba ve saldırılardan binayı korumak için çevresi tanklar ve askerlerle çevrili Lima'daki ABD elçiliği böyle bir duruma örnektir (Şekil 2.6).

Terörün olumsuz sonuçlarından derin şekilde etkilenmiş ülkelerden biri olan ülkemiz için büyükelçiliklerde güvenlik sorunu, özellikle 1970'li yıllarda kendini hissettirmeye başlamıştır. Türkiye'nin çeşitli ülkelerdeki temsilcilerine karşı silahlı terör eylemlerinde bulunan ASALA adlı örgüt birçok Türk görevlisini şehit etmiştir. Ülkemizde "Inman Standartları" gibi benzeri bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Fakat özellikle 1960'lı yıllarda hız kazanan mimari yarışmalardaki büyükelçilik projeleri ile 1984'te birincilik ödülü alan İslamabad Büyükelçiliği tasarımı, güvenlik konusunun, mekan organizasyonu ve kütle biçimlenişine büyük ölçüde yön verdiği açık bir şekilde görülmektedir.

2.3.1.4 İmaj Faktörü

Ait olduğu ulusun varlığının bir sembolü ve yabancı uluslarla kendi vatandaşlarından oluşan personel için güvenli bir çalışma yeri olarak büyükelçilik yapıları, aynı zamanda, ulusal kimliğin, kültürün ve politik çıkarların birleşiminin mimarlık aracılığıyla ifade edilmesidir. Bu birleşimin mimariye yansıması, ülkenin iletmeyi amaçladığı mesajla ilgili bir konudur. Bu noktada ulus kimliğinin mimari temsiliyeti ile birlikte imaj sorunu, tasarımı yönlendiren bir başka faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Güvenç (2003), imajın, varlığın dışarıdan algılanması, kimliğin ise varlığın kendi kendisini tanımlaması olduğunu ifade etmiştir. Aynı toplumsal-kültürel varlığın iki yüzü gibi olan kimlik ve imajın mimari temsiliyeti, büyükelçilik yapılarına farklı bir boyut katmakta ve bu binaları çok özel kılan bilinçli ve anlamlı çabalara yer vermektedir.

“Ulusal kimlik” olgusunun mimari olarak büyükelçilik yapısına aktarılmasının, o yapıya ait işlevsel faktörlerden daha büyük önem taşıdığı söylenebilir. Bu durumda, bu özel yapı tipi için imajın ne kadar önemli bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır. İmaj, bir kimsenin ya da topluluğun kendisine ilişkin olarak başkalarında yaratmak istediği ya da bıraktığı izlenimlerdir. Büyükelçilik yapısında kullanılan teknoloji, malzeme, strüktür ve mimari form, ev sahibi ülkede yaratılmak istenen imge ve mesajların bir sonucudur. Yapıldığı ülkeye ve ait olduğu ülkenin ev sahibi ülkeye olan politik yaklaşımına göre, elçilik yapısının vermek istediği imajdaki farklı yaklaşımlar mevcut örneklerde görülebilmektedir.

Temsiliyeti mimari olarak biçimlendirme çabasındaki elçilik yapısının, ev sahibi ülke tarafından nasıl değerlendirileceği de çok önemlidir. Alçak gönüllülük olumlu bir özellik olabilir ya da tam tersi olarak, mimari kalitesizliğe dönerse saygısızlığın bir ifadesi olarak kabul edilebilir. Elçilik yapısının mimarisi, iki ülke arasındaki ilişkinin bir ifadesi olarak da görülebilmektedir. Sheridan, cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’deki Almanya ve Rusya Büyükelçiliklerinin diğer elçiliklere göre mimari açıdan daha zengin olduğunu ve bunu iki ülke arasındaki politik ilişkinin bir sonucu olarak gördüğünü “bu büyükelçiliklerin halihazırdaki durumlarının, bağlı olduğu ülkelerin yeni Türkiye ile olan ilişkilerinin bir aynası olduğu varsayılırsa, Türklerin en çok Almanlar ve Ruslarla sıkı fıkı olduğu düşünülebilir” cümlesiyle belirtmiştir (Sheridan, 2004, s.79).

Büyükelçilik yapılarında, mimarlık aracılığıyla verilen imaj, iletilmesi istenen politik mesajlar da olabilmektedir. Loeffler (1998), 1950’li yıllarda Amerika tarafından yapılan büyükelçilik binaları mimarisinin, bir soğuk savaş politikası olarak nasıl biçimlendiğine değinmektedir. ABD, Sovyet rejimine karşı olarak, savaş sonrası bina programının ilk yıllarında, Almanya, Yunanistan, Türkiye, İran, Hindistan ve Pakistan’da büyük projelerle hareket etmiştir. Çünkü, Sovyetler Birliği’nin sınırları ve uydularıyla kuşatılmış bu ülkeler, komünizmin başlıca hedefleri olarak görülmüşlerdir. Burada, aynı ulusa ait elçilik yapılarının, bulundukları ülkeye göre değişen mimari karakteristiklere sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde ABD, özellikle Avrupa’daki büyükelçilik yapılarında,

komünizme karşı demokrasinin mesajı olarak camı, çeliği ve betonu kullanmış, bu yolla “*gücü ve iyimserliği*” ifade etmiştir. Genellikle üçüncü dünya ülkelerinde kullandığı tema ise, “*dost ve davetkar*” imaj yaratmak olmuş, bunu da çeşitli yerel mimari form ve malzemelerle sağlamıştır.

2.3.1.5 Tasarımcı / Mimar Faktörü

Bir büyükelçilik yapısının ait olduğu ulusu nasıl temsil edeceği aynı zamanda o yapının mimarıyla da ilişkilidir. Özellikle ulusal niteliğe sahip bir büyükelçilik yapısı gibi yurtdışında gerçekleştirilecek bir proje söz konusu olduğunda, genellikle bu, mimarlar tarafından kendilerini dünya çapında gösterecek önemli bir fırsat olarak düşünülmektedir. Büyükelçilik yapılarında, ülkenin uzaklığı ve teknik eleman gönderme zorlukları, ev sahibi ülkenin imar kurallarına uygunluğu açısından getireceği kolaylıklar gibi nedenlerle yabancı firmalara anahtar teslim proje ihalesi olarak yaptırılması ya da bir işbirliği kurulması söz konusu olabilmektedir. Diğer yandan Türkiye’de 1930’larda gündeme gelen ve hala yerini koruyan yabancı mimar sorunu burada karşımıza çıkmaktadır. Ulusal kimliğinin yabancı bir mimar tarafından elçilik binası aracılığıyla temsiliyeti ve yabancıların bu konuya yaklaşım açıları, olumlu ve tartışmalı örneklerle tarihsel süreç içerisinde T.C. büyükelçilik yapıları kapsamında ele alınacaktır.

Büyükelçilik binalarının tasarımlarında zaman zaman dönemin büyükelçisinin etkileri de görülmektedir. Bu çoğu zaman mimarlar tarafından tasarımı ve yaratılmak istenen imajı olumsuz etkileyen bir faktör olarak değerlendirilmektedir.. T.C. Dışişleri bakanlığı tarafından yayımlanan kanuna göre bir büyükelçinin görev süresi, hizmetin gerektirdiği istisnalar dışında en çok altı yıldır (Anonim, 1994). Elçilik binasını kendi evi olarak gören ve bu doğrultuda tasarımcının aldığı mimari kararlara, özellikle iç mekan düzenlemeleri konusundaki yaklaşımlara müdahalede bulunan bazı diplomatlar, tasarımı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. T.C. Bakü Büyükelçiliği mimarlarından N. Yatman, elçilik binasının yapım süreci içerisinde üç büyükelçinin değiştiğini belirtmiş ve bu durumun mimar ve yapı üzerindeki olumsuz etkisine değinmiştir (kişisel iletişim, 27 Ağustos 2005).

Kısaca özetlersek, büyükelçilik yapıları bir ulusun varlığını, kimliğini ve hatta diplomatik amaçlarını gösteren sembollerdir. Bu nedenle temsiliyet bağlamında bu yapı tipinin tasarımı, “*karşılıklı kabul, lokasyon, güvenlik, imaj ve tasarımcı/mimar*” gibi göz önünde bulundurulması gereken birçok faktörün dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu özel yapı tipi, yine temsiliyetçi özelliği nedeniyle işlevsel bakımdan da sıradan ofis ve konut projelerinden ayrılmaktadır. Bu nedenle mimari temsiliyet rolünün yanında fonksiyonel özelliklerinin de incelenmesi gerekmektedir.

2.3.2 Fonksiyonel Olarak Büyükelçilik Yapıları

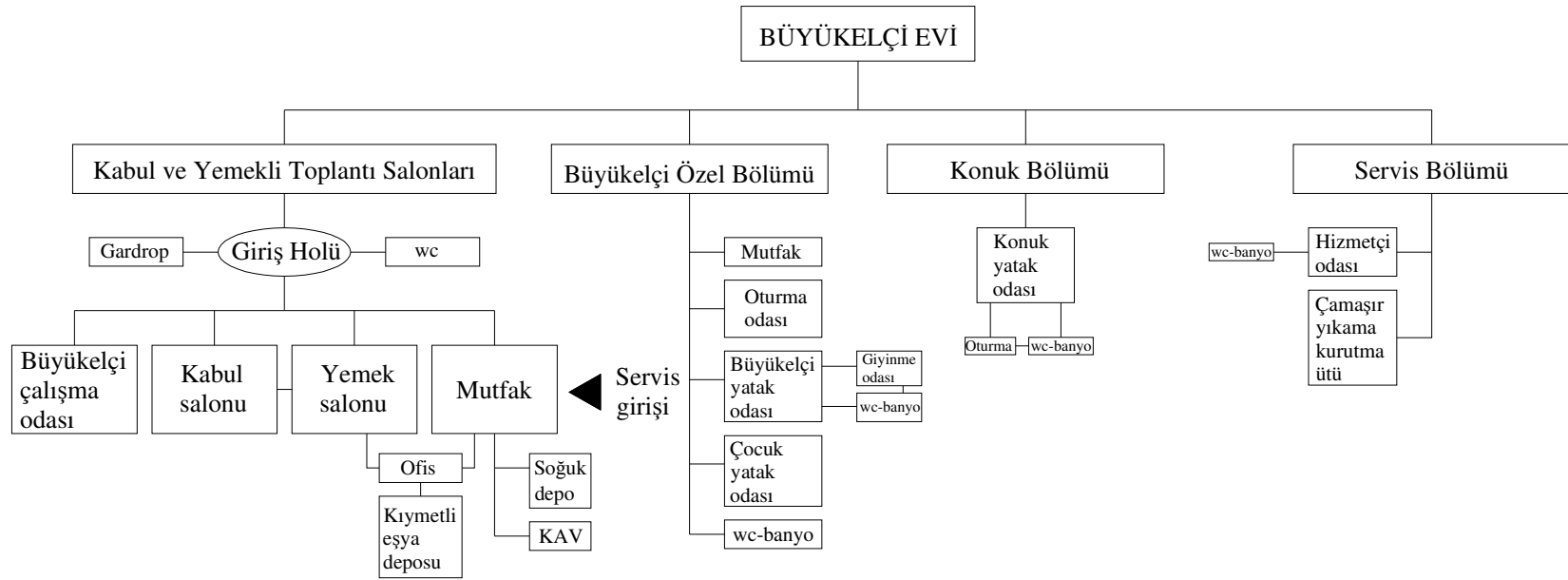
Büyükelçilik denildiğinde küçük ölçekte bir kaçıllarya binası, büyük ölçekte ise bir büyükelçilik kompleksi anlaşılmaktadır. Büyükelçilik kompleksi genel olarak şu kısımlardan oluşurlar;

- Büyükelçilik Evi (İkametgah Binası)
- Kaçıllarya
- Memur Lojmanları

2.3.2.1 Büyükelçilik Evi (İkametgah Binası)

Büyükelçilik Evi, Büyükelçi ailesinin oturduğu, Büyükelçilik temsil görevinin gerektirdiği kabul ve yemekli toplantıların yapılacağı, devlet büyüklerinin konuk edileceği birimleri içine almaktadır. Temsiliyet özelliğinin odak noktası olan kabul ve yemekli toplantı salonlarına sahip olması onu sıradan bir konut yapısından farklılaştırmaktadır. Büyükelçilik evinde bulunan temel birimler şunlardır (Şekil 2.7);

- Kabul ve yemekli toplantı salonları
- Büyükelçi özel bölümü
- Konuk bölümü
- Servis bölümü

Şekil 2.7 Büyükkelçi evi işlev şeması

Kabul ve yemekli toplantı salonları; giriş holü, büyükelçi çalışma odası, kabul salonları, yemek salonu, mutfak, ofis, soğuk depo, kav (şarap deposu) ve kıymetli eşya deposundan meydana gelmektedir.

Giriş holü, büyükelçi evi ve kabul salonlarının ortak girişi olabileceği gibi bu mekanların ana girişleri birbirinden bağımsız olabilmektedir. Mekan organizasyonu içerisinde merkezi bir görev üstlenen bu holde ziyaretçi ve davetliler için gardrop düşünülmeli ve uygun bir bölümünde kadın ve erkek için wc, lavabo grupları yer almalıdır.

Büyükelçi çalışma odası, büyükelçinin özel görüşmelerini yapabileceği bir yer olarak düşünülmeli, kabul ve yemek salonuna yakın konumlandırılmalıdır.

Kabul salonları, temsiliyetin odak noktasını oluşturan mekanlardır. Özellikle, ait olduğu ülkenin ulusal günlerinde, sahip olduğu mimari öğelerle ülkenin kimliğini ve kültürünü sergilemesi için fırsat vermektedir. Diğer elçilik yapılarında olduğu gibi T.C.Büyükelçilik yapılarının kabul salonları da, başta 29 Ekim kutlaması olmak üzere birçok resepsiyonda kullanılmaktadır. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kabul töreninde tüm misyonlar davet edilmektedir. Bu nedenle mekan, davetlileri böyle bir resepsiyonda rahatlıkla ağırlayabilecek büyüklükte düşünülmelidir. Ayrıca iklim şartları da göz önünde bulundurularak, gerektiğinde bahçe ve terasa açılacak bir mekan düzenlemesi yapılmalı ve bu fonksiyona paralel peyzaj düzenlemeleri gerçekleştirilmelidir. Daha küçük resepsiyonlar için, davetli sayısına göre bir bölümü kullanılabilecek şekilde, iç mekanda serbest düzenlemeler tercih edilmelidir. Kabul salonları giriş holü ile direkt bağlantılı olarak düşünülmelidir.

Yemek salonu, genellikle bir masa etrafında oturarak yemek yeme imkanına göre düzenlenmektedir. Gerekli hallerde kabul salonunun bir parçası olarak da kullanıldığından kabul salonları ile ilişkilendirilmelidir.

Ofis, mutfak ile yemek salonu arasında yer almaktadır. Resmi kabullerdeki içki, kanepe gibi servislerin hazırlandıktan sonra dağıtımının yapılacağı mekandır. Kabul

salonları, teras veya bahçe ile beraber düzenlenmeli ve sirkülasyon buna göre düşünülmelidir.

Mutfak, büyük resepsiyonlara da hizmet verebilecek kapasitede depo, soğuk depo ve KAV(şarap deposu) gibi donanım ve düzenlemelere sahip olmalı, ayrıca bu mekan için bir servis girişi düzenlenmelidir.

Kıymetli Eşya Deposu, yemek salonları ve kabul salonlarında kullanılacak kristal ve gümüş gibi değerli eşyalar için düzenlenmektedir. Ofis ve mutfak ile birlikte düşünülmelidir.

Büyükelçi özel bölümü, büyükelçi ve ailesinin oturduğu kısımdır. Burada oturma odası, mutfak, yatak odası ve çocuk yatak odaları gibi konut fonksiyonları yer almaktadır.

Konuk bölümü, Büyükelçi misafirleri için sayısı ihtiyaca göre değişen yatak odası, banyo-wc ve oturma bölümlerinden oluşan mekandır.

Servis bölümünü, servis girişi, hizmetçi odası, çamaşır yıkama kurutma, ütü odası ve depolar oluşturmaktadır.

2.3.2.2 Kaçılaryaya

Kaçılaryaya yapısı, büyükelçilikle ilgili tüm resmi işlerin yürütüldüğü ofis binasıdır. İçerisinde konsolosluk bölümünü de bulundurmasından dolayı halka açık alanlara da sahip olan kaçılaryaya yapısı, tek bir yapı ya da tercihen konsolosluk ve kaçılaryaya binası olmak üzere iki ayrı bina olarak düzenlenebilmektedir. Time-Saver Standards for building types'a göre kaçılaryaya yapısının planlamasında dikkate alınması gereken etkenler şunlardır:

- Fiziksel engelliler de dahil olmak üzere kolay ve dolaysız yaya giriş ve çıkışı sağlanmalıdır.

- Taşıt giriş ve çıkışı dikkatli bir şekilde düzenlenmeli ve gerektiği durumlarda servis girişlerinin yanında personel otoparkı bulunmalıdır.
- Halka hizmet veren servisler ile halka kapalı olması gereken alanların organizasyonu dikkatli bir şekilde düzenlenmelidir.
- Planlama her iki yatay düzlemde de bina genişlemesi sağlamalı ve esnek olmalıdır.
- Çevre duvarlar, çitler veya arazi sınırlarında alınan diğer önlemler ile dış mekan aydınlatması, girişler ve düşey sirkülasyon elemanlarının kontrolüyle binanın fiziksel güvenliği sağlanmalıdır.

Kançılarya binası; ana giriş, çok amaçlı salon, kütüphane, büyükelçi makamı, politik bölüm, konsolosluk bölümü ve genel bölümlerden oluşmaktadır (Şekil 2.8).

Ana giriş olarak adlandırılan mekan, müracaat ve danışma, vestiyer, bay-bayan wc ve lavabonun bulunduğu kısımdır. Müracaat, danışma holü içerisinde, giriş kapısını, asansörü ve merdiveni görebilecek merkezi bir yerdeki bankolu mahaldir. Bununla beraber bekleme için uygun düzenlemeler, bu mekan içerisinde veya bağlantılı ayrı bir mekanda düşünülmelidir.

Çok amaçlı salon, konferans, film, sergi, kabul, vb. hizmetler için kullanılmaktadır. Sergi salonu ve ana giriş ile bağlantılı bir fuayeye sahip olmalı ve bu mekanlara hizmet edebilecek bir mutfak ile servis girişi düzenlenmelidir.

Büyükelçi makamı özel bir alandır, bu nedenle üst katlarda yer almalı, halka açık alanlardan ayrı tutulmalıdır. Bu bölüm, toplantı ve oturma imkanı, içerisinde kasa, buzdolabı, elbise dolabı, duş, wc bulunduran bir özel odaya sahip olan büyükelçi ofisi, sekreter odası ve bekleme mekanı olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Büyükelçi ofisine giriş, sekreter ofisinin aracılığı ve kontrolüyle gerçekleşmeli,

bekleme alanı, sekreter ofisinden ayrı fakat kolay ulaşılabilir bir şekilde düzenlenmelidir.

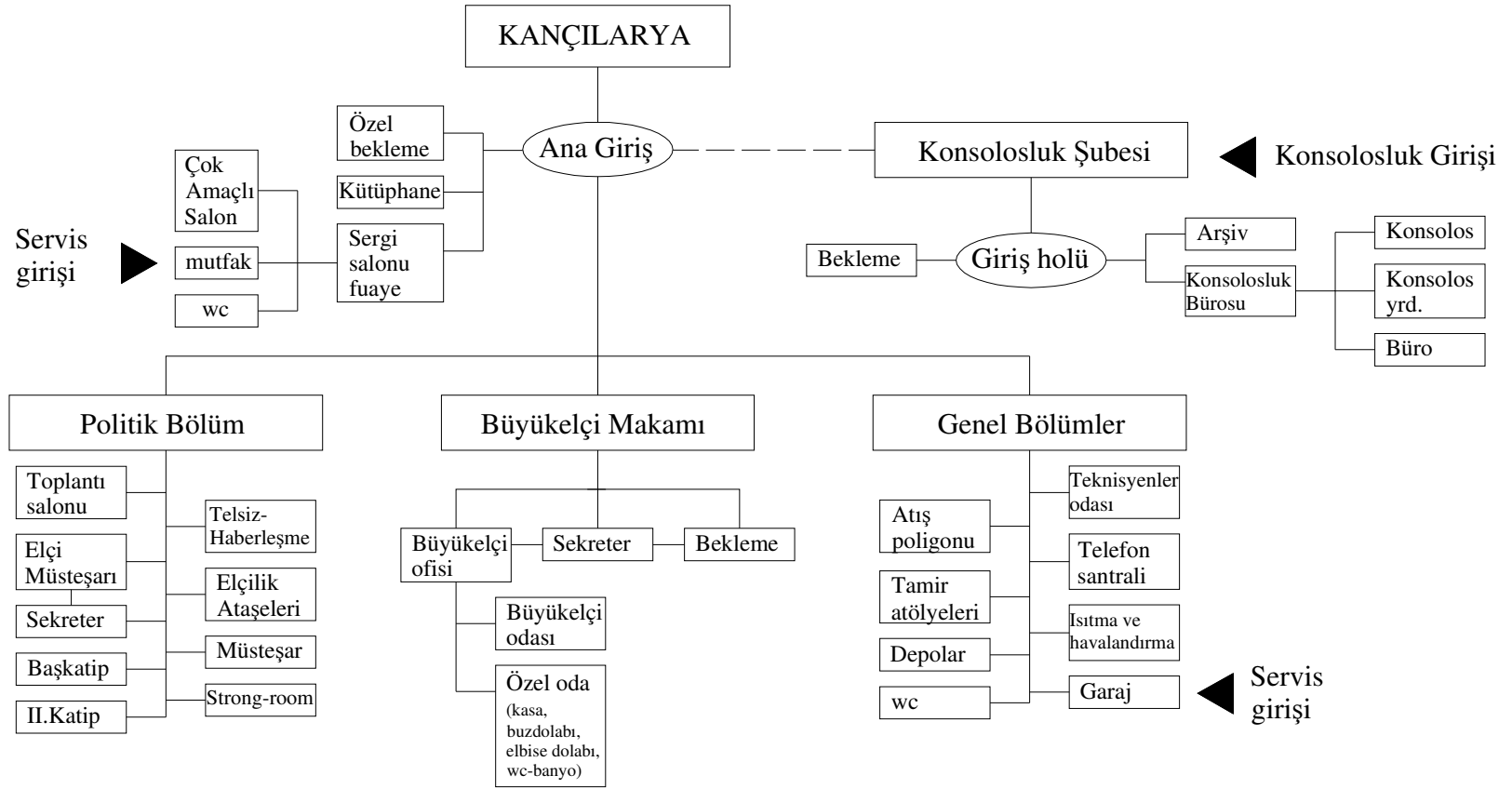
Politik bölüm, büyükelçi makamı ile bağlantılı ve ona göre planlanması gereken bölümdür. Elçi müsteşarı, müsteşarlar, başkatip, II.katip, hukuk müşaviri, sekreterler, strong-room, müşavirlikler, elçilik ataşeleri, toplantı salonları ve konsolosluk bu bölümde bulunmaktadır.

Strong-room, evrak memuru ve kasa yapılı arşivden meydana gelen mekana verilen isimdir. Genellikle iç içe iki oda tarzında tertiplenmesi, tamamen penceresiz ve betonarme duvarlara sahip olması tercih edilmektedir.

Konsolosluk biriminin büyüklüğü, konsolosluk aktivitesinin yoğunluğuna göre değişiklik göstermektedir. Bazı elçilik yapılarında bu bölüm sadece bir oda gerektiren bir memurla ele alınabilmekte, bazılarında ise tüm aktivite bir veya daha fazla kat ve birkaç bekleme odası gerektirebilmektedir. Vize işlemleri, vatandaşlık, askerlikle ilgili işler, noter işleri, sosyal güvenli vb. konsolosluk şubesinin diplomatik fonksiyonları arasındadır. Bu bölüm kendi dosya odası, bekleme salonu (ihtiyaç olduğu takdirde biri göçmenler için olmak üzere iki bekleme salonu tercih edilmektedir) ve tuvalete sahiptir. Halka açık alanlar olarak kabul edilen konsolosluklar, güvenlik nedenlerinden ötürü zemin katta girişin yanında yer almalı veya kendi girişine sahip olmalıdır.

Genel bölümler, telefon santrali, tamir atölyeleri, depolar, ısıtma ve havalandırma dairesi, teknisyenler odası, malzeme deposu, garaj gibi binaya hizmet eden birimler ile atış poligonunu kapsamaktadır.

Tüm bu mekansal bileşenler ile ilgili bilgiler verildikten sonra, bu öğelerin ve onları kapsayan kitlelerin birbirleriyle kurdukları ilişkilerin mimari analizi, bu yapı tipine ait karakteristik özelliklerin saptanmasında yararlı olacaktır.

Şekil 2.8 Kaçılırya işlev şeması

2.4 T.C. Büyükelçilik Yapılarının Mimari Analizi

Büyükelçilik yapıları hakkında kavramsal ve mimari çerçeveye ilişkin bilgiler verildikten sonra, buradaki çıkarımların üzerinde sinanacağı somut mimari örneklerin analiz edilebilmesi için, gerekli ölçütlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bölümde, örneklerin analizinde kullanılacak yöntem hakkında bilgi verilecektir.

2.4.1 Analizde Kullanılan Yöntem

Mimari ürünün çevresine ilettiği mesaj, toplumun çağlar boyunca oluşturduğu değer sistemlerinin ve yargılarının bir ifadesi niteliğindedir. Kullandığı dil, ortaya koyduğu biçim ve oluşturduğu mekanlar ile kültürün dışavurumu olarak insanın fiziksel çevresinde yer almaktadır. Her bina inşa edildiği döneme ilişkindir ve dönemin toplumsal, kültürel, fiziksel, ekonomik, teknolojik ve politik etkileri sonucu oluşmaktadır.

Bu bağlamda, temel olarak T.C. Büyükelçilik yapılarının irdelemesi “ulusal kimlik” ve “mimari temsiliyet” kavramları bağlamında, ülkenin farklı dönemlerde değişen politik, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı ve ona göre şekillenen mimarlık ortamı paralelinde yapılmaya çalışılacaktır. Bununla beraber araştırma verileri üzerinden bazı analizler yapılacaktır. Bu analizlerin, büyükelçilik yapılarını, mekansal ve anlamsal olarak kavramada derinleşen ve somutlaşan bir bakış açısını olanaklı kılacağı düşünülmektedir.

2.4.2 Araştırma Verilerinin Analizi

Analizlerde tasarımı belirleyen ölçütleri saptamak amacıyla Ching, Meiss, Clark ve Pause'ye ait mimari kaynaklar ve başta Özlem Arıtan'a ait doktora tezi olmak üzere, bu konuyla ilgili çeşitli yüksek lisans ve doktora tezleri üzerinden bir tarama yapılmıştır. Yapılan taramalardan elde edilen bilgilerle, büyükelçiliklerin işlevsel yapısını tanımlayabilecek karakterde kriterler elde edilmiştir. Bu kapsamda ilk aşamada vaziyet planı analiz edilecek, ikinci aşamada ise yapılara ait proje bilgileri

ile birlikte “büyükelçi evi” ve “kançılarya binası” olarak belirlenmiş mevcut iki tekil kitlenin, fonksiyon ve biçim olarak gruplanan şematik analizleri yapılacaktır. Büyükelçilik komplekslerine ait diğer bir yapı tipi olan “personel lojmanları” ise T.C. Büyükelçiliklerinin birçoğunda mevcut olmadığı ve ayrı bir çalışmanın konusu olabileceği için burada ele alınmayacaktır.

2.4.2.1 Birinci Aşama: Vaziyet Planı Analizleri

Büyükelçilikler öncelikle vaziyet planı üzerinden incelenecektir. Vaziyet planı kapsamında komplekse veya yapıya ana giriş, konsolosluk ve servis girişleri, mimarın çevre düzenleme kararları ve kompleksin fiziksel çevre ile kurduğu ilişkiler hakkında genel bilgi verilecektir. Yaya-taşıt ulaşımını gösteren dolaşım ağı ve örgütlenme şemaları bağlamında ise yapıların içerdiği temel fonksiyon gruplarının birbirleriyle kurdukları ilişki biçimleri ve aralarındaki mekansal organizasyon (merkezi, çizgisel, ışınsal, kümeli, gridal) belirlenmeye çalışılacaktır.

2.4.2.2 İkinci Aşama: Tekil Kitle İncelemeleri

İkinci aşamada yapılara ait kesit, görünüş ve plan gibi temel mimari bilgilerin verilmesinin ardından, yapıların okuyucu tarafından daha net algılanmasını sağlamak amacıyla, tekil kitleler üzerinden yapılacak olan sentaktik analizlere geçilecektir. Clark ve Pause’nin (1985), sentaktik analizlerde strüktür, doğal ışık, kütle, plan-kesit ilişkisi, sirkülasyon, bütünü oluşturan parçalar, tekrar, simetri, denge, geometri, eklemeler, çıkarmalar ve hiyerarşi belli başlı ölçütlerin hepsi, tekil kitle üzerinden yapılacak olan T.C. Büyükelçilik binalarının sentaktik analizlerinde değerlendirmeye alınmamıştır. Analiz için yararlı olacağı düşünülen kriterler bunların arasından seçilmiş, bunlara ek olarak bu yapı tipi için büyük önem gösteren halka açık/kapalı alan kavramı, mekan organizasyonu ve ulusal kimliğin mimari temsiliyetinin en güçlü ifadesini oluşturan cephe geometrisi analizleri de eklenmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda büyükelçi evi ve kançılarya yapısı için, fonksiyon ve biçim olmak üzere iki temel eksen belirlenmiştir. Buna göre büyükelçi evinde,

fonksiyonel analizler kapsamında incelenecek kriterler, mekan organizasyonu, dolaşım ve planda hiyerarşi, biçim analizlerinde ise cephe geometrisi ve simetridenge ve cephede hiyerarşi olarak belirlenmiştir. Kançılara yapısında ise bu iki eksen, fonksiyonel analizlerde hiyerarşinin yerine halka açık/kapalı ölçütünün almasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu ölçütlerle ilgili bilgiler ve seçilme nedenleri aşağıda açıklanmaktadır.

Mekan Organizasyonu

Yapıların mekan organizasyonu hakkında bilgi verecek olan bu fonksiyon analizi kapsamında mekansal ilişkiler de incelenecektir.

Dolaşım

Halkın kullanımına açık olan konsolosluk bölümü ile kançılaryanın diğer ofislerinde ve büyükelçi evinde büyükelçi özel bölümü ile diğer bölümlerin ayrımında ulaşım, ayrı dolaşım alanları gerektirmektedir. Bu nedenle yapılacak analizlerde, bu farklı girişlerin iç mekana dağılımı, ayrı dolaşım yollarının çakıştığı ve birbirinden kesin olarak ayrıldığı bölgeler değerlendirilecektir.

Hiyerarşi

Hiyerarşi ölçütü, çeşitli diplomatik resepsiyonlara hizmet vermesi açısından mimari temsiliyet özelliğinin baskın bulunduğu büyükelçilik evinde, plansal düzlemde ve 3.boyutta büyüklük, şekil ve konum açısından öne çıkan mekansal parçaların bulunup bulunmadığının belirlenmesinde kullanılacaktır.

Halka Açık/Kapalı Alan

Bölüm 2.3.1.1’de değinildiği gibi, konsolosluk birimi dışında, büyükelçilik yapılarının sahip olduğu fonksiyonların birçoğu halkın kullanımına açık değildir. Bu bağlamda, konsolosluk birimi ile kançılaryaya çalışanlarının bulunduğu ofis binası ve

büyükelçi evi arasındaki ayırım, güvenlik ve mahremiyet açısından büyük önem göstermektedir. Diğer yapı tiplerinde nadiren görülen halka açık/kapalı alan kavramı, bu nedenle bir büyükelçilik yapısı için özel bir anlam kazanmaktadır. Örneklerin analizinde bu ayırım ortaya konmaya çalışılacak, halka açık ve kapalı alanların birbirleriyle mekansal ilişkileri incelenecektir.

Cephe Geometrisi

Bu kapsamda, kütlelerin geometrisi ile beraber 3.boyutta biçimlenmeyi belirleyen mimari elemanlar, malzeme seçimi ve formlarla, elçiliklerde ulusal kimlik temsiliyetinde verilmek istenen imajın, cephelere yansıtılma biçimi saptanmaya çalışılacaktır.

Simetri ve Denge

Simetri ve denge, simgesel nitelik taşıyan yapı tiplerinde kullanılan bir araç olması bakımından önemli bir unsurdur. Büyükelçilik yapısı örneklerinde biçim analizleri kapsamında, plan ve 3.boyutta, simetri ya da denge (simetrik olmayan ama simetriye yakın) durumlarının hangisinin geçerli olduğu incelenecektir.

Bu şekilde analiz yöntemine, yöntemin uygulanış biçimine ve mimari analizlere ilişkin açıklamalar tamamlanmış olmaktadır. İlk aşamada “vaziyet planı”, ikinci aşamada “büyükelçi evi ve kançılarya yapısı” üzerinden yapılacak bu şematik analizlerden elde edilen bulgular, her bir analiz kutusunun altına not olarak eklenecektir. Yapılan analizler, çalışmanın son aşamasında yani sonuçlar bölümünde değerlendirilecektir.

BÖLÜM ÜÇ

MODERN TÜRKİYE’NİN KİMLİK TANIMI / 1923–1950

3.1 Batı-dışı Toplumlarda Modernleşme ve Ulusal Kimlik

19. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa, Rönesans, Reform ve Endüstri Devrimi’nin, kısaca kapitalist toplumun etkilerini, Batı dışındaki diğer toplumlara yaymaya başlamıştır. Bu etki ya da dönüştürme, siyaset alanında demokrasi, ekonomi alanında kapitalist üretim ve bölüşüm ilişkileri, kültürel alanda bilimsel birikimin düşünüş ve davranış biçiminin “öteki” toplumlara empoze edilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır (Kocabaşoğlu, 2004, s.14). “Batılılaşma/Modernleşme” adı verilen ve toplumsal, siyasal, ideolojik düzlemlerde, dünyada daha önceki dönemlerde görülmeyen büyüklükte bir dönüşüme yol açan bu etkileşim, eskisinden farklı bir anlayış, zaman, mekan ve varoluş biçimi ortaya çıkarmıştır.

Tanrı merkezli feodalizmin yıkılmasından sonra, Batı’da piyasa ekonomisini merkeze alan liberalizm doğmuştur. Liberalizm, kapitalist, girişken veya burjuva olarak adlandırılan bir toplumsal kesimin yaşam biçimini temsil eden yeni bir toplum felsefesi olmuş ve bu çerçevede, Batı’da ulus-devletler kurulmuştur. “Ulus-devlet” sistemi, 30 Yıl Savaşları’na son veren 1648 Vestfalya Antlaşması ile ortaya çıkmıştır. Bu antlaşmanın en önemli özelliği, din ve devlet arasındaki çatışmaları büyük ölçüde sona erdirmesi ve krallarla kilisenin karşılıklı yetki alanlarının sınırlarını belirlemesi olmuştur. Bu nedenle, birçok açıdan dönüm noktası sayılan Vestfalya Barışı, bilim adamları ve düşünörlere göre, bugünkü uluslararası ilişkiler sisteminin başlangıcını oluşturmaktadır (Öymen, 2005, s.23).

Bu sistemde “Ulus-devlet”, belirli bir toprak parçası olan vatan üzerinde, ortak bir kültür potasında erimiş, kaynaşmış, bütünleşmiş insanların oluşturduğu bir ulusun, devlet denen, merkezi bir siyasal erk etrafında örgütlenmesi anlamına gelmiştir. Ulus-devletin ortaya çıkması, milliyetçilik akımının da gelişmesine yol açmıştır. Bu kavram, 1715 yılından itibaren İngiltere’de kullanılmaya başlanmıştır. O dönemde

Avrupa’da milliyetçilik, “tarihi özelliğinin bilincine varan bir halkın kendi bağımsız devletini kurmak için ortaya koyduğu ortak irade” şeklinde tanımlanmıştır. 18. ve 19. yüzyıllara damgasını vuran milliyetçilik akımları, halkın sosyal, ekonomik ve kültürel özelemlerinin gerçekleştirilmesinde ulus-devleti en önemli unsur saymıştır. Ulus-devletin ortaya çıkmasından önce Kilise’ye ve Hanedana sadakat en önemli ölçüyken, ulus-devletten sonra devlete ve millete sadakat kavramları ön plana çıkmıştır.

Milliyetçilik akımlarının etkisiyle Avrupa’nın pek çok bölgesinde farklı ulusal kimliğe sahip olanlar kendi bağımsız devletlerini kurmak için imparatorluklara, krallıklara karşı ayaklanmışlar, zaman içinde Rusya, Avusturya-Macaristan, İsveç, Norveç ve Osmanlı İmparatorluğu’nun toprakları üzerinde ulusal devletler kurulmuştur. Daha önce Osmanlı İmparatorluğu’nun parçası olan ve sonra bağımsızlığına kavuşan 20’den çok devlet bulunmaktadır (Öymen, 2005). Bu gelişmeler bağlamında, Batı Avrupa’da ve Kuzey Amerika’da, bireysel bir temele dayanan, serbest piyasa ekonomisini benimsemiş, parlamenter demokratik bir toplumsal düzen kurulmuş ve bu toplumlara “*modern toplumlar*” adı verilmiştir (Sayın, 1997, s.96).

Tekeli’nin açıkladığı gibi “*modernleşme*”, Batı’da 17.yy.da başlayarak aydınlanma ve endüstri devrimi süreçlerinde gelişmiş sosyal yaşam ve örgütlenme biçimidir. Modernite modeli, Batı’da en azından üç yüzyıllık bir sürede; liberalleşme, kapitalistleşme, pazar oluşturma, endüstrileşme, bilimsel devrimler ve ulus-devlet gibi bir dizi kavram arasında kendiliğinden gerçekleşmiş ve sanayi kapitalizminin yayılmacı etkileri ile 19. yüzyıldan sonra Batı’dan Doğu’ya ve Kuzey’den Güney’e doğru kademeli olarak tüm dünyaya yayılmıştır. (Sayar, 1998, s.11). Bu siyasal ve ekonomik süreçlerin yaşanmadığı, geri kalmış yerlerde ise Batı’nın bu yaşam tarzı model olarak alınmış, modern bir toplum yaratma çabası bir “proje” olarak örgütlenmiştir. Bu bağlamda “modernite” bir projeye, refleksiyona, “modernizasyon” ise bu projeyi, refleksiyonu mümkün kılan kurumsal-yapısal evrime işaret eder. Bu çerçevede Çiğdem (2004), Batı-dışı toplumların sadece “modernleştikleri”, ama “modern” olamadıkları, yani ancak modernitenin kurumsal altyapısıyla

(modernizasyon) eklemlelenebildiklerini belirtmektedir. Batılılaşma, “telafi edici” ideoloji ve “tarihsel gecikmişliğin” giderilmesinin bir aracı olmuştur. Dolayısıyla Batı-dışı toplumlarda modernleşme, “yukarıdan aşağıya” reformist bir hareket olarak uygulanmış ve çağdaş ulus-devletlere denk bir kültürel ve politik yapıya ulaşmak ana hedef haline gelmiştir. Batılı olmayan toplumlarda reform/modernleşme hareketlerinin taşıyıcı gücü, Batı’daki gibi burjuvazi değil bürokrasi olmuştur.

Modernleşme kuramına göre bu gücün hedefi, modernleşmenin yerleşmesine izin verecek öğelerden yoksun bir kültürü radikal bir şekilde değiştirerek “modern bir toplum” kurmaktır. Bu bağlamda çevre ülkelerin modernleşme süreçlerinde öncelikli çabası, Batı’nın modernleşmesini sağlayan temel altyapısal süreçlere (liberalleşme, kapitalistleşme, endüstrileşme) bakılmaksızın, bu süreçler sonunda oluşan “modern siyasi yapıyı/ulus-devleti” inşa etmek olmuştur. Ancak, ulus-devletin olabilmesi için sosyolojik bir formasyon olan ve “millet” olarak adlandırılan toplum türünün ortaya çıkması gereklidir. Bu aşamada, çoğu eski imparatorlukların farklı etnik ve dini kökenlerden gelen nüfuslarını devralan yeni ulus-devletlerin aydın kesimi, bir “ulus inşa” etme sorunu ile karşı karşıya kalmıştır (Sayar, 1998).

Bu bağlamda modernleşme hareketinin, dünya toplumlarının “kültürel kimlik” problemlerinin oluşumuyla ilişkili olduğu görülmektedir. Kimlik, bir kimsenin, bir grubun bireyselliğini, ayırt edici özelliğini oluşturan, onun başkalarından ayırt edilmesini, kendini kendi olarak bilmesini sağlayan sürekli ve temel özelliktir. Diğer bir deyişle kimlik, insan varlığının, kişi-grup-toplum olarak “kendini belirleme” iradesi bağlamında başkaları karşısında “ne” olduğudur. İnsan varlığı, kendisi ile “ötekiler” arasında bir takım farklar arayarak tekilliklerini ifade etme yönünde gelişen bir eğilim içerisinde. Bununla birlikte, psikolojik güven sağlaması, riskleri azaltması, sosyal planda ödüllendirici ve meşrulaştırıcı bir işlev üstlenmesi nedeniyle çeşitli sosyal grup veya kategorilere ait olma ve bütünleşme ihtiyacı hissedilmektedir. Özetle insan varlığı bir yandan “çevre ile bütünleşme”, diğer yandan “farklılığını koruma” ve “kurma” gereksinmesi içinde varoluşsal bir açmazla karşı karşıyadır. Her iki durumda da insan, kendisi (mikrokosmos) ile dış dünya (makrokosmos) arasındaki mesafeyi kaldırmak, dünyanın dışında veya kenarında

değil, içinde olmak, ona katılmak için “kolektif bir kimliğe” ait olma isteğinden kaynaklanmaktadır (Şengün, 1999, s.9). Bireylerin “varlıklarını kanıtlama”, “farklılıklarını kurma ve koruma” yönündeki eğilimlerini, toplumlara ve devletlere genellediğimizde, toplumların da kültürel/toplumsal kimliklerini tanımlama isteğinde olduklarını söyleyebiliriz.

Dünyada da ulus-devletlerin kurulmasıyla beraber ulusal kimlik kavramı ortaya çıkmıştır. Batı’da kimlik sorunu, modernliğin Batı’ya kendi özgül koşullarından doğan bir kimlik sağlayışı, evrensellik konusunda ise bir endişesinin olmayışı nedenleriyle, modernizmi ithal eden ülkelerde olduğu kadar gündemi işgal etmemiştir (Balamir ve Asatekin, 1991, s.76). Kendini tarihin oluşumunda merkezde gören ve diğerlerini çevreye yerleştiren bir kavrayışla Avrupa, kendi kültürel kimliğini Avrupalı olmayana yani “ötekine” göre tanımlamıştır. Bu tanımlamada, Batı Doğu’yu kendisi için, kendi kimliğinin olumlu betimlemesini sağlayan karşıt bir imge olarak kurgulamıştır. Bununla beraber, Batı modernliğinin dışında, kenarında, gerisinde kalan toplumlar, kendi kültür ve tarih güzergahlarının yolunda evrilerek değil, ancak o yolu arkalarında bırakarak ilerleyebileceklerine, yani modernleşebileceklerine inanmışlardır (Göle, 2004, s.61).

Bu anlatılanların ışığında, bir çevre ülkesi olarak görülen Türkiye’nin modernleşme süreci ve bu sürecin mimarlık üzerindeki yansımaları incelenecektir. Kimlik tartışmalarının, arka plandaki siyasi, toplumsal, ekonomik yapıyla birlikte değerlendirilmesi, bu yapının ulusal kimliğin mimari temsiliyeti bağlamında yurtdışındaki Türkiye Cumhuriyeti büyükelçilik yapılarında nasıl ifade edildiğini anlayabilmek açısından yararlı olacaktır.

3.2 Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de Modernleşme, Ulusal Kimlik ve Mimari Temsiliyet (1923-1950)

Sosyal-psikolojik sonuçları açısından kalkınma/gelişme ya da yozlaşma/çöküş, bilimsel adıyla “değişme”, düzenin ya da dengenin bozulması sürecidir. Düzenli, dengeli bir kalkınma süreci ya da deneyimi dünyanın hiçbir ülkesinde yaşanmamıştır.

Modernleşme tarihinin mucize ülkesi olarak bilinen Japonya’da bile büyük dengesizliklere, kimlik bunalımlarına yol açmıştır. Her kalkınan toplumda, düzen ve dengelerle birlikte kültürün değişmesine paralel olarak, kimlik bunalımları, kimlik arama çabaları görülmüştür (Güvenç, 2003, s.10).

Osmanlı’da kimlik bunalımının, 17.yüzyılın sonlarına doğru 2. Viyana Kuşatması’nda uğranılan yenilgiyle belirdiği söylenebilir. Osmanlı tarihinde bir dönüm noktası olan bu yenilgi Osmanlı savaş teknolojisinin Batı’nın gerisinde kaldığı gerçeğinin Osmanlı seçkinleri tarafından anlaşılmasını ve 18.yüzyılın başlarında “*batılulaşma*” yolunda ilk adımların atılmasını getirmiştir. Lale Devri’nde simgeleşen bu ilk adımda bile, Batı’dan öğrenmeyle Batı’ya anlamsız öykünme kol kola girmiştir (Tekeli, 1998).

Osmanlıda Batılulaşma hareketinin başlatıcısı ve sürdürücüsü yönetici seçkinler olmuştur. Bu yönüyle yukardan aşağı bir toplumsal değişim programı olarak nitelenebilir. Halk kitleleri Batılulaşma yönündeki adımlara ilgisiz kalmış ya da direnç göstermiştir. Osmanlı dönemindeki yenilikçi adımların reformcu düzeyde kaldığı söylenebilir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması ve Cumhuriyet dönemi uygulamalarıyla batılulaşma serüveni yeni bir aşamaya girmiştir. Bu son adımla öncekiler arasında önemli ayrımlar söz konusudur. Bu adım reformcu değil devrimci bir anlayışla atılmış ve süreç içinde arkasında gerçek anlamda halk desteği toplayabilmiştir. Özellikle 1926 sonrasında Ziya Gökalp çizgisinin sentezci modernite yaklaşımı terk edilmiş, köktenci bir çağdaşlaşma yaklaşımı benimsenmiştir (Tekeli, 1998).

Bununla beraber, Türkiye gibi bir imparatorluğun çözülmesiyle oluşan ulus-devletler, Avrupa ülkelerinde yaşanan uluslaşma sürecinden farklı bir durumla karşılaşmışlardır. Avrupa’da, küçük alanlardaki feodal kimlikler aşılarak bir ulusal kimliğin oluşturulmasıyla, daha büyük bir mekansal alanda bütünlük sağlanmıştır. Oysa bir imparatorluğun çözülmesiyle oluşan ulus-devletlerde bütünlük değil, parçalanma söz konusu olmuştur. Bu türden oluşumlarda, devleti kuranlar tarafından, bir misyon anlayışı içinde, ulus bilinci yaratılmaya ve ulus inşası gerçekleştirilmeye

çalışılmıştır (Tekeli, 1999). Modern bir ulus yaratmaya yönelik cumhuriyetçi programın uygulamaya konması, birbiriyle yakından bağlantılı olmakla birlikte özdeş olmayan iki ayrı toplumsal değişim sürecinin başlamasını getirmiştir: “*modernleşme ve uluslaşma*” (İ. F. Dereboy ve Ç. Dereboy, 1997, s.410).

Türk modernleşmesinin hedefi, yeni bir ulus devlet kurmakla sınırlı değildir. Kemalist devrim, makro ölçekli toplumsal projelerden en küçük toplumsal yapılanmaya, yani aile kurumuna ve geleneksel aile yapısına müdahaleye değin uzanan kapsamlı, radikal bir projedir. Türkiye’de, 1923 devrimiyle ulus-devlet olarak tanımlanan yeni bir sosyal, ekonomik ve politik yapı önerilmektedir. Yeni rejim, kimlik oluşturma savaşını bir dizi inkılap aracılığıyla yürütmekte, Osmanlı’nın barındırdığı heterojen yapıya karşı homojen bir Türk kimliği kurgulamakta ve bu sosyal kimlik çerçevesinde hem geçmişini hem de geleceğini yeniden tanımlama çabası içerisine girmektedir. Sosyal, politik ve ekonomik hayatın bütünüünün çerçevesinde yapılacak bu köklü değişiklikler “*modernleşme projesi*” olarak adlandırılmaktadır (Sargın, 2002).

Günümüzden geçmişe bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti’nin köktenci bir çağdaşlaşma projesini uygulamaya koyması, tarihte hem bir kopuş, hem de bir süreklilik olarak görülebilir. Çok yönlü bir çağdaşlaşma projesi uygulamasına girilmesi bakımından bir kopuştur. Diğer yandan Türkiye’de yaşayanların zengin kültürel birikimi üzerine oturması ve bir ölçüde de olsa, bu projenin uygulanmasına 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlanması açısından da bir sürekliliktir. Cumhuriyet’in modernite projesi, bu birikimin ve tarihsel bağlamın izlerini taşımaktadır (Tekeli, 1998, s.1).

Bununla beraber Atatürk, Türkiye’nin ne zaman gerçek bir ulus-devlet haline geldiğini, 1922 Kasım’ında Bursa’da öğretmenlere hitaben yaptığı bir konuşmada, “*Açık söyleyeyim ki, biz üç buçuk yıl öncesine değin cemaat halinde yaşıyorduk. Bizi istedikleri gibi yönetiyorlardı... Üç buçuk yıldır ulus olarak yaşıyoruz*” diyerek belirtmiştir. Türklerin ulus olmalarının başlangıcı olarak Atatürk, 19 Mayıs 1919 yılında Samsun’a çıktığı tarihi kabul etmiş ve o tarihten sonra Türk milletinin,

Osmanlı idaresine baş kaldırdığını, kendi kaderine bir ulus olarak sahip çıktığını belirtmiştir (Öymen, 2005, s.184-185).

Batılılaşma ile birlikte, ulus-devletin kurumsal ve ideolojik yapılanmasını gerçekleştirmek için Cumhuriyetin ilk yıllarında, siyasi ve sosyal yapı değişiklikleri üzerine yoğunlaşmış ve bu da kuşkusuz ülkenin dış politikasına yansımıştır. Fakat, gerek iç sorunları halletmenin öncelikli oluşu, gerekse uluslararası ortamdan bir tehdit gelmeyişi, 1930'ların ortalarına kadar Türkiye'de dış politikayı ikinci plana düşürmüştür. Türk dış politikası bu dönemde, Lozan'dan kalan sorunların temizlenmesiyle ve Kürt sorununun komşularla birlikte denetime alınmasıyla uğraşmıştır. Bundan sonra Atatürk'ün, özellikle Hitler'in 1933'te iktidara gelmesinin ve aynı yıl İtalyan tehditlerinin başlamasının ardından, yavaş ama kararlı biçimde savaşa gitme sürecine giren ortamda bir denge arayışına girdiği görülmüştür (Oran, 2002, s.254).

Özellikle Osmanlı, Japon, Rus ve İran toplumları, sahip oldukları tarihsel birikimlerinden dolayı, modernizasyon süreci içerisinde ayrıcalıklı bir yer işgal etmişlerdir. Batı “ilmi”, “teknolojisi” ve “sanayi” ile “Batı zihniyetini”, “Batılı dünya görüşünü” birbirinden ayırma ya da ayırmamaya ilişkin, Batılılaşmanın bilinci bağlamında ortaya çıkan “ulusal kimlik” sorunu, diğer sömürgeleşen Batı-dışı toplumlara göre bu toplumların mimarlık gündeminde daha fazla kendisine yer bulmuş, beraberinde çatışmalı ve sorunlu bir süreci getirmiştir (Çiğdem, 2004, s.69).

Modernleşmeyle birlikte her yerde olduğu gibi Türkiye'de mimarlığın tarihselliği keşfedilmeye başlanmış fakat bu keşif, muhtemelen tüm Batılı olmayan toplumlarda olduğu gibi burada da uluslaşmayla eş zamanlı gündeme gelmiştir. Türk sanatı ve mimarlığı kavramları doğrudan doğruya yeni gerçekleştirilen ulus inşa etme eylemini meşrulaştırma araçları olarak yaratılmışlardır (Tanyeli, 1999). Yeni rejimi temsil edecek bir mimarlık kültürünün oluşturulması 1930'lu yıllara kadar gündemdeki birincil sorun olmamış, 19. yüzyıl sonundan itibaren filizlenen milliyetçilik düşüncelerinin ürünü olarak doğan “Birinci Milli Mimari” akımı, Cumhuriyetin ilk yıllarında da ürünler vermeye devam etmiştir.

“Birinci Milli Mimarlık” akımı, ideolojik içeriği Ziya Gökalp’in görüşleri doğrultusunda şekillenen “Türk Milliyetçiliği” çerçevesinde şekillenmiştir. Gökalp, kültür ve medeniyet sentezlenirken, Batı’nın iyi yanlarının taklit, kötü yanlarının tenkit edilmesini uygun görmüştür. Medeniyet, başka bir deyişle teknoloji ve üretim yöntemleri Batı’dan alınabilecek, ama ülkeye özgü olan kültür (hars) değişmeden korunacaktır (Tekeli, 2004, s.32). Böylelikle hem modernleşilecek hem de kültürel değerler korunmuş olacaktır. Her alanda yoğun bir ulusçuluk temasının hakim olduğu İkinci Meşrutiyet döneminin bu entelektüel ortamı içinde, yeni yetişen Türk mimarları tarafından da, ulusal kimliğe uygun bir mimarlık oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu dönemin mimarlık alanındaki en önemli karakterleri Mimar Kemalettin ve Mimar Vedat Bey, ayrı ayrı kişiselleştirerek yarattıkları revivalist konsept ile, 1920’lerin sonlarına kadar sürecek olan I. Ulusal Mimarlık Üslubunu tanımlamışlardır. Bu dönemin mimari özellikleri, büyük ve çok katı yapılar, kitle ve mekanlardaki ölçü, oranlar ve kompozisyon kuralları bakımından Avrupa Neoklasizmine paralel bir yapı gösteren simetrik ve aksiyel kitle düzenlemeleri, dekoratif motiflerde ve cephe düzenlemelerinde Selçuklu, Osmanlı ve İslam mimarlığından seçilmiş strüktürel ve strüktürel olmayan mimari öğeler – kolon, kolon başlığı, kemerler, parmaklıklar, pencereler, kapılar-, yeni yapım yöntemlerinin ve malzemelerinin (betonarme vb.) kullanılmasına rağmen kesme taş ile kaplı dış yüzeyler olarak sıralanabilir (Batur, 2001, s.43).

I.Ulusal Mimarlık Akımı, halkın yaşamına, öz değerlerine dayanmadığı için sadece bir aydın hareketi şeklinde gerçekleşmiştir. Bu akımın 20. yüzyıl başlarında ortaya çıkarak 30 yıl boyunca etkili olması, Osmanlı aydınları arasında çağdaşlaşmaya paralel olarak görülen ulusçuluk kavramının mimarlık alanına yansımaya bağlıdır. Cumhuriyet’in ilanıyla beraber, bu akım doğrultusunda gerçekleştirilmekte olan yapılar Ankara’da ortaya çıktıkça, bu binaların yeni rejimin ilkeleri ile uyuşup uyuşmadığı da tartışılmaya başlanmıştır. İttihat ve Terakki Fırkası’nın görüşleri üzerine temellendirilmiş olan bir Doğu-Batı sentezini arayan ve İslami simgeler taşıyan bu mimarlık anlayışı, kesin bir Batılılaşma isteğindeki Cumhuriyetçileri mutlu etmemiştir (Sey, 1999, s.27). Özellikle 1926’dan sonra Ziya Gökalpçi sentezci Batılılaşma yaklaşımlarının yerini Batı’ya tam bir yönelme

almıştır. Bu yeni proje difüzyonist bir Batılılaşma değil, bütüncül bir modernleşme projesidir. Fakat aynı zamanda Batı'nın güdümünden kurtulmayı içermektedir. En iyi anlatımını belki de “Batı’ya rağmen Batılılaşma” ifadesinde bulmuştur (Tekeli, 1999, s.145).

Cumhuriyet yöneticileri, 1930 yılından sonra siyasi iktidarı pekiştirmiş, tek parti hükümetini kurmuş ve dikkatini başka alanlara kaydırma fırsatı bulmuştur. Örneğin, sıra Cumhuriyet ideolojisinin yaygın özümlemesine gelmiştir. Bu eylem sosyo-kültürel değerlerin yeni yorumları ile yapılmıştır. Mustafa Kemal’in bizzat başlattığı Türk dili, Türk tarihi ve çağdaş sanat kampanyası bu eylemin çıkış noktası olmuştur. Dili Osmanlıca’dan arıtan, tarihe Türkçülük içeriği kazandıran bu çabalar milliyetçilik ilkesi ile uyum sağlarken, sanatta milliyetçilik yerine çağdaşlık ilkesi izlenmiştir. Kuruluşu izleyen ilk on yılda, 1923 İzmir İktisat Kongresi’nde ifadesini bulan liberal ve Batı’ya açık siyaset kültür yaşamını da belirlemiştir. Osmanlıya ait dini semboller sistemi ve Osmanlı kültürünün görsel kodlarını oluşturan “İ.Mimarlık Üslubu” terk edilmiş, yerini “Modern Mimarlık” Hareketine bırakmıştır.

Modern mimarlık evrenselliği, akılcılığı, her zaman her yerde uygulanabilir olması, işlevselcilik-rasyonalizm ilkelerine dayalı bilimsellik iddiaları, tarihsel referanslardan arınmış eskiyi reddeden tavrı ile, devrimci devletin sosyo-kültürel programına uygun düşmüş ve Cumhuriyet aydınları tarafından ulusun kültürel kimliğini inşa etmek adına ithal edilmiştir. Fakat gelişmesinde rol oynayan maddi ve tarihsel koşulların yokluğu, Türkiye’de modern mimarlığın biçimsel yönünü ön plana çıkararak, “eleştirel derinliği olmayan, modernleşmenin yenilikçi imajına indirgenmiş, yüzeysel bir modernizm”in kabulüne neden olmuştur (Sayar, 1998, s.78). Kemalist devrimler sırasında ve bu devrimlerin bir uzantısı olarak Türkiye’ye ulaşan modern mimarlığa, hemen “kübik mimari” adının yakıştırılması da, bu dönemde genel olarak biçime verilen önemin işaretidir. Tarihsel referans ve üsluplardan arınmış beyaz kübik/prizmatik formların, betonarme inşaatın, geniş terasların, konsolların ve düz çatıların gözle görünür yeniliği ve devrimci retoriği, ülkenin “şarklıktan kurtulma” ve “asrileşme” özelemlerinin sembolü olarak, Kemalist “inkılap”ı çok uygun bir biçimde tamamlamıştır (Bozdoğan, 1999, s.123).

30’lu yıllar, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı’nın sarsıcı etkileriyle başlamış ve liberal programın uygulanması zorlaşmıştır. Bunalımı izleyen yıllarda, Cumhuriyet’in bu dışa açık yılları yerini, tüm dünyada olduğu gibi, içe kapamacı ve ulusalcı bir döneme bırakmıştır (Köksal, 2002). Gelişmiş ülkelerin bile müdahaleci politikalara yöneldiği bu yıllarda, koşulların akışı içinde ve kaçınılmaz biçimde devletçi bir politikaya yönelinmiştir (Batur, 1998, s.214). Ekonomik bunalıma ek olarak bunalımın etkilemediği Sovyetler Birliğinde görülen planlama örneği de devletçi girişimlere neden olan bir diğer etmen olmuştur (Aslanoğlu, 1980, s.27). Yabancı işletmeler, tekeller millileştirilmiş ve devlet yatırımlarına kredi sağlamak üzere Sümerbank, Etibank gibi bankalar kurulmuştur.

Ekonomik bunalım, Türkiye’yi devletçi uygulamaya yönelttiği gibi, ulusçu duyguların canlanmasına neden olan etkenlerin de başında gelmiştir. Bu dönemde mimarlık tartışmaları da farklı bir yöne gitmiş, milli mimarlık “uluslararası / modern” den farklı unsurlarını ortaya koymaya başlamıştır. Modern Mimarlık, ilk anda geleneksel yapıyı reddetmenin araçlarından biri gibi görülmüş olsa da yaratılan anonim kimlik artık yabancılaştırıcı bir unsur olarak görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla, mimarlığın bir ulusal kimliğe sahip olması gerekliliğine inanarak, bunu imgeleştirecek yeni bir tektonik ifade arayışına girilmiştir. Osmanlı öncesi geçmiş, tarih yazımında ve dolayısıyla “Türk kimliği”ni tanımlamada önem kazanmıştır. Türk Tarih Kurumu’nun da kurulmasıyla beraber, tarih tezi Türklüğü Hitit ve Mezopotamya medeniyetlerine kadar geri götürmüş ve Anadolu tarihi bu kimliği oluşturmada kilit yer tutmuştur. Böylece artık “Türk kimliği”, tarihini diğer medeniyetlerden farkıyla ortaya koymuş ve aynı zamanda Türk mimarlığının da eşsizliğini savunarak başka kültürlerin etkisini reddetme çabasına girmiştir (Sargın, 2002, s.206–207).

II. Dünya Savaşı’yla beraber, Türkiye bu dönemde, gerek iç gerekse de dış politikasını savaşın dalgalanmalarına göre ayarlamıştır (Oran, 2002). Diğer yandan savaşın başlaması ile farklı siyasi, ekonomik ve ideolojik boyutlar Türkiye’yi savaşa katılmamasına rağmen etkilemiş, 1950’lere kadar sürecek durgunluk dönemini başlatmıştır. Savaşın yarattığı bu ekonomik sıkıntı, sosyo-psikolojik baskı ve tehlike

ortamı, bir savunma güdüsü olarak ulusal dayanışma ve kendine yetme eğilimlerini de yükseltmiştir. Ekonomisi tarıma dayalı bir ülke olan Türkiye'nin büyüme eğilimi savaşla beraber durgunluğa girmiş ve ekonomik sıkıntılar başlamıştır.

İktisadi gelişmeleri, tüm sanayi ve üretim sektörlerini etkileyen durgunluk, yapı sektörünü de etkilemiştir. Parasal kaynaklar savunmaya kaydırılmış, yurt dışından gelmekte olan yapı gereçlerinin dış alımı durdurulmuş ve yapı etkinliklerinde gözle görülür bir duraklama başlamıştır. Diğer yandan, Türkiye'nin savaşı kazanacağını düşündüğü Almanya'yı fikren desteklemesi sonucu nasyonal sosyalist etkiler, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de çeşitli alanlarda milliyetçilik akımlarının yayılmasına neden olmuştur. (Sayar, 2004). Bu da yeni bir anlayışın baş göstermesine yol açmış, 1940-1950 yılları arasında "İkinci Ulusal Mimarlık Akımı" adını alan dönem oluşmuştur (Alsaç, 1998, s.22).

II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu siyasal ve ekonomik koşulların etkisiyle doğan İkinci Ulusal Mimarlık Akımı, mimarların, kendi ulusal kaynaklarına dayanan bir mimarlık yaratma isteklerinin bir sonucudur. Bu istekte, hem yurttaki ulusçuluk akımının, hem de bazı dış ülkelerde ırkçı ulusçu hareketlerin yönettiği mimarlık gelişmelerinin etkileri vardır (Aslanoğlu, 1980). Yetişen Türk mimarlarının iş sahası talepleri ve Avrupa'da yeniden güçlenen ulusçu görüşlerin Türkiye'ye yansması sonucunda Batılı mimarlara tepkiler artmış ve ulusal mimarlık yönünde talepler yeniden görülmeye başlanmıştır. Bu bağlamda Modern Mimari'nin geleneksel tarihi çevreden farklı olan biçiminin uyumsuzluk yarattığı, Anadolu kentini değiştirdiği ve büyük ölçüde ithal malzeme ve teknolojiye dayandığı savunulmuştur. Bu eleştirilere Avrupa'daki totaliter rejimlerin geliştirdiği antimodern, anıtsal boyutlu ve klasizme dönük mimari eğilimlerin etkisi de eklenmiştir. 1934 yılında Ankara'da açılan İtalyan Faşist Mimari Sergisi, nasyonal sosyalist iktidarın uygulamaları ve bu iktidarın en güçlü olduğu dönemde 1943 yılında açılan Alman Mimarlık Sergisi, siyasi durumun da baskısıyla bu etkileri doruğa çıkarmıştır (Batur, 1998, s.229).

Bu dönemde, geleneksel mimarlıkla ilişkili, iklim koşullarına uygun ve daha önce yurtdışından ithal edilen malzemelerin, savaş koşulları nedeniyle getirilememesinin

de etkisiyle, mimarlar tarafından, yerel malzemelere dayalı yapı üretiminin gerekliliği savunulmuştur. 1934 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nde başlatılan “Milli Mimarlık Seminerleri” çerçevesinde İstanbul'daki geleneksel Türk konutlarının rölevellerinin çıkarılması da, II. Ulusal Mimarlık Akımı'nı hazırlayan bir etki yaratmıştır. Mimar Sedad Hakkı Eldem'in adıyla bütünleşmiş olan Milli Mimari Semineri, yerli ve milli bir mimarlık için araştırma açmak amacındadır. Eldem'e göre 1935'e kadar Türkiye'de millileşme konusunda çalışmalar, dini ve monümantal geleneksel mimaride aranmış, kubbe, kemer, revak çoğu zaman ölü bir dekor halinde tekrarlanmıştır. Bu dönemde, yeni mimarinin Avrupa taklidi olmaması için, millileşme Türk konut mimarisinde, diğer bir deyişle sivil mimaride aranmıştır (Anonim, 1983). Geleneksel Türk evinin cephe özelliklerini açık bir şekilde yansıtan Sedad Hakkı Eldem'in Taşlık Kahvesi ve çeşitli konutları ile Emin Onat'ın Ankara, Kavaklıdere'deki evi bu yaklaşımı en iyi simgeleyen örneklerdir (Çevik, 1999, s.20).

Eldem, akımın manifestosu sayılan yazılarında iklim ve malzeme koşullarına uyan ve yerli işgücüne dayanan bir yapı anlayışını savunurken “milli karakterde” ve “inkılabın yarattığı ideal fert için” programlanmış, kitleleri eğitici niteliği de olan bir mimari yaratmanın gereğini de öne sürmüştür. İtalya örneğini vererek, “Bu mimari tarzın manevi şartlarının vücut bulması biraz da rejim meselesidir”, “Milli bir mimari tarzının bulunması için devletin müdahalesi şarttır” demiştir (Batur, 1998, s. 230).

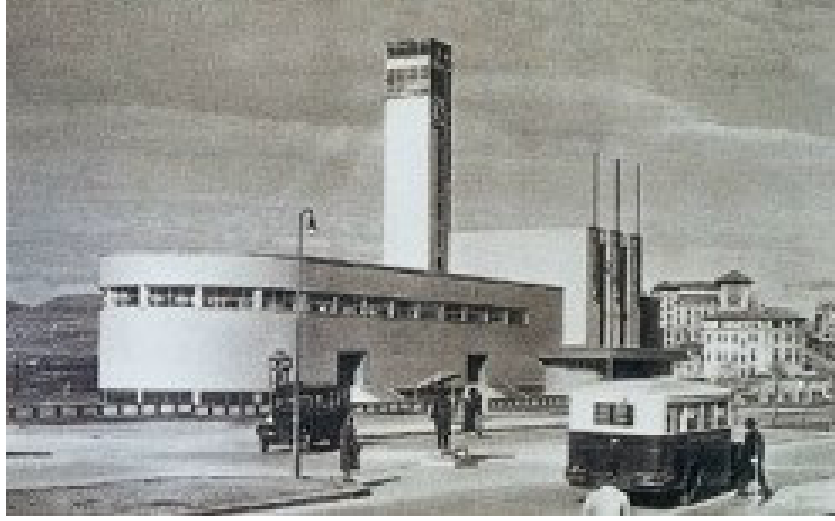
Tek partili rejimin uygunlaştırdığı ortamda savaşla güçlenen ve barışın gelişyle tekrar gerileyecek olan bir yerli ve milli mimari anlayışı, egemen eğilim olarak 30'lu yılların modernist eğilimlerinin yerine geçmiştir. Bununla beraber Bozdoğan (1999), Eldem'in, Türk Evi'ni, Le Corbusier'nin ilkeleri ve Frank Lloyd Wright'ın ev projeleri aracılığıyla Avrupa'da keşfettiğini itiraf etmesinin, Türk mimarlarının milliyetçi söylemi kullanırken bile geleneksele modernist bir perspektiften baktığını ortaya koyduğunu, modernizmin bir form ya da üslup sorunu olmadığını ve mutlaka geleneksele karşı olması gerekmediğini belirtmiştir. Bununla beraber Tekeli (2004), Türkiye'de gelişen siyasal düşüncelerin, modernite gibi evrensellik iddiası taşıyan bir projeye ilişkisini, Batı-Doğu karşıtlığı gibi evrenselliği daha baştan reddeden bir kavramlaştırma içinde ele alınmasının, modernite projesi karşısındaki dirençlerin

artmasına neden olduğuna değinmiştir. İnsanın kendini Doğulu görmekten Batılı görmeye geçişte bir kimlik değıştirmesi ve öz yitirmesi söz konusuyken, Moderniteye geçiş içselleştirilebilmeye açık, yani bir kimlik yitirmesi olmadan gerçekleşebilecektir. Batı-Doğu karşıtlığının olması durumunda ise, Doğulu olan için Batılılaşmak hep dışta, yabancı kalmak olacaktır. Böyle bir kavramlaştırmanın egemen olduğu bir toplumda bu nedenle en radikal modernite projesini uygulayanlar bile “*Batı’ya rağmen Batılılaşmak*” tan söz etmek durumunda kalmışlardır (Tekeli, 2004, s.33–34).

Eldem’in “Türkiye’ye özgü yerel ve milli mimarlık arayışları” da bir önceki dönemin Türk kimliğini modern mimarlık paradigması içinde ifade etme eğilimleri gibi, “modernleşmeci ve milliyetçi değerlerin hangi zeminde uzlaştırılacağı” sorusuna karşılık üretilen alternatif çözüm arayışlarından biri olarak değerlendirilmelidir (Sayar, 1998, s.124). 1934’te inşa edilmiş olan Sergi Evi’nin 1940’lı yıllarda Opera Evi’ne dönüştürülmesi, kimlik politikasının tek bir yapı üzerinde egzersiz edildiği çarpıcı bir örnektir (Şekil 3.1). Yapının ilk hali, Sovyet Yapısalcılığı’nın izinde modernist bir çizgi sergilerken, dönüştürülmüş yapı, devrimci kimliğin onbeş yıl içinde evcilleştirilmesine tanıklık etmiştir (Şekil 3.2). Yapı klasikleştirilmiş; kule ile yalın beyaz görünüm gitmiş, yerini göze aşına revaklar ve takılar almıştır (Balamir, 2003, s.25).

Türkiye’ye gelen, çoğu Alman kökenli mimarların uygulamaları ile yaygınlaşan “II. Ulusal Mimari Akımı”nda, simetrik düzenlenmiş büyük ölçekli kütleler, yüksek kolonadlı, merdivenli giriş düzeni ve cephelerin taşla kaplanması temel karakteristikler olmuştur (Başkan, 1999, s.62). İstanbul Spor ve Sergi Sarayı, Anıtkabir, Çanakkale Anıtı, İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi de, Alman mimarisinin anıtsal etkisi altında gerçekleştirilmiş yapılardandır.

İkinci Milli Mimari Akımı 1940’lı yılların ortasından itibaren etkisini kaybetmeye başlamıştır. II. Dünya savaşıdan sonra, 30’lu yılların adapte edilmiş içe dönük

Şekil 3.1 Sergi Evi, Ankara, 1934

Mimar: Şevki Balmumcu

Şekil 3.2 Sergi Evi'nden Opera Evi'ne dönüşüm, Ankara, 1948

Mimar: Paul Bonatz

devletçi ekonomik gelişim sistemi, yerini liberal ekonomik politikalarla bırakmış ve gelişimde özel sektöre daha büyük bir yer verilmeye başlanmıştır. Müttefik ülkelerin kültürü ile karşılaşan mimarlar, Alman mimarlığının dışında bir dünya ile tanışmışlardır (Sey, 1999). 1950’de Demokrat Parti iktidara geldiğinde artık “modernleşme projesi” altında homojen bir kimlik öngören anlayış da sona ermiş, yerine kişilerin seçimine duyarlı ve anti-demokratik oluşumların karşısında durduğu izlenimini veren popülist bir yaklaşım gelmiştir. Aynı zamanda “modern batı” kavramı da artık Avrupa yerine Amerika olarak yeniden kurgulanmıştır. Artık mimarlık anlayışı da siyasi ideoloji tekeline çıkmış ve mimarlar devrin popüler formlarının etkisinde kalmaya başlamışlardır.

3.3 Başkent Ankara ve Diplomasinin Mimarlığı Büyükelçilikler

1920’lerin 2. yarısında, yönetim göreceli olarak güç kazanmış ve uyguladığı reformların yanı sıra mimarlığı, toplumun yaşam kalıplarını yeniden düzenleyebilecek ve ürettiği kimliğe özdeş bir araç olarak algılamaya başlamıştır. Batılı, ama onun denetiminde olmayan bağımsız bir ulus-devletin kuruluşunda mekansal stratejilere önem veren Cumhuriyet yönetiminin, belki de en önemli projesi başkentin Ankara’ya taşınması olmuştur. Başkentin ülkenin Batı’yla en sıkı eklemlenmiş, bir bakıma en çok Batılılaşmış kesimi olan İstanbul’dan Anadolu’ya taşınması, eski sistemi unutmak ve modern ulus-devlet ilkesini yaratmak açısından büyük anlam taşımaktadır. Bununla beraber, Osmanlı Batılılaşmasının taklitçiliğinin ötesine geçememiş ve yozlaşmış olarak görülmesi, yeni ya da “gerçek” ve daha “ulusal” nitelikli bir Batılılaşma modelinin aranmakta olmasıyla yakından ilişkilidir (Deren, 2004, s.384–385).

1923’te Cumhuriyet kurulduğunda, mimarlık uygulamaları ve yapı üretimi açısından zengin bir kültür mirası, gelişmemiş bir inşaat sanayi, yetersiz sayıda mimar ve teknik eleman ile harap bir ülke devralınmıştır. Azınlıklara mensup mimarların büyük bir kesimi savaş sonrasında ülkeyi terk etmiştir. Savaş yıllarında yüksek okullarda aksayan eğitim nedeniyle yeni mezun verilememiştir. Genç devletin gerçekleştirmesi gereken çok işi olmasına karşın elindeki kaynaklar

yetersizdir ve böyle bir ortamda imar hareketlerine öncelik verilmesini beklemek olanaksızdır. Buna rağmen yeni başkentin imarı, hükümetin ertelenemeyecek projeleri arasında yer almıştır (Sey, 1999). Çünkü başkentin modern bir kent olarak yeniden kurulması rejim için bir prestij göstergesidir. Bir anlamda rejimin başarısı ile kent planlamasında gösterilecek başarı özdeşleştirilmiştir. Bu nedenle çok sınırlı olanaklara sahip bütçeden büyük bir payın bu amaç için harcanmasından kaçınılmamıştır.

Türkiye'yi büyük bir hızla premodern, saltanata dayanan bir devlet olmaktan çıkarıp modern, Batılı modellere dayanan bir ulus devlete dönüştürmeyi amaçlayan Kemalizm projesi, büyük ölçüde yabancı uzmanlara ihtiyaç duymuş, Ankara'daki mimarlık faaliyetleri de 1926-27 yıllarından itibaren yabancı mimarlara açılmıştır. 1927-29 arası plansız yapılaşmanın önlenemediği, fakat plan eksikliğinin de bilincinde olunan yıllar olmuştur. 1928 yılında Dahiliye Vekaletine bağlı olarak 1351 sayılı yasa ile Ankara İmar Müdürlüğü kurulmuş ve Ankara'nın imar planı için bir yarışma açılmıştır (Sargın, 2002, s.136). Yarışmaya katılma çağrısı alan Alman J.Brix, H.Jansen ve Fransız L. Jausseley olmak üzere üç yabancı mimar arasından Jansen'in önerisi, modern fakat yerel koşullara uygun bir proje ürettiği gerekçesi ile birinci ödüle değer görülmüştür (Tankut, 1993, s.202-203).

Ankara'nın imar planının onay tarihi olan 23.7.1932 yılından 1939 yılına kadar Jansen, uygulamayı denetlemek amacıyla İmar Müdürlüğü'nün danışmanı olarak Ankara'da kalmıştır. Bu dönem Ankara imarının en planlı uygulama dönemi olmuştur. 1939'dan sonra, 1957'ye kadar olan yıllar, önce dışarıda savaş tehdidinin tırmandığı, sonra içerde ekonomik ve sosyal sorunların nihayet su yüzüne çıktığı, politik çalkantıların yeni boyutlar kazandığı dönemdir. 1957 yılında ise ikinci bir yarışma ve yeni bir imar planı gündeme gelmiştir (Tankut, 1993).

Türk ve yabancı mimarlarla beraber gerçekleşen fiziksel gelişmesinin yanında Ankara, bir başkent olarak, uluslaşmanın ve diğer devletler tarafından bir ulus olarak kabul edilmenin fiziksel olmayan gücünü de taşımaktadır. Bu bağlamda kent, sürekli olarak diğer devletlerle diplomatik ilişki içerisinde. Yabancı ülkelerle Türkiye

arasında, Cumhuriyetin ilanı ve Ankara'nın başkent olmasıyla birlikte, devletler hukuku kurallarına göre normal diplomatik ilişkiler kurulabilmiş ve Osmanlı saltanatından Cumhuriyet'e geçiş döneminde dış ilişkilerde karşılaşılan sıkıntılar da sona ermiştir. Bu nedenle Ankara'da diplomatik ilişki trafiği de yoğunlaşmaya başlamış, yabancı ülkeler diplomatik temsilcilik binalarına, diğer bir deyişle büyükelçilik yapılarına ihtiyaç duymuşlardır (Şekil 3.3).

Şekil 3.3 Sovyet Büyükelçilik binasında diplomatik bir resepsiyon (07.11.1927)

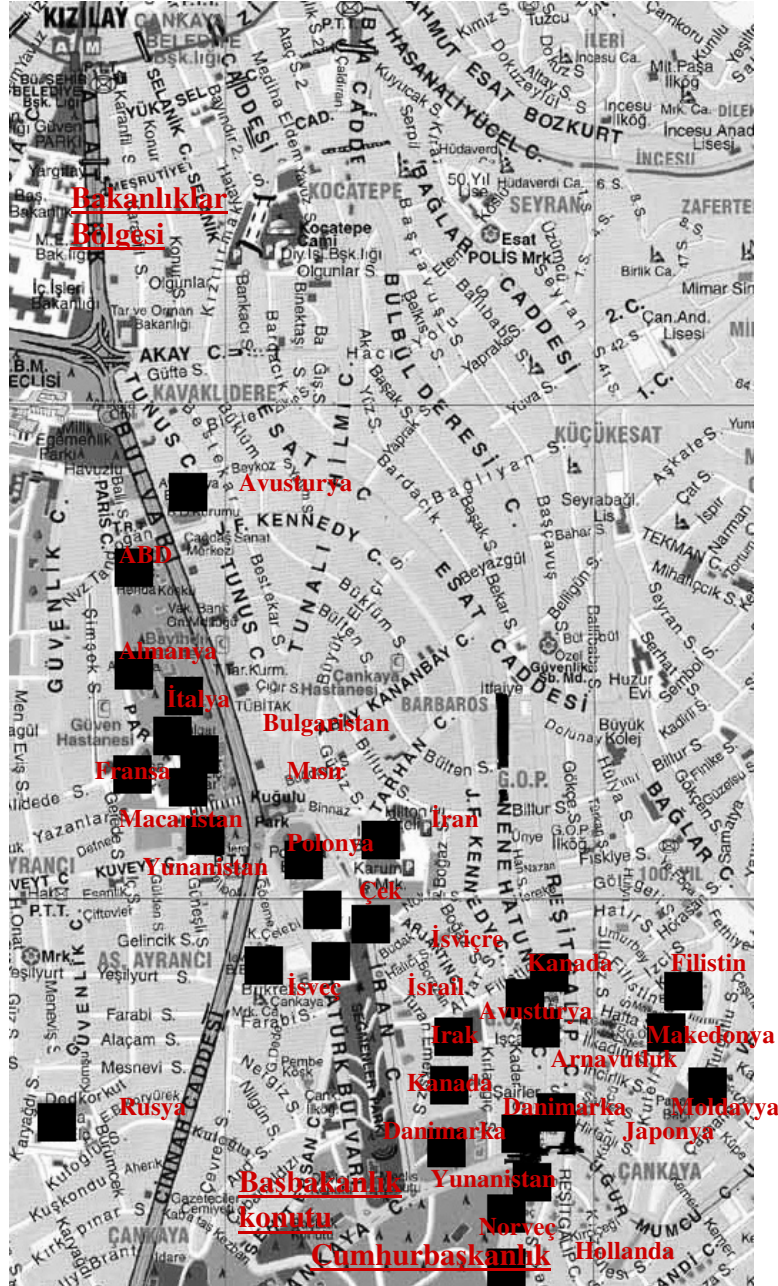
Jansen'in planına göre, Bakanlıklar bölgesinden Çankaya'daki başkanlık evine kadar ana aks boyunca parseller büyükelçilikler için ayrılmıştır (Şekil 3.4). Bu binalar, bazıları zamanın ünlü mimarları tarafından gerçekleştirilen dönemin önemli inşaatları arasındadır. Cumhurbaşkanlığı köşkü, elçilik binaları ve cumhuriyet ileri gelenlerine ait diğer Çankaya villaları, hep birlikte, Ankara'yı Batılı örneklerine eşdeğer bir başkent olarak inşa etme işinin özgül siyasi koşullarının mümkün kıldığı modern mimarlığın en yüksek örneklerini oluşturmuşlardır (Bozdoğan, 2002, s.246). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kaleminden Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'daki büyükelçilikler şöyle tanımlanmıştır (http://www.cankaya-bld.gov.tr/cankaya_santiye.asp) :

‘Her tarafta bir şantiye havası vardı. Hiçbirinin üslubu yanı başındakini tutmayan, çoğu mimari mecmualarından olduğu gibi nakledilmiş villalarıyla, küçük memur mahalleleriyle yeni şehrin kurulduğu devirdi bu. Tek bir sokakta Riviera, İsviçre, İsveç, Baviera ve Abdülhamit devri İstanbul'unun ev ve köşklerini görmek mümkündü. Yeni yapılmış sefaret binaları da bu çeşidi artırıyordu. Sovyet Sefareti, modern mimarının kendisini aradığı bu 1920 yıllarının en atılgan tecrübelerinden biriydi ve daha ziyade büyük bir vapura benziyordu. İran Sefareti eski Sasani saraylarının hatıralarından bir Şark üslubu aramıştı. Biz birkaç arkadaş Belçika Sefareti'nin sakin ve gösterişsiz, klasik yapısını seviyorduk. Bu tecrübeler arasında Türk mimarisi de kendisine bir üslup yaratmaya çalışıyordu.’

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yazısından da anlaşıldığı gibi Ankara, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Yakub Kadri'nin deyişi ile baş döndürücü bir hızla gelişmiş ve bu da beraberinde konut sıkıntısını getirmiştir. 1928'de Ankara'daki memurların çoğunun, resmi dairelerde hatta bakanlıklarda kalmakta olduğu söylenmektedir (Tanpınar, 1979, s.214). Böyle bir durumda İstanbul'da sayısı yirmi kadar olan bütün elçiliklerin personeliyle birden Ankara'ya taşınması halinde başkent bunları bir anda barındıramayacak, ev kiralari birden artacak, kentin dengesi bozulacak ve ekonomisi sarsılacaktır. Bu nedenle, yabancı büyükelçilikler için elverişli bina sağlama zorluğu göz önünde tutularak, Dışişleri Bakanlığının İstanbul'daki Murahhaslığı, 1924 yılı sonuna kadar orada kalmış ve yabancı temsilciliklerle ilişkileri sürdürmüştür. Bu arada büyükelçilik binaları yapmaları için yabancı hükümetlere Ankara'da bedava arsa verilmiş, inşaatlar üzerinde katı planlama ilkeleri uygulanmamış, devir işlemleri için yabancı devletlerden herhangi bir harç alınmamış ve inşaat için bir yıllık süre tanınmıştır. Ayrıca elçilik ve konsolosluk binaları inşası için Türkiye dışından getirilen inşaat malzemesinden de gümrük istenmemiştir (Şimşir, 1988).

Bu hoşgörölü davranış Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni başkenti olan Ankara'ya güç vermek için yapılan politikadan ileri gelmiştir. Buna rağmen Türkiye'de yeni başkentin seçildiği ve cumhuriyetin ilan edildiği sırada, Ankara'da sadece Afgan ve Sovyet Büyükelçilikleri bulunmaktadır (Şimşir, 1988, s.250). 1925 başında bile,

İstanbul’da 18, Ankara’da ise sadece 4 devletin temsilciliği bulunmaktadır. Birçok devlet başkentin İstanbul’dan Ankara’ya taşınmasını uzun süre kabullenememiş ve büyükelçiliğini Ankara’ya taşımayı reddetmiştir (Şimşir, 1999, s.379).

Şekil 3.4 Ankara’da büyükelçiliklerin son durumu

Dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Austen Chamberlain Kasım 1924’te, büyükelçi düzeyindeki bir diplomatını Ankara gibi “Anadolu’nun ortasında kirli ve

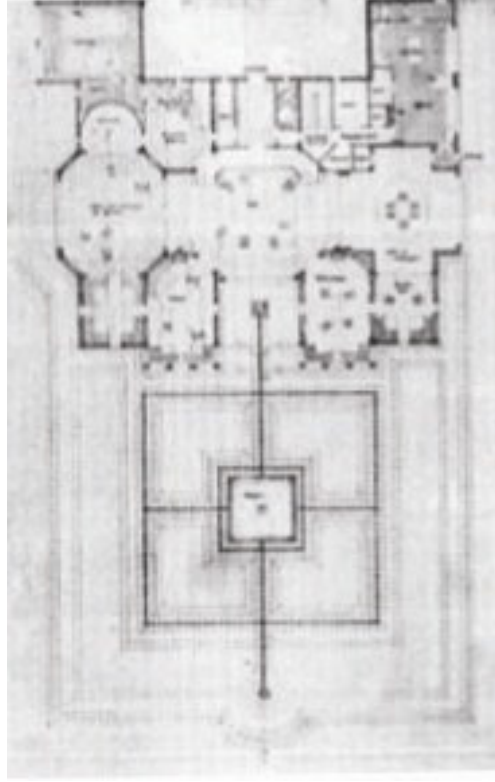
küçük bir dağ köyüne” yollamayacağını söylemiştir. Bu bahanenin altında yatan gerçek neden ise, bazı devletlerin, Türkiye’nin ulusal bir mücadele sonucunda yeni bir devlet kurmuş olmasını kabullenmekte zorlanması ve başkentin Levanten İstanbul’dan Anadolu’ya taşınmış olmasına tepki duymasıdır. Bu, yabancı temsilcilikler için İstanbul’da “özel rejim” kurulması hakkında ısrarından da anlaşılmaktadır. İngiltere ile birlikte Fransa ve İtalya da yeni başkenti boykot etmektedir. Diplomasi tarihinde bunun başka bir örneği görülmemiştir (Şimşir, 1988). İngiltere’nin büyükelçiliğini Ankara’ya taşıması ancak 1926’da Musul sorunu İngiltere’nin istediği yönde sonuçlandıktan sonra gerçekleşmiştir. İngiltere ve Fransa’nın tersine Almanya, büyükelçiliğinin Ankara’da bulunması konusunda olumlu bir tutum almıştır (Şekil 3.5). İki ülke arasında diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasından hemen sonra 3 Mart 1924 tarihinde Türk-Alman Dostluk Antlaşması imzalanmış ve kültürel ilişkilerde de yakınlaşma başlamıştır (Sayar, 1998, s.87).

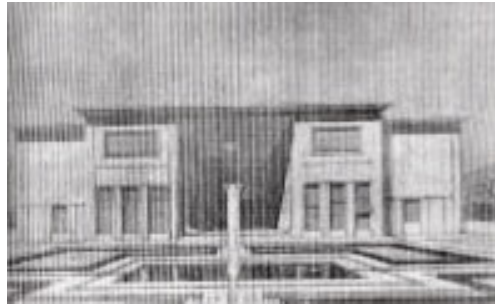
Şekil 3.5 Almanya Büyükelçiliği, Ankara, 1927-1928.

Mimarlar: Listmann ve Nadolyn.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ulus olarak başka ülkeler tarafından tanınması için verdiği bu politik mücadelelerden sonra, 1930’lu yıllara doğru, “ulusal kimliğin resmi temsiliyeti” konusunun mimari çevrelerde de yer edinmeye başladığı görülmektedir. Buna bir örnek, Sedat Hakkı Eldem’in hazırlık yılları olarak tanımlayabileceğimiz dönemde, Paris’teki büyükelçilik evi olarak gerçekleştirdiği ve

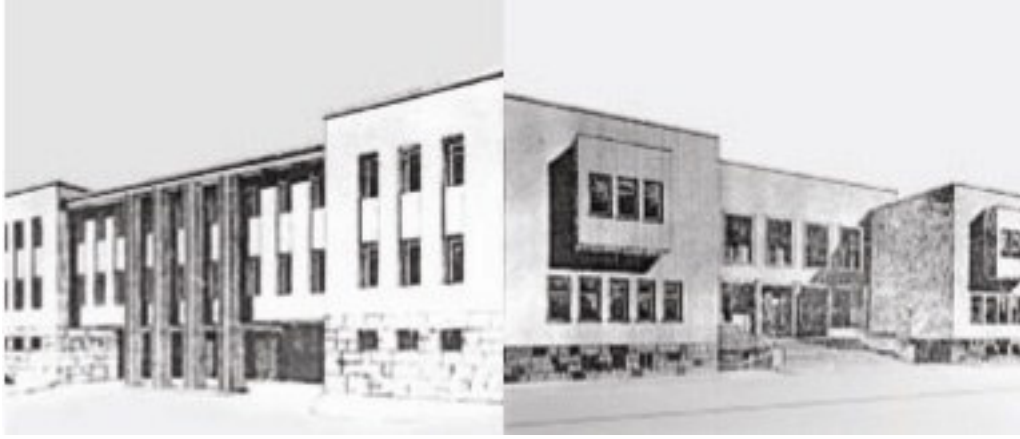

Şekil 3.6 S.H.Eldem'in Paris'te T.C. Büyükelçilik evi projesi zemin kat planı, 1929.

Şekil 3.7 S.H.Eldem'in Paris'te T.C. Büyükelçilik evi projesi, 1929, ön görünüş .

1929’da orada sergilenmiş olan çalışması gösterilebilir (Şekil 3.6). Ayrıntılarda A.Perret etkisinde olan bu projede, mimarın, aynı tasarım içinde çok farklı kökenlerden gelen öğelere de yer verdiği görülmektedir (Şekil 3.7). Planimetrisi orta sofa ve eyvan gibi Türk mimarlığına özgü öğelerden yola çıkarak oluşturulmuşken, önünde yer alan bahçe İran-Orta Asya geleneğinin “cihar-bağ” şemasından esinlenmiştir. (Tanyeli, 1990). Temsiliyetin önem kazanmasına diğer bir örnek de, bu konuyla ilgili mimarlık okullarında gerçekleştirilen çalışmalardır (Şekil 3.8). 1930 Haziran’ında Irak’ın bağımsızlığından sonra 1934’te DGSA’nın diploma projesi Bağdat Büyükelçiliği olmuştur (Anonim, 1934).

Şekil 3.8 T.C. Bağdat Büyükelçiliği (DGSA bitirme projeleri, 1934)

Ankara’da dikkat çeken büyükelçilik projelerinden biri, İsviçreli mimar Ernst A. Egli’nin 1941 yılında gerçekleştirdiği İsviçre Büyükelçiliği projesidir (Şekil 3.9). Egli’nin, modern ve ulusal geleneklerin sentezini oluşturmayı denediği İsviçre ve Irak Büyükelçiliği projeleri, ne kamuoyu, ne de daha sonra mimarlık tarihçileri tarafından önemsenmemiştir. Egli kendi tasarımını 1944 “Schweizerische Bauzeitschrift” dergisinde tanıtmıştır. Yazısında, evsahibi ve hizmetli mekanlarının kesin ayrımında, merkezde yer alan “pavyon” ve “oturma odasına eklenen çıkmalar”da ve ana mekanla bahçe arasında vurgulanan bağlantıda olduğu gibi birçok açıdan eski Türk evinden esinlendiğini vurgulamıştır (Franck, 2004). 1991 yılında, bu yapı elçi evi ve bürolar için yetersiz hale gelince, İsviçre Hükümeti, aynı bahçe içinde yapılacak yeni bir büro/kançılarya binası için KA.BA. Mimarlık’la anlaşmış ve 2002 yılında yeni kançılarya binası kullanıma açılmıştır (Özbay, 2004).

Şekil 3.9 İsviçre Büyükelçiliği, Ankara, 1936-38

Mimar: Ernst A. Egli

Şekil 3.10 İsviçre Büyükelçiliği'nin yeni kançılarya binası, Ankara, 2002.

Mimar: Cengiz Kabaoğlu

Yeni kançılırya yapısı, Egli'den sonra yükseltilmiş çatı yerine, ilk teras çatı haliyle ilişkilendirilmiş ve eski yapının yanında daha alçak kotta kalarak ona saygılı yaklaşmıştır (Şekil 3.10).

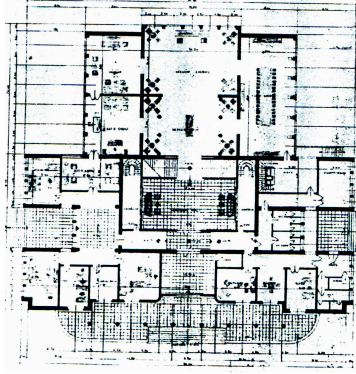
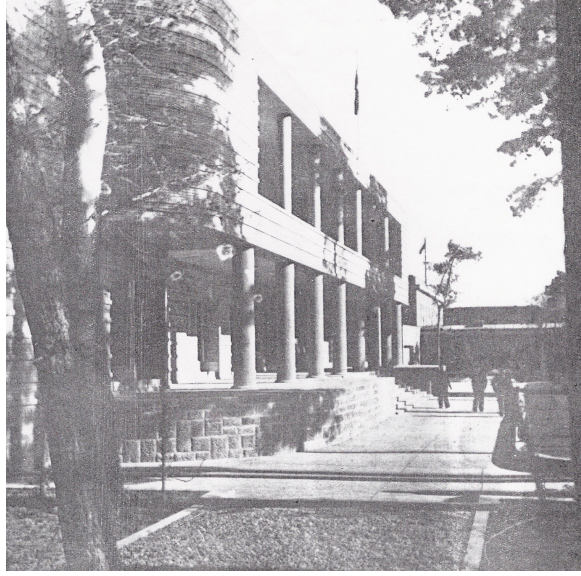
Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, ilk diplomatik temsilcisini Ankara'da büyükelçilik yapıları yükselmeye başlamadan önce, 1921 yılında Paris'e atamıştır. Fakat Sevr Antlaşmasından sonra 1920 yılında Paris'e giden İstanbul Hükümeti, dayalı döşeli eski Osmanlı Sefareti binasına yerleşmiş ve fiilen elçilik görevi yapmaya Ankara'dan önce başlamıştır. Ankara temsilcisi Ferit Bey, aynı binada oturmak ve birlikte olmak için İstanbul temsilcisine öneride bulunmuş fakat İstanbul Hükümeti bu isteği kesinlikle reddetmiştir. Ankara Hükümeti Osmanlı temsilciliğini kolaylıkla gözetleyebilmek için İstanbul murahhaslığının yakınında bir bina kiralamış ve böylece Türkiye'nin Paris'te iki başlı temsili dönemi başlamıştır. Yakın bir bina kiralanmasının ikinci ve daha ilginç nedeni ise oldukça fakir durumdaki Ankara temsilciliğinin, resmi ziyafetler sırasında Osmanlı Sefaret binasındaki ayyıldızlı yemek takımlarını gizlice kendi binasına taşıtırması ve bu sayede kusursuz bir ziyafet verebilmesidir (Şimşir, 1996).

1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasından sonra Avrupa ve Amerika'daki tüm Osmanlı elçilikleri ve konsoloslukları geçici olarak Paris'teki Ankara temsilciliğine bağlanmıştır. 1923 yılı boyunca Paris mümessilliği kendine bağlı elçiliklerden, bu temsilciliklerin bulundukları ülke hükümetleriyle ilişkileri, binaları, demirbaşı, personeli, personelin dereceleri, maaşları ve ücretleri, elçiliklere bağlı konsolosluklar ve fahri konsolosluklar vb. gibi birçok bilgi toplayıp Dışişleri Bakanlığına rapor etmiştir. Bu bilgilere dayanılarak Osmanlı devletinden kalan binalar, demirbaşlar ve personel yeniden gözden geçirilmiştir (Şimşir, 1996).

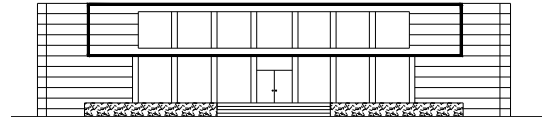
Dışişleri merkez ve dış teşkilatının yeniden düzenlenmesi, yabancı ülkelerle normal diplomatik ilişkiler kurulması, özellikle eski düşman ülkelerde yeniden elçilikler, konsolosluklar açılması için Lozan Barış Antlaşmasının yürürlüğe girmesini beklemek gerekmiş, bu da 1924–1925 yıllarına kadar sürmüştür. Fakat Türkiye Cumhuriyeti için yeni büyükelçilik binaların inşa edilmesine engel olan en

önemli faktör, finansal yetersizlik olmuştur. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti büyükelçileri, Tahran Büyükelçiliği dışında, 1960'lara kadar Osmanlı rejiminden kalma veya geçici kiralık binalarda hizmet vermişlerdir.

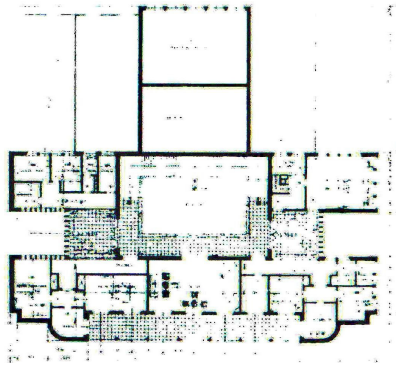
Tablo 3.1 T.C.Tahran Büyükelçiliği

T.C.TAHRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ**Tahran, İRAN, 1937-1939****Seyfi ARKAN**

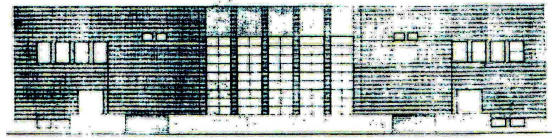
Zemin Kat Planı

Ön cephe

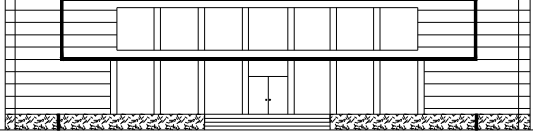
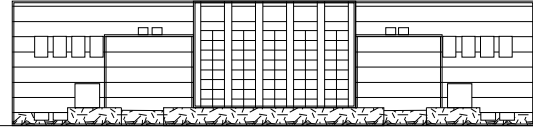
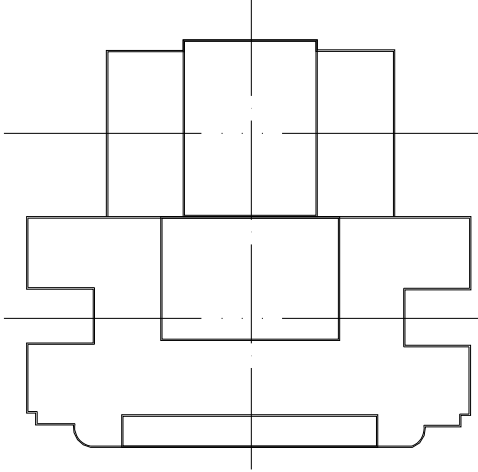
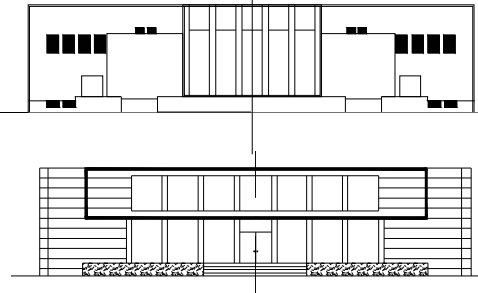
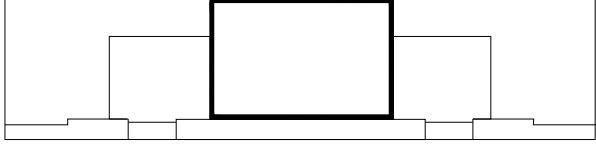

I.Kat Planı

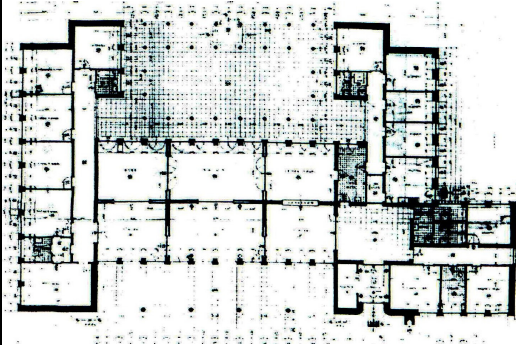

Arka Cephe

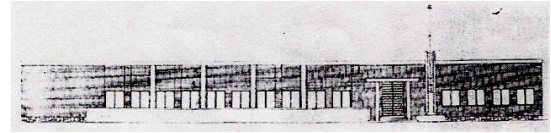
Tablo 3.3 T.C.Tahran Büyükelçiliği biçim analizleri

T.C.TAHRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Ön cephe Cephede kolonadlı giriş, düz çatı, basit geometrik hacimler, yuvarlatılmış köşeler ve serbest pencere düzenlemeleri ile yatay bantlar kullanılmıştır. Arka cephe İran'ın yerel bir malzemesi olan almaşık düzenli pres tuğla kaplamasına da yer verilmiştir.
SİMETRİ/DENGE	 Kütlenin denge, cephelerde simetri durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede kabul salonu, hiyerarşik olarak baskındır

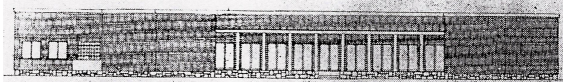
Tablo 3.4 T.C.Tahran Büyükelçiliği yazlık büyükelçi evi

T.C.TAHRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ YAZLIK BÜYÜKELÇİ EVİ**Şimran, İRAN, 1937-1939****Seyfi ARKAN**

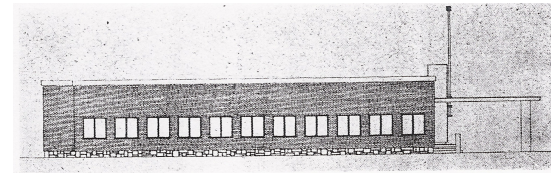
Zemin Kat Planı

Ön Görünüş

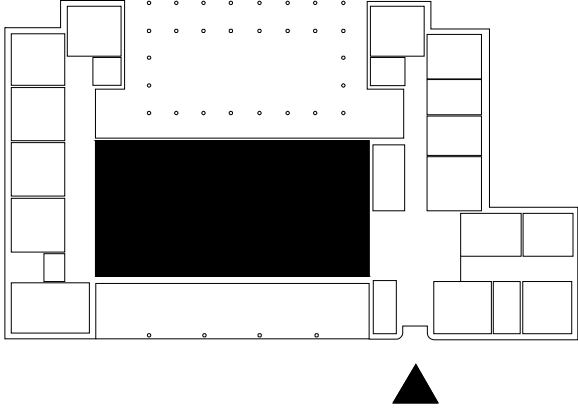
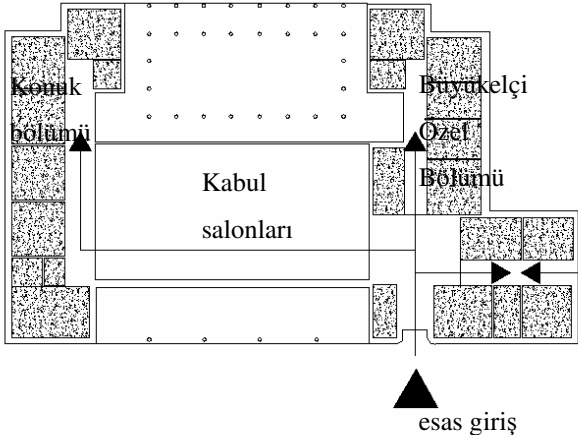
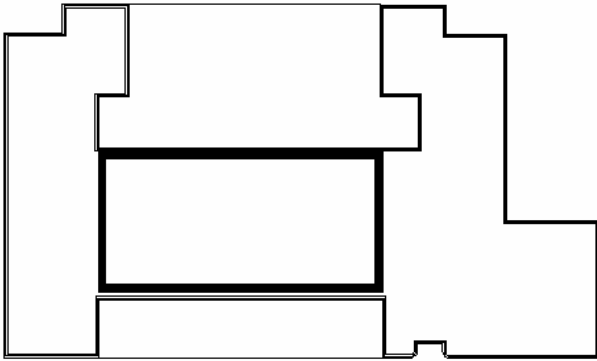

Arka Görünüş

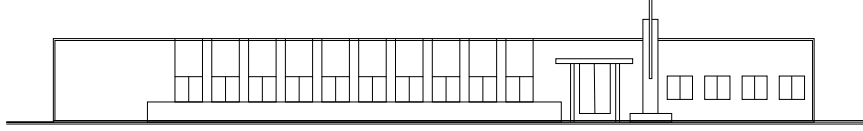
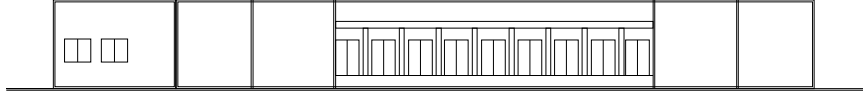
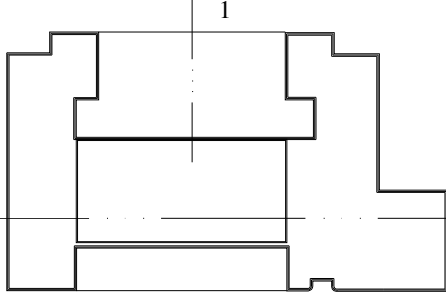
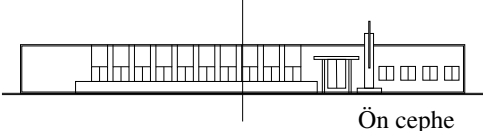
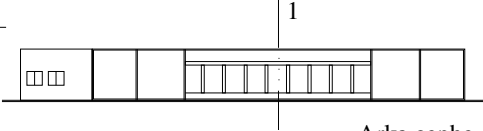
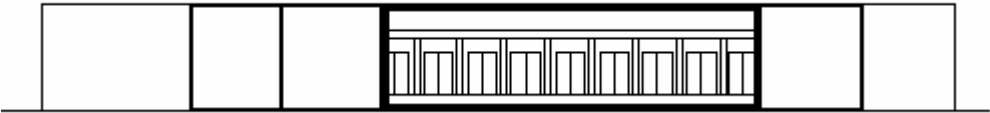

Yan Görünüş

Tablo 3.5 T.C.Tahran Büyükelçiliği yazlık büyükelçi evi fonksiyon analizleri

T.C.TAHRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ YAZLIK BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Kabul salonları çevresinde düzenlenen konuk ve büyükelçi özel bölümü ile geniş teras kullanımı.
DOLAŞIM	 Konuk ve büyükelçi özel bölümünün kabul salonları ile kesin ayrımı servis girişi esas giriş
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda ve kütlerde kabul salonu büyüklük ve konum olarak baskındır.

Tablo 3.6 T.C.Tahran Büyükelçiliği yazlık büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.TAHRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ YAZLIK BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Ön cephe Arka cephe Konsol sayvanlı giriş, düz çatı, basit geometrik hacimler, teras üzerinde betonarme pergola kullanımı
SİMETRİ/DENGE	 Ön cephe Arka cephe Kütlede ve arka cephede 1 yönünde simetriye yakın denge, ön cephede denge durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede kabul salonu baskın durumdadır

3.3.1 Doğu'da Temsiliyet – T.C.Tahran Büyükelçiliği

Atatürk döneminde, mümessillik ve maslahatgüzarlıklarla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti'nin sürekli diplomatik temsilci bulundurduğu merkezlerin sayısı otuz bire çıkmıştır. Bunların yirmi altısı elçilik seviyesindedir. Bu temsilciliklerimizde görev yapan cumhuriyetin ilk elçilerinden üçte bir kadarı İmparatorluk Hariciyesinde de yer almıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında diplomatlarla ilgili ilginç bir nokta, elçi veya mümessil olarak yurtdışına atanan mebus diplomatların, TBMM'den izinli sayılarak mebusluklarını da korumalarıdır (Şimşir, 1996).

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin, yabancı ülkelerle olan diplomatik ilişkilerine önem verdiği, fakat bu diplomatik programın mimari yaklaşımının nasıl olması gerektiğini, bugün olduğu gibi o dönemde de temel bir konu olarak göremediği söylenebilir. Örneğin ABD'de ikinci bölümde değinilen “Inman Standartları” isimli, resmi olarak kabul edilen benzeri bir çalışmayla, bugün olduğu gibi o dönemde de karşılaşmamaktadır. Bununla beraber II. Dünya Savaşı'ndan önce inşa edilen iki büyükelçilik yapısı, tasarımı Seyfi Arkan tarafından yapılan “Tahran” ve “Şimran” daki kış ve yaz büyükelçilikleridir. Dönemin tek büyükelçilik yapıları olmalarının yanında sahip oldukları birçok özellik, onlara eşsiz bir mimari değer vermektedir.

1932'de İran'la sınır sorunu çözüldükten sonra II. Dünya Savaşı'na kadar ikili ilişkiler “altın yıllarını” yaşamıştır. İran'ın Türkiye'yi kendine örnek model olarak alması ve yeni rejimlerinin benzer nitelikler göstermesi, karşılıklı ilişkileri güçlendiren etkenler olmuştur. Her iki rejimin de ortak noktası, Batılı kurum ve normlarıyla modern ve tam bağımsız bir ulus-devlet yaratmaktır. Türkiye'de cumhuriyetin ilanı ile İran'da da aynı değişikliğin yapılması gündeme gelmiş, fakat olası görünen cumhuriyet ilanı, gene Türkiye'den kaynaklanan nedenlerle gerçekleşmemiştir. Hilafetin kaldırılması (3 Mart 1924), İran uleması tarafından cumhuriyetin kaçınılmaz bir sonucu olarak görülmüş ve onları endişelendirmiştir (Oran, 2002). Sınır sorununun çözülmesi ve daha sonra Sadabad Paktı (8 Temmuz 1937), o dönemde iki ülke arasında gerçekleşen olumlu gelişmeler olmuştur.

1930'da İran'la olan sınır sorunlarımızın çözümü amacıyla, Bulgaristan'daki olumlu gelişmelerde etkili bir rol oynayan Hüsrev Gerede, Sofya Elçiliğinden Tahran Büyükelçiliğine atanmıştır. Gerede, elinde fenerle bir hademenin aydınlattığı kapıdan geçerek girdiği Türkiye Büyükelçisinin yazlık konutunu, “tek katlı harap bir bina” olarak tanımlamıştır. Bu konut, 1870'lerde Tahran'da sefirlik yapan ünlü Osmanlı bilgini ve devlet adamı Münif Paşa tarafından satın alınmıştır. Münif Paşa, o zamanlar bile “*halimiz sefaret değil, sefalettir*” diyerek, binanın o zamanlar bile oturulacak gibi olmadığını belirtmiştir (Şimşir,1996). 1925'te Tahran Büyükelçiliği'ne atanan Memduh Şevket Esendal da, büyükelçilik yapısını medreseye benzetmiş, pencereleri basık, kapıları ufak ve bir sıra odalardan oluşan binayı biraz acayip bulduğunu ifade etmiştir (Esendal, 1999).

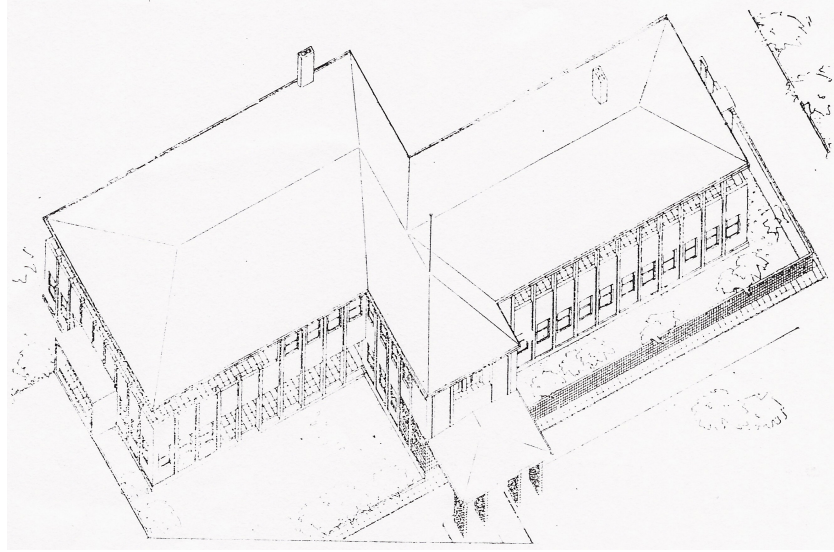
Hüsrev Gerede ise, biraz da abartarak, “*Bizim yazlık sefaret binası denilen harabe, damı akan, tavanlarına kirli kiremit renginde bezler gerilmiş, antresi olmayan, doğrudan doğruya içeri girilen, ortada bir hol ile iki tarafta üçer odası bulunan, tamir, badana, boya yüzü görmemiş, eşyası adi, acayip, berbat bir evdi*” diyerek binayı tanımlamış ve binanın telefonunun bulunmadığına, tuvaletlerinin ise Anadolu köylerinde rastlanan ilkel alaturka biçiminde olduğuna değinmiştir. Kışlık binayı ise, onarmanın bile mümkün olmadığını söylemiştir. Hüsrev Bey, şehirde bulunduğu konum açısından iyi bir fiziksel çevreye sahip olan bu binayı tamamen yıktırıp, yerine, Türkiye Cumhuriyetinin şeref ve itibarına uygun yeni bir bina yaptırmaya karar vermiş, hatta Dışişlerinden bir cevap gelmeyince Başbakan İsmet İnönü ve Cumhurbaşkanı Atatürk'e mektupla durumu bildirmiştir. Diğer yandan Şimşir (1996), Gerede'nin bu yeni bina isteğinin altında, yapının, ultra-modern görünümlü paşazade Rıdvanbeyoğlu Hüsrev Gerede aile yapısının şanına uymadığı görüşünün yatmakta olduğunu da belirtmektedir.

Tahran ile Ankara arasındaki bu yazışmalar bir yıl kadar sürmüştür. On bir ay sonra Ankara'dan Tahran'a, Atatürk'ün ve hükümetin mimarı olarak değerlendirilen Seyfi Arkan tarafından tasarımı yapılan sefaret binası projesi gönderilerek büyükelçinin görüşü sorulmuştur (Şekil 3.11). Gerede, projenin ılıman iklimlere göre hazırlanan, ultramodern ve acemice bir taklit olduğunu ifade ederek, onu zevksiz,

stilsiz bir palas otele benzetmiştir (Şekil 3.12). Tasarımla ilgili olumsuz görüşlerini, *“bahçedeki asırlık ağaçların yok edilmesi, parkın ortadan kaldırılması, kançılıryanın binanın içine alınması, binanın sokağa yaklaştırılarak, güneşe, çamura ve toza açık tutulması, garaj ve servis kapısının, arka cephe yerine ön cephede yer alması ve odaların tavanlarının basık olması nedeniyle girenlerin sanki mezara girmiş duygusuna kapılacakları”* şeklinde ifade etmiştir. Fakat Gerede’ye göre, planın saymakla bitmeyen kusurları arasında en ürkütücü olan, mimarın, büyükelçiliğin kabul salonuna bir bar, bir içki köşesi yerleştirerek buraya *“Gazi Köşesi”* veya *“Gazi Bar”* adını vermiş olmasıdır (Şekil 3.13). Atatürk, o dönemde henüz soyadı olmadığı için *“Gazi”* unvanını taşımaktadır. Bu nedenle Gerede, *“Gazi Köşesi”* veya *“Gazi Bar”*ın, *“Atatürk Bar”* anlamına geldiğini ve devlet reisinin adını taşıyan bir barın, dünyanın hiçbir yerinde görülmediğini belirtmiştir (Şimşir, 1996).

Gerede’nin, yapı ile ilgili diğer olumsuz yorumlarıyla birlikte bu barı, genç bir mimarın tecrübesizliğinin sonucu olarak değerlendirmesi, onun modern mimarlık algısını ifade etmektedir. Bununla beraber barın, cumhuriyetin ilk yıllarının batılılaşma sembollerinden biri olarak görülmesi de mümkündür. Bar ve alkollü içecekler, özgürlüğün, yeni cumhuriyetin laikliğinin ve Osmanlı yönetimini devirmenin bir işareti niteliğindedir. Gerede’nin 1934 yılında Tahran’dan ayrılmasının ardından, çalışmalar devam etmiş ve 1937–39 yıllarında, Tahran’da her iki büyükelçilik binası da yaptırılmıştır. Tahran Büyükelçiliği, 20 Nisan 1939’da bir törenle açılmıştır. Türk medyasında bina, Tahran’ın en güzel binası olarak aday gösterilmiş, tasarımının genç ve seçkin Türk mimar Seyfi Arkan tarafından yapıldığı belirtilmiştir (Anonim, 1939).

1930’ların en gözde tasarımcısı Seyfi Arkan, meslektaşlarının birçoğunun aksine, tüm meslek yaşamı boyunca *“Modernist”* ve *“Batılı”* çizgide çalışmalar yapmış, döneminin ağır ve tutucu ortamında daha yalın ifadeler aramıştır. Geniş ve sürekli cam yüzeyler, derin konsol saçaklar, yatay ve düşey düzlem tanımları ile oluşturduğu Hariciye Köşkü (1933-34), dönemin değişen yapı dilinin öncülüğünü üstlenmiştir. Ortaya konan yapı yerel ve modernist söylemleri uzlaştırmayı deneyen ilk inşa

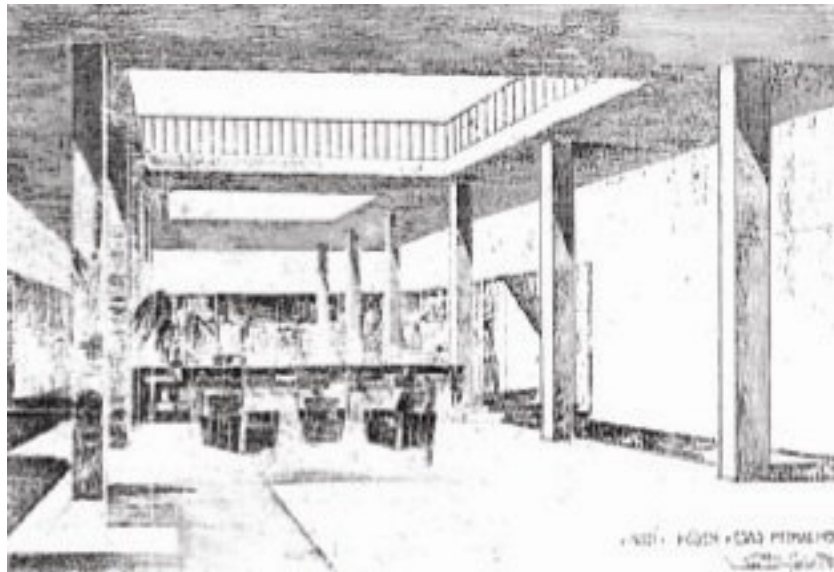

Şekil 3.11 T.C.Tahran Büyükelçiliği perspektif(İlk öneri)

Mimar: Seyfi Arkan

Şekil 3.12 T.C.Tahran Büyükelçiliği ön cephe (İlk öneri)

Şekil 3.13 Gazi köşesi ve esas giriş holü

edilmiş ürünlerden biridir. Arkan, kendisinin hazırladığı proje takdim yazısında, “köşkün eski Ankara evleri gibi geniş saçaklı ve diğer yeni yapılan Ankara evlerine benzemeyen” bir yapı olduğunu vurgulayarak bu uzlaştırmayı ifade etmiştir. Tanyeli (1992), hafif eğimli çatısı, saçakları ve ½ orantılı giyotin pencereleriyle Hariciye Köşkü’nün, halk konut geleneğinin izlerini taşıdığını söylemektedir. Arkan’ın 1934’te Tahran Büyükelçiliği için ilk önerisi de, aynı yıl Ankara’da yapılan Dışişleri Bakanlığı binası ile biçimsel birçok benzerliğe sahiptir (Şekil 3.14).

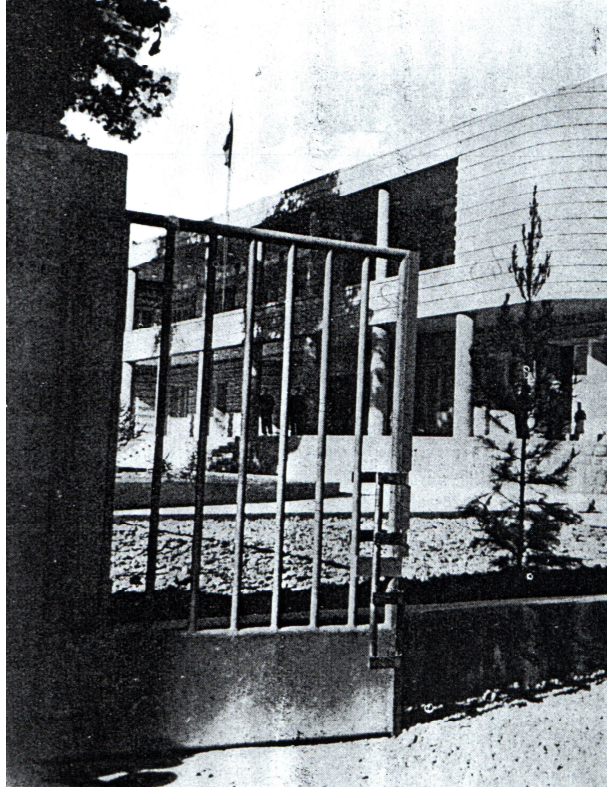
Şekil 3.14 Hariciye Köşkü, Ankara, 1933-1934.

Mimar: Seyfi Arkan

T.C. Tahran Büyükelçiliği, Tahran’ın en işlek yeri olan “Alaeddevle” ve “İstanbul” caddelerinin arasında, Alman büyükelçilik binasının yanındadır (Şekil 3.15). Arkan’ın, Tahran büyükelçiliği için sunduğu ilk öneride, yapının ön cephesinin caddeye yakın getirildiğini belirtmesi, modern Türkiye’yi temsil eden bir yapı olarak büyükelçiliğin, ev sahibi halka sergilenmesine verilen önemi göstermektedir. Gerede’nin binanın sokağa yaklaştırılarak, güneşe, çamura ve toza açık tutulduğu hakkındaki yorumlarına rağmen, bu yaklaşım binanın kendisinin temsiliyetçi tutumunun bir göstergesidir. Geleneksel mimari elemanlara daha çok yer verdiği ilk öneriden oldukça farklı olan ikinci planda da bu yaklaşımını devam ettirdiği görülmektedir.

İki kattan oluşan binanın yüksekliği 9 metredir. Binanın yedi sütunla vurgulanmış olan kolonadlı ön cephesi elçi girişine hizmet etmektedir. İçinden merdivenle galeri

boşluğu bırakarak üst kata çıkılan hol, zemin katta yemek ve kabul salonuna, üst katta da büyükelçi özel bölümü ve misafir yatak odalarına hizmet vermektedir. Yapının sağ kanadı farklı girişiyle konsolosluga, sol kanadı ise elçilik personeli girişiyle bürolara ayrılmıştır. Büyükelçi odasının hem elçilik ofisleriyle hem de kabul salonlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir.

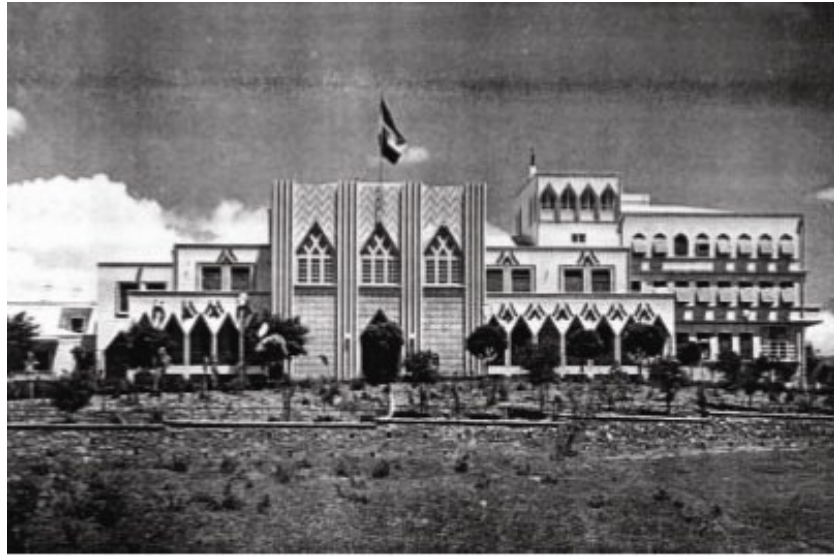

Şekil 3.15 T.C. Tahran Büyükelçiliği, İran, 1937-1939

Mimar: Seyfi Arkan

Tahran Büyükelçiliği, simetrik ve aksiyel olarak organize edilmiş planı ve kolonadlı girişiyle, 1937’de Ankara’da yapılan Almanya Büyükelçiliği büyükelçilik evini anımsatmasına rağmen; sade dörtgen cephe kompozisyonları, Arkan’ın önemli etki kaynaklarından biri olan E. Mendelsohn’un izlerini taşıyan yatay bantları ve yuvarlatılmış köşeleriyle modern mimarlık paradigmaları içinde tanımlanmalıdır. Ankara’da 1930’da inşa edilen İran Büyükelçiliği ise, açık formları ve “milli” mimarlığa öncülük eden cephe tavrıyla dikkat çekmektedir (Şekil 3.16).

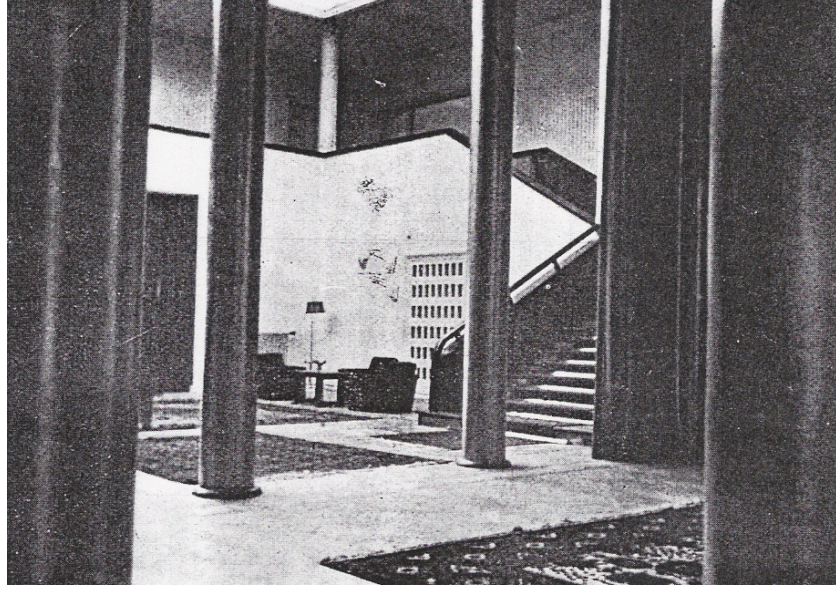
T.C.Tahran Büyükelçiliği'nin iç mekanlarının düzenlenmesinde eski Türk motiflerinden yararlanıldığı, duvarların da elçiliğe uygun renk ve desende ipek kumaşlar ile kaplandığı belirtilmiştir (Şekil 3.17) (Anonim, 1939). Parke zemin kaplamalar İtalya'dan getirilmiş ve mekanlar Paris'in en meşhur mobilya fabrikalarına sipariş edilen eşyalar ile donatılmıştır (Karaosmanoğlu, 1998). Büyükelçiliğin dikkat çekici özelliklerinden bir diğeri de, eşyalar ve mobilyaların düzenlenmesinin Mimar Seyfi Arkan tarafından gerçekleştirilmiş olmasıdır (Şekil 3.18). Daha sonraki dönemlerde inşa edilen diğer büyükelçilik yapılarıyla kıyaslandığında, iç mekan düzenlemesinin, mimar için ne kadar büyük bir anlam taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Beyrut'ta Eldem, Lizbon'da Şensoy ve Tokyo'da Tange gibi birçok mimar, elçiliklerin kendi tasarımlarına göre düzenlenmeyen iç dekorasyonları konusundaki rahatsızlıklarını belirtmişlerdir.

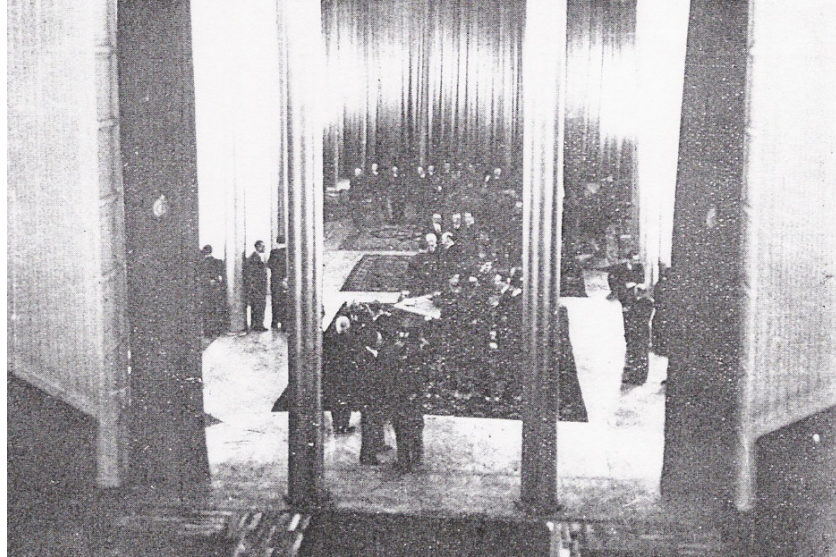
Şekil 3.16 İran Büyükelçiliği, Ankara, 1930

Mimar: M. J. Aggiman

Malzeme kullanım açısından zengin bir çeşitlilik tercih eden Arkan'ın yapılarında, “*Uluslararası Üslup*” un sıva başta olmak üzere birkaç öğeye indirgediği kaplama malzemelerinin, çeşitli dokunsal ve görsel etkiler verecek nitelikte işlenip kullanıldığı görülmektedir (Tanyeli, 1992). Tahran Büyükelçiliğinde de, mimar projeyi aldıktan sonra İran'a giderek inşaat yerlerini kontrol etmiş, yerel inşaat tekniği ve malzeme özelliklerini incelemiştir. Cephelerdeki renkli beyaza bakan ve

Şekil 3.17 Kat merdiveni

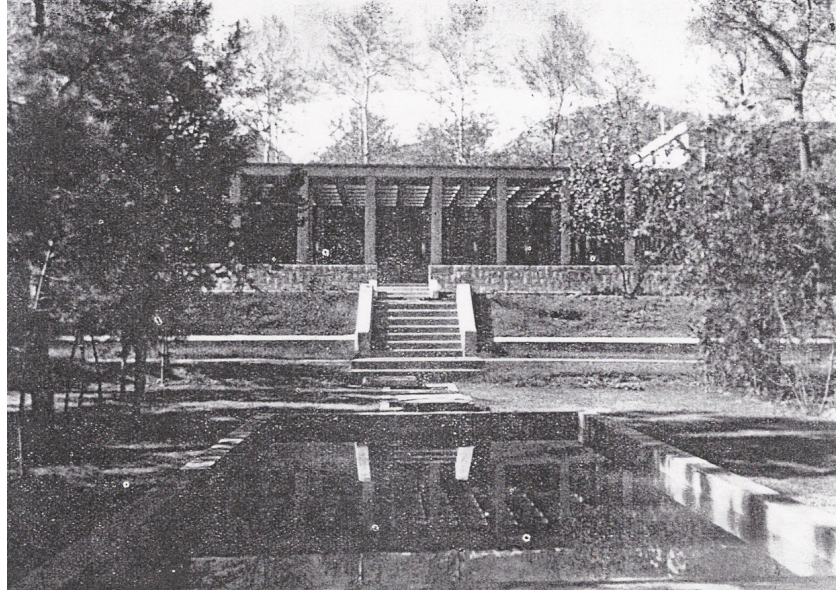
Şekil 3.18 Kabul salonundan bir görünüş

İran'ın yerel bir malzemesi olarak tanımlanan tuğlalar, eski Türk desenlerinden ilham alınarak sıralar halinde ve karakteristik bir şekilde kullanılmıştır (Anonim, 1939). Çıkıntılı ve girintili almalı düzende örülmüş çıplak tuğla kaplaması, o dönemin Türkiye'si için benzersiz olduğu gibi, 1930'lar Modernizm'i için de ender rastlanan bir uygulama olmuştur (Tanyeli, 1992).

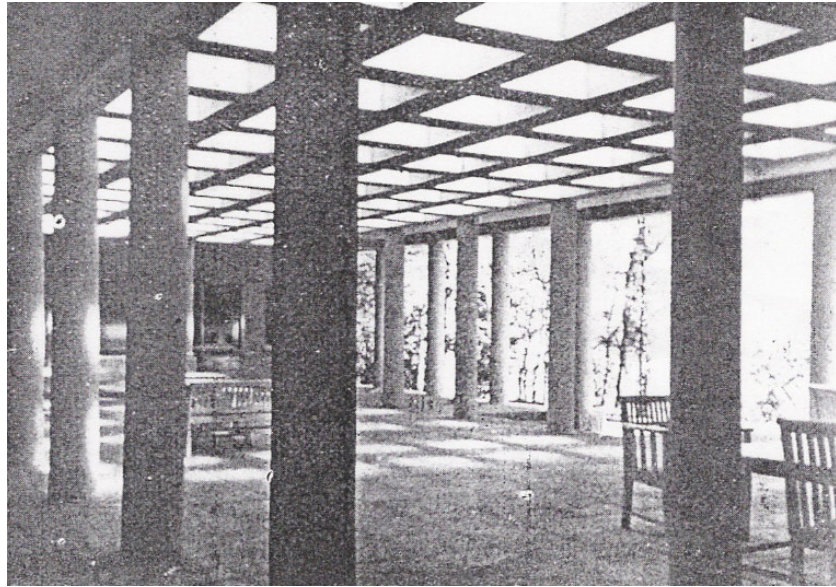
Bununla beraber, I. Ulusal Mimarlık Akımının öncü mimarlarından Mimar Kemalettin Bey de, Türk mimarisinin ancak tuğladan giderek anlaşılabilirliğini savunulardandır. Tekeli ve İlkin, Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleriyle başlayan tuğla kullanımını Osmanlı'nın da devam ettirdiğine değinmiş ve Mimar Kemalettin'in de tuğlayı kullanarak böylece zaman içinde bir bütünlük sağlamış olduğunu belirtmişlerdir (Tekeli ve İlkin, 1997, s.15). Fakat Arkan'ın Türkiye'deki çalışmalarının hiçbirinde kullanmadığı bu malzeme, Mimar Kemalettin'den farklı olarak bir süreklilik değil, “*eski Türk kültürü*” ve “*modern Türkiye*” senteziyle biçimlenen modernizasyonun bir parçası olarak görülmelidir. Sümerbank tasarımında, “dış kısımlar Ankara'nın tabii taşından, beyaz bant şeklindekiler Hacı Bektaş mermer taşından yapılacak, bu suretle bütün bina inkılap Ankara'sının karakterini taşıyan bir bina olacaktır” diyen mimarın, özellikle prestij yapılarında yerel malzemeyi kullanmaya özen gösterdiği anlaşılmaktadır. Ancak, dış malzemedeki yöresellik arayışları, onu hiçbir zaman modern anlayıştan ödün vermeye götürmemiş ve binaları her zaman modern olmuştur (Aslanoğlu, 1992).

Tahran Şimran'daki yazlık büyükelçilik konutu, ağaçlıklar arasında tek katlı olarak inşa edilmiştir (Şekil 3.19). Planlamada kabul salonları merkezi bir rol üstlenmiş, konuk ve büyükelçi özel bölümleri bu mekanın iki tarafına eklenmiştir. Arka cephede kabul salonlarının bahçeyle ilişkisini kuran büyük ve geniş teras, üzeri betonarme pergola ile örtülen kolonlarla çevrilmiştir (Şekil 3.20). Arkitekt (1939)'deki makalede, yapının ağaçlar arasında yarattığı olumlu etkiye değinilmiştir.

1941'de İran'ın müttefikler tarafından işgal edilmesinden 1947'nin son aylarına kadar geçen dönemde Türkiye-İran ilişkileri fiilen dondurulmuştur. Uzun süredir boş

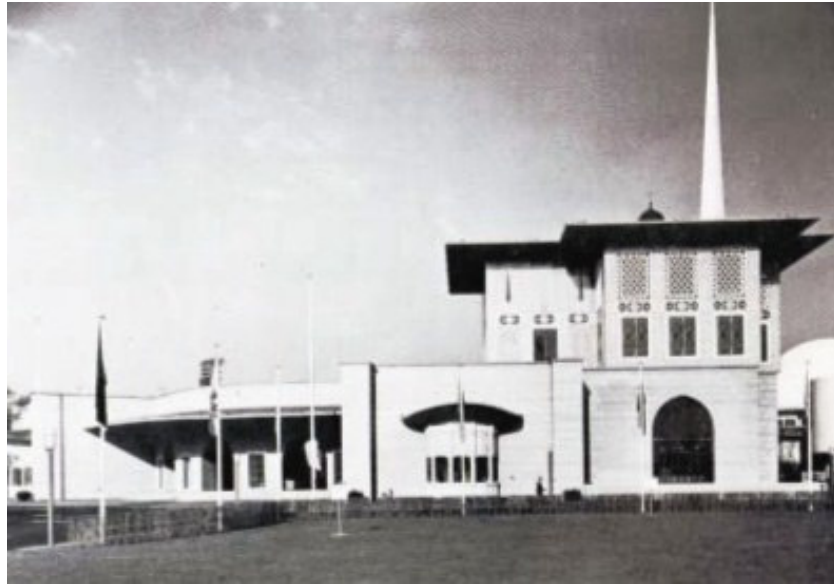

Şekil 3.19 T.C.Tahran yazlık büyükelçi evi arka görünüş

Şekil 3.20 Betonarme pergola

kalan Ankara büyükelçiliğine İran Haziran 1948’de yeni bir büyükelçi atamış, Ekim 1949’da da Yakup Kadri Karaosmanoğlu Türkiye’nin Tahran büyükelçisi olarak göreve başlamıştır (Akdevelioğlu ve Kürkçüoğlu, 2002, s.649). Karaosmanoğlu’nun (1998), büyükelçiliği, Atatürk’le İran Şahı Rıza Pehlevi arasında meydana gelen samimi dostlukla, binlerce lira sarf edilerek büyük dikkat ve özenle kurulmuş bir saray şeklindeki tanımlaması, mimarlığın, ulus temsiliyeti yanında, uluslararası ilişkilerde de sahip olduğu rolün büyüklüğünü göstermektedir.

Şekil 3.21 New York Dünya Fuarı Türkiye Pavyonu, 1939.

Mimar: Sedad Hakkı Eldem

Elçilik yapılarında ulusun mimari temsiliyetinin önemine ilişkin olarak, Karaosmanoğlu’nun II.Dünya Savaşı nedeniyle bakımsız kalan elçilikler hakkında “hem canımız için bir tehlike, hem şerefimiz için bir leke halini almıştır” ifadesi de gösterilebilir. Karaosmanoğlu, İran Hariciye Nezareti’nin önemli kişileri misafir ettiği yazlık köşkünün karşısında ve Sovyet Büyükelçiliği’nin de yanında yer almasından dolayı, milli şeref ve itibarımız açısından, yapının bakımsızlığından duyduğu rahatsızlığı belirtmiş, hatta İran Hariciye Nezareti’nin ve Tahran Belediye’sinin bahçe duvarının bakımsızlığı hakkındaki şikayetlerine değinmiştir (Karaosmanoğlu, 1998, s.300).

T.C. Tahran Büyükelçiliği, aynı yıllarda yurtdışında Türkiye’yi temsil eden bir diğer yapı olan 1939-1940 New York Dünya Fuarı Türkiye Pavyonu ile karşılaştırıldığında ilginç bir nokta dikkat çekmektedir (Şekil 3.21). Doğu komşusu İran’da ulusal kimlik modern bir bina ile temsil edilirken, batıdaki temsiliyet biçimi doğuya aittir. Türkiye Cumhuriyeti, doğu ülkesi İran’ı “modernist” ve “batılı” imajıyla etkilemeye çalışırken, batıda tam tersine, gelenekselliği ön plana çıkarmış, Osmanlı ve I. Ulusal Mimarlık Akımı’nın biçimlerini anımsatan göndermeler yapmıştır. Bu tutumda, o dönemde etkili olmaya başlayan milliyetçi akımlar ile New York Dünya Fuarı Türkiye Pavyonu yapısının II. Ulusal Mimarlık Akımının öncüsü S.H. Eldem tarafından gerçekleştirilmiş olmasının ve Türkiye’deki mimari dalgalanmalar süresince hep Batılı kalma inadını gösteren Arkan’ın istikrarlı tutumunun da büyük etkisi bulunmaktadır.

BÖLÜM DÖRT

T.C. BÜYÜKELÇİLİKLERİNDE KİMLİK TASARIMI / 1950-1980

4.1 Dönemin Dış Politikası ve Mimarlık Ortamı

II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya, hem Avrupa açısından, hem de uluslararası sistem açısından çok büyük değişikliklere tanık olmuştur. Batı dünyasında, Birinci Dünya Savaşı sonunda kendi içinde Demokratikler ve Faşistler diye bölünen ve SSCB ile ABD gibi rakipleri ortaya çıkmaya başlayan Avrupa, bu savaş sonunda başatlığını tamamen yitirmiş ve bir dünya sistemi olmaktan çıkarak bir dünya alt-sistemine indirgenmiştir (Oran, s.480, 2002a).

İki kutuplu dünyanın liderleri ABD ve SSCB ise, dünya politikasındaki etkinliklerini artırmak düşüncesiyle, kendi bloklarında yer alan ya da kendileriyle yakın ilişki kurmasını istedikleri ülkelere çeşitli yardımlarda bulunmaya başlamışlardır. ABD, savaş sonunda yeni bir “dünya düzeni” kurmuştur. “*Pax Americana*” olarak adlandırılan bu düzen siyasal ve askeri alanda Truman Doktrini ve NATO'yla sürdürülmüştür. Ekonomik alanda da Marshall yardımıyla başlatılmış, Amerikan dış borç/yardımlarıyla ve kapitalist ekonomiye yeterince geçmemiş ülkelere yapılan yapısal uyum önerileriyle devam etmiştir. Sonunda, ABD dünya hegemonu olmuştur (Oran, 2002a, s.486).

Savaş sonu ortamında Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve siyasal durumları ise tam bir içiçe girmişlik tablosu göstermektedir. Soğuk Savaş'ın iç dinamikleri çerçevesinde SSCB'nin istekleri Boğazlar ve Montreux'ye indirgenerek 1946'da resmen dile getirilmiş ve Türkiye tarafından resmen reddedilmiştir. Bu tür tehditler algılatan bir uluslararası ortamda ve onun derinden etkilediği iç ekonomik ve siyasal atmosferde, Türkiye'nin dış politika kararları da doğal olarak Batı'ya paralel olmuştur. Osmanlı İmparatorluğundan beri hiçbir ittifaka bu kadar kolay girememiş olan Türkiye, ABD öncülüğünde 1949'da kurulan Batı ittifakı NATO'ya hiçbir itiraz olmadan dahil olmuştur. Bununla beraber, Türk devlet adamları NATO'ya üye

olmayı, cumhuriyetin ilanından beri izlenen Batı'ya dönük dış politikanın bir gereği olarak görmüşlerdir (Oran, 2002).

1950-80 dönemi, üç askeri darbe dahil olmak üzere, içine Türkiye tarihinin çok önemli olaylarının sıkıştığı, çokseslilikten diktatörlüğe kadar çeşitlilik gösteren bir dönemdir. 20. yüzyılın ancak ikinci yarısından itibaren Kurtuluş Savaşı ve Dünya Savaşları'nın olağanüstü şartlarını aşmaya başlayan Türkiye, benzer olağanüstü şartları bu dönemde kendi iç dinamikleri ile yaratmıştır (Emir, 1998). Batı dünyasının uluslararası ekonomik düzeninin bir parçası haline gelen Türkiye'de ekonomik politika liberal bir düzene sokulmaya çalışılmış, devlet ağırlıklı bir ekonomi politikası yerine özel girişimlere öncelik veren bir politika benimsemiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşen bu gelişmeler, değişen uluslararası ilişkiler ve iç politika zorlamalarının da etkisiyle çok parti deneyimine geçilmiş ve bu kez uzun dönemli bir demokratikleşme süreci başlamıştır (Kalaycıoğlu, 1999). İnsel (1999), bu demokratikleşme sürecinde yaşanan gerginliklerin temel nedeninin, devlet yapısının genetik özellikleri ve egemen siyasal anlayışın yapısı değil, modernleşme-Batılılaşma projesine toplumun ayak uyduramaması olduğuna değinmiştir.

Bu dönemde model Amerika'dır. ABD'nin rakipsiz gücü ve endüstriyel rasyonalizasyon yetenekleri Türkiye'den çok daha gelişkin olan Batı Avrupa için bile etkileyicidir (Tanyeli, 1999). Popüler kültürde Amerikan hayranlığı, mesleki çevrede ise Amerika'dan yeni yönetim, üretim ve yaklaşım biçimlerini öğrenmek biçiminde dışavurulan bir tutum egemen olmuştur. Amerika'dan Türkiye'ye akan yardım akışının yanı sıra, Soğuk Savaş dönemi müttefiklerinin birer "küçük Amerika" olma rüyasını Türkiye'nin de görmeye başlaması, kültürel kimliğin yönünü ve ona uygun mimarlığın da şeklini belirlemiştir (Balamir, 2003).

Savaşın bitmesiyle beraber ulusal mimarlık anlayışı etkinliğini yitirmiş, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ABD damgası taşıyan Uluslararası Üslup benimsenmiştir. Kortan (1971), 1950-60 yılları arasında mimarlıkta Le Corbusier, Mies Van Der Rohe, Frank Lloyd Wright etkileri ile bölgesel mimarlık denemelerine dikkat çekmektedir. Fakat 1950'ler Türkiye'si güncel mimarlık gerçekleri karşısında

eleştirel bir bakıştan yoksundur. Şikayetler daima malzeme ve işgücü yetersizliği gibi konularda yoğunlaşarak, yapı üretimi alanına yöneltilmiş, tasarım tartışmaları gündemde yer almamıştır. Bu, önceki dönemin ulusalcı düşünce sistematığının, İkinci Dünya Savaşı'nın bitişiyle birlikte praksiyi yönlendirme açısından devredışı kalmasından kaynaklanmaktadır (Tanyeli, s.236, 1999).

Bu dönem Türkiye'sinde 30-40 yıl sonra Avrupa'nın ve Türkiye'nin gündeminden düşürmeyeceği *“Batı’ya kültürel katılımın tarihsel/toplumsal bir kimlik sorunu”* olduğu savı henüz dile getirilmemiştir. Türkiye'nin antikomünist cephenin bir üyesi olduğu gerçeği, hemen her yerde daha ağırlıklı bir kimlik verisi sayılmıştır. Komünistler ile Batı arasındaki bu siyasal kutuplaşma, düşünsel açıdan çok hazırlıksız olduğu bir sırada Türkiye'ye on yıllık bir nefes alma fırsatı sağlamış, böylelikle 60'lara kadar mimarlar kendilerini Batı'nın bir parçası sayabilmişlerdir (Tanyeli, 1999, s.237).

Tanyeli (1999), dönemin kimliğini belirleyen şeyin, ABD'nin süper-endüstriyel kültürüne öykünme ile bunu daha baştan olanaksız kılan Türkiye gerçekleri arasındaki çatışma olduğunu belirtmektedir. Gelişmiş dünyada endüstriyel yöntemlerle yapılanlar, Türkiye'de geleneksel elişçiliği ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. 1950'ler mevcut teknolojinin efektif kullanımı gibi bir sorunla meşgul değildir. Fakat ülkenin teknolojik gerçeklerini hiçe sayan bu inatlaşma ortamının, uzun vadede yapı teknolojisinin gelişmesine yardımcı olduğu da bir gerçektir.

1950-1960 arasındaki dönemin en önemli kazanımı hiç kuşkusuz proje yarışmalarının ve mimarların büro açıp iş alma koşullarının bir düzene sokulması olmuştur (Alsaç, 1998, s.25). 50 öncesinde Türkiye'de özel mimarlık büroları bulunmamış ve uzun süre mimarların önemli kesimi çeşitli bürokratik kimlikler altında çalışmıştır. 50'ler bu durumun değişmeye başladığı ve Türkiye'de modern serbest mimarlık kariyerinin doğduğu yıllar olmuştur. Merkezi yönetim örgütlerince açılan yarışmalara katılmak da, önemli büro etkinliklerinden biri haline gelmiştir (Tanyeli, 1999).

Mesleğin çağdaş ekonomik örgütlenmesini gerçekleştirmeye başladığı ve mimari tartışmaların üretilmediği bu dönemde tasarım sorunları doğal olarak en ağırlıklı ilgi konuları olmamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye’inde siyasal ideolojinin artık mimari söylemi manipüle etmemiş veya edememiştir. Fakat siyasal koşullar mimari/tasarımsal tercihleri doğrudan manipüle etmeye başlamıştır. 1960’a kadar iki partinin, siyasal arenada çoğu zaman oldukça keskin bir çatışma ortamı içinde bulunmalarına rağmen, sanat yaşamında bu çatışmaya rastlanmamıştır. 1960’lı yıllara bütün dünyada damgasını vuracak olan düşünce, yaklaşım ve nesil karşıtlıkları 1950’lerde henüz ortaya çıkmamıştır (Tarman, 1990). Tanyeli (1999) de, İkinci Ulusal Akım’dan moderne geçişin yepyeni bir özgürlüğün hızla ve coşkuyla kullanılması biçiminde gerçekleşmediğini, tam tersine çok yavaş ve heyecansız olduğunu belirtmektedir.

Şekil 4.1 Hilton Oteli, SOM ve Sedad Hakkı Eldem, İstanbul, 1952

1952’de tasarımını Skidmore, Owings ve Merrill firmasının yaptığı ve yerli danışman/tasarımcı mimar olarak Sedad Hakkı Eldem’in çalıştığı İstanbul Hilton Oteli, dönemin uluslararası üslubun en yetkin örneklerinden sayılmaktadır (Şekil 4.1). Bu yapı, bir zamanlar “Avrupa’nın hasta adamı” olarak anılan Türkiye’nin uluslararası ailenin sağlıklı, varlıklı ve çok ziyaret edilen bir üyesi olma umudunu simgelemektedir (Balamir, 2003). İstanbul Belediye Sarayı (Nevzat Erol, yarışma, 1952), İstanbul Hilton Oteli (SOM ve Sedad H. Eldem , 1953), Büyükaada Anadolu Kulübü (Turgut Cansever, Abdurrahman Hancı , 1953), Sakarya Hükümet Konağı

(Enis Kortan, Nişan Yaubyan, 1956), Brüksel Dünya Sergisindeki Türkiye Pavyonu (Muhlis Türkmen, Utarit İzgi, Hamdi Şensoy, İlhan Türegün, 1958), DSİ Genel Müdürlüğü (Enver Tokay, Behruz Çinici , Teoman Doruk, 1959), İstanbul'da Tekel Genel Müdürlüğü (İlhan Tayman, Yılmaz Sanlı, 1959), Kızılay-Emek gökdeleni (Enver Tokay, 1959) bazı tipik örnekleridir.

1950-1960 döneminin karakteristik mimari özellikleri kare ya da dikdörtgen gibi asal geometrik formlara sahip, genellikle yatay olarak konumlandırılmış prizmatik kitle ya da kitle gruplarının kullanımı, betonarme strüktürün (kolon, döşeme, bölme duvarlarının) cephe bölümlenmesine yansıtılması, bölümlenmenin kafes örgü biçimindeki dokusu, ince metal çerçevelere taşıtılan giydirme cephe kullanımı, markasının adı ile anılan cephe malzemesi (BeTeBe) kullanımı, geniş cam yüzeyler, aksiyel olmayan pencere kayıtları ile saydamlık, hafiflik hislerinin vurgulanmasıdır (Altun, 2003, s.190).

1960 ve 70'ler, 1974'e kadar dünyada ekonomik gelişmenin yükseldiği yıllar olmuş ve buna paralel bir toplumsal serbestleşme atmosferi ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte 1960-80 döneminde, sistemin katıldığı çeşitli gelişmeler sonucu (nükleer silahların oluşturduğu yığılma dengesi, iki tarafın da statükoyu zamanla kabullenmesi, vb.) iki kutuplu dünyada yumuşama başlamıştır. Vietnam yenilgisi, savaştan beri güçlerini toplamakta olan Almanya ve Japonya'nın yarattığı ekonomik rekabet, Afganistan ile İran üzerindeki etkisini yitirmesi ve kendi kamuoyunda devlete karşı oluşan tepkilerle beraber batı bloğu lideri ABD, bu dönemde gücünü önemli oranda yitirmiştir. ABD'nin aksine, SSCB özellikle 70'lerde önemli atılımlar yapmıştır (Oran, 2002).

1954'e kadar ABD tarafından yoğun biçimde verilen dış yardımların da etkisiyle olumlu gelişmeler gösteren ekonomi; yardımların azalması, plansızlık ve milli gelirin temelini oluşturan tarım sektörünü sarsan kuraklığın etkisiyle darboğaza girmeye başlamıştır. Türkiye tek yönlü dış politika izlemesinin zararını görmüş ve dünyanın ABD dışındaki bölgeleriyle de yakın ilişkiler kurulması gerektiği düşüncesi taraftar kazanmıştır (Erhan, 2002). Türkiye, bazı önemli sanayi yatırım tesisleri için, ABD ve

Batı tarafından reddedilince, 1967'den itibaren SSCB'ye yanaşmıştır. SSCB'nin çok düşük faizle ve uzun vadeli olarak, üstelik maden sanayi gibi katma değeri yüksek alanlara verdiği krediler Türkiye'nin hem ekonomik durumuna katkı yapmış, hem de Batı karşısında özerkliğini arttırmıştır (Oran, 2002, s.676).

27 Mayıs 1960'da Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hükümete el koymasıyla ve 1961 anayasasının kabulüyle, 1961-80 dönemi çok partililikte yeni bir aşama haline gelirken, Türkiye, siyasal özgürlükleri artan ölçüde kullanma ve dolayısıyla siyasal dernekleşme ve siyasal katılma yayılmasına sahne olmuştur (Kalaycıoğlu, 1999, s.98). Tek yönlü dış politikadan vazgeçilmesi ve 1960 ihtilalinin, düşünce, anlatım ve örgütlenme özgürlükleri gibi demokratik hakları genişleten bir anayasa ile sonuçlanmasıyla, yaşanan kültürel liberalizmin yansımaları, mimarlık teorisi ve pratiğinde de kendini göstermiştir, Batı'nın çoğulcu dünya görüşünün Türkiye'de uygun ortam bularak yayılmasına yardımcı olmuştur.

1960'lı yıllar, ilk başlarda tasarım tavrını çok fazla etkilemese de mimarlığa yönelik entelektüel bakış açısından umut verici olmuştur. 60'ların özellikle ikinci yarısı aydın-seçkinlerin farklı bir niteliğe kavuşturarak yenilediği eski bir siyasal alışkanlığı da gündeme taşımış ve bunun mimarlık dünyasında doğrudan yansımaları olmuştur. En ciddi yansıma alanı, 1950'lerde siyasal söylemlerle ilişkisini koparan mimarlığın, 1960-1980 aralığında yeniden siyasal söylemin koşullandırıcı etkileri altında düşünülmesidir. Bunun nedeni, mimarların ve genelde teknokratların kendilerine biçtikleri siyasal rolün yeniden tanımlanışdır. Sayıca çok küçük bir grup oluşturan ve Klasik Osmanlı'dan başlayan iktidar paylaşım örüntüleri içinde mimarlara özel bir yer verilmemiş, fakat 1960 eşiği, durumu köklü biçimde değiştirmiştir. Bu değişimin nedenlerinden birincisi, mühendisler ve mimarlar, yani teknokratların, artık sayısı binlerle ifade edilen bir genişliğe ulaşması, ikincisi ise 1950'lerde uygulanan büyük ve yoğun bayındırlık programlarının, genç teknokrasiye modernleşme içinde ne kadar ağırlıklı bir rol oynayabileceğini göstermesi olmuştur (Tanyeli, 1999).

1960-80 aralığına atfedilen çoğulculuk çağı niteliği ise ortamın düşünsel karakteristiği ile tasarım tutumları arasındaki ilişkinin olağan bir sonucu sayılmalıdır. Batı ülkelerindeki gelişmelere paralel olarak, uluslararası üslubu tek yaklaşım biçimi olmaktan çıkaracak, modernist dilin sınırları dışına taşmayan –Brütalizm, Rejyonalizm, Organik Mimarlık, Organımsı Mimarlık, vb.- farklı eğilimler, 60’lardan 80’lere kadar uzanan bir zaman diliminde, eşzamanlı olarak yer almıştır (Sayar, 2004). Bu yıllarda mimarlar, çalışmalarını ithal tarzlar içinde sürdürmüş; ülkede yapı endüstrisinin çok sınırlı olduğu bir dönemde, yapı dili ve yapım tekniğinin incelikleri üzerinde ustalaşmışlardır. Uluslararası üslupların olgun örnekleri, sipariş atölyelerinde üretilen sabit aksamı, mobilyası, doğraması ve özgün tasarımlı “güneş kırıcı” kullanımlarıyla, dar olanaklar içinde üretilmiştir (Balamir, 2003, s.27).

Fakat dönemin siyasi alanındaki olağandışı katılmada büyük hız ve çeşitlilikle gerçekleşen artış, demokratik rejim içinde kalınarak denetlenememiş ve 1971-73 arasında bir askeri darbe daha yaşanmıştır. 1973 sonrasındaki koalisyon hükümetleri döneminde de petrol bunalımı, Kıbrıs Harekatı ve onu izleyen ambargo nedeniyle ekonomi büyük bir zorluk içinde kalırken, olağandışı siyasi katılma artışı, bu kez de bir şiddet dalgası ve adeta bir iç savaş ortamına doğru gelişerek ülkeyi ciddi bir siyasi bunalıma sürüklemiştir (Kalaycıoğlu, 1999, s. 98). 1971 yılında yaşanan askeri darbenin ve sonrasında kurulan ara rejim hükümetlerinin ardından devletin giderek genişlemesi, resmi bina talebinin önemli miktarda artmasına neden olmuştur. 50-60’larda resmi yapılar kamu tarafından ve yarışmalar aracılığıyla verilirken, getirilen kısıtlamalar, özellikle yönetim ve sağlık yapıları için rasyonelleştirilmiş belli şemaların oluşumuna neden olmuş, yarışma sisteminin getirdiği olanaklar kullanılmayarak, yenilikçi tasarımlar yerine sıradan/uzlaşmacı tasarımların tercih edildiği bir anlayış yerleşmiştir (Sayar, 2004).

Bu dönemde 60’ların parçalı plan anlayışına ek olarak cephenin de, plandaki taşıyıcılara göre geliştirilen, modüler düzendeki pencere dikmeleriyle düşey etki verecek şekilde bölüntülere ayrılması yaygın olarak kullanılan bir eğilim olmuştur. Balamir (2003) bu dönemi, modern mimarlık dilinin kompozisyonel ve strüktürel

özelliklerini yitirip neoklasikleşmesi, kütlelerin baskıcı karakterlere bürünmesi, pencerelerin küçülüp tek modüle indirgenmesi, zemin kat geçirgenliklerinin kaybolması ve mimarlığın, Bakanlık yarışmaları eliyle sıradan bir yapı pratiğine indirgenmesi olarak tanımlamaktadır.

4.2 Dönemin Büyükelçilik Yapıları ve Yarışmalar

II. Dünya Savaşından sonra yeni ülkelerin bağımsızlıklarını kazanması ile birlikte yurtdışında temsil edilme ihtiyacı, ulusların dikkatini çeken bir konu haline gelmiştir. Türkiye de, 1945 sonrası giderek yaygınlaşan uluslararası siyasi, ekonomik işbirliği ve örgütlenme çabalarına uygun olarak temsilciliklerinin sayısını arttırmış, II. Dünya Savaşı sırasında kapanmak zorunda kalan dış misyonlarını yeniden açmıştır. Seyfi Arkan'ın T.C.Tahran Büyükelçiliği'nden 1960'lardaki mimari yarışmalar dönemine kadar mevcut binaların kiralanması veya satın alınması aracılığıyla temsilcilikler açan Türkiye, 1960'tan sonra büyükelçilik binaları için mimari yarışma projeleri düzenlemeye ve inşa etmeye başlamıştır. Bu yarışmalar, mimarların yurtdışındaki mimari hareketleri izleyerek dünya ile ilişkisini sürdürmesini sağlarken, büyükelçilik yapılarının ve ulusal kimlik, mimari temsiliyet gibi konuların da Türkiye'nin mimarlık gündemine girmesini sağlamıştır.

Çok parçalı plan tipolojisi 60'lı yılların proje yarışmalarında en çok önerilen model olmuştur. Kütleleri uygun ölçülerde parçalayarak hafifletmek, araziye yayılarak alçak katlı çözümler aramak, koridorlar yerine iç ve dış avlular kullanmak eğilimi dönemin mimarları arasında giderek yaygınlaşmıştır. 60'ların mimarlık dünyasında önemli bir yer tutan Brütalizm, Türkiye'de zaten benimsenmiş olan parçalı plan tipolojisini tamamlayan ve geliştiren bir eğilim olarak benimsenmiştir (Sayar, 2004).

1962 New Delhi büyükelçilik binası mimari proje yarışmasıyla birlikte mimari magazinler okuyucularını diplomatik fonksiyonlar hakkında bilgilendirmeye başlamıştır. 1963 ve 1964'te Bonn, Kabil, Lefkoşa, Lizbon ve İslamabad büyükelçiliklerinin projeleri, ulusal yarışmalar aracılığıyla elde edilmiştir. Aynı

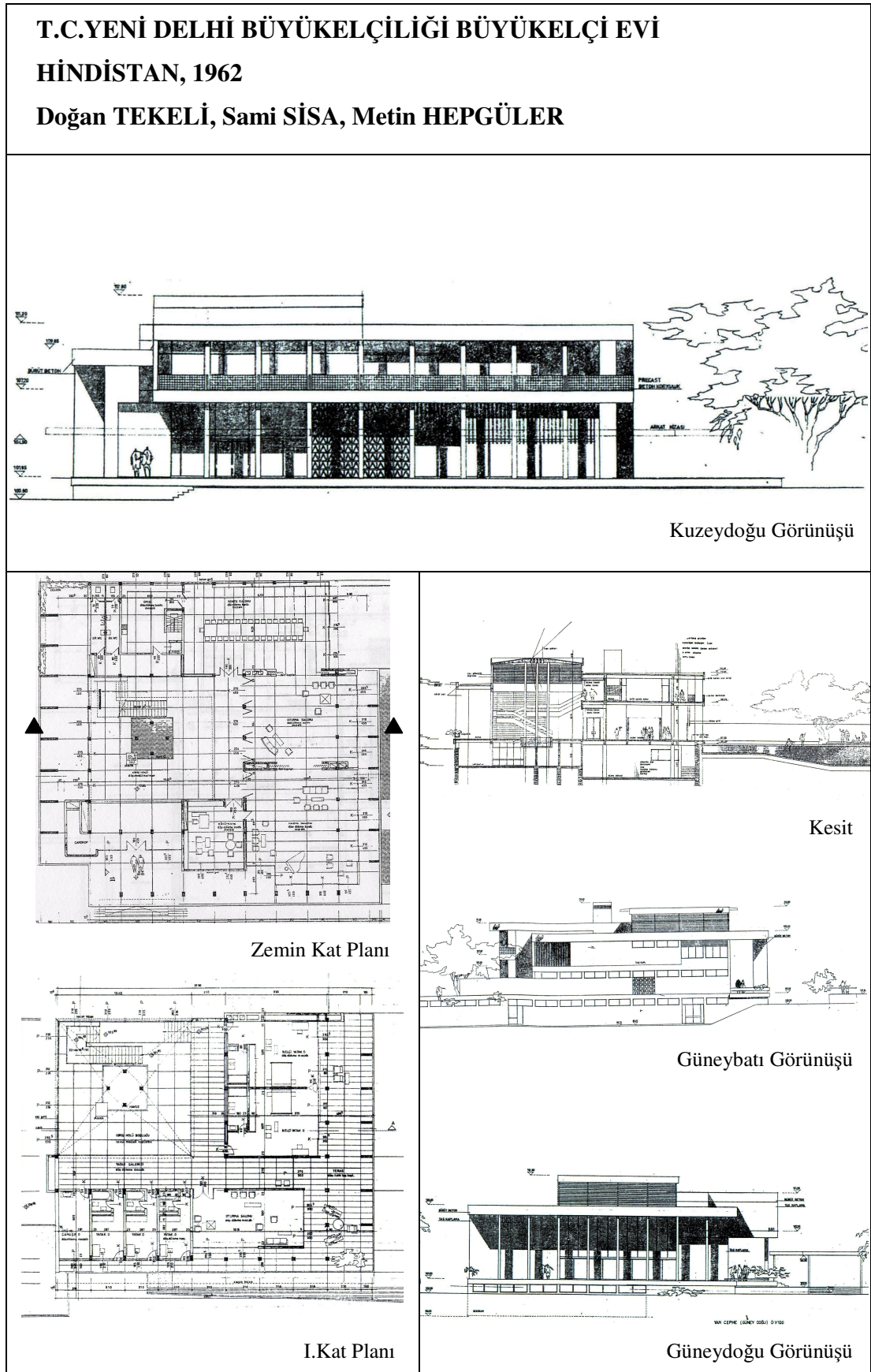
şekilde, 1966'da Varşova ve Brezilya'daki diplomatik yapıların tasarımları yarışmalarla belirlenmiş ve 1968'de Sofya, Beyrut, Cakarta için de sınırlı yarışmalar düzenlenmiştir. Katılımcısı sayısı yüksek olan bu yarışmalar, ulusal kimliğin temsiliyeti ve bu temanın mimari çevrelerdeki kullanım biçimleri hakkında bize bilgi sağlamakta, jüri raporları ve yarışmacıların mimari açıklama raporları, bu yapılarda temsiliyetçi özelliğin ifade edilme şekli ve öncelikler hakkında aydınlatıcı olabilmektedir. 1960'larda gerçekleştirilen mimari yarışmalarla elde edilen büyükelçilik yapılarının, kendi aralarında veya daha sonra gerçekleştirilen projelerle karşılaştırılması da, konseptlerdeki ve mekansal ihtiyaçlardaki dönüşümleri açıklayabilmektedir.

1971 askeri darbesinin ve ara rejim hükümetlerinin kurulmasının ardından artış gösteren resmi bina ihtiyacının, mimari proje yarışmalarında büyükelçilik yapılarının 60'lardaki önemini kaybetmesine neden olduğu söylenebilir. Bu dönemin yapıları olan Tokyo ve Riyad Büyükelçiliklerinin tasarımı, sipariş usülü olarak gerçekleştirilmiştir.

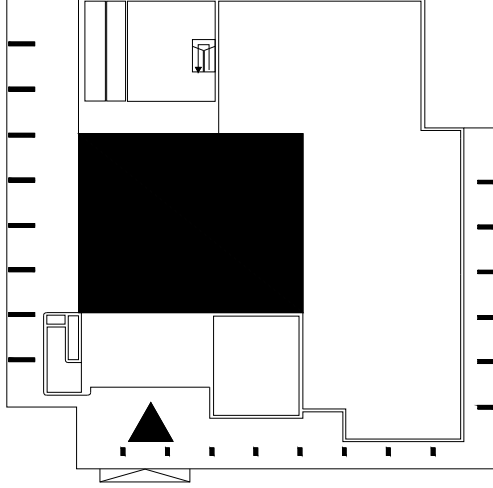
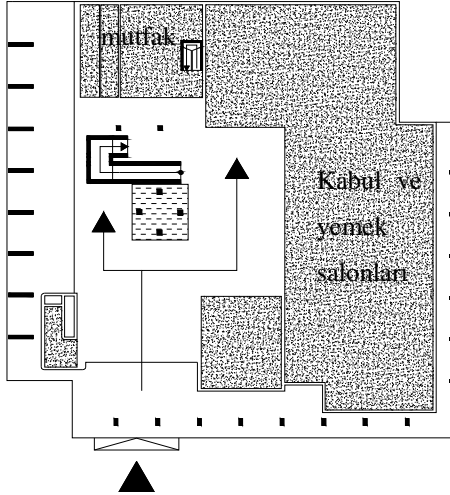
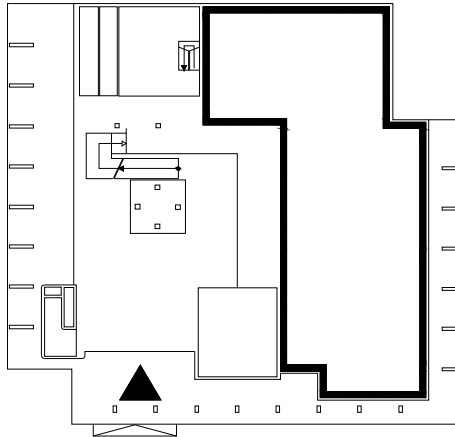
Tablo 4. 1 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

T.C. YENİ DELHİ BÜYÜKELÇİLİĞİ HİNDİSTAN, 1962 Doğan TEKELİ, Sami SİSA, Metin HEPGÜLER	İŞLEV ŞEMASI
VAZİYET PLANI	
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	Kümelî organizasyon; Ortak bir mekan olan avlunun paylaşımı yoluyla gruplanan mekanlar

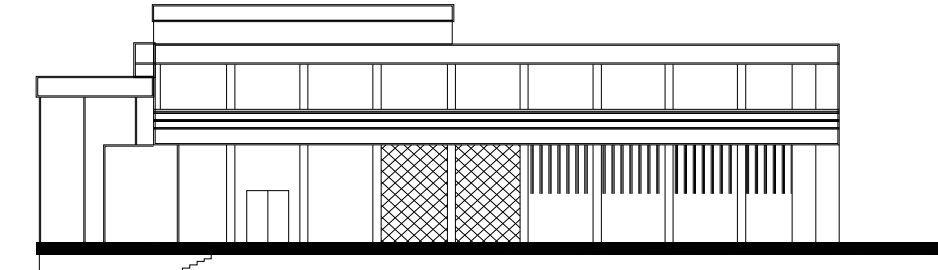
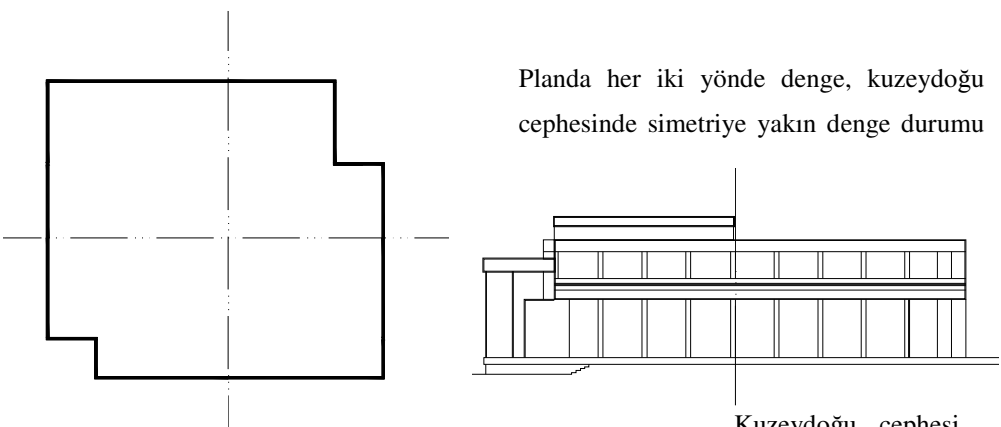
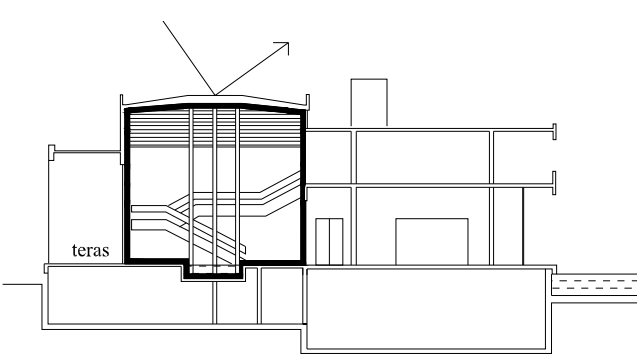
Tablo 4.2 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği büyükelçi evi

Tablo 4. 3 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

T.C.YENİ DELHİ BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Giriş holü, içinden merdivenli galeri boşluğu bırakarak üst kata da hizmet veren merkezi, baskın bir mekandır.
DOLAŞIM	
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda kabul ve yemek salonları baskındır

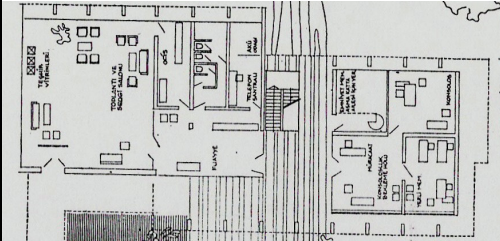
Tablo 4.4 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.YENİ DELHİ BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Geniş gölgeleme düzenlemeleriyle güneşten korunma sağlanmış, yatay hatlar vurgulanmış, ahşap kafes kullanımına yer verilmiştir. Dış cephe malzemesi brüt betondur.
SİMETRİ/DENGE	 Planda her iki yönde denge, kuzeydoğu cephesinde simetriye yakın denge durumu Kuzeydoğu cephesi
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Giriş Holü büyüklük ve konum olarak baskındır

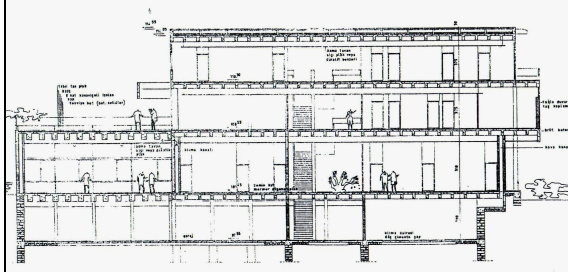
Tablo 4.5 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.YENİ DELHİ BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI
HİNDİSTAN, 1962

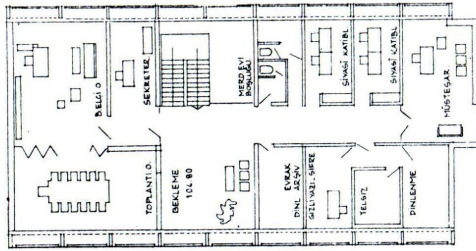
Doğan TEKELİ, Sami SİSA, Metin HEPGÜLER

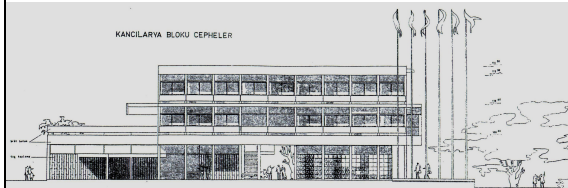
Zemin Kat Planı

Kesit

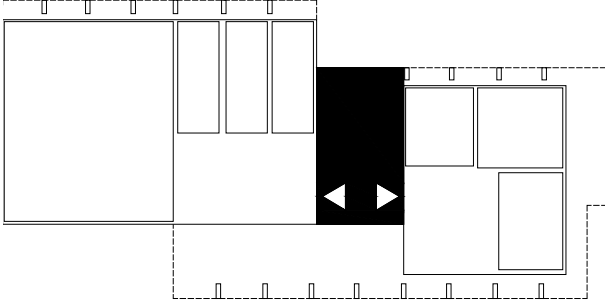
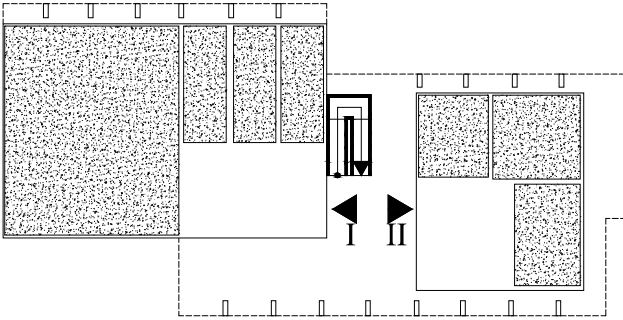
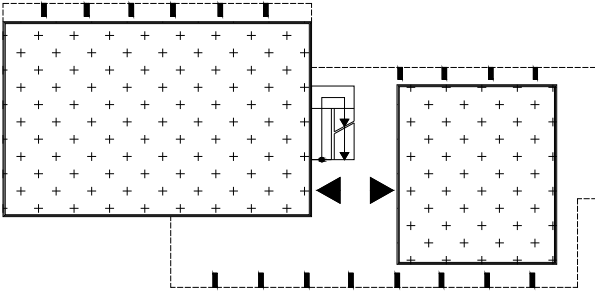

I.kat planı

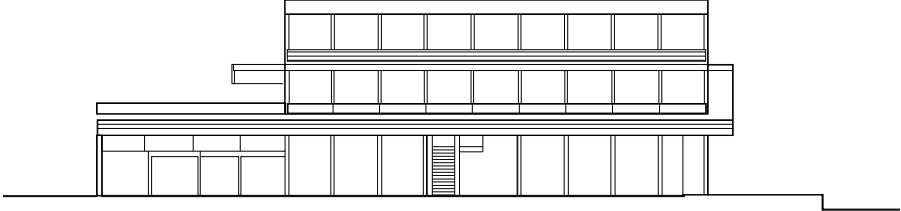
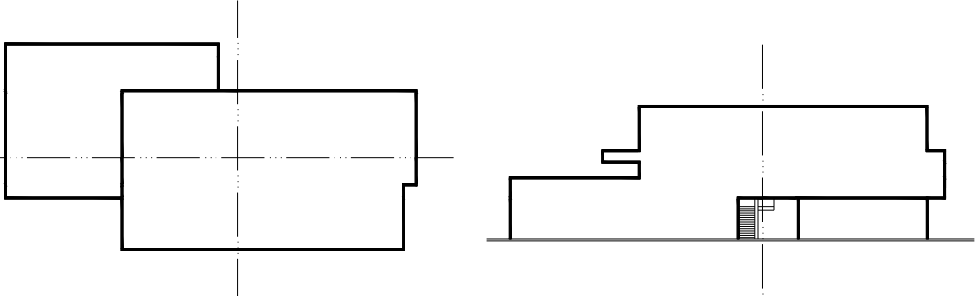

Güneydoğu Görünüşü

Tablo 4. 6 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği kaçıllarya binası fonksiyon analizleri

T.C.YENİ DELHİ BÜYÜKELÇİLİĞİ KAÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Koyu renkli dış mekan konsolosluk bölümü ile sergi/toplantı salonuna hizmet veren ortak bir mekandır. Bununla beraber prizmanın geometrik ayrıştırılması, koridor yerine dış avlu kullanımı görülmektedir.
DOLAŞIM	 I Toplantı/sergi salonu II Konsolosluk Zemin katta parçalı olan kütle, I.katta birleşerek kaçıllarya yapısını oluşturmaktadır.
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Zemin katta konsolosluk ve toplantı, sergi salonu için farklı girişler bulunmaktadır. I.kat kaçıllarya ofisleri olarak düzenlenmiştir. Ortak bir mekan ile birbirine bağlanmış mekanlar

Tablo 4.7 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.YENİ DELHİ BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Yatay olarak gruplandırılmış prizmatik kitle, betonarme strüktürün cephe bölümlemesine yansıması, geniş cam yüzeyler, güneş kırıcılar ve brüt beton kullanımı
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve kütlede denge durumu

4.2.1 T.C.Yeni Delhi Büyükelçiliği

- 1.Ödül: Doğan Tekeli, Sami Sisa, Metin Hepgüler
- 2.Ödül: Yılmaz Sanlı, Yılmaz Tuncer, Güner Acar
- 3.Ödül: Birsan Doruk, Teoman Doruk, Erol Kulaksızoğlu

1. Mansiyon: Nurten Müftüler, Yalçın Müftüler
2. Mansiyon: Özer Avşar
3. Mansiyon: Yusuf Ergüler

4. Mansiyon: Lemi Varnalı, Akil Gonca

5. Mansiyon: Selçuk Batur

1962’de Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan T.C. Yeni Delhi Büyükelçiliği mimari proje yarışması, büyükelçi evi, kançılarya, personel ve yerli işçi lojmanlarını kapsamaktadır. Yarışmanın jüri heyeti aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır (<http://www.mimarlarodasiankara.org/yarismalardizini/>):

Asli Jüri Üyeleri: Gündüz Özdeş

Ferzan Baydar

Adnan Kocaaslan

Vedat Dalokay

Yedek Jüri Üyeleri: İlhan Evren

Süha Gönendik

Danışman Jüri Üyeleri: Nedim Erimçek

Kamuran Gürün

Abidin Daver Kıymaz

Sahir Sılan

2 Kasım 1962’de çalışmalarına başlayan jüri, proje şartnamesi, ihtiyaç programı ve arsanın özelliklerini dikkate alan katılımcıların projelerinin değerlendirilmesinde bazı önemli noktalar belirlemiştir (Anonim, 1962). Bunlar:

- Shanti Patlı yolu, Türkiye Büyükelçiliği arsasına kadar gelen önemli bir akstır. Bu yol üzerinde ve arsanın köşesindeki dairesel trafik refüjünün çevresi, büyükelçilik evi ve kançılarya binasının düzenlenmesi için uygun bir yerdir. Bu iki kütle, kuzeyden komplekse girişe göre, birbirini kapatmayacak şekilde konumlandırılmalıdır.

- Lojmanlar, kançılarya ve büyükelçi evinin oluşturduğu kompozisyon dışında bir rezidans kimliğinde olmalı, özellikle müsteşar ve ataşelerin konutlarında yabancı misafirlerin kabul edileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

- Yerli işçilerin yaşayış ve inançları göz önünde bulundurularak şartnamede belirtildiği üzere, bu evlerin diğer bölümlerden görünüş ve kullanım yönlerinden ayrılması gerekmektedir. Bu grubun kendi içine dönük, müstakil, adeta diğer binalardan tecrit edilmiş bir durumda olmasına önem verilmelidir.

- Büyükelçi evinin kabul salonları farklı yoğunluktaki toplantılara uygun olmalıdır. Hindistan'ın sıcak iklim koşulları nedeniyle misafirler, toplantıların çoğunda, rahatsız olmayacakları bir bahçeye çıkabilmelidir. Büyükelçi evinde kabul salonlarının durumu, evin diğer bölümlerinden bağımsız ve çok resmi bir atmosfer yaratmamalı, Türk misafirperverliğine yakışır tarzda ve ülkemiz temsilcisinin, misafirlerini kendi evinde ağırladığı duygusunu verecek şekilde olmalıdır.

Yarışmayı, projelerini çevresel verilerle (iklim özellikleri, arsa, komşu yollar vb.) konuya ait verilerin (fonksiyon ve temsil özelliği) şekillendirdiğini belirten Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler'e ait 10 sıra nolu proje kazanmıştır. Proje verilen programı arsa içinde üç ayrı grupta toplamıştır. Bunlar:

- Büyükelçi evi, kançılarya ve ilgili servisler.
- A, B, C tipi ve büyükelçilik memurlarının oturacağı evler.
- Yerli işçilerin oturacağı evler.

Mimarlar açıklama raporunda, temsil görevleri bakımından büyükelçi evi ve kançılaryayı yakın nitelikte oldukları için bir araya getirerek, girişte düzenlenen bir avlunun çevresine yerleştirdiklerini ifade etmişler, bu alanın çekici, sakin ve aynı zamanda konunun gerektirdiği ölçüde resmiyete sahip olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Jüri raporunda da bu yapıların birbirleri ve bahçe ile kurdukları olumlu ilişkilere değinilmiştir. Servis girişi arka yoldan verilmiş, bunun dışında tüm yaya ve araç girişleri ön meydana düşünülüdür. İşçi lojmanlarının arka yol servisinde düzenlenerek, bahçeden hiç görünmeyecek şekilde bir mimari anlayışla ele alınması ve böylece geniş yeşil sahaların bırakılması, bu projenin yarışmanın en

iyi projesi olarak kabul edilmesinde temel etkenlerden olmuştur. Bahçe içinde taşıtların hizmet verecekleri binaların çok yakınına kadar gidebilmesi istenmiş, bunun için de taşıt yolları bahçeyi parçalamayan ve park yolu karakterinde oluşturulmuştur.

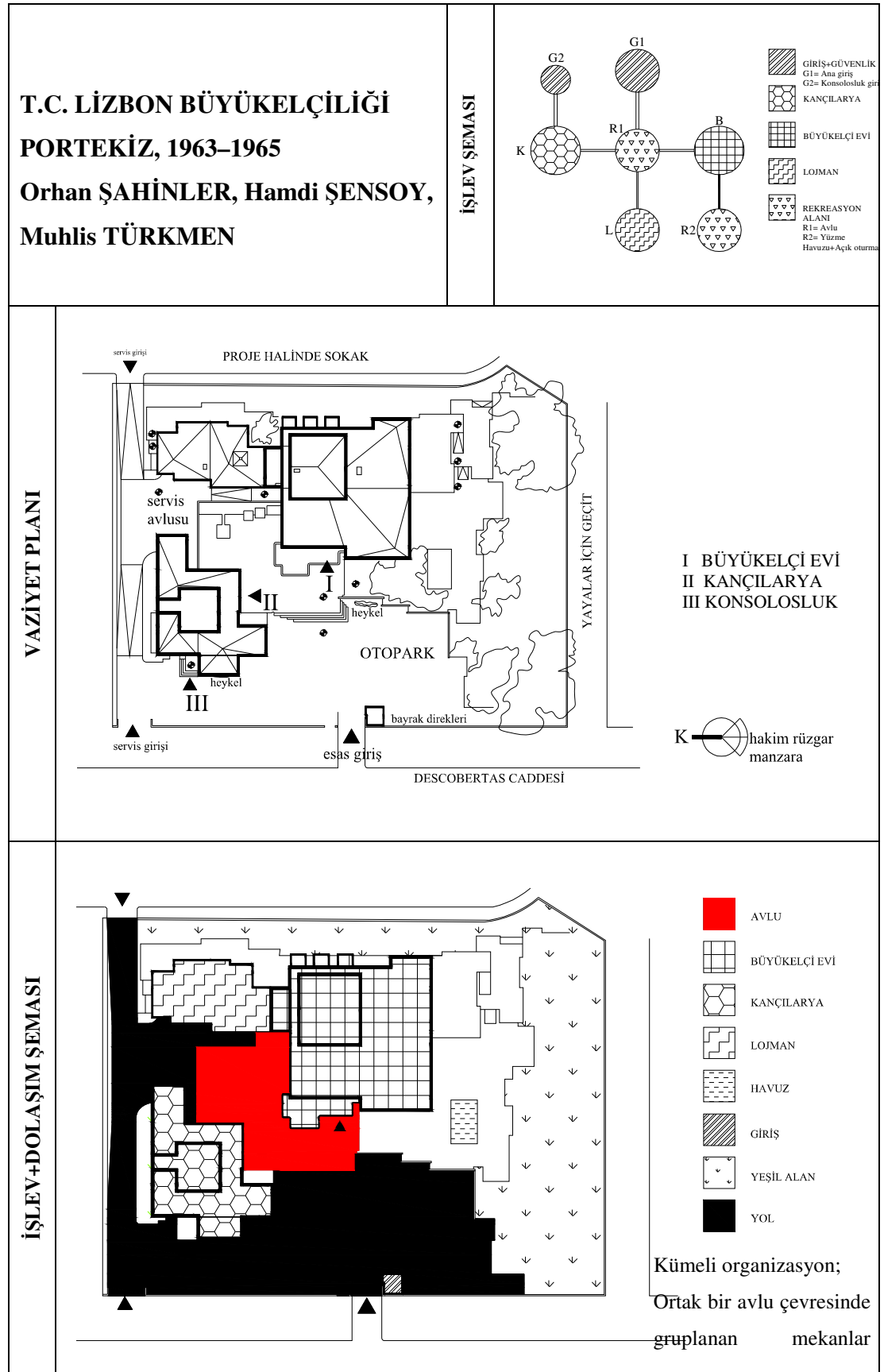
Yapılar araziye yayılarak alçak katlı çözümler aranmış, iç ve dış avlular kullanılmıştır. Jüri raporunda, giriş holü ve bahçe ile ilişkisi sayesinde büyükelçi evi kabul salonlarının, farklı yoğunluktaki toplantılara hizmet verebileceği ifade edilmiştir. Bununla beraber kabul salonlarının biraz büyütülmesi ve zenginleştirilmesi tavsiye edilmiştir. Kançılarya yapısı 60'lı yıllarda özellikle proje yarışmalarında en çok önerilen model haline gelen çok parçalı plan tipolojisine sahiptir. Yapı zemin katta konsolosluk ve toplantı, sergi salonu olmak üzere farklı girişlere sahip iki kütleyle parçalanarak hafifletilmiştir.

Projede, bütün binaların yazın sıcak aylarındaki hakim güneybatı rüzgarına açık olmasına ve rüzgar akımına dikkat edilmiştir. Yapıların güney, güneydoğu ve güneybatı cepheleri geniş portikler, saçaklar gibi önlemlerle korunmuş, çatı plakları çift kat ve arası boşluklu betonarme döşeme yapılarak, binalarda sıcak iklime karşı önlemler alınmıştır.

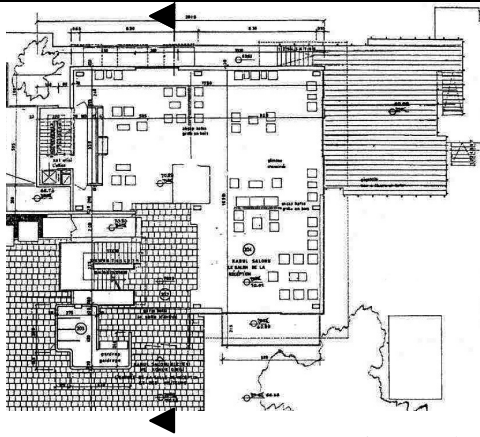
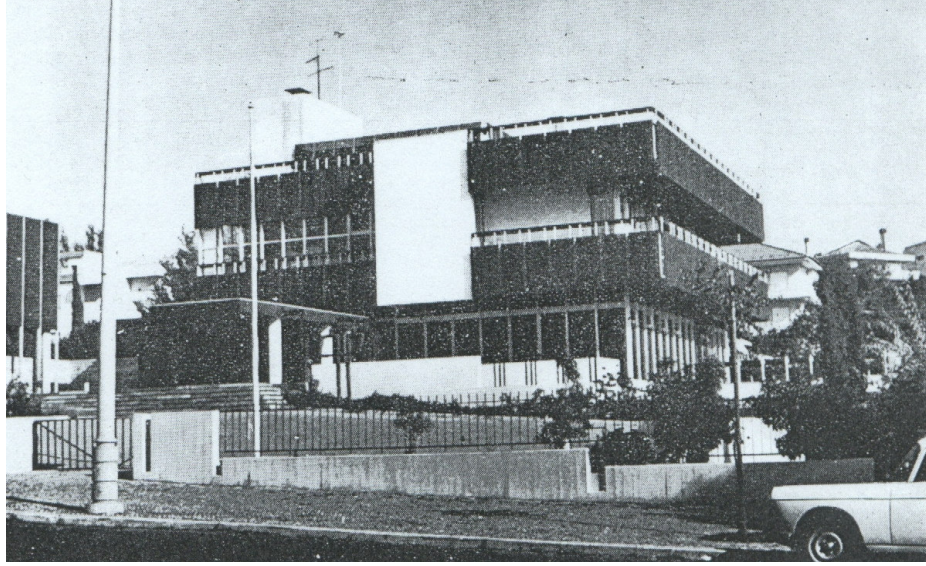
Büyükelçilik yapısı, brüt beton kullanımı ve geniş gölgeleme düzenlemeleriyle 60'ların mimarlık dünyasında çok önemli yer tutan Brütalizmle yakın ilişki kurmaktadır (Fotoğraf 22). Bununla beraber, aynı mimarlar tarafından 1964 yılında açılan bir proje yarışmasıyla gerçekleştirilen Stad Oteli de, Yeni Delhi'ye benzer olarak, kitle plastiğindeki başarısının yanı sıra, brüt beton kullanımı ile dönemin öncü yapılarından biri olmuştur.

Jüri raporunda, çevre ve program verilerinin özellikleri dikkatle göz önünde tutularak, kompleksin temsilcilik görevinin, şatafatlı olmayan fakat ürkek düzenden de kaçan, ölçülü, olgun bir kompozisyonla ifade edildiği belirtilmiştir. Kısaca özetlersek, Yeni Delhi Büyükelçiliği'nin, temsil ettiği ulusun kimliğini, dönemin mimari eğilimleri ile bütünleştirdiği söylenebilir.

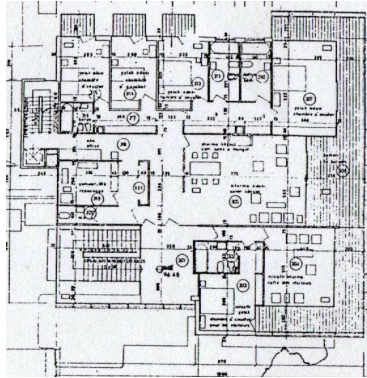
Tablo 4.8 T.C.Lizbon Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

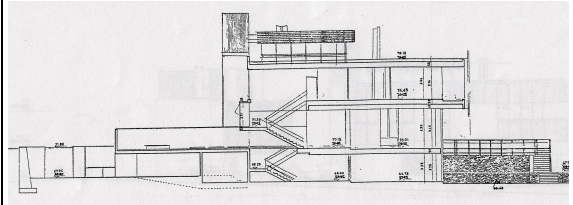
Tablo 4. 9 T.C.Lizbon Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.LİZBON BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ**PORTEKİZ, 1963-1965****Orhan ŞAHİNLER, Hamdi ŞENSOY, Muhlis TÜRKMEN**

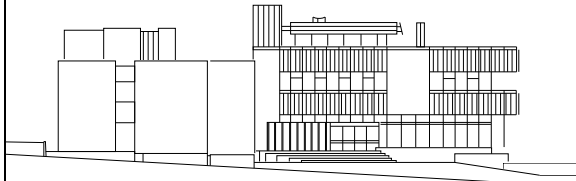
Zemin Kat Planı

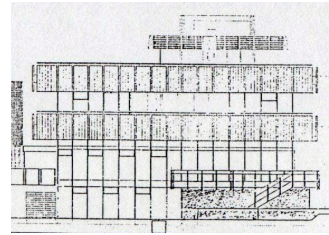
1.Kat Planı

Kesit

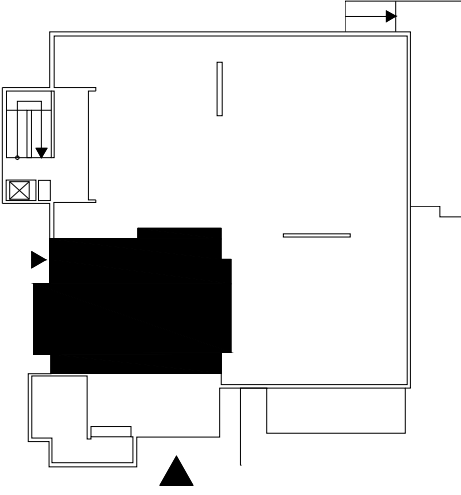
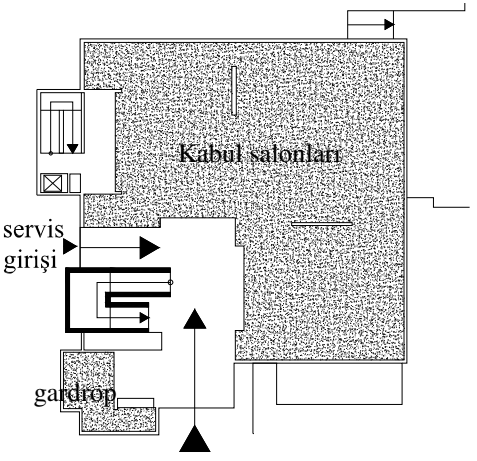
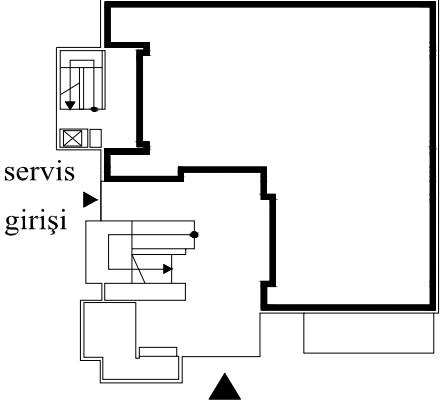

Doğu Görünüşü

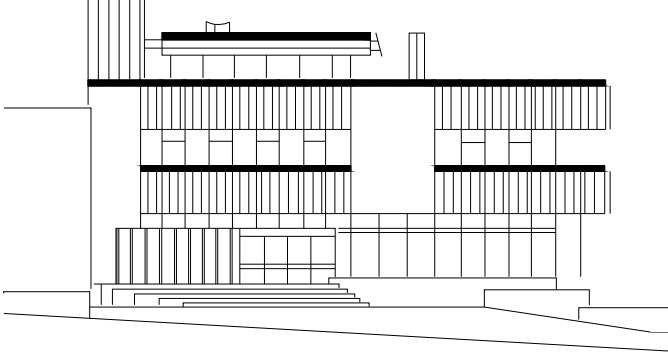
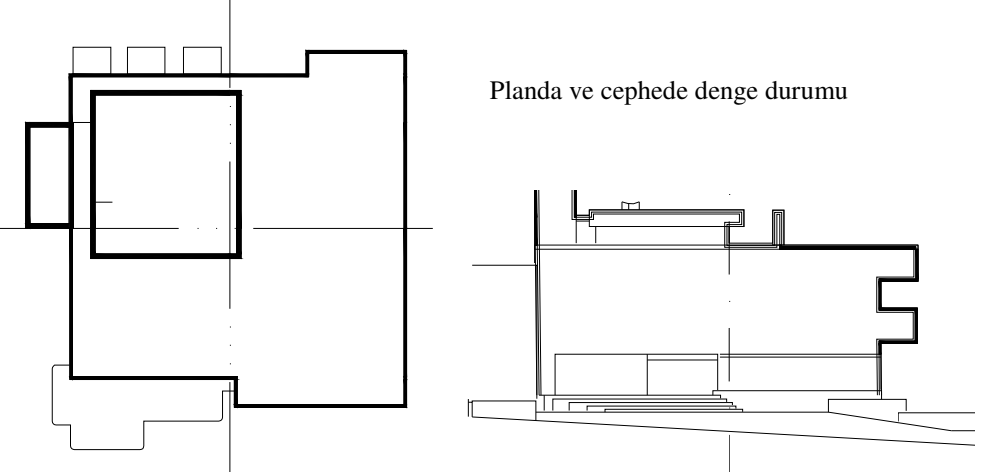
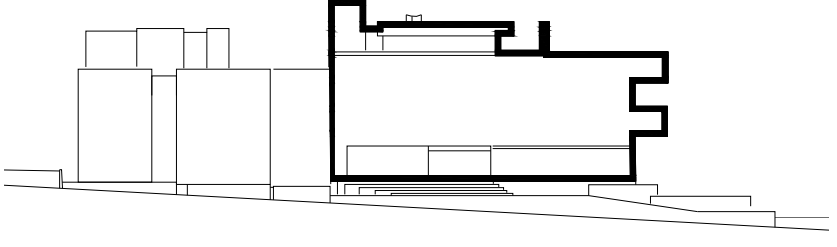

Kuzey Görünüşü

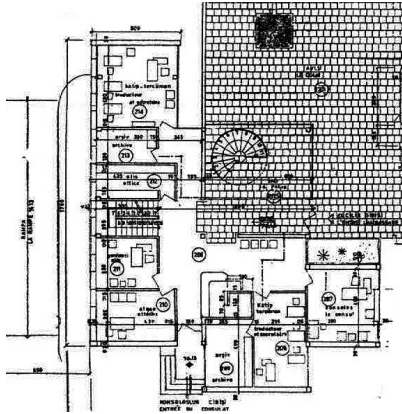
Tablo 4.10 T.C.Lizbon Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

	T.C.LİZBON BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU		Giriş holü, merdiven aracılığıyla alt ve üst kata hizmet veren baskın bir mekandır.
DOLAŞIM		Bölünebilir imkanı kabul salonları farklı yoğunluktaki katılımlarda esneklik sağlamaktadır.
HİYERARŞİ		Planda kabul salonları baskındır

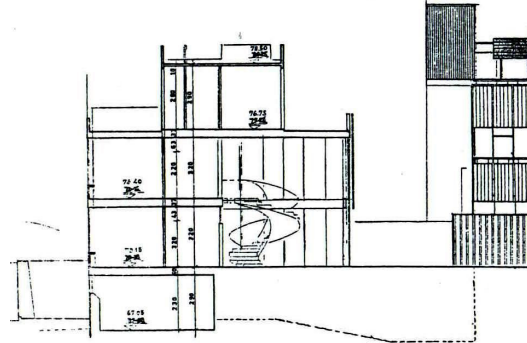
Tablo 4.11 T.C.Lizbon Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.LİZBON BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Yatay olarak gruplandırılmış prizmatik kitle, geniş cam yüzeyler, balkon ve konsollardan çıkıntı yapan güneş kırıcılar, ahşap kafes kullanımı
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve cephede denge durumu
CEPHEDE HİYERARŞİ	 Komplekste büyükelçi evi büyüklük olarak baskın durumdadır

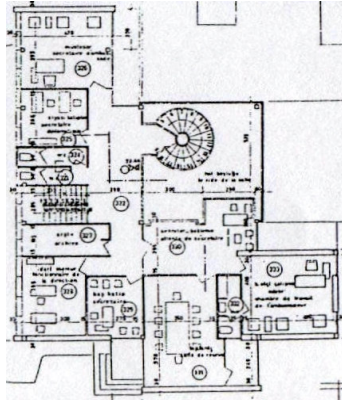
Tablo 4.12 T.C.Lizbon Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.LİZBON BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**PORTEKİZ, 1963-1965****Orhan ŞAHİNLER, Hamdi ŞENSOY, Muhlis TÜRKMEN**

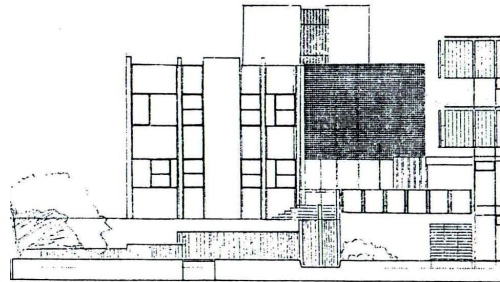
Zemin Kat Planı

Kesit

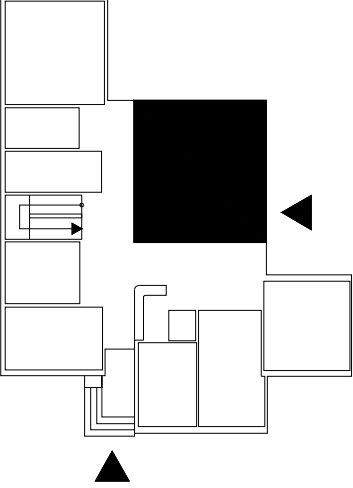
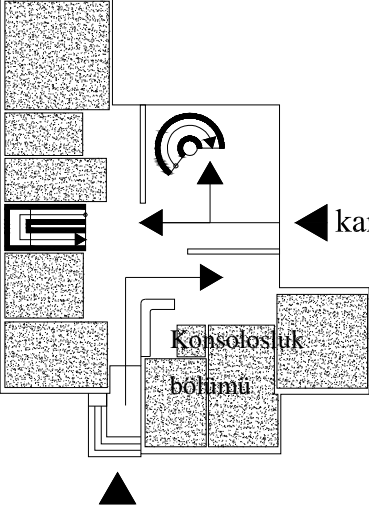
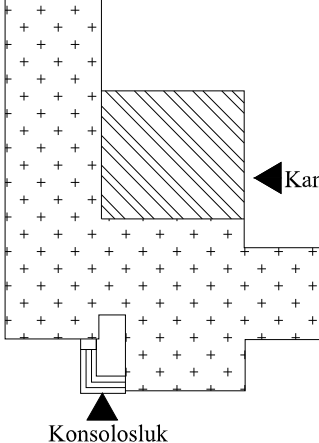

1.Kat Planı

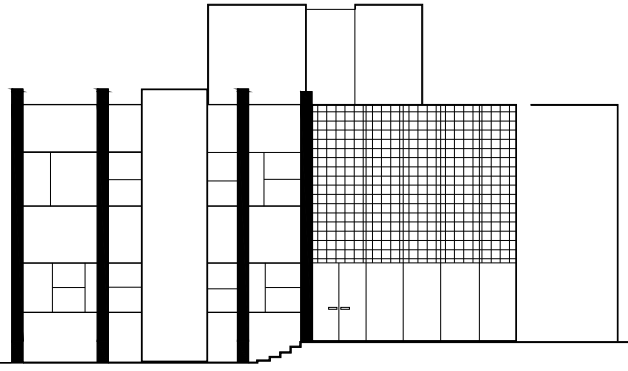
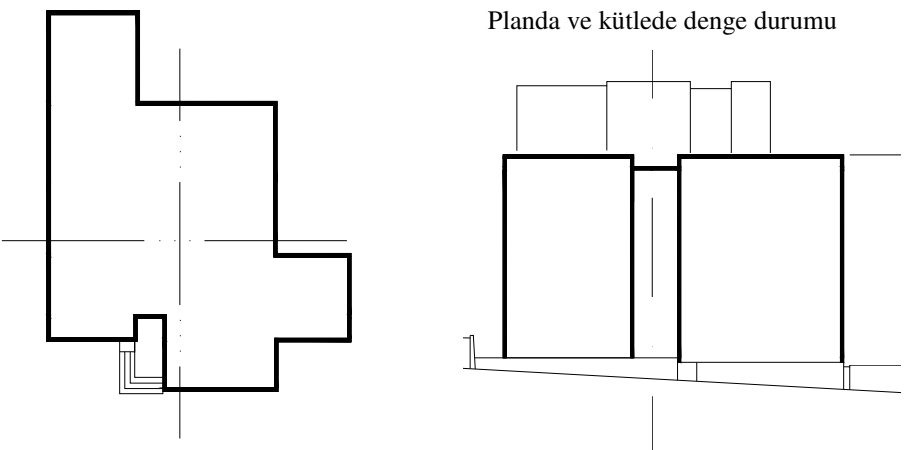

Kuzey Görünüşü

Tablo 4.13 T.C.Lizbon Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.LİZBON BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Kançılarya giriş holü, içinden merdivenli galeri boşluğu bırakarak üst kata da hizmet vermektedir.
DOLAŞIM	 kançılarya Kontrollü giriş ve sirkülasyon düzenlemeleri Konsolosluk bölümü
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Kançılarya Zemin katta kançılarya girişi ve konsolosluk girişiyle beraber konsolosluk ofisleri, üst katlarda kançılarya ofisleri bulunmaktadır. İç içe geçmiş mekanlar Konsolosluk + + + AÇIK / KAPALI

Tablo 4.14 T.C.Lizbon Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.LİZBON BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Prizmanın geometrik ayrıştırılması, geniş cam yüzeyler, ahşap kafes kullanımı ve betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıması görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve kütlede denge durumu

4.2.2 T.C.Lizbon Büyükelçiliği

1.Ödül: Orhan Şahinler, Hamdi Şensoy, Muhlis Türkmen

2.Ödül: Neşet Arolat, Şaziment Arolat

3.Ödül: Vedat Özsan, Cengiz Bektaş, Oral Vural

1. Mansiyon: Metin Hepgüler, Doğan Tekeli, Sami S. Sisa

2. Mansiyon: Harun Özer

3. Mansiyon: Vahit Erhan, Orhan Demirarslan, Uğur Gündeş, Hüseyin Baban

Dışışleri Bakanlığı tarafından 1963 yılında açılan T.C. Lizbon Büyükelçiliği Ulusal Mimari Proje Yarışması'na 31 proje katılmıştır (Anonim, 1964, s.22). Büyükelçi evi, kançılarya ve personel lojmanlarından oluşan büyükelçilik yarışmasının jüri heyeti aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır (http://www.mimarlikmuzesi.org /galeri_resimler.asp?id=6&exid=5):

Asli Jüri Üyeleri: Demirtaş Kamçıl,

Behruz Çinici

Enver Tokay

Neriman Birce

Ali Atasever

Yedek Jüri Üyeleri: Arman Güran

Sabih Öke

Danışman Jüri Üyeleri: Necdet Kent

Ertuğrul Özakdemir

Aziz Torun

Jüri raporunda, jürinin değerlendirme kriterleri dört fonksiyon altında toplanmıştır. Bunlar; yerleşme, çalışma, sirkülasyon ve estetik olarak belirlenmiştir (Anonim, 1964).

- **Yerleşme:** Lizbon şehri genel vaziyet planı ve imar kuralları ile birlikte çevre, arazi ve iklim verileri göz önünde tutularak, esas yol, girişler ve servis yollarının düzenlenmesine dikkat edilmiştir. Arazinin topografik durumuna uygun yerleşme, manzara yönü, bina ile bahçe bağlantıları da projelerin değerlendirilmesinde ana ilkeleri oluşturmuştur.

- **Çalışma:** Çalışma fonksiyonu iki noktada incelenmiştir:

- a. *Yapının işlenmesi:* Yapının işleme esaslarına göre düzenlenmesi ve büyükelçi evi, bürolar ve genel servisler arasındaki ilişkiler, çalışma bölümleri ile büyükelçinin yaşama ve sosyal faaliyetlerinin tasarımı ve birbirleriyle bağlantıları aranmıştır.

b. Işık ve ısı durumu: Sıcaklığın yüksek olması nedeniyle güneşin ve bununla beraber nemin çok yoğun olduğu bir çevrede kitlelerin düzenlenmesi, ışık ve ısı kontrol elemanlarının gerekli yerlerde kullanılması üzerinde durulmuştur.

● **Sirkülasyon:**

a. Dış sirkülasyon: Araç yolu, servis yolu ve iç meydanların büyükelçi evi, kançılarya, konsolosluk girişleri ile bağlantılı ve kolay ulaşılabilir olması aranmıştır.

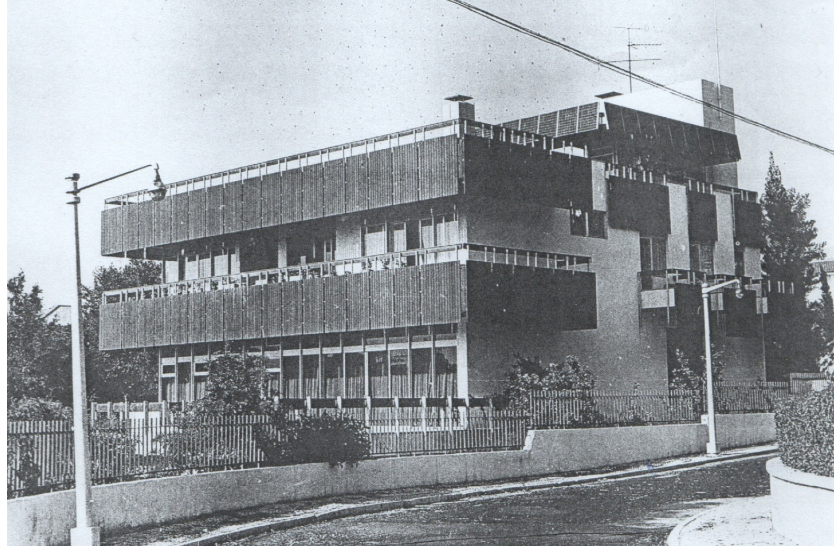
b. İç sirkülasyon: Büyükelçilik salonları arasındaki bağlantı, salonların bahçe ile bağlantıları, özel yaşama bölümlerinin dış ve iç bağlantıları, konuk evinin yeri, rahat ulaşım ve görüşü sağlayan iç sirkülasyon çözümleri aranmıştır.

● **Estetik:** Yukarıda değinilen fonksiyonlara yanıt verecek çözümün ortaya koyacağı formu yaratan strüktür ve malzeme ile birlikte mimarın estetik anlayışı da dikkate alınmıştır.

Bu dört fonksiyon dışında yarışmaya katılan projelerde aranan diğer bir faktör de ekonomiklik olmuştur.

Yarışmada Orhan Şahinler, Muhlis Türkmen ve Hamdi Şensoy'a ait 13 sıra nolu proje I.ödülü kazanmıştır (Şekil 4.2). Jüri raporunda, özellikle yemek ve kabul salonlarında yapı-bahçe ilişkisine verilen öneme ve elçilik evi ile kançılaryayı kaynaştıran açık avlunun olumlu etkisine değinilmiştir. Ayrıca lokal iklime uyan karakteri ile mimari temsil anlayışının da, bu projenin ödül almasındaki temel etkenler arasında olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber personel lojmanlarının bodrumda çözülmesi, büyükelçi evinin biraz daha çalışılması, kabullerdeki sirkülasyon yoğunluğunun düşünülerek araç giriş çıkışlarının her iki yoldan da düzenlenmesi, kançılarya girişi ile elçilik girişinin farklı sokaklardan gerçekleştirilmesi, salon yüksekliklerinin biraz arttırılması ve bodrumda 300 kişilik bir gardrop daha düzenlenmesi gibi öneriler de yapılmıştır.

Elçilik yapıları, temel geometrik formlara sahip, genellikle yatay olarak konumlandırılmış prizmatik kitle gruplarının kullanımı, kançılara binasında betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması, bölümlenmenin kafes örgü biçimindeki dokusu, ince metal çerçevelere taşıtılan giydirme cepheleri ve geniş cam yüzeyleri ile “Uluslararası Stil”in etkilerini taşımaktadır.

Şekil 4.2 T.C. Lizbon Büyükelçiliği, büyükelçi evinin arka sokaktan görünüşü

Mimarlık Dekorasyon dergisinde (1965), Lizbon Büyükelçiliği ile ilgili yayımlanan bir makalede, kaba ve ince yapım süreci boyunca uzun süre görevde bulunmalarına rağmen, binaların tefrişinin mimarlar tarafından gerçekleştirilemediği ve tefriş işinin yerel bir firmaya verildiği ifade edilmiştir. Bununla beraber yarışma projesi ile uygulanan proje arasında büyük değişikliklerin bulunmadığı belirtilmiş, inşaatı düzenli ve kaliteli bir şekilde yürütüp sonuçlandıran yerel firmanın ve Portekizli kontrol mimarının olumlu çalışmalarına değinilmiştir.

Lizbon Büyükelçiliği, 27 Temmuz 1983'te terörist bir saldırıyla bombalanmış, Lizbon Büyükelçilik Maslahatgüzarı Yurtsev Mıhçıoğlu'nun eşi Canide Mıhçıoğlu ve bir Portekiz polisi hayatını kaybetmiştir (<http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/ayintarihi/1983/temmuz1983.htm>). Bu olay elçiliklerin daha güvenli yapılar haline getirilmesinin önemini göstermiş ve terörist saldırılara karşı alınan önlemler, T.C. Lizbon Büyükelçiliği'nin mimarisinde değişikliklere neden

olmuştur. Muhlis Türkmen tarafından pencereler azaltılmış ve dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı açıklıkları kapatmak için metal pencere kepenkleri yapıya eklenmiştir (Zelef, 2003, s.147).

Şekil 4.3 Soyut rölyef, 1971

Tasarımcı: Şadi Çalık

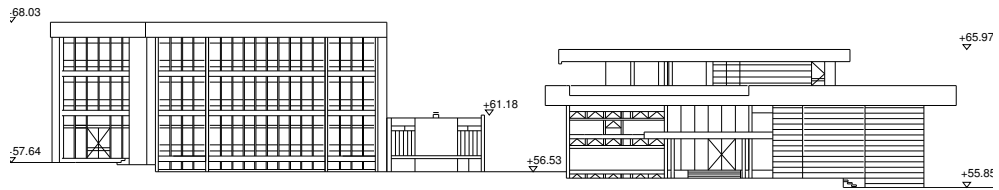
Bu saldırı, Türkiye büyükelçiliklerinin mimari tasarımında güvenlik konusundaki yaklaşımları daha ön plana çıkarmıştır. 1973 yılında başlayan ve 1994 yılına kadar 34 Türk diplomatın hayatını kaybetmesine neden olan terörist saldırılarla beraber, güvenlik 1970’lerin başında önemli bir konu haline gelmeye başlamıştır.

Lizbon büyükelçiliği, “Türk kimliği”nin, rasyonalist ve sade bir mimarlık anlayışı çerçevesinde, sanatsal elemanların mimari öğeler olarak kullanılması ile Türk sanatının ve kültürünün ifade edildiği bir dönemin yapısıdır (Şekil 4.3). 1958 Brüksel Dünya Fuarı Türk Pavyonunun da mimarları arasında olan Hamdi Şensoy ve Muhlis Türkmen, Lizbon Büyükelçiliği’nde, Türk kültürünü bireysel yorumlayış şekillerini ve o yıllarda hakim olan Uluslararası Üslup etkilerini yapıya yansıtmışlardır.

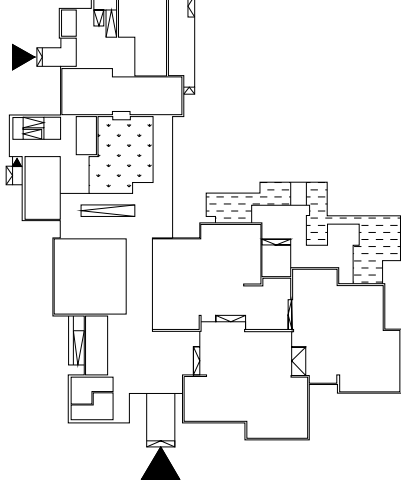
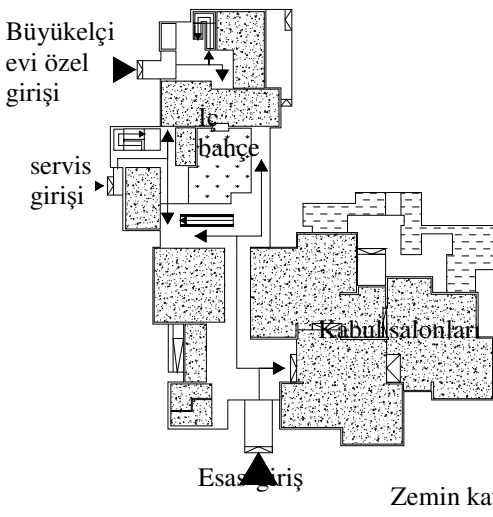
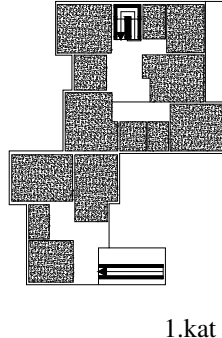
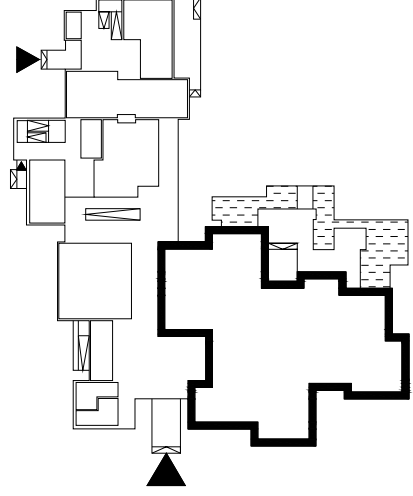
Şekil 4.4 T.C.Bonn Büyükelçiliği kançılara binası

Aynı yaklaşım 1963 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan T.C.Bonn Büyükelçiliği'nde de görülmektedir (Şekil 4.4). Oral Vural, Cengiz Bektaş, Vedat Özsan'a ait I.ödülü kazanan tasarımın Mimar Cengiz Bektaş'tan elde edilen çizimlerinde, ortak bir mekan etrafında örgütlenen büyükelçi evi, kançılara ve personel lojmanları yapıları bulunmaktadır (Kişisel iletişim, 18 Mayıs 2006). Bu binalarda da, ortak bir mekan etrafında örgütlenen yapı grupları ve yapısal ölçekteki plan ve cephe anlayışlarında, Uluslararası Stilin yansımaları görülmektedir (Şekil 4.5).

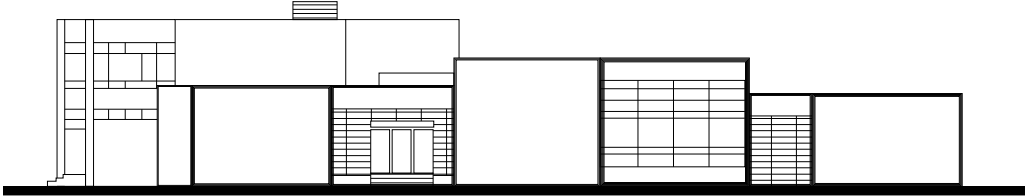
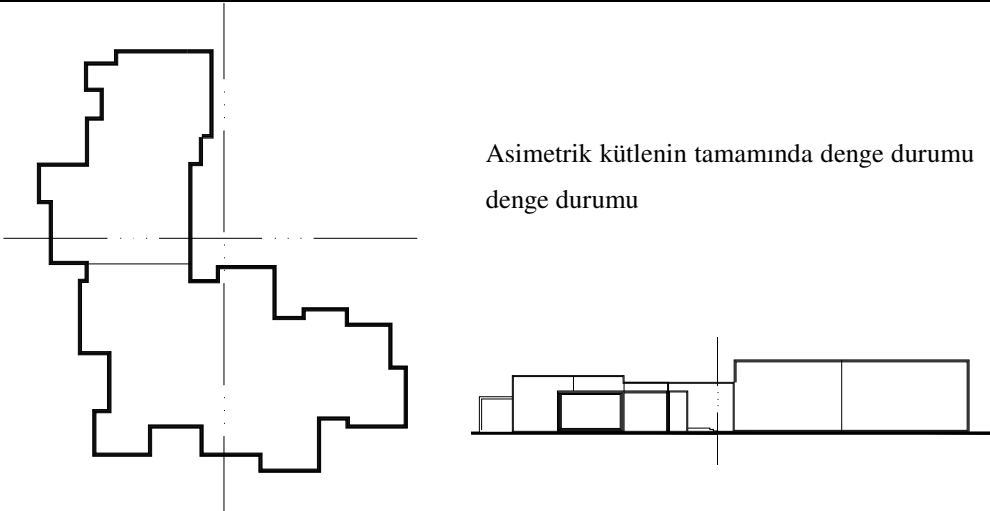
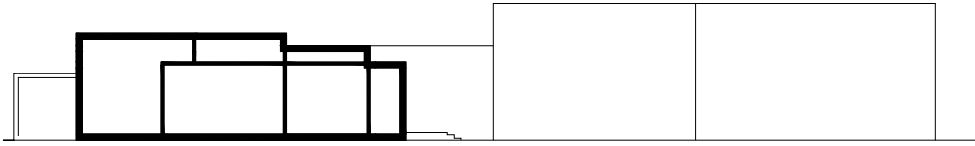

Şekil 4.5 T.C.Bonn Büyükelçiliği güneydoğu görünüşü

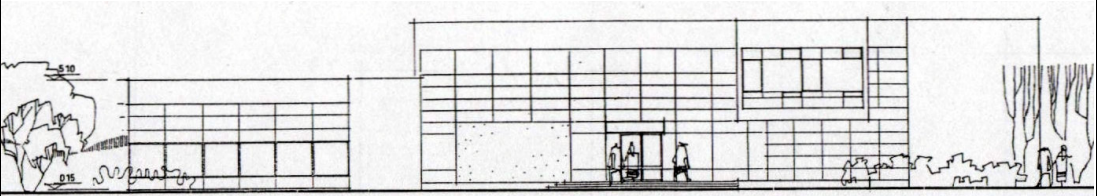
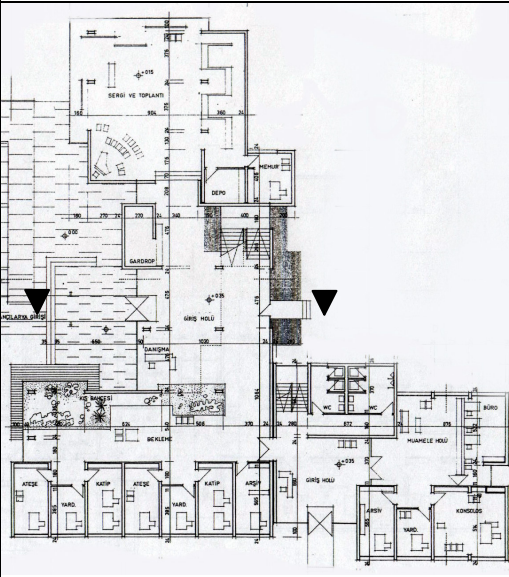
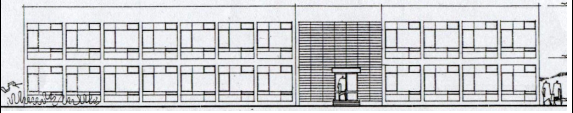
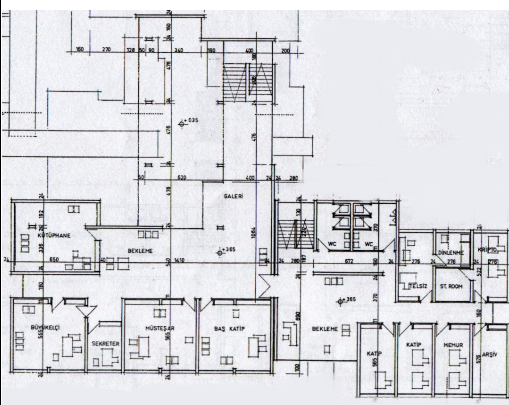
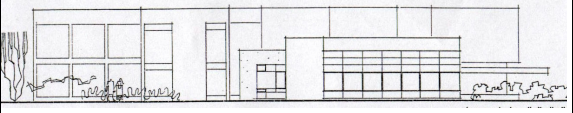
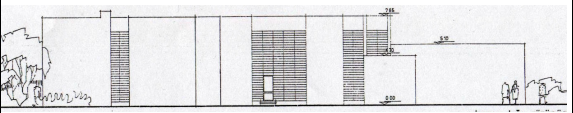
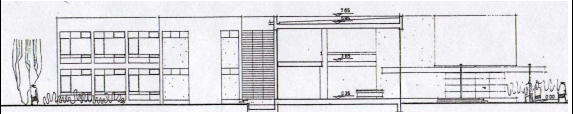
Tablo 4.23 T.C.Kabil Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

	T.C.KABİL BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU		Çok parçalı plan tipolojisi; Prizmanın geometrik ayrıştırılması, koridor yerine iç ve dış avlu kullanımı görülmektedir.
DOLAŞIM	 Zemin kat	 Büyükelçi özel bölümü Konuk bölümü 1.kat 1.katta büyükelçi özel bölümü ve konuk bölümünün kesin ayrımı
PLANDA HİYERARŞİ		Planda kabul salonları büyüklük ve şekil olarak baskındır

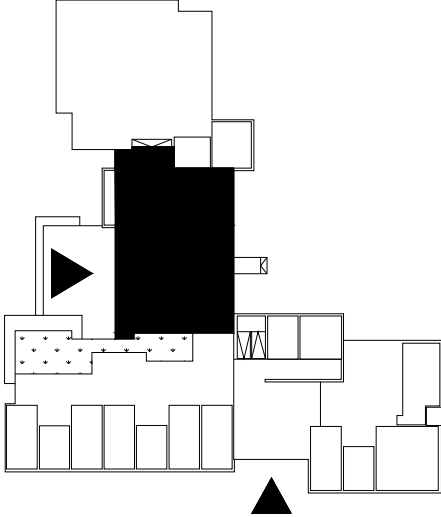
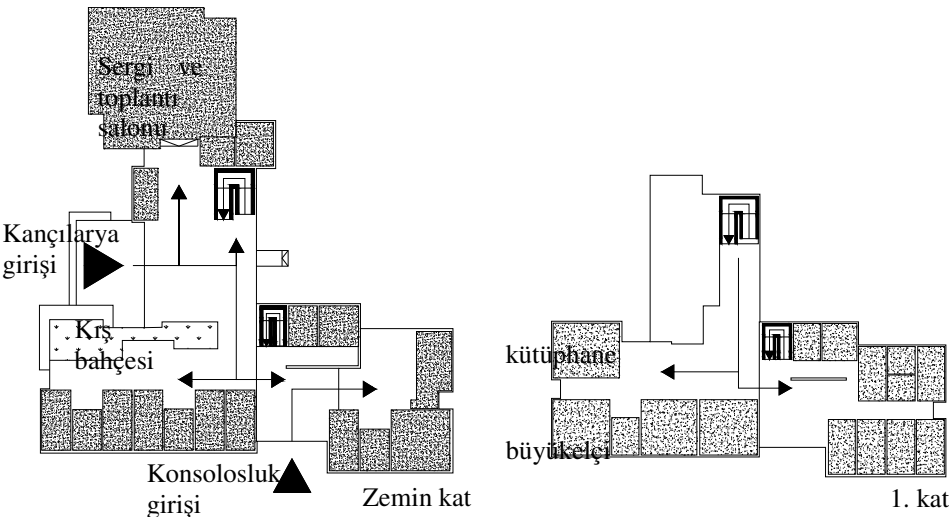
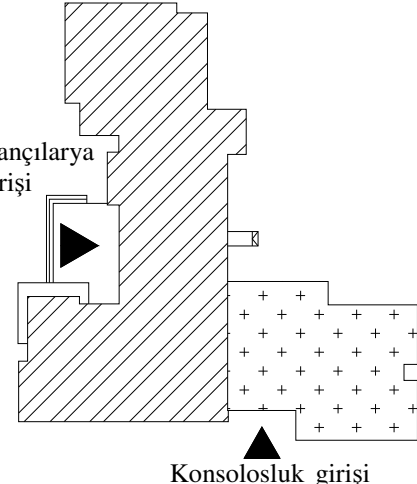
Tablo 4.24 T.C.Kabil Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.KABİL BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Küçültülmüş prizmalardan, parçalı ve sürprizli hacim-mekan etkilerinin elde edilmesini amaçlayan bir tasarım modeli, araziye yayılan alçak kütleler ve geniş cam yüzeyler kullanılmıştır
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kütlenin tamamında denge durumu denge durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Kabul salonları şekil olarak baskındır

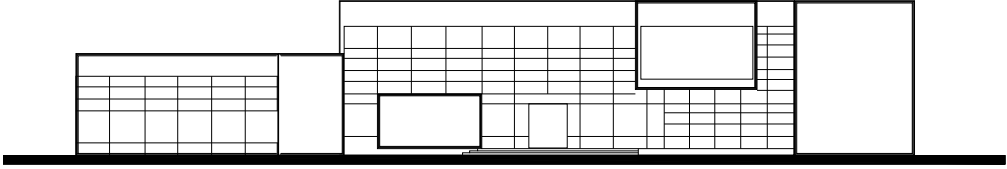
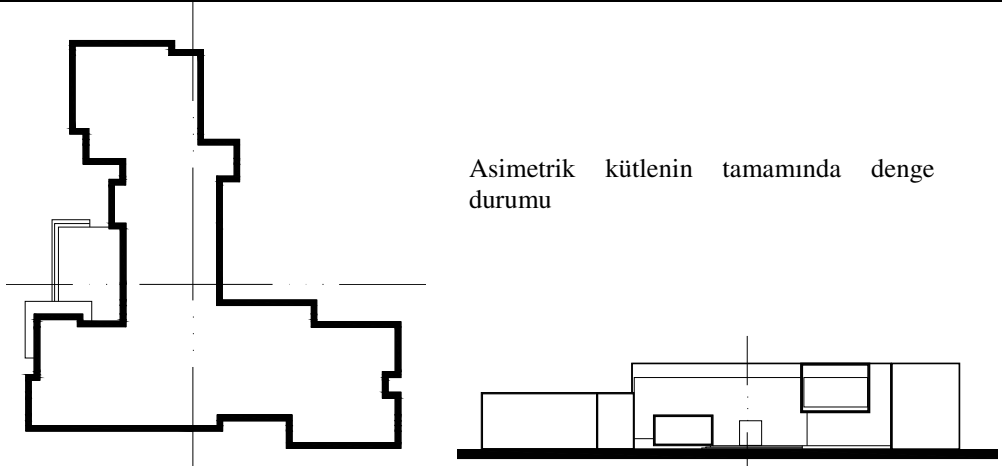
Tablo 4.25 T.C.Kabil Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.KABİL BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI AFGANİSTAN, 1964 Fikret CANKUT, Aktan OKAN, Orhan DİNÇ	
	
Güneybatı Görünüşü	
	
	Güneydoğu Görünüşü
	
	Kuzeybatı Görünüşü
Zemin Kat Planı	
1.Kat Planı	
	
	Kuzeydoğu Görünüşü
	
	Kesit

Tablo 4.26 T.C.Kabil Büyükelçiliği kaçıllarya binası fonksiyon analizleri

T.C.KABİL BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Çok parçalı plan tipolojisi ve kümeli organizasyon; Prizmanın geometrik ayrıştırılması, kaçıllarya giriş holünün diğer mekanlar tarafından ortak paylaşımı ve birbirleriyle yakın oluşları bakımından gruplaşan mekanlar kullanılmıştır
DOLAŞIM	 Sergi ve toplantı salonu Kaçıllarya girişi Kış bahçesi Konsolosluk girişi Zemin kat kütüphane büyükelçi 1. kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Kaçıllarya girişi Konsolosluk girişi AÇIK KAPALI Konsolosluk bölümü, kendi giriş holü aracılığıyla kaçıllarya ofisleriyle ilişkilendirilmiştir.

Tablo 4.27 T.C.Kabil Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.KABİL BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Yatay olarak gruplandırılmış prizmatik kitleler ve geniş cam yüzeyler görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kütlenin tamamında denge durumu

4.2.3 T.C.Kabil Büyükelçiliği

1. Ödül: Aktan Okan, Fikret Cankut, Orhan Dinç
2. Ödül: Vedat Özsan, Cengiz Bektaş, Oral Vural
3. Ödül: Taneri Alpay, Güner Özdoğan

1. Mansiyon: Özdemir Erverdi, Harun Özer, Gültekin Korucuklu
2. Mansiyon: Kamutay Türkoğlu, Ahmet Uzel
3. Mansiyon: Gökçen Sungurtekin

Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1964'te yarışmaya çıkarılan T.C. Kabil Büyükelçiliği'nin jüri heyeti aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Asli Jüri Üyeleri: Affan Kırımlı

Nihat Güner

Arman Güran

Bolkan Çelikkol

Yaşar Marulyalı

Demirtaş Kamçıl

Selahattin Karababa

Yedek Jüri Üyeleri: Şevki Vanlı

Yılmaz Uğurlu

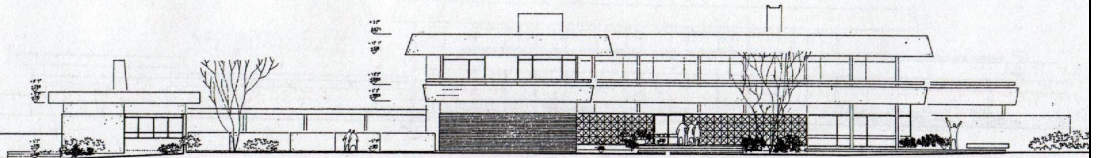
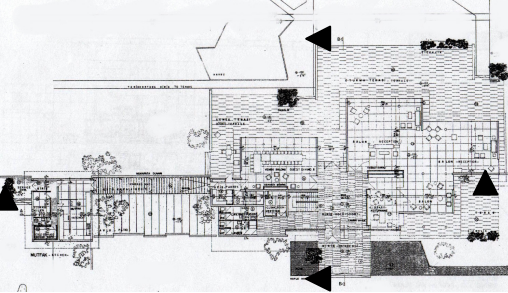
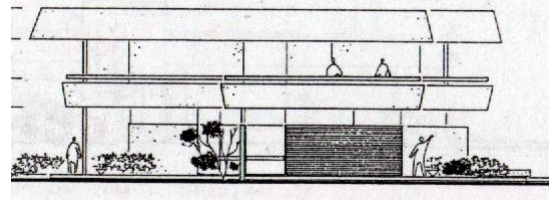
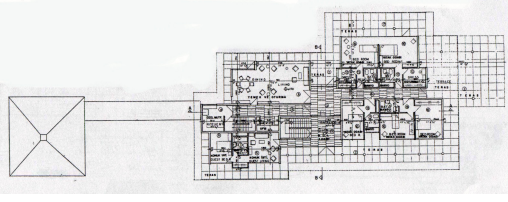
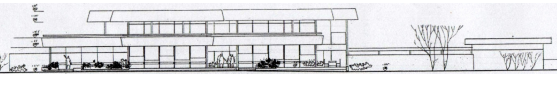
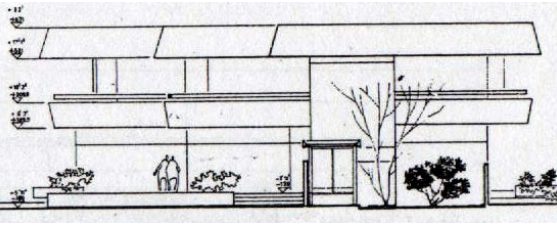
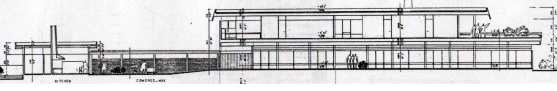
T.C. Kabil Büyükelçiliği mimari proje yarışmasına ait jüri raporu ve projenin vaziyet planı literatürlerde yayımlanmamıştır. Bu nedenle projenin yorumlanması kat planları, kesit ve cephe çizimleri aracılığıyla yapılmıştır.

Büyükelçi evi kabul, toplantı ve özel oturma olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır. Esas giriş, vestiyer, kabul ve yemek salonu mekanları ile konuk evine çıkış merdivenine hizmet etmektedir. Büyükelçi evi özel girişinden ise, özel oturma ve yemek salonu ile üst katta büyükelçiye ait yatak odalarına ulaşılmaktadır. Zemin katta mutfak ve iç bahçe, her iki bölüme de hizmet eden ortak mekanlardır. Üst katta ise konuk odaları ile büyükelçi özel bölümünün birbiri ile iletişimi kesin olarak birbirinden ayrılmıştır. Kabul salonları teras ve havuz aracılığıyla bahçe ile ilişkilendirilmiştir.

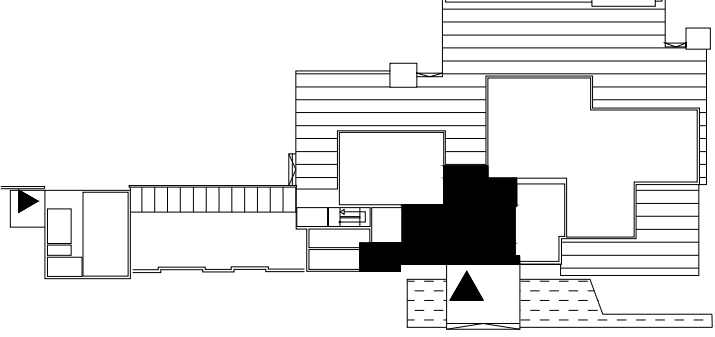
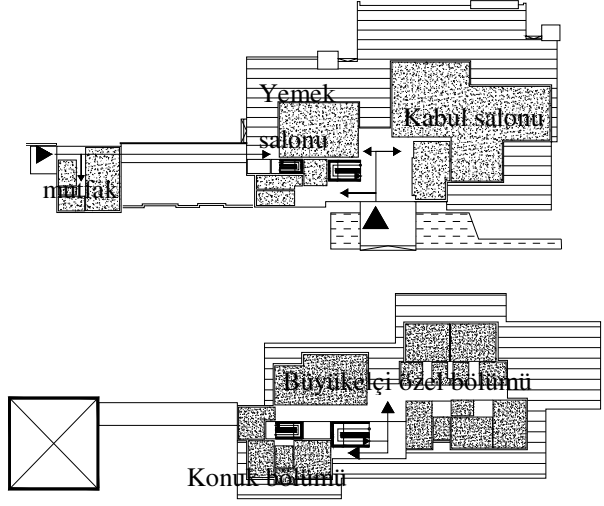
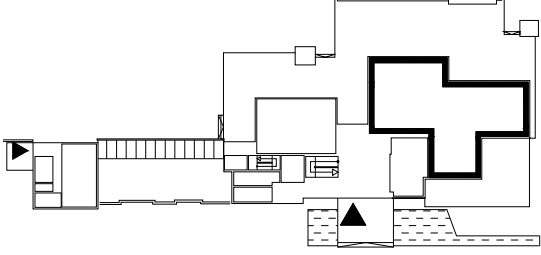
Kançılara yapısı, zemin katta farklı girişe sahip konsolosluk bölümü ile birlikte kançılara girişinin bir tarafında bekleme, ateşelikler ve kış bahçesi, diğer tarafında da sergi ve toplantı salonu mekanlarına sahiptir. Üst katta ise büyükelçi ofisi ve diğer bürolar bulunmaktadır.

60'ların çok parçalı plan tipolojisinin açık bir şekilde gözlemlenebildiği Kabil Büyükelçiliği yapılarında, kare biçimli plan öğelerinin geometrik bir kompozisyon içinde birleştirilerek yapının işlev şemasına bağlanması ve üçüncü boyutta, küçültülmüş prizmalardan, parçalı ve sürprizli hacim-mekan etkilerinin elde edilmesini amaçlayan bir tasarım modeli fark edilmektedir. Bu bağlamda yapıda mimari temsiliyetin, dönemin yaygın mimari eğilimlerinin kullanılmasıyla ifade edildiği söylenebilir.

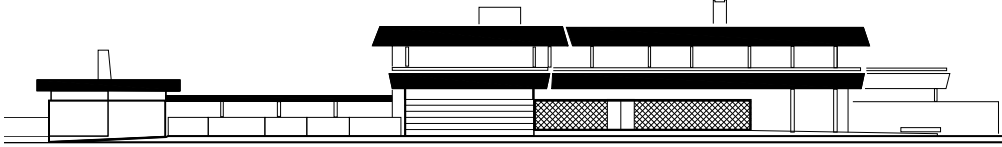
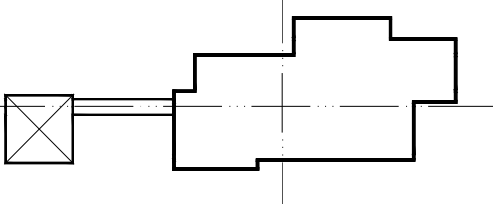
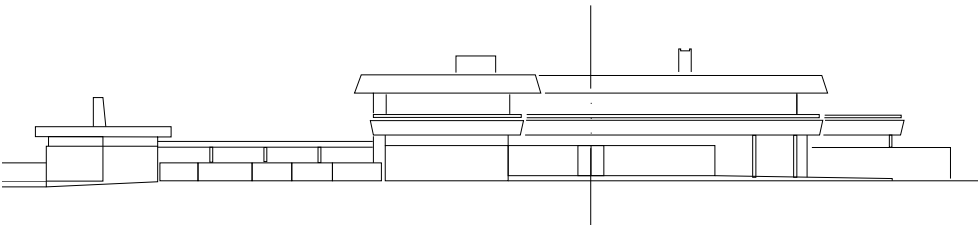
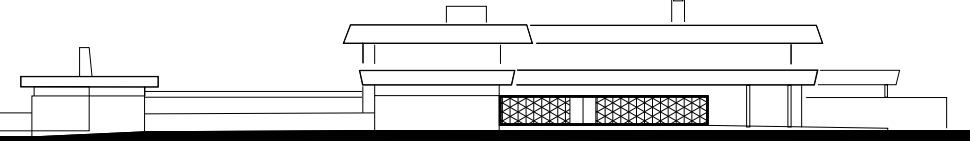
Tablo 4.28 T.C.İslamabad Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ PAKİSTAN, 1964 Turgut ÖVÜNÇ, Süha TONER, Affan KIRIMLI	
 Giriş cephesi	
 Zemin Kat Planı	 Sağ Yan Görünüş
 1.Kat Planı	 Arka Görünüş
	 Sol Yan Görünüş
	 Kesit

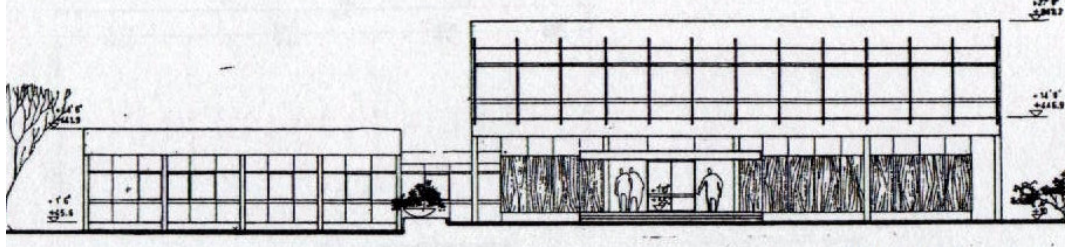
Tablo 4.29 T.C.İslamabad Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ
MEKAN ORGANİZASYONU	 Giriş holü etrafında gruplanan mekanlar, çok parçalı plan tipolojisi, koridor yerine iç ve dış mekan kullanımı
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda kabul salonları büyüklük olarak baskındır.

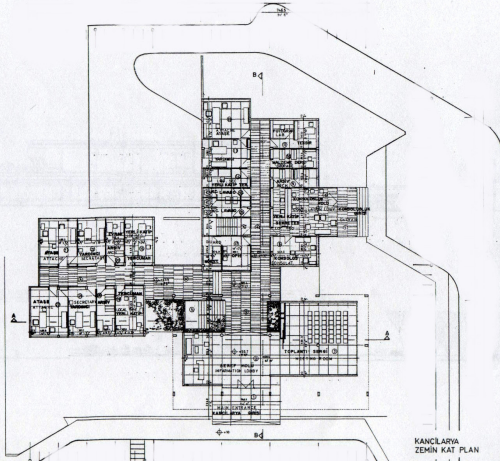
Tablo 4.30 T.C.İslamabad Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Girişte kafes örgü kullanımı, pencere, konsol ve balkonlarla kütlede yataylık hissinin vurgulanması
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kütlelerin tamamında denge durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede giriş, farklı malzeme kullanımı ile vurgulanmaktadır.

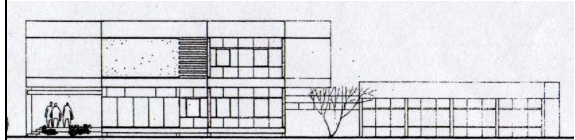
Tablo 4.31 T.C.İslamabad Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**PAKİSTAN, 1964****Turgut ÖVÜNÇ, Süha TONER, Affan KIRIMLI**

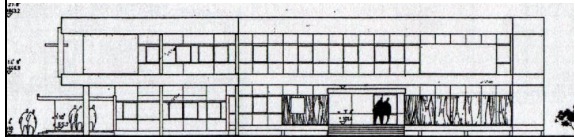
Giriş cephesi

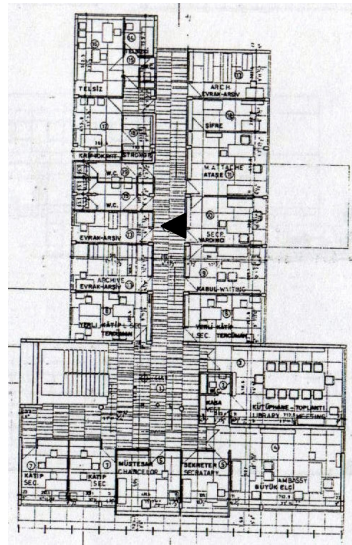
Zemin Kat Planı

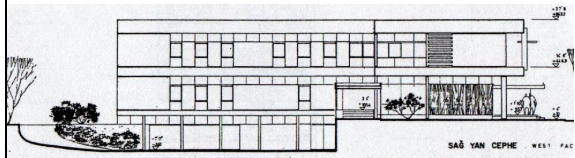
Arka Görünüş

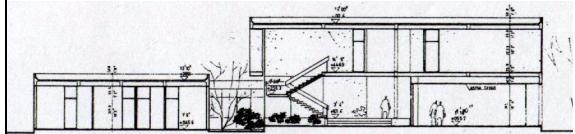
Sol Yan Görünüş

1.Kat Planı

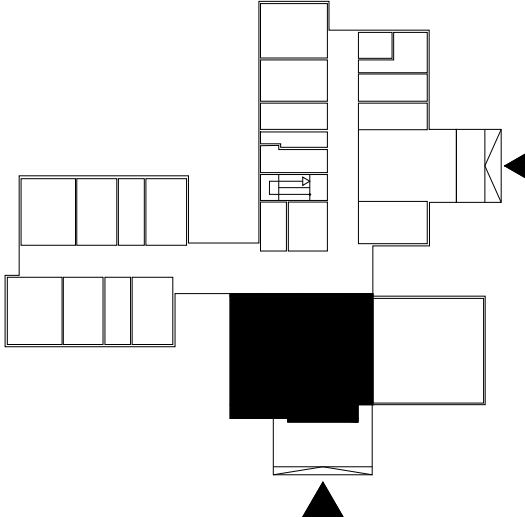
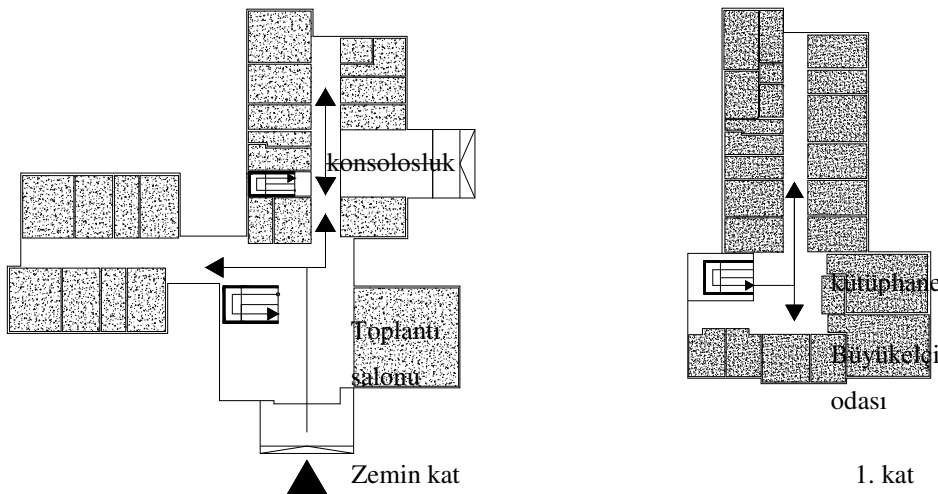
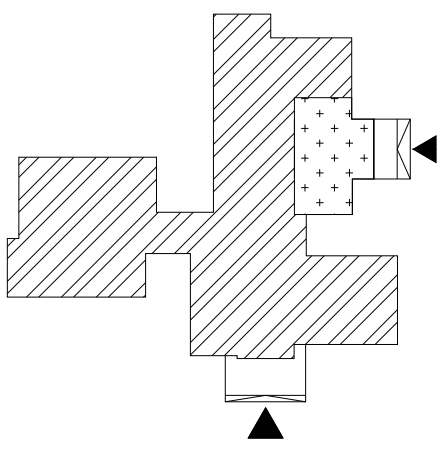

Sağ Yan Görünüş

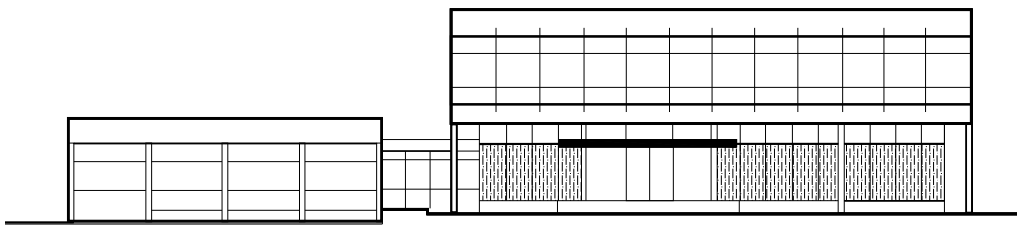
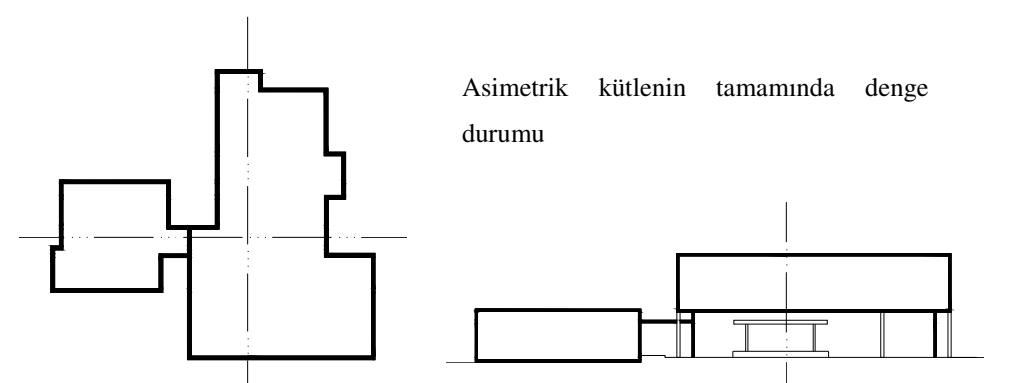

Kesit

Tablo 4.32 T.C.İslamabad Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Kançılarya giriş holü tarafından biçimlendirilen mekanlar
DOLAŞIM	 Zemin kat 1. kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Farklı girişe sahip konsolosluk bölümü, kendine ait giriş holü ile bağlantılı olarak kançılarya yapısındaki diğer bürolarla ilişkilendirilmiş AÇIK KAPALI

Tablo 4.33 T.C.İslamabad Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Geniş cam yüzeyler, yatay prizmatik kütleler ve girişte ahşap malzeme kullanılmıştır.
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kütlelerin tamamında denge durumu

4.2.4 T.C.İslamabad Büyükelçiliği

1. Ödül: Affan Kırımlı, Süha Toner, Turgut Övünç
 2. Ödül: Yılmaz Çakılcı, Suat Taftalı, Bolkan Çelikkol
 3. Ödül: Güner Özdoğan, Taneri Alpay, Ahmet Hamdi Dinler, Selami Cömertoğlu
-
1. Mansiyon: Birsan Doruk, Teoman Doruk, Yüksel Umuter
 2. Mansiyon: Seyhan Süzer, Özer Hürmeriç
 3. Mansiyon: Erol Fındıkoğlu, Yalçın Çıkınoğlu, Rauf Sürücü, Gürkan Berksoy

Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1964 yılında açılan T.C. İslamabad Büyükelçiliği Büyükelçi evi ve kançılarya binası yarışmasının jüri üyeleri aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Sedat Hakkı Eldem

Mehmet Ali Handan

Lami Eser

Hayati Tabanlıoğlu

Doğan Tekeli

Perran Doğancı

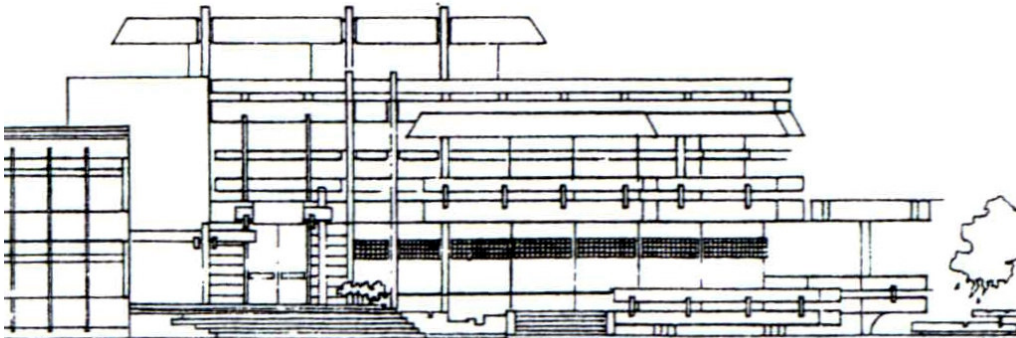
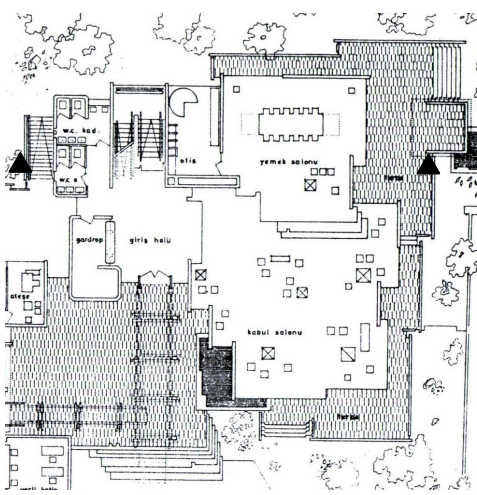
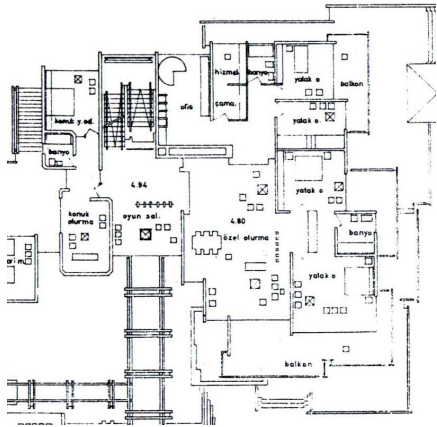
Feridun Önen

Literatürler taramalarında vaziyet planı elde edilemeyen projelerden büyükelçi evi, giriş holü çevresinde örgütlenen mekanlardan oluşan merkezi bir planlama anlayışına sahiptir. Kabul salonları ile bahçe ilişkisinin geniş teraslarla sağlandığı elçilik evinin dikkat çeken özelliklerinden biri, yapının hizmet mekanlarının ayrı bir kitle içerisinde ele alınmasıdır. Bu kitlenin ev ile bağlantısı, bir avlu içerisindeki üstü kapalı geçit aracılığıyla sağlanmıştır. Kançılarya yapısı ise, konsolosluk ve kançılarya olmak üzere iki farklı girişe sahiptir. Kançılarya giriş holünde, üst katta büyükelçi ve diğer ofislere hizmet veren bir merdivene bulunmaktadır.

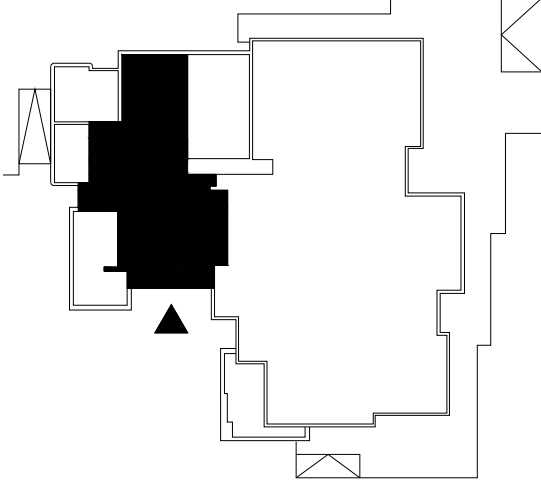
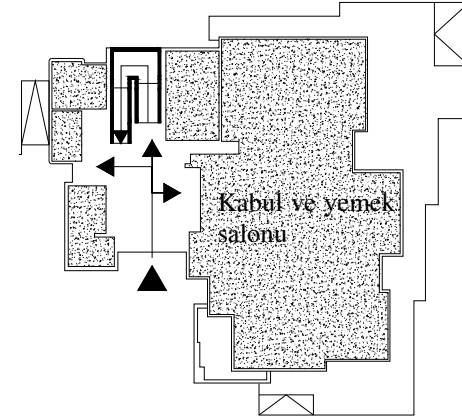
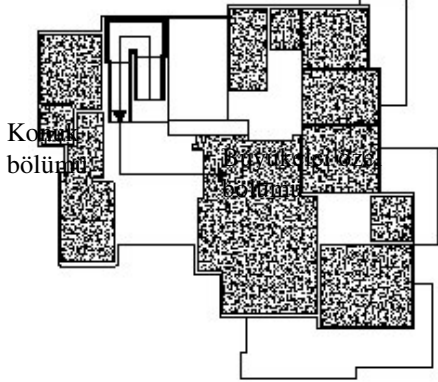
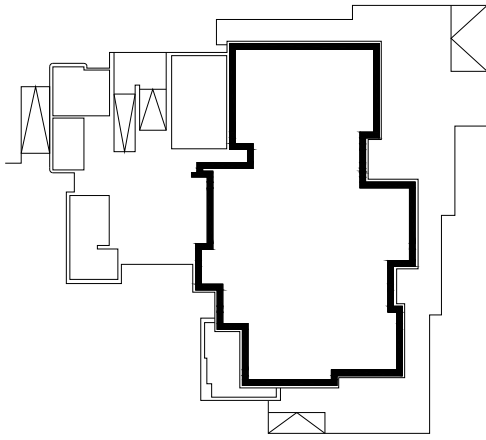
Yapıların bulunduğu sıcak iklime uygun olarak, büyükelçi evinde geniş teraslara imkan veren ve aynı zamanda kançılarya yapısında da yer alan konsol uygulaması bulunmaktadır. Yapılar araziye yayılarak alçak katlı çözümler aranmış, giriş bölümlerinde ahşap malzemeye yer verilmiş, düz çatı kullanılmış ve geniş cam yüzeylerle saydamlık, hafiflik hissi vurgulanmıştır. Dönemin yükselen mimari formlarının kullanılmasının yanında, mimari temsiliyet anlamında, yapıların özellikle giriş bölümlerinde ahşap malzeme kullanılması dikkat çekmektedir.

Yarışmada birinci ödülü kazanan bu projenin uygulaması gerçekleşmemiş, 1980 yılında İslamabad Büyükelçiliği için yeni bir mimari yarışma açılmıştır.

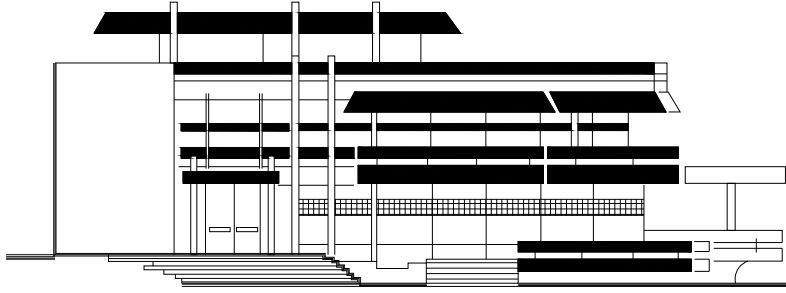
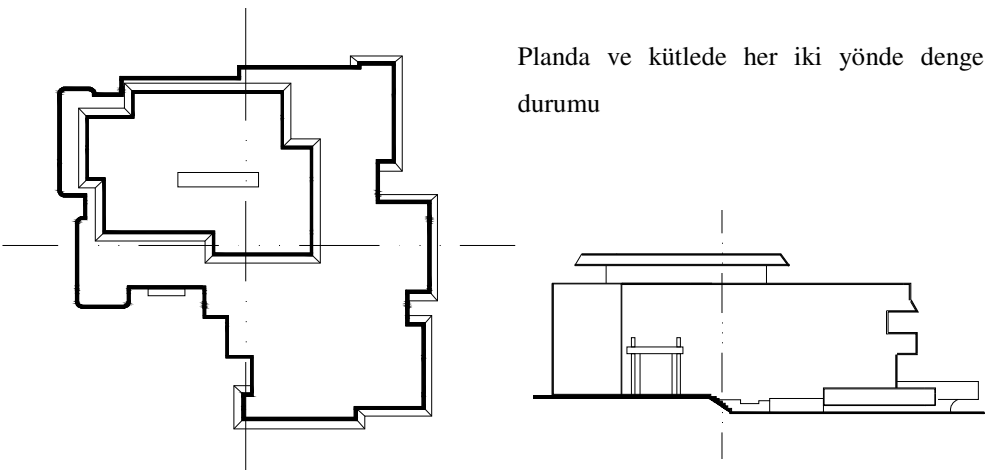
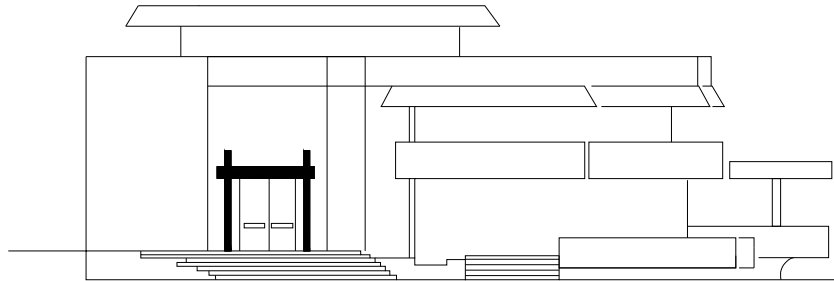
Tablo 4.35 T.C.Varşova Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.VARŞOVA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ POLONYA, 1966 Selami CÖMERTOĞLU, Suat TAFTALI	
	Güney Görünüşü
	Kuzey Görünüşü
	Doğu Görünüşü
Zemin Kat Planı	Kesit
I.Kat Planı	

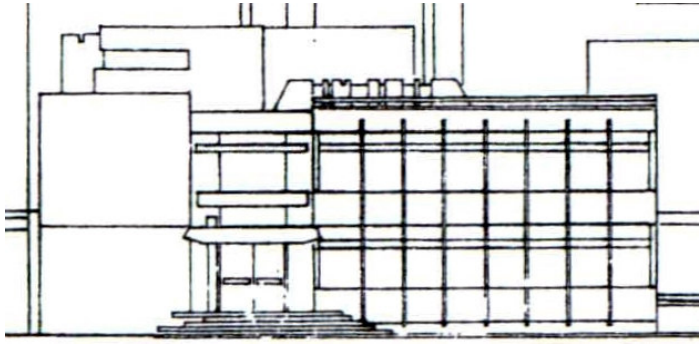
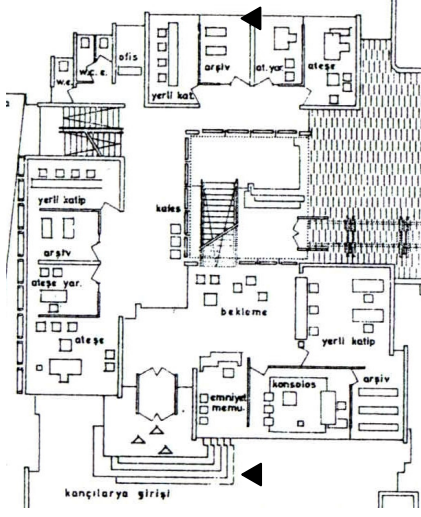
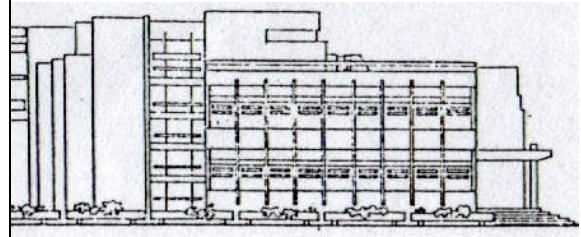
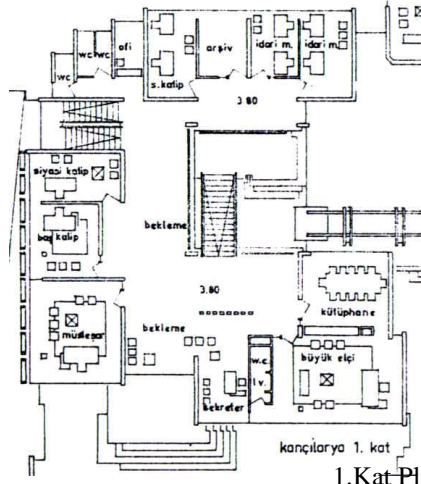
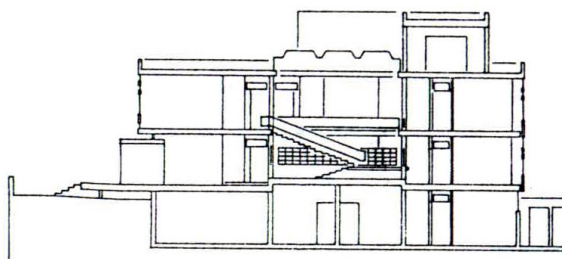
Tablo 4.36 T.C.Varşova Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.VARŞOVA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
		Giriş holü, içinden merdivenle üst kata da hizmet vermektedir
DOLAŞIM	 Kabul ve yemek salonu Zemin kat	 Koridor bölümü 1.kat
PLANDA HİYERARŞİ		Planda yemek ve kabul salonları büyüklük olarak baskındır.

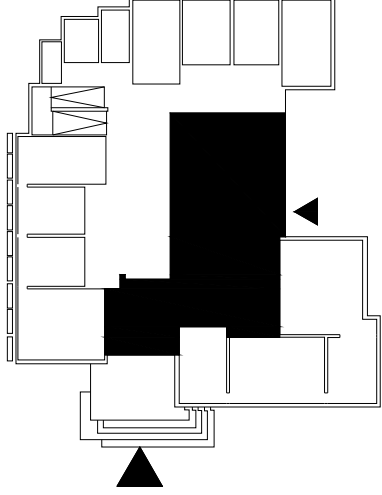
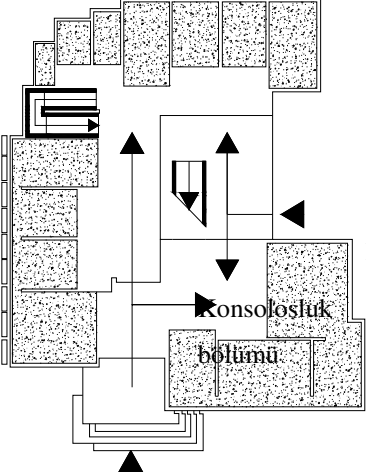
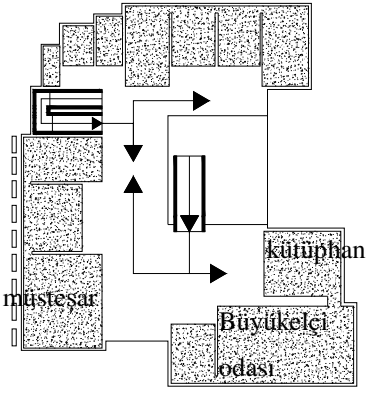
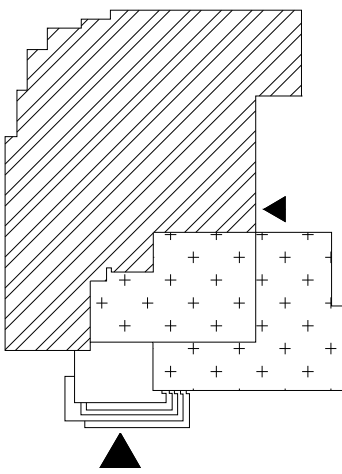
Tablo 4.4. T.C. Varşova Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.VARŞOVA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cephede kabul salonlarının bulunduğu zemin katta ahşap kafes kullanımı, yatay konumlandırılmış prizmatik kitle grupları, gölgeleme elemanları, betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması ve geniş cam yüzeyler görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve kütlede her iki yönde denge durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Görünüşte üstü kapalı geçitle ulaşılan giriş bölümü baskındır.

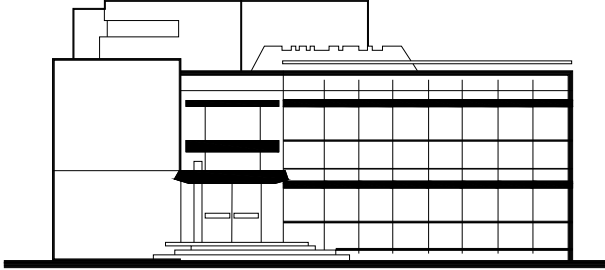
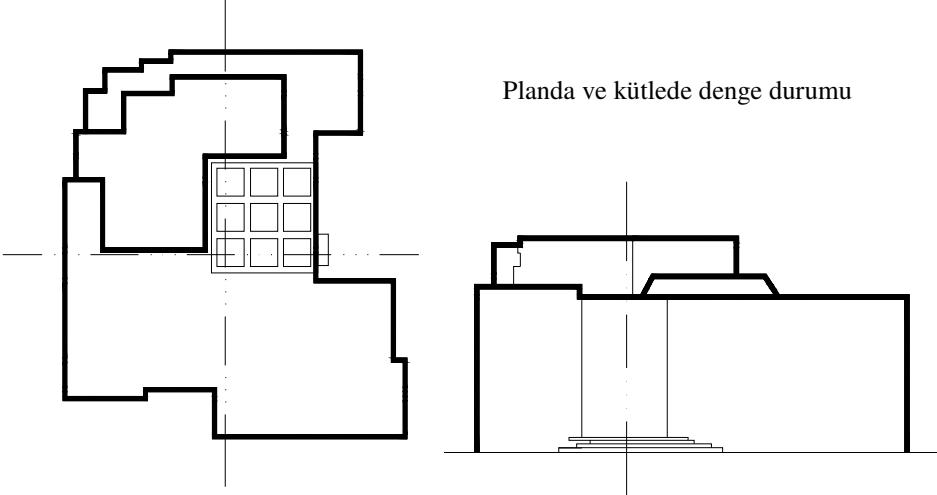
Tablo 4.38 T.C.Varşova Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.VARŞOVA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI POLONYA, 1966 Selami CÖMERTOĞLU, Suat TAFTALI	
 Güney Görünüşü	
 Zemin Kat Planı	 Batı Görünüşü
 1. Kat Planı	 Kesit

Tablo 4.39 T.C.Varşova Büyükelçiliği kaçıllarya binası fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.VARŞOVA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ Kançılarya ve konsolosluk girişleri etrafında örgütlenlen mekanlar
DOLAŞIM	 Konsolosluk girişinden ayrı olarak avludan da kançılarya girişi düzenlenmiştir. kütüphane Büyükelçi odası
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Giriş holü hem konsolosluk bölümüne hem de diğer ofislere hizmet vermektedir. Ortak bir mekan ile birbirine bağlanmış mekanlar + AÇIK / KAPALI

Tablo 4.40 T.C. Varşova Büyükelçiliği kançılara binası biçim analizleri

T.C.VARŞOVA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Yatay olarak gruplandırılmış prizmatik kitle, geniş cam yüzeyler, metal çerçevelere taşıtılan giydirme cephe kullanımı, bölümlenmenin kafes örgü biçimindeki dokusu ve güneş kırıcı kullanımı görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve kütlede denge durumu

4.2.5 T.C.Varşova Büyükelçiliği

1. Ödül: Suat Taftalı, Selami Cömertoğlu
2. Ödül: Günay Çilingiroğlu
3. Ödül: Cengiz Bektaş, Oral Vural

1. Mansiyon: Yılmaz Çakılcı
2. Mansiyon: Nihat Güner
3. Mansiyon: Teoman Doruk, Hayık Kaplanoğlu

4. Mansiyon: Olcay Ünlüsayın, Bedia Karlıyıl, Figen Obüs
5. Mansiyon: Bülent Onaran, Arman Güran, Ruşen Baban

Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1966 yılında çıkarılan T.C. Varşova Büyükelçilik binası mimari proje yarışması kaçıllarya yapısı, büyükelçi evi ve personel lojmanlarını kapsamaktadır. Yarışmanın jüri üyeleri aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Asli Jüri Üyeleri: Kemal Ahmet Aru

Tuluğ Baytın

Lami Eser

Lütfi Zeren

Utarit İzgi

Orhan Akyürek

Feridun Önen

Yedek Jüri Üyeleri: Nihat Fer

Sevim Dirimen

Danışman Jüri Üyeleri: Gündoğan Üstün

Nejat Ertüzün

Vehbi Ekesan

Sadettin Tuğrul Cemaligil

Sabih Öke

Jüri raporunda değerlendirmenin genel olarak, projelerin “işlevsel performans”ının ön planda tutularak yapıldığı gözlenmektedir. Jüri, kitlelerin cadde üzerindeki ifadesinin ve ön planda aynı yükseklikteki elemanların bulunmasının, yanında bulunan mevcut Norveç ve Romanya Büyükelçiliklerinden kuvvetli bir ayrılma sağladığına ve kendi aralarında arka plandaki yüksek lojman bloğu ile iyi kontrast yapabildiğine değinmiştir. Hakim bir eleman olarak ifade kazanması gerektiği belirtilen büyükelçi evinin kaçıllarya bloğuna göre daha geride ve bir avlu etrafında düzenlenmesi, fonksiyon yönünden diğer elemanlardan bariz bir şekilde ayrılmış olması olumlu bulunmuştur. (Anonim, 1967, s.18).

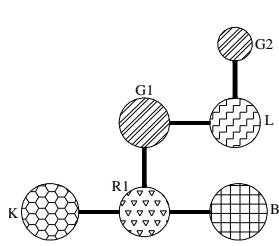
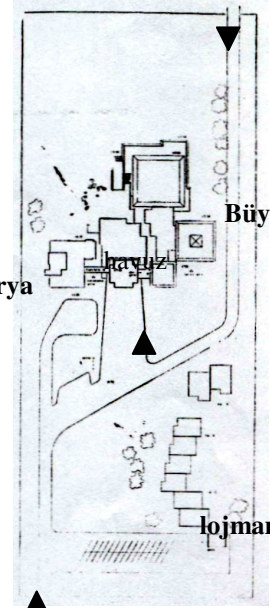
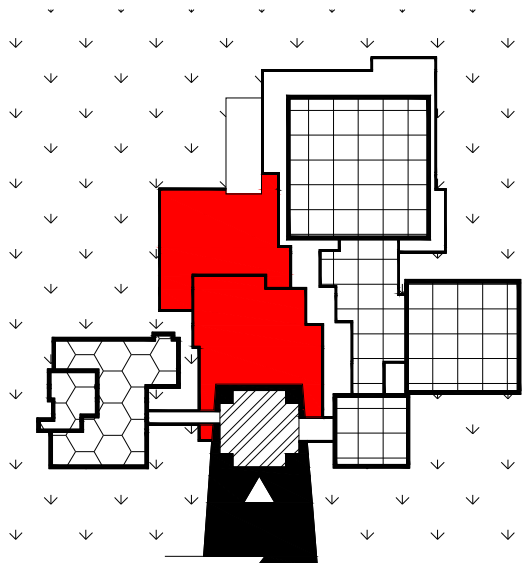
Elçi evine araba ile gelişte, öndeki araç avlusunun, özellikle resmi davetler sırasında büyükelçiliğe gelecek misafirlerin araçlarının bahçe içinde rahatça manevra yapabilmelerine sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesi, konsolosluk girişinin Chopin Caddesi ile irtibatının daha önemsiz hale getirilmesi ve kançılara girişine araç ulaşımının sağlanması jüri tarafından tavsiye edilmiştir. Genel olarak servislerin ve girişlerin değişik kotta ve gizli düzenlenmesi kompozisyonu rahatsız etmeyen bir çözüm olarak görülmüştür. Bununla beraber danışman jüri üyelerinin raporunda, özellikle telsiz ve kriptu memurları ve diğer memurların her mevsimde ve her an Büyükelçi evine gitmeleri ve buna karşılık Büyükelçinin kançılaryaya gitmesi gerekeceğinden, bu iki bölüm arasında uygun bir iletişimin sağlanması vurgulanmıştır. Bu eleştiri doğrultusunda yarışma projesinden farklı olarak bu iki bölüm arasında üstü kapalı bir örtü düzenlenmesi yapılmıştır.

Büyükelçi evinde kabul salonlarının zemin katta çözülmesi, bahçe ile irtibatlı bulunması ve manzaraya yönlendirilmesi olumlu karşılanmıştır. Bununla beraber jüri, giriş holü ve servis imkanının daha elverişli, ölçülü ve kullanışlı hale getirilmesi, yemek salonunun 36 kişilik düzenlenmesi ve bu mekanın toplantı salonları ile bağlantısının daha iyi şekilde sağlanması, toplantı salonundaki kotlamaların kaldırılması, üst katta konuk bölümünün biraz daha ferah tutulması gibi tavsiyelerde bulunmuştur. Elçilik ve konsolosluk girişlerinin ayrıldığı kançılara yapısında, katları bağlayan merdiven ve holün geniş tutulması iç mekan zenginliğinin sağlanması bakımından olumlu görülmüş fakat elçilik bölümünün daha izole şekle getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

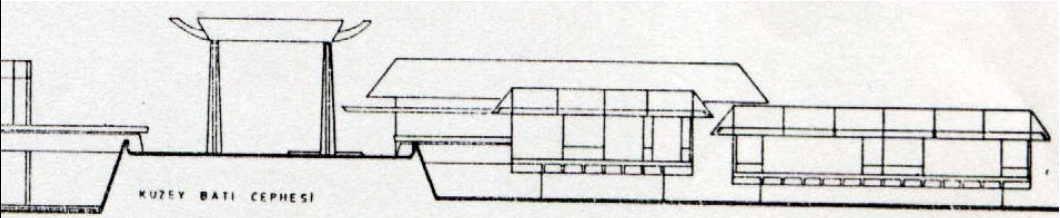
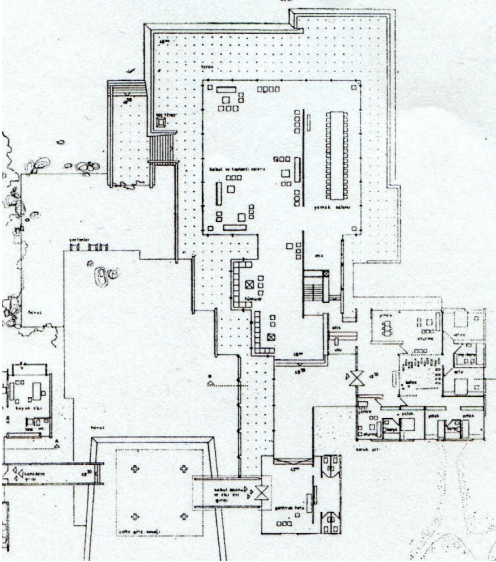
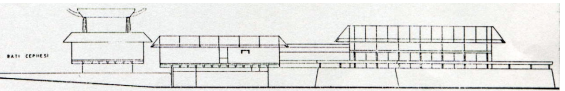
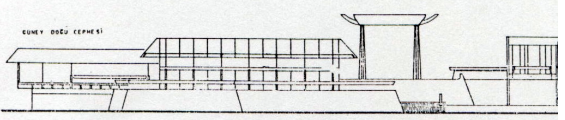
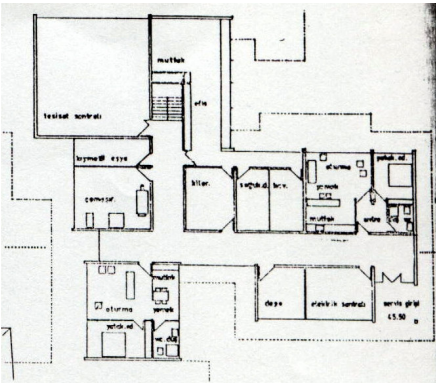
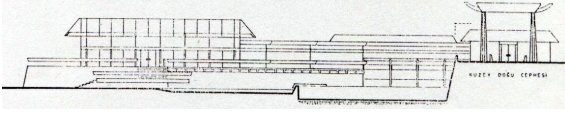
Diğer yarışma projelerine yapılan eleştiriler doğrultusunda, avlunun güneye açılmasının ve kitlelerin kuzey yönünü kapatacak şekilde düzenlenmesinin iklim ve bölge şartları bakımından doğru bir karar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan otomobilden inen davetlilerin, özellikle kış mevsiminde yağmur, kar, rüzgar ve don gibi dış etkilerden korunabilecekleri şekilde Büyükelçi evine girebilmelerinin sağlanması bakımından, büyükelçi evi ile kançılara bloğu arasında olduğu gibi bir örtü düzenlemesi sonradan projeye eklenmiştir.

Cephelerde genel olarak yatay konumlandırılmış prizmatik kitle grupları, betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması, metal çerçevelere taşıtılan giydirme cephe kullanımı, bölümlenmenin kafes örgü biçimindeki dokusu, gölgeleme elemanları ve özellikle büyükelçi evinde ahşap kafes kullanımı görülmektedir.

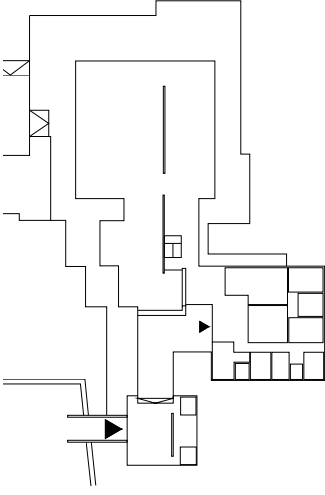
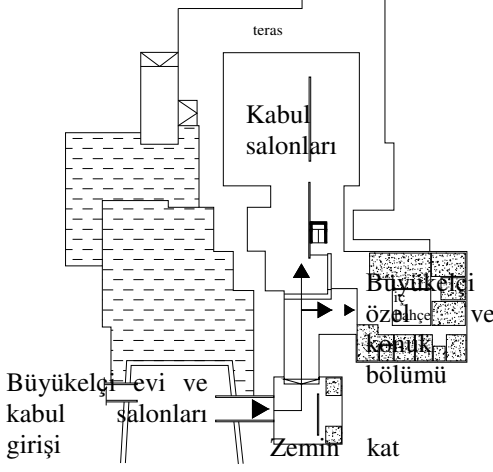
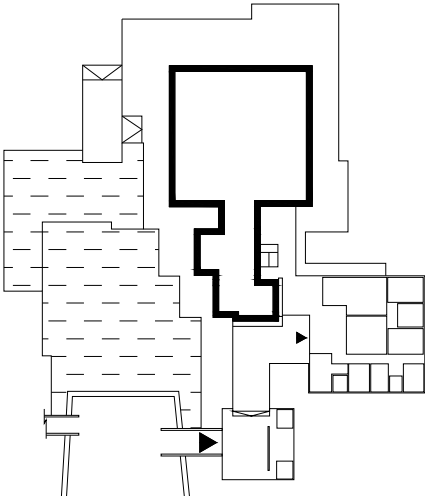
Tablo 4.41 T.C. Brezilya Büyükelçiliği-I- vaziyet planı analizleri

T.C. BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ -I- BREZİLYA, 1967 İlhami URAL, Çetin URAL		İŞLEV ŞEMASI	 GİRİŞ G1= Ana giriş G2= servis+lojman girişi KANÇILARYA BÜYÜKELÇİ EVİ LOJMAN REKREASYON ALANI R = giriş saçağı+ havuz
VAZİYET PLANI	 Büyükelçi evi kançılarya havuz lojmanlar K		
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	 HAVUZ BÜYÜKELÇİ EVİ KANÇILARYA GİRİŞ YEŞİL ALAN YOL Kümüli organizasyon; havuz etrafında gruplanan yapılar		

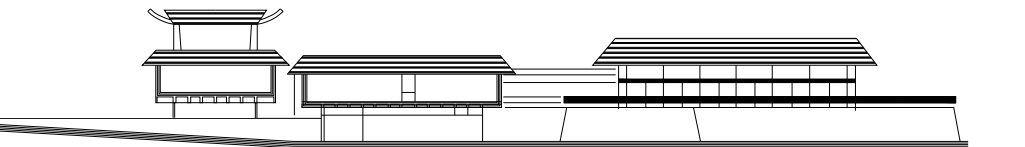
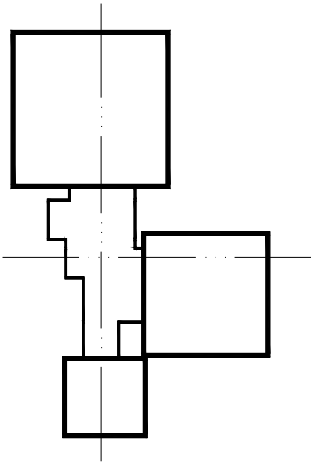
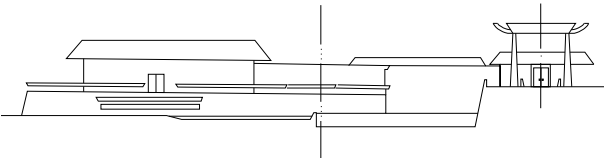
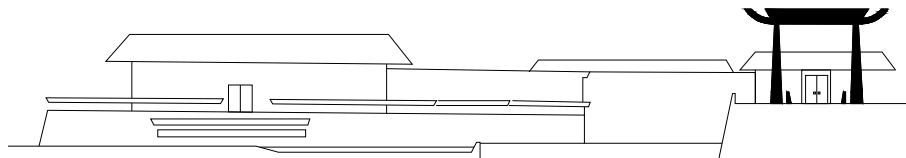
Tablo 4.42 T.C.Brezilya Büyükelçiliği -I- büyükelçi evi

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-I- BÜYÜKELÇİ EVİ BREZİLYA, 1967 İlhami URAL, Çetin URAL	
 KUZEY BATI CEPHESİ	
Kuzeybatı Görünüşü	
 Zemin Kat Planı	 BATI CEPHESİ Güneybatı Görünüşü
	 GÜNEY DOĞU CEPHESİ Güneydoğu Görünüşü
 I.Kat Planı	 KUZEY DOĞU CEPHESİ Kuzeydoğu Görünüşü

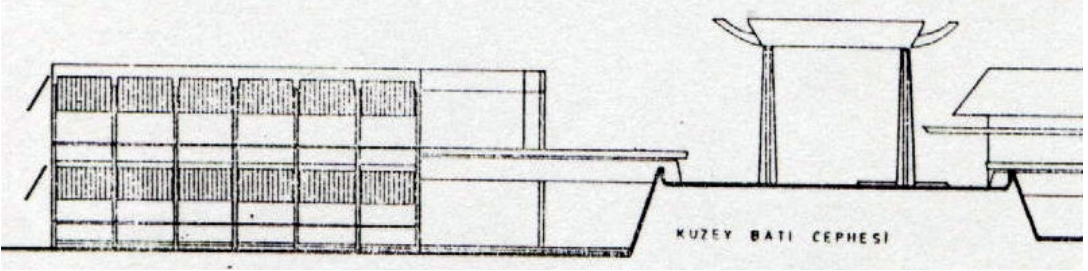
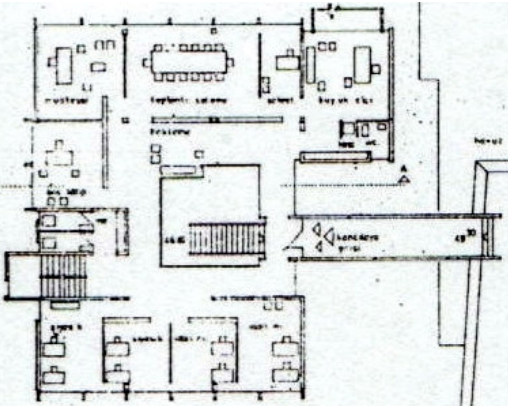
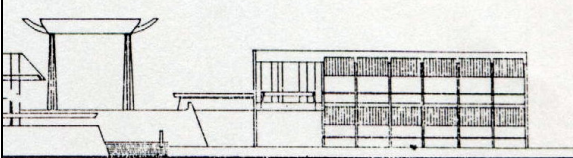
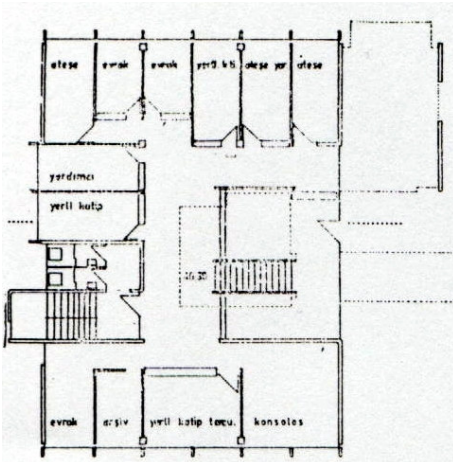
Tablo 4.43 T.C.Brezilya Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-I BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ
	 Büyükelçi evi, giriş ve gardrop holü, büyükelçi özel ve konuk bölümü ile yemek ve kabul salonlarından oluşan farklı işlevlere sahip üç prizmatik kütlelen meydana gelmektedir.
DOLAŞIM	 teraz Kabul salonları Büyükelçi özel ve konuk bölümü Büyükelçi evi ve kabul salonları Büyük mutfak Servis girişi Zemin kat 1.kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda yemek ve kabul salonları büyüklük olarak baskındır.

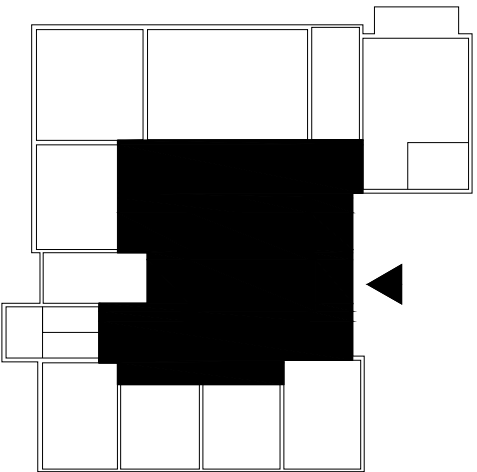
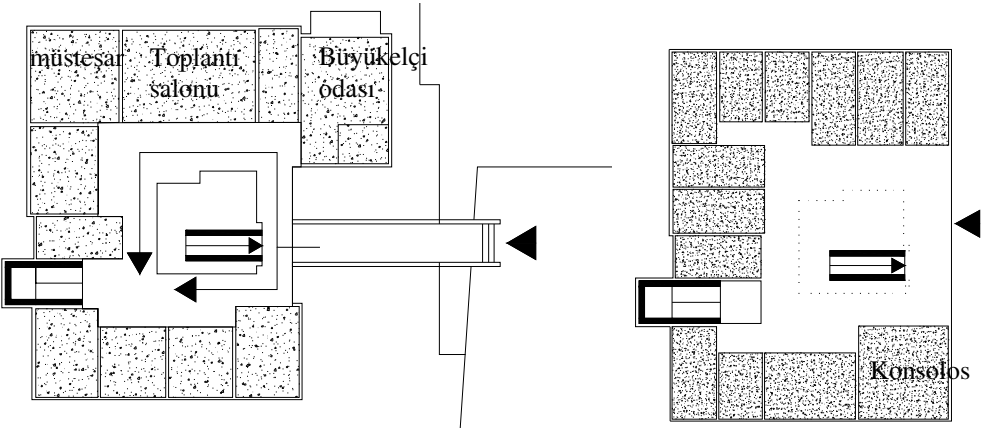
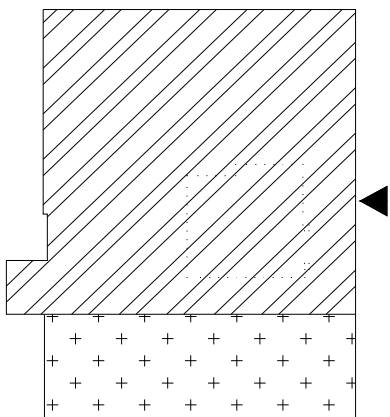
Tablo 4.44 T.C. Brezilya Büyükelçiliği-I büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-I BÜYÜKELÇİ EVİ TEKİL KİTLE ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Küçültülmüş prizmalardan, parçalı ve sürprizli hacim-mekan etkilerinin elde edilmesini amaçlayan yöntem, yatay konumlandırılmış prizmatik kitle grupları, araziye yayılan alçak kütleler ve betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda denge, giriş bölümünde simetri durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Görünüşte giriş saçağı şekil ve büyüklük olarak baskındır.

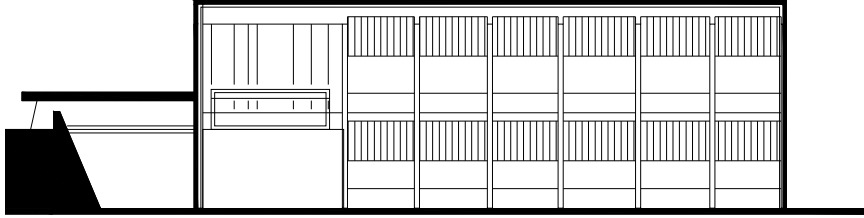
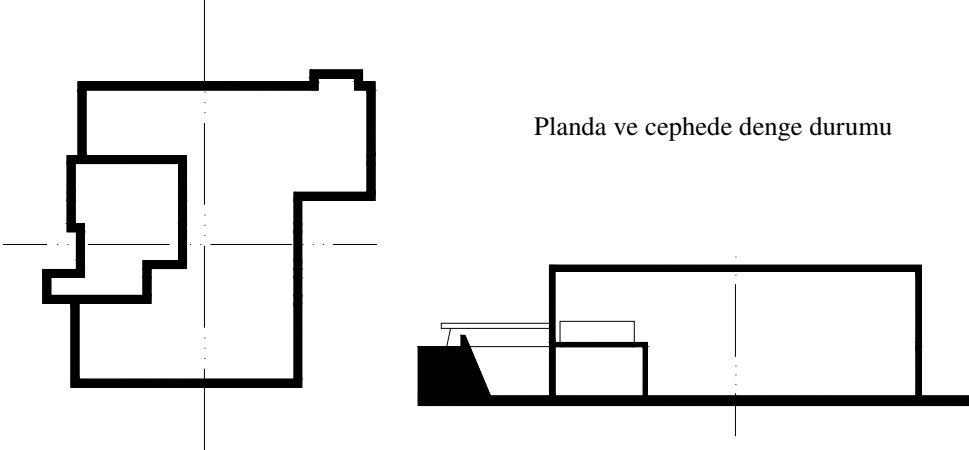
Tablo 4.45 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-I- kançılırya binası

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-I- KANÇILARYA BİNASI BREZİLYA, 1967 İlhami URAL, Çetin URAL	
 KUZEY BATI CEPHESİ	
Kuzeybatı Görünüşü	
	
Zemin Kat Planı	
	Güneydoğu Görünüşü
Bodrum Kat Planı	

Tablo 4.46 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-I kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-I KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	
DOLAŞIM	
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	Zemin kat Bodrum kat Bodrum kat konsolosluk ve ataşelik katı olarak düzenlenmiştir. Ortak bir mekan ile birbirine bağlanmış mekanlar AÇIK KAPALI

Tablo 4.47 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-I kançılarya binası biçim analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-I KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Yatay olarak gruplandırılmış prizmatik kitle, betonarme strüktürün cephe bölümlemesine yansıtılması, bölümlemenin kafes örgü biçimindeki dokusu ve güneş kırıcı kullanımı görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve cephede denge durumu

4.2.6 T.C.Brezilya Büyükelçiliği

1. Ödül: İlhami Ural, Çetin Ural
2. Ödül: Cengiz Bektaş, Oral Vural
3. Ödül: Selami Cömertoğlu, Suat Taftalı

1. Mansiyon: Yurdanur Sepkin, Halis Tektaş
2. Mansiyon: Şaziment Arolat, Neşet Arolat
3. Mansiyon: Yılmaz Çakılcı

4. Mansiyon: Doğan Aysen

5. Mansiyon: Erol Boran, Alaaddin Yener, John E. Keating

Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1967 yılında çıkarılan ve 44 katılımcıya sahip T.C. Brezilya Büyükelçilik binası mimari proje yarışması, kançılara yapısı, büyükelçi evi ve lojmanlardan meydana gelmektedir. Yarışmanın jüri üyeleri aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Asli Jüri Üyeleri: Gündüz Özdeş

Doğan Erginbaş

Orhan Alsaç

Neriman Birce

Nihat Fer

Teoman Doruk

Hilmi Beyazıt

Yedek Jüri Üyeleri: Bolkan Çelikkol

Feridun Önen

Ruşen Baban

Danışman Jüri Üyeleri: Ali Binkaya

Şahin Uzgören

Saadettin T. Cemaligil

Sabih Öke

Mustafa Demirdelen

T.C. Brezilya Büyükelçiliği mimari proje yarışmasında 1.ödülü kazanan projede, jüri tavsiyeleri doğrultusunda yapılan değişiklikler sonucunda, benzer vaziyet planına sahip iki tasarım arasında, kitlelerin planlama ve cephe anlayışlarında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle her iki projenin de incelenmesi gerekmektedir.

4.2.6.1 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-I-

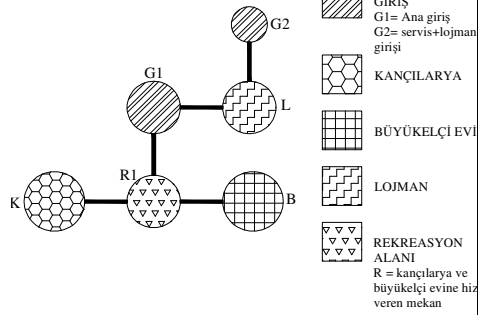
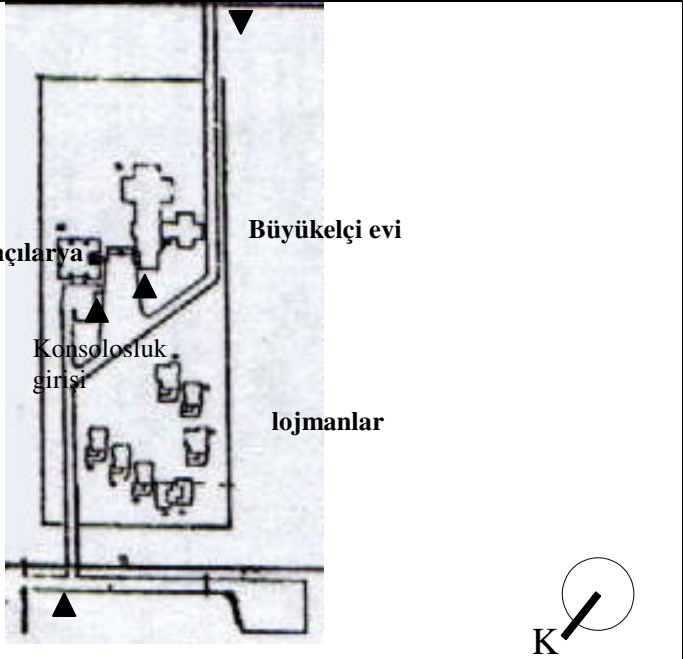
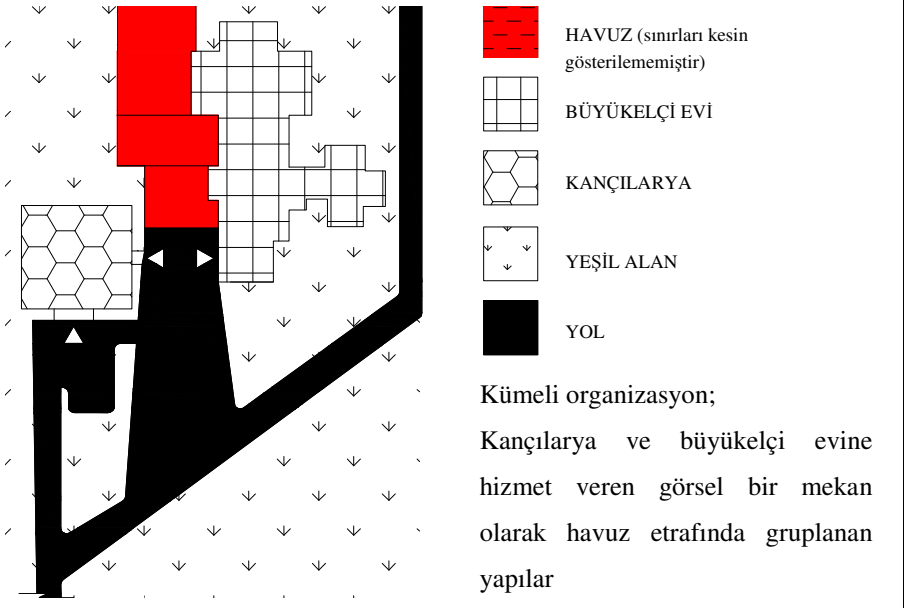
Yarışmanın üçüncü elemesi sonucunda, 3 sıra numaralı ve 24300 rumuzlu proje birinci ödüle değer görülmüştür. Jüri tarafından tasarım, önde sakin ve büyük bir bahçe ve lojmanlara yeteri kadar büyük bir yeşil alan bırakması, arsanın en uygun yerine hem kançılaryayı hem de rezidansı bahçe ve manzaradan yararlanmasını sağlayacak şekilde yerleştirmesi bakımından olumlu bulunmuştur (Anonim, 1967, s.33). Esas irtibat yolu olan Avenue das naçoes tarafından girilip binaların arkasına gelen trafik yolu ön bahçenin parçalanmasını önlemiş fakat esas girişlerde trafik tıkanıklığını engelleyememiştir. Gelecek misafirlerin arabadan indikten sonra, araçlarının arkadan gelecek arabaların yolunu kesmeden otoparka girmeleri jüri tarafından tavsiye edilmiştir.

Büyükelçi evi, giriş ve gardrop holü, büyükelçi özel ve konuk bölümü ile yemek ve kabul salonlarından oluşan farklı işlevlere sahip üç prizmatik kütleden meydana gelmektedir. Büyükelçi evi ile kançılaryaya bloğunun giriş mekanlarını vurgulayan anıtsal ölçekteki dört sütunlu giriş saçağı ile bu iki kitle arasına yerleştirilmiş iki kademeli havuz, tasarımın ana kurgusunu oluşturmaktadır. Jüri raporunda, teraslardan havuzlar beraberinde bahçeye inişin “ince bir zevk gösterdiği” belirtilmiştir. Kançılaryaya bloğunda ise kançılaryaya girişinin merdivenin başına gelmesi iyi bulunmamıştır. Ataşe ve konsolosluk katındaki büroların, iklim özelliği göz önünde tutularak biraz daha genişletilmesi ve konsolosluğun manzara tarafına alınması jüri tavsiyeleri arasındadır. Bununla beraber kançılaryadaki fonksiyonel ilişkiler ve büyükelçi ile müsteşar odası gibi önemli hacimlerin manzaraya açık oluşunun olumlu etkisine değinilmiştir.

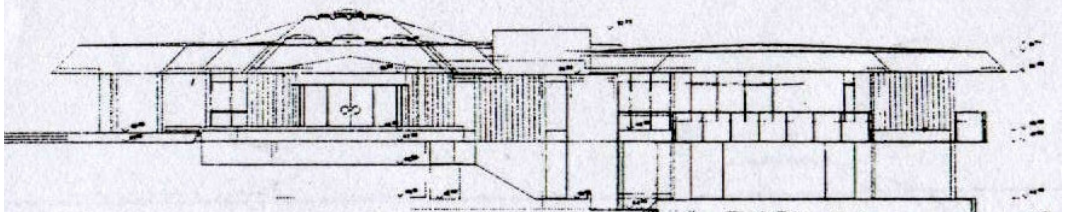
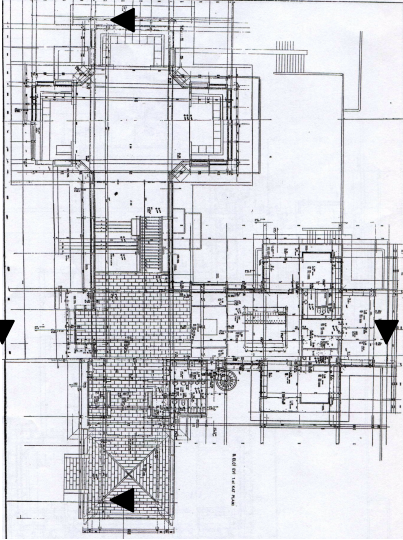
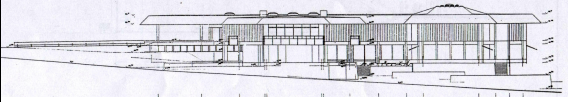
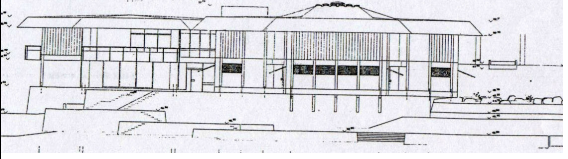
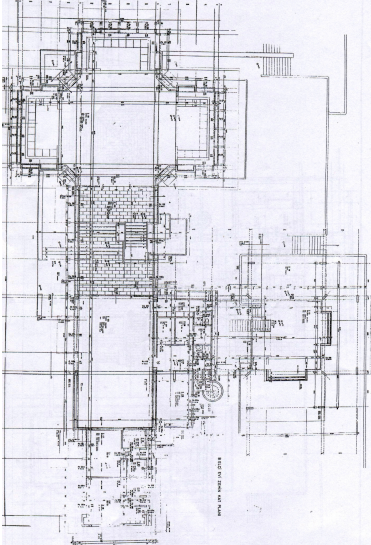
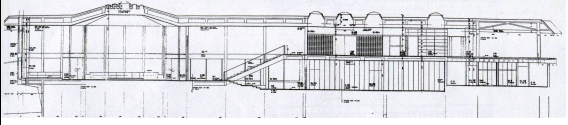
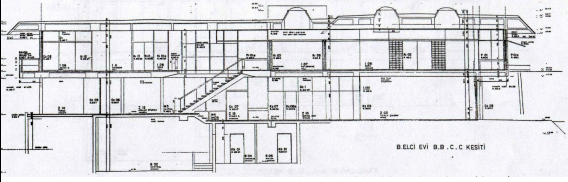
Görünüşlerde kançılaryanın büro, büyükelçi evinin de konut karakterine uygun anlayışla ifade edildiği farkedilmektedir. Bununla beraber cephelerde yatay konumlandırılmış prizmatik kitle grupları, araziye yayılan alçak kütleler, betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması ve güneş kırıcı kullanımı görülmektedir.

İlhami Ural ve Çetin Ural'a ait projenin, *“rasyonel ve ekonomik çözümü, plastik değeri olan olgun mimarisi ve ince bir zevkin geliştirdiği tabiat unsurlarından (manzara, bahçe, su) faydalanma başarısı nedeniyle, 5/2 oyla birinci ödüle değer görüldüğü”* jüri raporunda ifade edilmiştir. Ayrıca *“Brezilya şehrinin modern anlamda yeniden kurulan bir şehir olması özelliği nedeniyle uygulama projelerine başlamadan önce proje sahibinin araziye gönderilmesi ve gerekli etüdleri yapmasının sağlanması”* ile ilgili karar, ev sahibi ülkeye gösterilen saygının ve bu konuda gösterilen dikkatin bir ifadesidir.

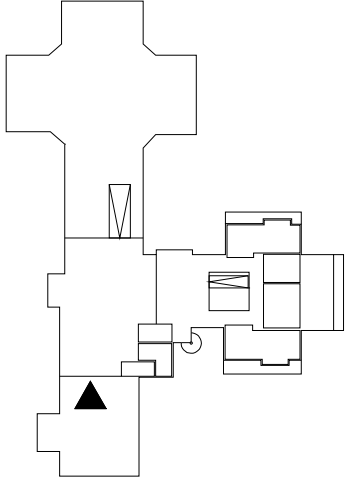
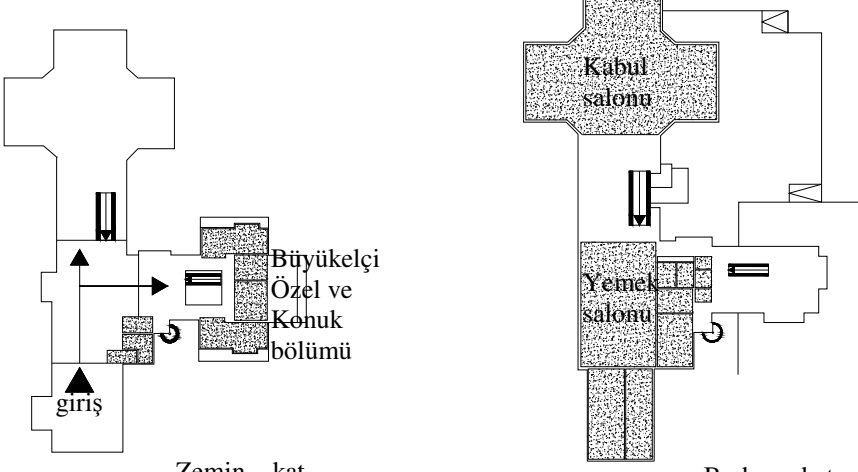
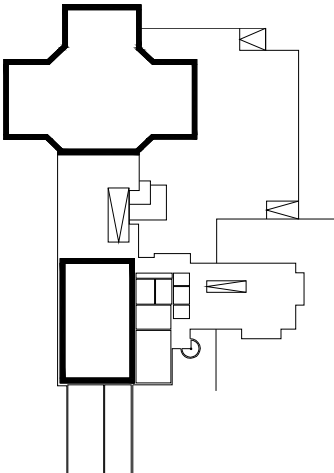
Tablo 4.48 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-II vaziyet planı analizleri

T.C. BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ -II- BREZİLYA, 1967 İlhami URAL, Çetin URAL		İŞLEV ŞEMASI	 GİRİŞ G1= Ana giriş G2= servis+lojman girişi KAŇÇILARYA BÜYÜKELÇİ EVİ LOJMAN REKREASYON ALANI R = kaŇçılarya ve büyükelçi evine hizmet veren mekan
VAZİYET PLANI			
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	 HAVUZ (sınırları kesin gösterilememiştir) BÜYÜKELÇİ EVİ KAŇÇILARYA YEŞİL ALAN YOL Kümelî organizasyon; KaŇçılarya ve büyükelçi evine hizmet veren görsel bir mekan olarak havuz etrafında gruplanan yapılar		

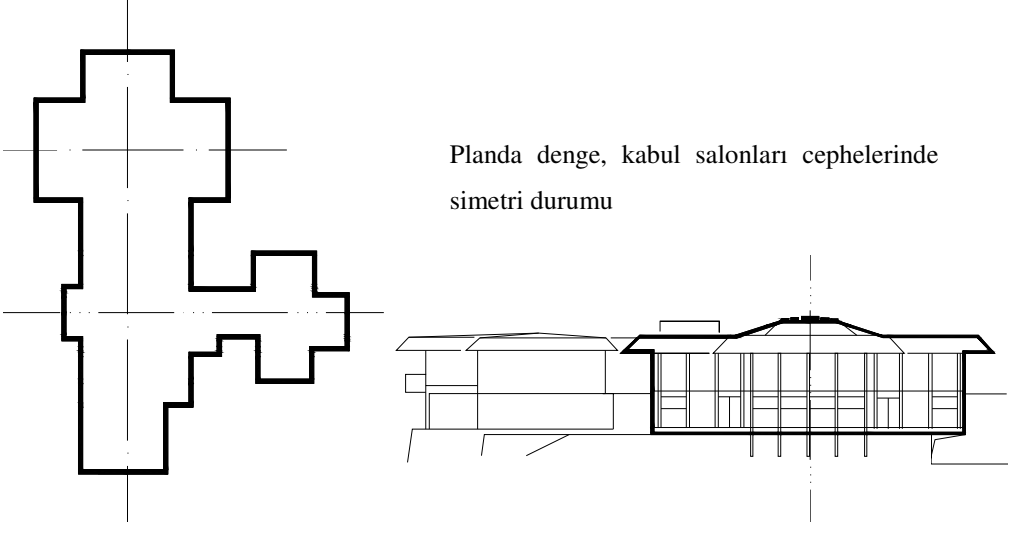
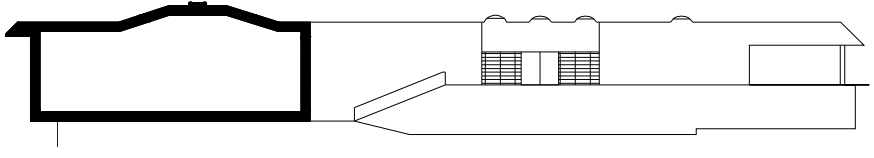
Tablo 4.49 T.C.Brezilya Büyükelçiliği –II büyükelçi evi

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ - II BREZİLYA, 1967 İlhami URAL, Çetin URAL	
 Giriş Cephesi	
 Zemin Kat planı	 Güneybatı Görünüşü
	 Güneydoğu Görünüşü
 Bodrum Kat Planı	 Kuzeydoğu Görünüşü
	 Kesit
	 Kesit

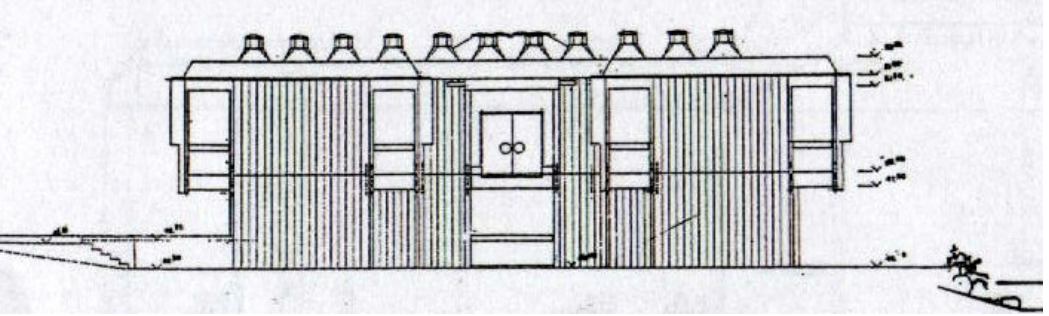
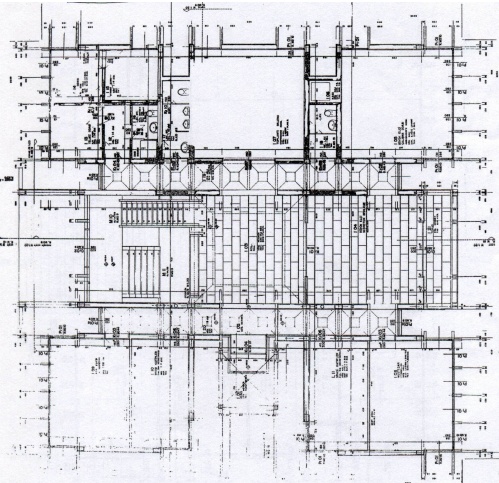
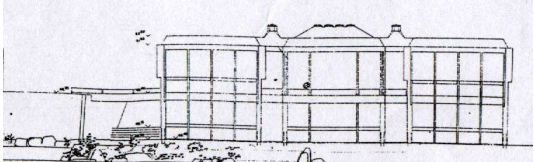
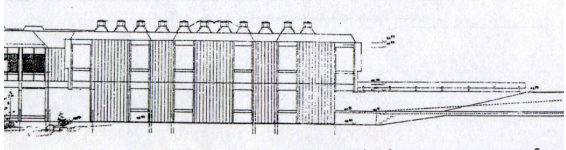
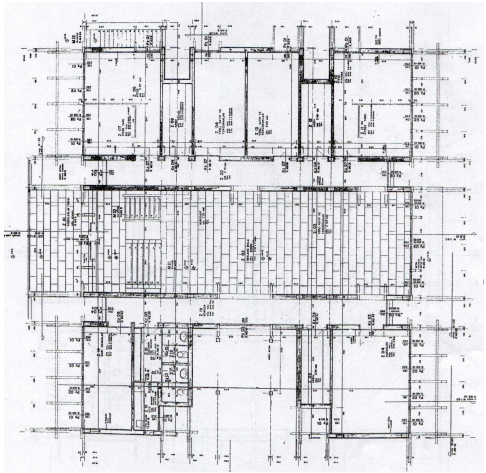
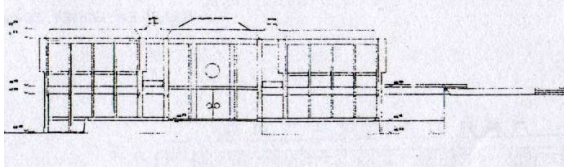
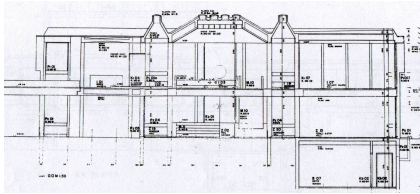
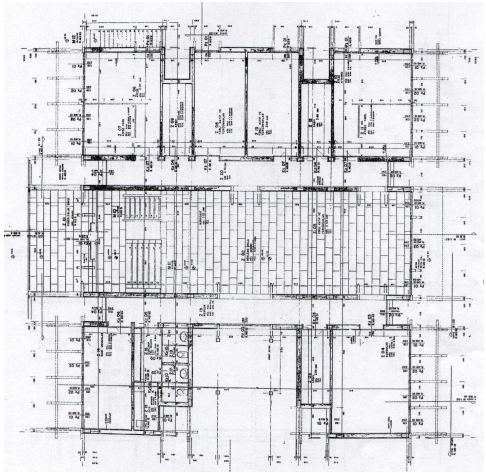
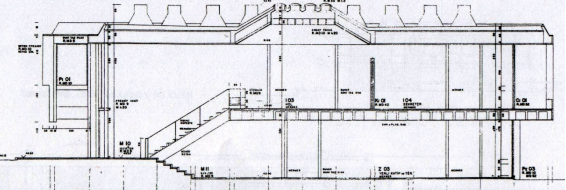
Tablo 4.50 T.C.Brezilya Büyükelçiliği – II büyükelçi evi fonksiyon analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Orta sofalı bir planlama anlayışı ve çıkıntılarla beraber geleneksel Türk mimarlığının mekansal kodlarına göndermeler yapılmıştır
DOLAŞIM	 Zemin kat Bodrum kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda yemek salonu büyüklük, kabul salonları da büyüklük ve şekil bakımından baskındır

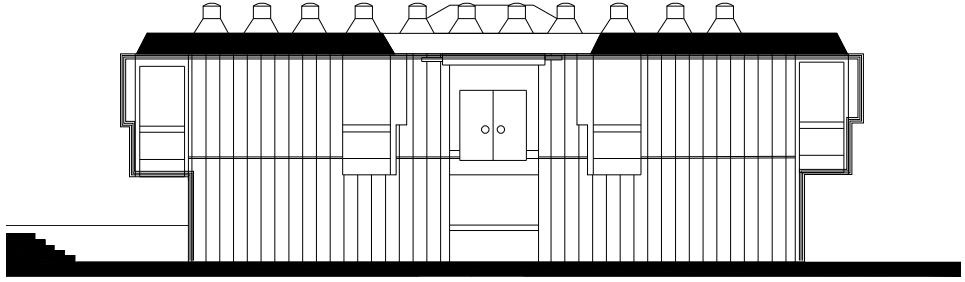
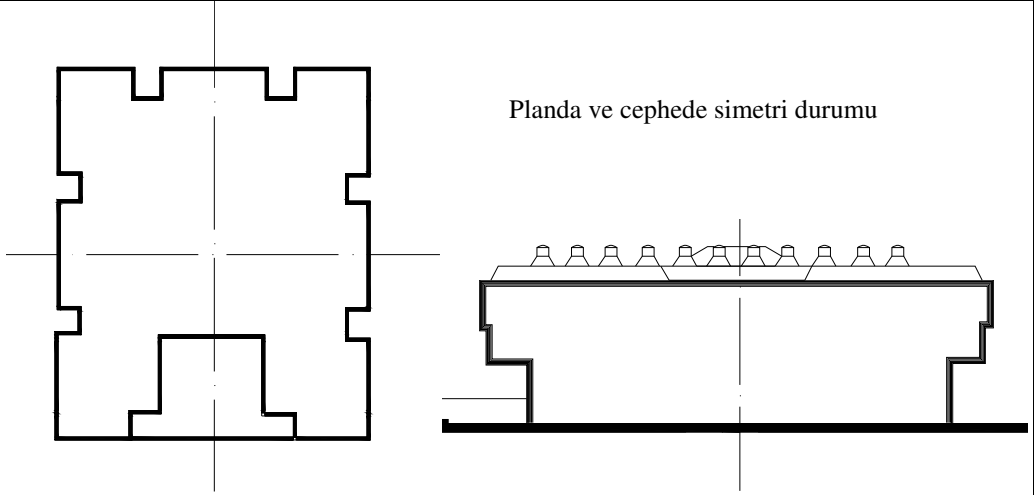
Tablo 4.51 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-I büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-II BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cephelerde yatay konumlandırılmış prizmatik kitle grupları, araziye yayılan alçak kütleler ve betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması uygulama projesinde de görülmektedir. Bununla beraber yeni proje, orta sofalı plan kurgusunun cepheye yansıtılması, cumba elemanının, ahşap kafes gibi geleneksel yapı malzemelerinin kullanımı, geniş saçaklar ve eğrisel çatılı çıkmalarıyla geleneksel mimarlık olgusunun görsel kodlarını taşımaktadır.
SİMETRİ/DENGE	 Planda denge, kabul salonları cephelerinde simetri durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Kütlerde kabul salonları hacim olarak baskındır

Tablo 4.52 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-II kançılarya binası

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ - II KANÇILARYA BİNASI BREZİLYA, 1967 İlhami URAL, Çetin URAL	
	
Güneybatı Görünüşü	
	
	Güneydoğu Görünüşü
	
	Kuzeydoğu Görünüşü
	
	Kuzeybatı Görünüşü
	
Kesit	
	
Bodrum Kat Planı	

Tablo 4.54 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-II Kançılarya binası biçim analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ-II KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Brüt beton, çıkma, yukardan aydınlatmada plastik cam ve ahşap tavan kullanımı görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve cephede simetri durumu

4.2.6.2 T.C.Brezilya Büyükelçiliği-II-

Jüri tavsiyeleri doğrultusunda değiştirilen T.C.Brezilya Büyükelçiliği mimari projesi, yarışmada ödül kazanan projeyle karşılaştırıldığında, geleneksel Türk sivil mimarlığına verdiği açık referanslarıyla dikkat çekmektedir.

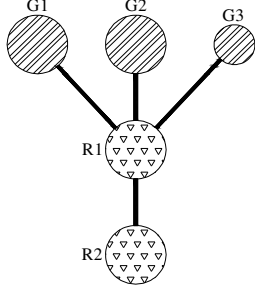
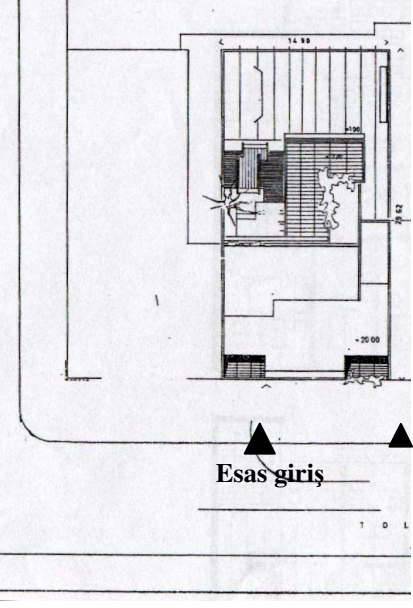
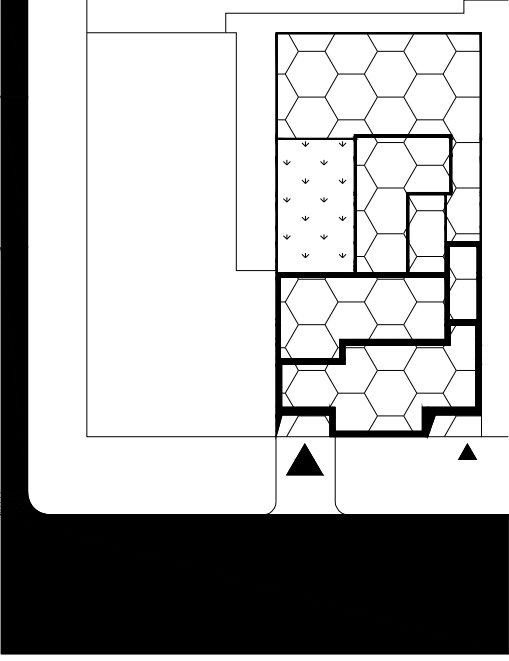
Tasarımın vaziyet planında çok büyük değişiklikler bulunmamakla birlikte, kançılarya ve büyükelçi evi girişlerine hizmet veren giriş saçağının kaldırıldığı ve ayrı bir konsolosluk girişinin düzenlendiği görülmektedir.

Büyükelçi evi girişindeki gardrop ve wc-lavabolar, büyükelçi özel ve konuk bölümü ile yemek ve kabul salonları sofa olarak adlandırılan bir mekana bağlanmış, ayrıca arazideki kotlamalara uyum sağlayan bir planlama anlayışıyla kabul ve yemek salonu alt kata alınmıştır. Böylece kabul salonları önündeki teras, ön bahçe ile daha yakın irtibat sağlayacak şekilde kademelendirilmiştir. Büyükelçi evinde dikkat çeken en önemli özellik orta sofalı bir planlama anlayışı ve çıkmalarla beraber geleneksel Türk mimarlığının mekansal kodlarına göndermeler yapılması olmuştur. Kançılarya yapısında da konsolosluk, büyükelçi ve müsteşar ofisleri manzara yönüne alınmıştır. Kançılarya girişi merdiven sahanlığı görünümünden kurtarılmış, üst katta çıkmalarla mekanlar büyütülmüştür. Her iki yapıda da plastik camla örtülü yukardan aydınlatma elemanları ve ahşap tavan kullanımı dikkat çekmektedir.

Cephelerde büyükelçi evinde çıkmalarla beraber ahşap kafes kullanımına ağırlık verilmiştir. Kançılarya yapısında ise, beton prekast elemanlar ve brüt beton kullanımı ile yapının elçi evinden farklılığını ifade eden ofis karakterindeki görüntüsü korunmaya çalışılmıştır.

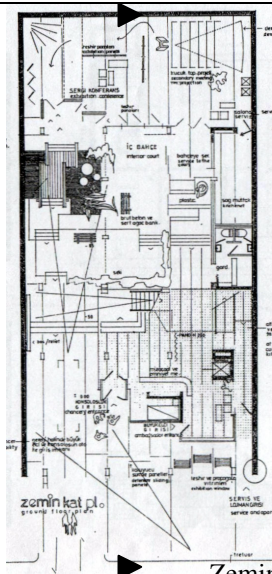
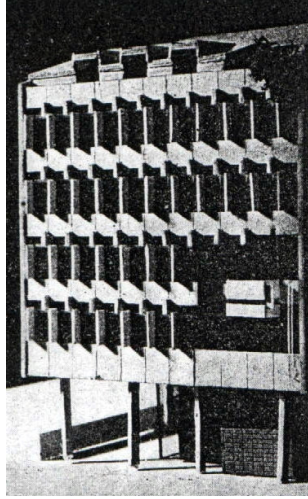
Tüm bu değişikliklere rağmen bu projenin uygulaması gerçekleştirilememiştir. 1983 yılında mimar Alpay Aşkun ve İlgi Yüce'ye Bayındırlık Bakanlığı tarafından yeni bir proje hazırlanmıştır.

Tablo 4.55 T.C.Sofya Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

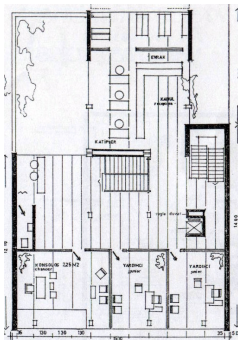
T.C. SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ BULGARİSTAN, 1968 Metin HEPGÜLER, Tamay SUTMEN	İŞLEV ŞEMASI GİRİŞ G1= konsolosluk girişi G2= büyükelçi girişi G3= servis+lojman girişi REKREASYON ALANI R1= giriş holü R2= iç bahçe
VAZİYET PLANI	 Esas giriş Servis ve lojman girişi K
İŞLEV + DOLAŞIM ŞEMASI	 KANÇILARYA YEŞİL ALAN YOL

Tablo 4.56 T.C.Sofya Büyükelçiliği kançılarya binası

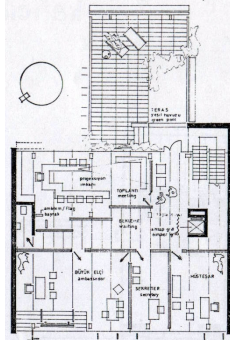
T.C.SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI
BULGARİSTAN, 1968
Metin HEPGÜLER, Tamay SUTMEN

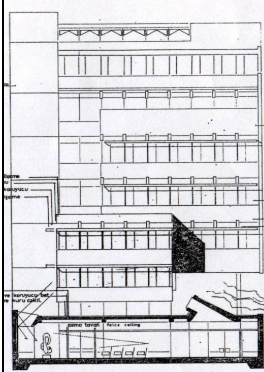
Zemin Kat Planı

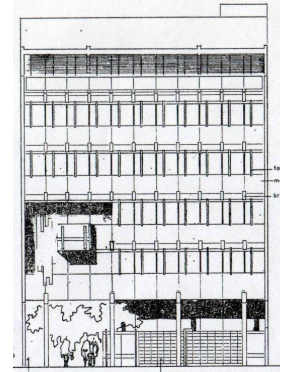
1.Kat Planı

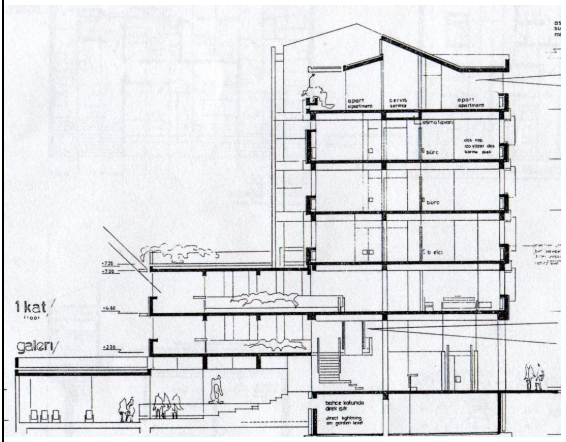
2.Kat Planı

Güneydoğu Görünüşü

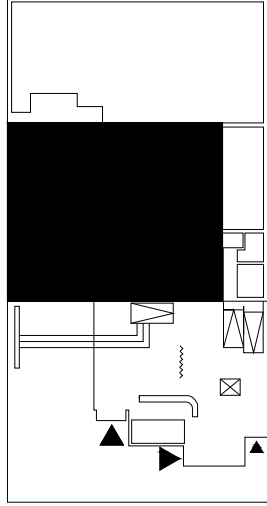
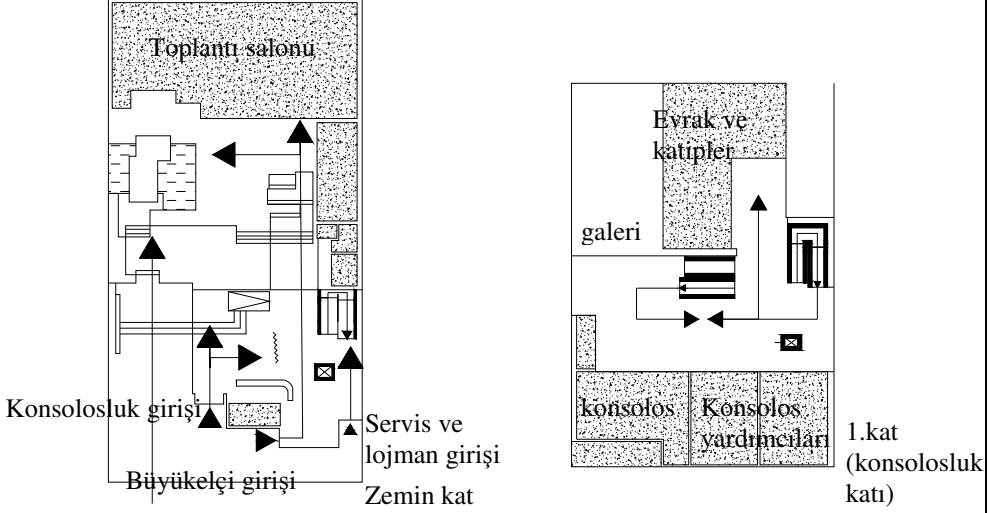
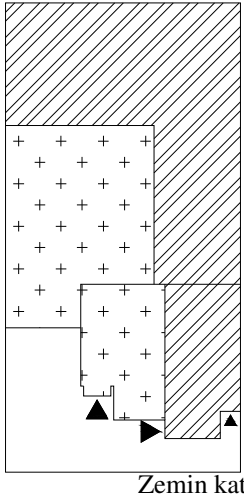
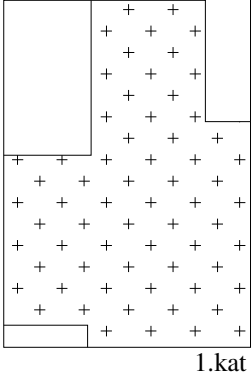

Kuzeybatı Görünüşü

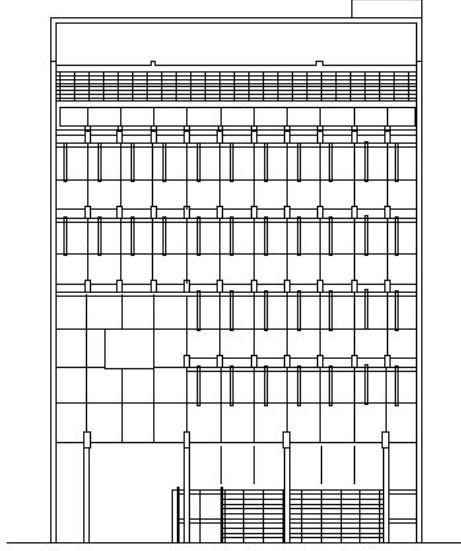
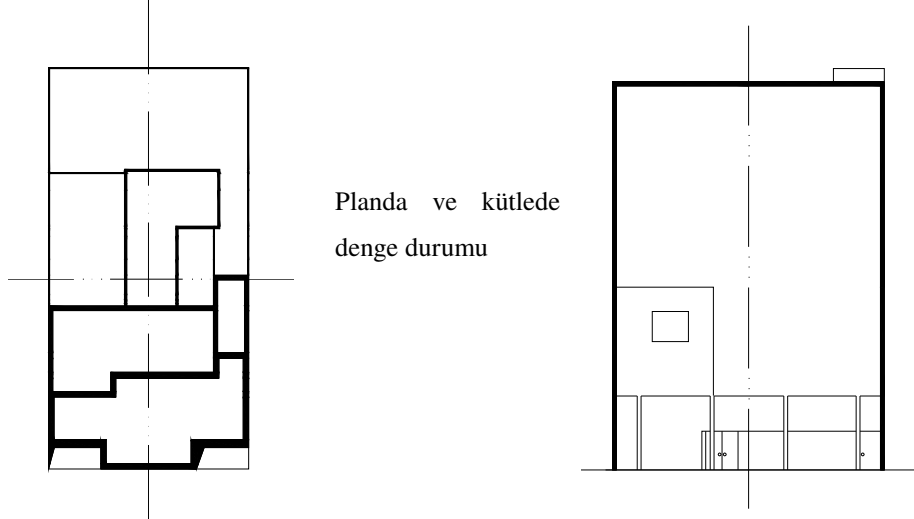

Kesit

Tablo 4.57 T.C.Sofya Büyükelçiliği kançılara binası fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ
	 Koridor yerine iç ve dış avlu kullanımı görülmektedir. Türk sanatı ve kültürü, heykel ve rölyef gibi sanatsal elemanların mimari öğeler olarak kullanılması ile ifade edilmeye çalışılmaktadır.
DOLAŞIM	
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Zemin katta konsolosluk için ayrı bir giriş, 1. kattaki konsolosluk bölümüne hizmet vermektedir. + + + AÇIK / / / KAPALI

Tablo 4.58 T.C.Sofya Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Kesintisiz yatay pencereler kullanılarak binanın yatay hatlarının vurgulanmaya çalışılması, betonarme strüktürün cephede yansıtılması, mermer plak cephe kaplaması, brüt beton askı, mozaik sıva ve zemin kat giriş çevresinde Kütahya çini kullanımı görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve kütlede denge durumu

4.2.7 T.C.Sofya Büyükelçiliği

1. Ödül: Metin Hepgüler, Tamay Sütmen
2. Ödül: Cengiz Bektaş, Oral Vural
3. Ödül: Fikret Cankut

Dış İşleri Bakanlığı tarafından 1968 yılında çıkarılan T.C.Sofya Büyükelçiliği kançılarya binası mimari proje yarışması kançılarya ofisleri ve personel lojmanlarını

kapsamaktadır. Sınırlı olarak gerçekleştirilen yarışmanın jüri üyeleri aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Asli Jüri Üyeleri: Tuğrul Akçura

Uğur Alkım

Kemal Ahmet Aru

Hüseyin Baban

Cihat Fındıkoğlu

Sedat Gürel

Ertuğrul Özakdemir

Yedek Jüri Üyeleri: Ergun Erkut

Nevzat Erol

Bülent Özer

Olca Ünüsayın

Danışman Jüri Üyeleri: Celal Çalışlar

Vehbi Ekesan

Şevki Kayaman

Necdet Kent

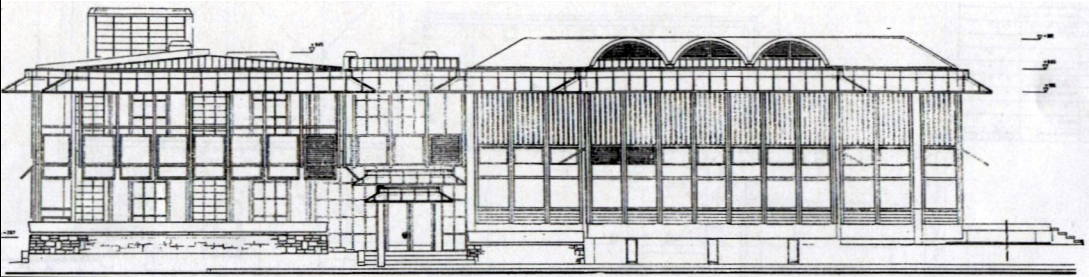
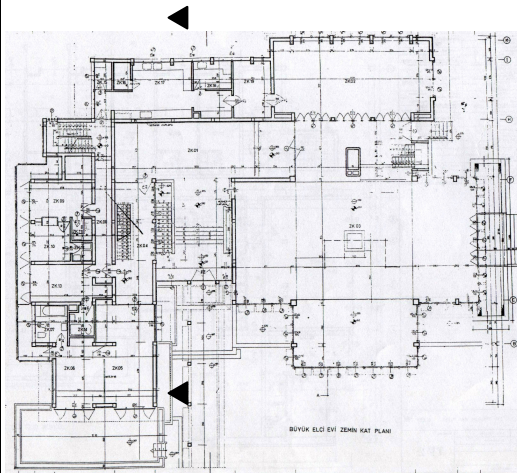
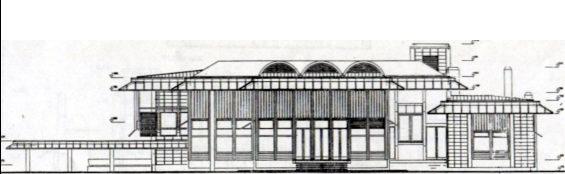
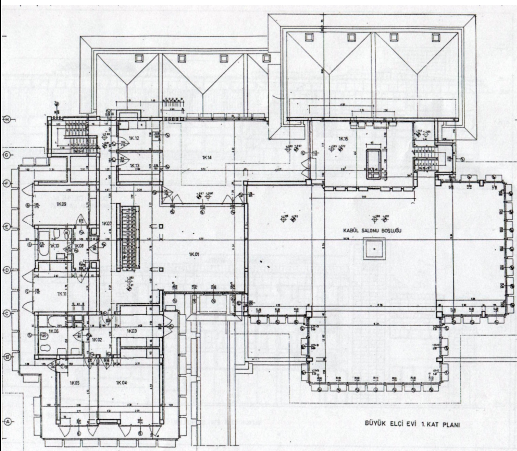
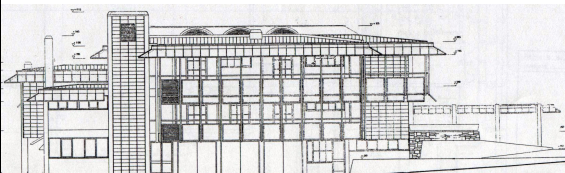
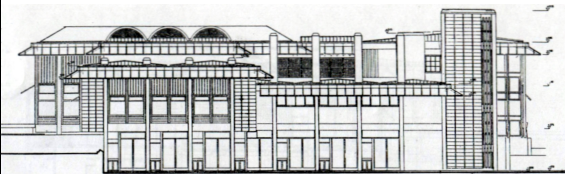
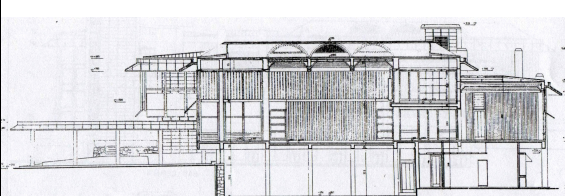
Hamit Şerbetçioğlu

Jüri heyeti, 1. ödüle değer görülen 1 sıra numaralı projenin, iki yangın duvarı arasında normal bir imar parseli içinde elçilik binası düzenlerken, bu sınırlamaları aşmak için gösterdiği olumlu çabaya değinmiştir (Anonim, 1968, s.84). Gerekli durumlarda büyükelçi ve konsolosun araçları ile girişlerine de izin veren düzenlemeye sahip projenin giriş katında teşhir vitrinlerine ve koruyucu sürme panellere de yer verilmiştir. Kançılıyanın farklı fonksiyonlarına farklı girişler düzenlenmesi olumlu bulunmuştur.

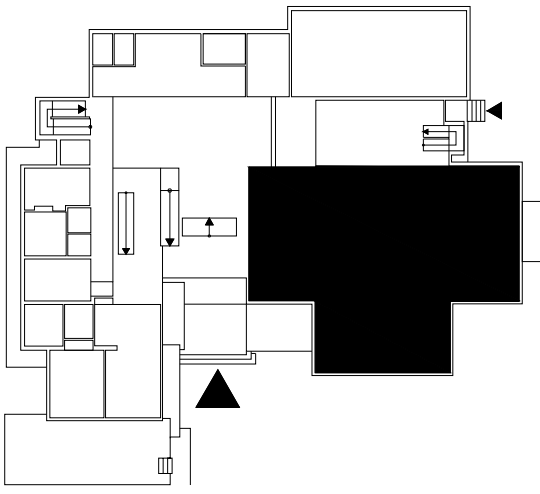
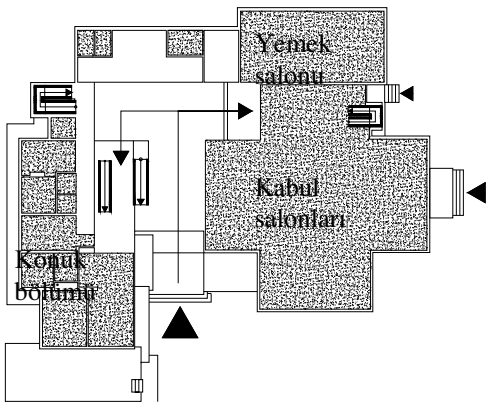
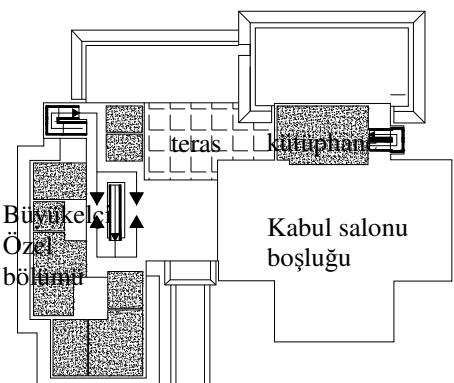
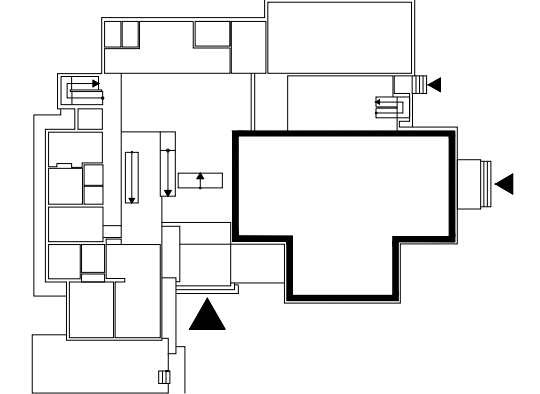
Zemin katı bir avlu etrafında gelişen projedeki iç bahçe, çevresindeki mekanlara görsel bir zenginlik sağlamaktadır. Projeye yönelik olumsuz eleştiriler, askeri ataşeliğin binanın daha sakin bir katına yerleştirilmesi gibi fonksiyonlar arası ilişkiler ve tesisat hataları üzerine yapılmıştır.

Zemin kat dış cephesinde Kütahya çinisi ile yapı içinde rölyef ve heykele yer verilmesi, Türk sanat ve kültürünün, bu elemanların mimari öğeler olarak kullanılması aracılığıyla ifade edilmeye çalışıldığı şeklinde yorumlanabilir. Bununla beraber cephelerde kesintisiz yatay pencereler kullanılarak yapının yatay hatları vurgulanmış, mermer plak kaplama, mozaik sıva ve brüt beton askı kullanılmıştır.

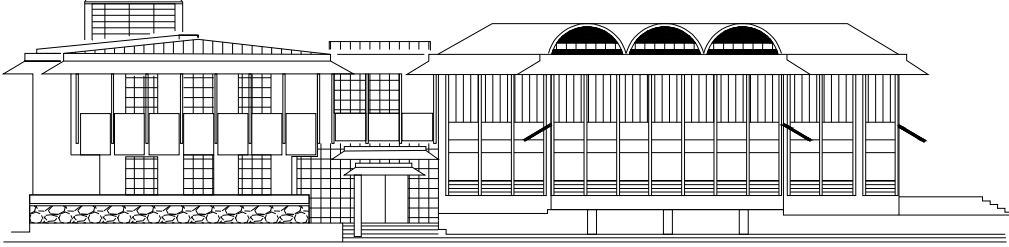
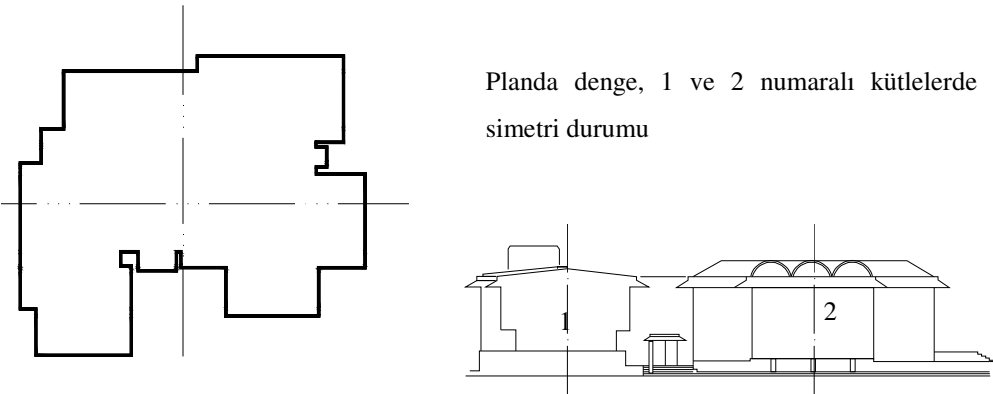
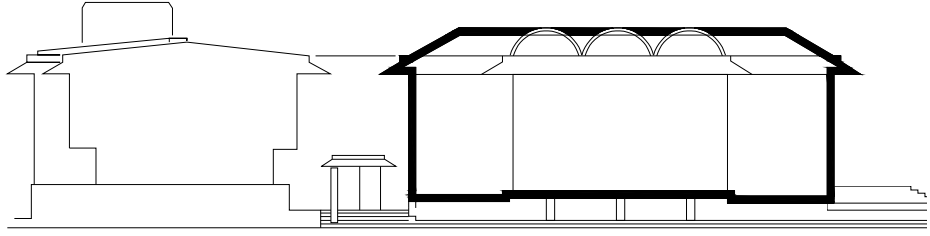
Tablo 4.59 T.C.Cakarta Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.CAKARTA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ ENDONEZYA, 1968 Ertur YENER, Mehmet TATAROĞLU	
	
Doğu Görünüşü	
	
Zemin Kat Planı	Kuzey Görünüşü
	
I.Kat Planı	Güney Görünüşü
	
	Batı Görünüşü
	
	Kesit

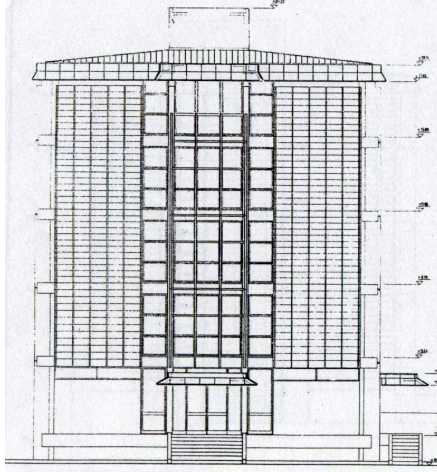
Tablo 4.60 T.C.Cakarta Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

T.C.CAKARTA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Türk sivil yapılarının önemli yaşama hacimlerinde sıklıkla uygulanan T şeklindeki planlama, kabul salonunda büyük ölçüdeki kırıslara gerek duyulmadan büyük açıklıkların geçilebilmesini sağlamakta ve cephelerin açılmasıyla peyzajdan maksimum yararlanma sağlamaktadır.
DOLAŞIM	 Zemin kat 1. kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda kabul salonları büyüklük ve şekil olarak baskındır.

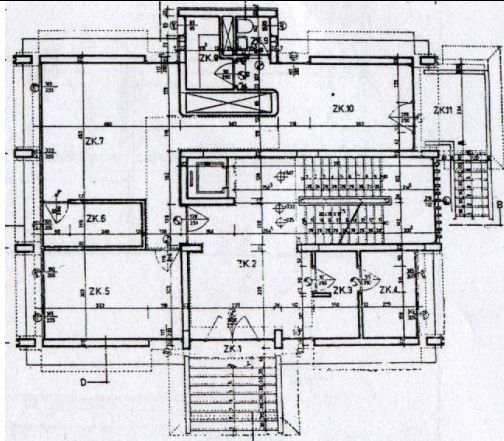
Tablo 4.61 T.C.Cakarta Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.CAKARTA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cephelerde betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması, bölümlenmenin kafes örgü biçimindeki dokusu görülmekte, doğal taş ve ahşap kafes gibi geleneksel yapı malzemelerinden yararlanılmaktadır. Bununla beraber geniş saçaklar ve eğrisel çatılı çıkma kullanımı ile yapı, geleneksel mimarlık olgusunun görsel kodlarını taşımaktadır.
SİMETRİ/DENGE	 Planda denge, 1 ve 2 numaralı kütlelerde simetri durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Kabul salonları büyüklük olarak baskındır

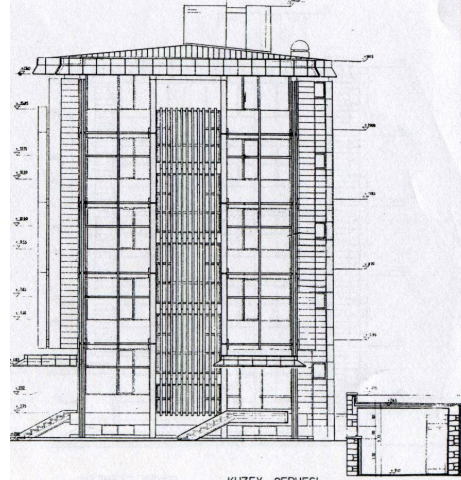
Tablo 4.62 T.C.Cakarta Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.CAKARTA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**ENDONEZYA, 1968****Ertur YENER, Mehmet TATAROĞLU**

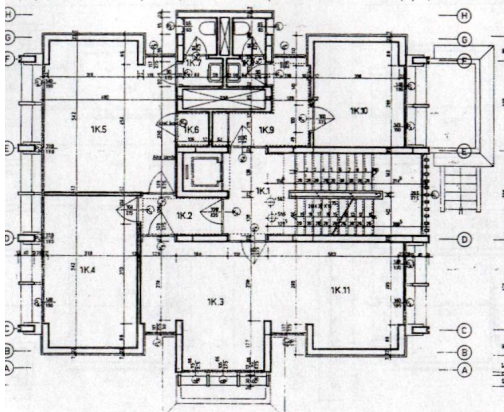
Doğu Görünüşü (büyükelçi girişi)

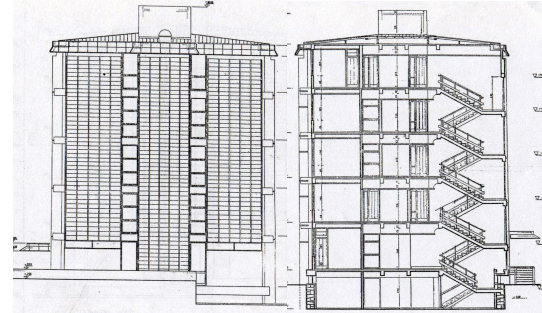
Zemin Kat Planı

Kuzey Görünüşü (konsolosluk girişi)

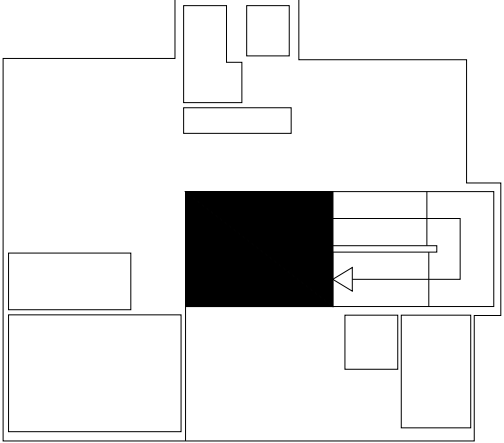
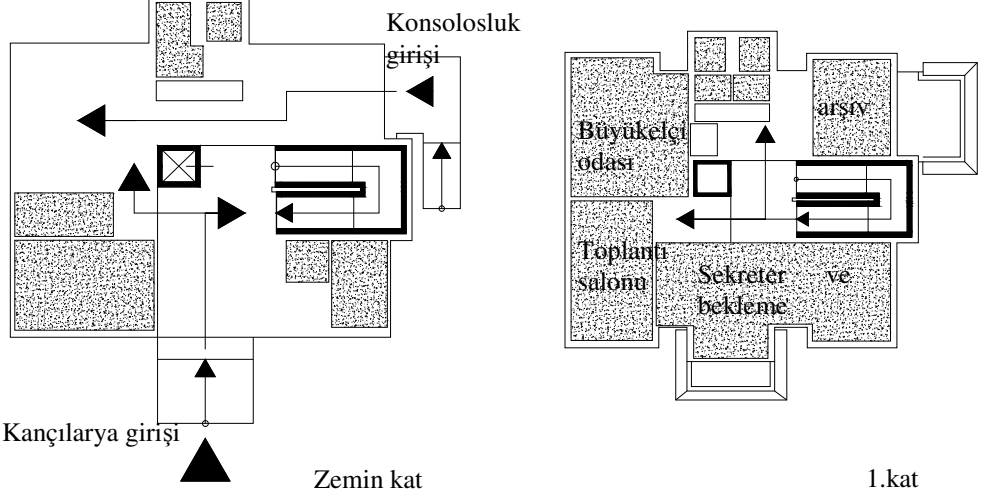
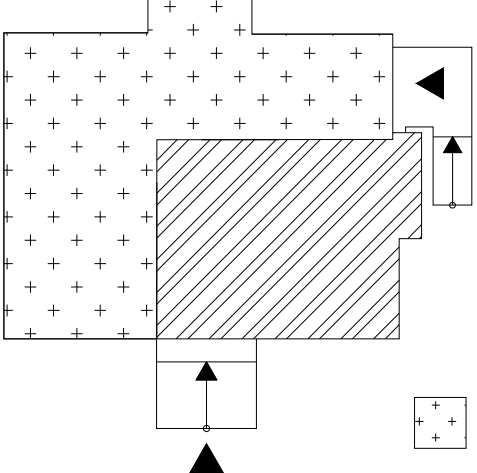
Bodrum Kat Planı

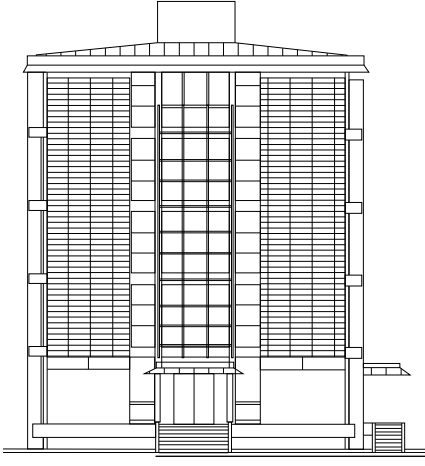
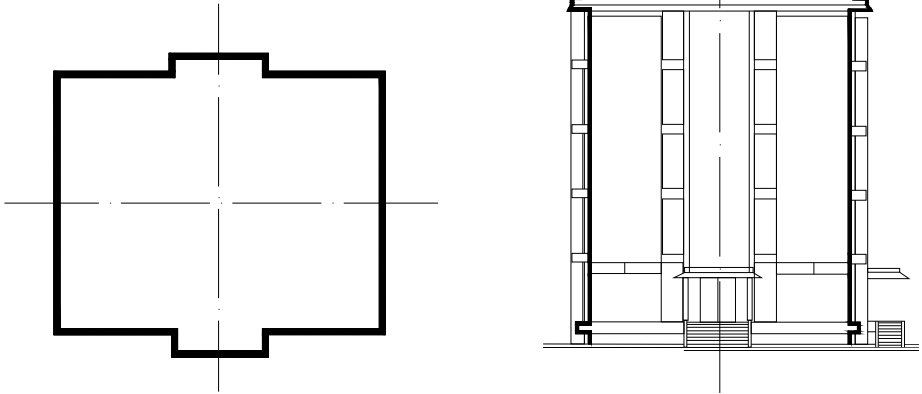
Batı Görünüşü

Kesit

Tablo 4.63 T.C.Cakarta Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.CAKARTA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ
	 Merkezi organizasyon
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 AÇIK KAPALI

Tablo 4.64 T.C.Cakarta Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.CAKARTA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI TEKİL KİTLE ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Betonarme strüktürün cephede yansıtılması ve bölümlenmenin kafes örgü biçimindeki dokusu görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	Planda ve cephelerde simetri durumu

4.2.8 T.C.Cakarta Büyükelçiliği

1. Ödül: Ertur Yener, Mehmet Tataroğlu
2. Ödül: Vedat Dalokay

Dış İşleri Bakanlığı tarafından 1968 yılında sınırlı olarak yarışmaya çıkarılan T.C. Cakarta Büyükelçiliği mimari projesi, büyükelçi evi ve kançılarya yapılarını içermektedir. Yarışmanın jüri üyeleri aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Asli Jüri Üyeleri: Tuğrul Akçura

Uğur Alkım

Kemal Ahmet Aru

Hüseyin Baban

Cihat Fındıkoğlu

Sedat Gürel

Ertuğrul Özakdemir

Yedek Jüri Üyeleri: Ergun Erkut

Nevzat Erol

Bülent Özer

Olca Ünüsoy

Danışman Jüri Üyeleri: Celal Çalışlar

Vehbi Ekesan

Şevki Kayaman

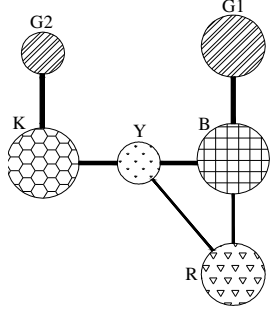
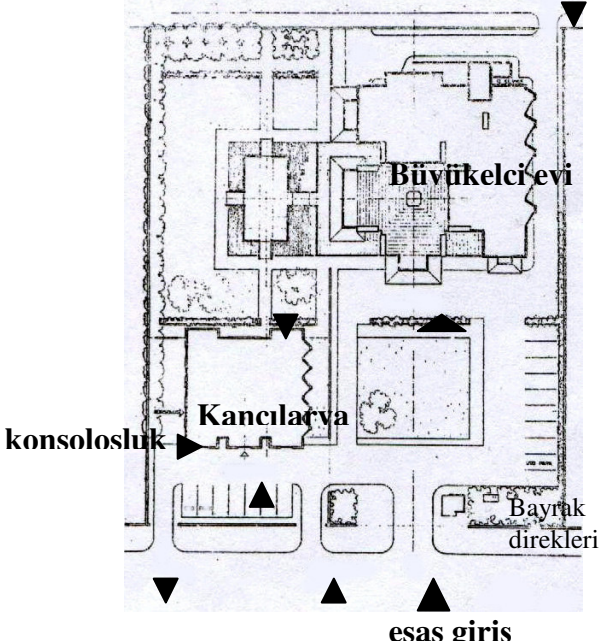
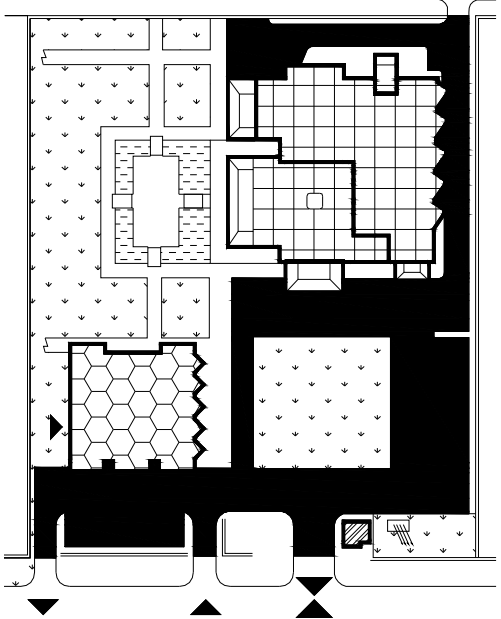
Necdet Kent

Hamit Şerbetçioğlu

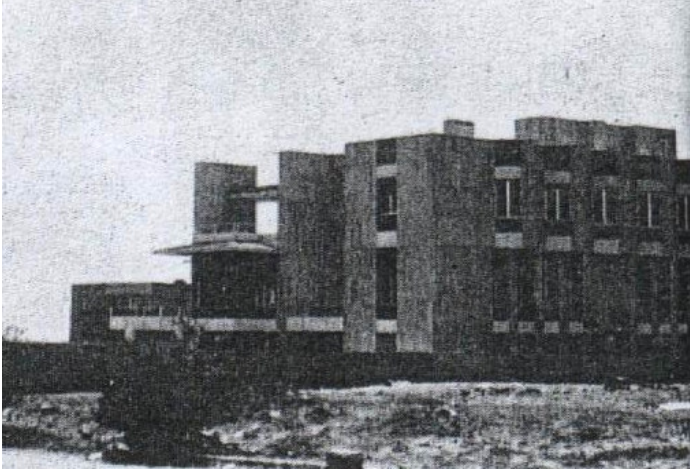
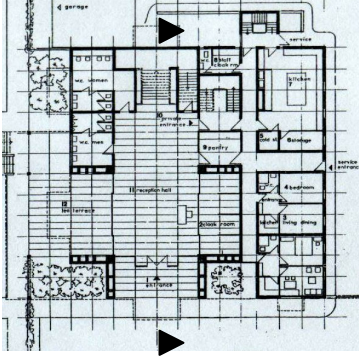
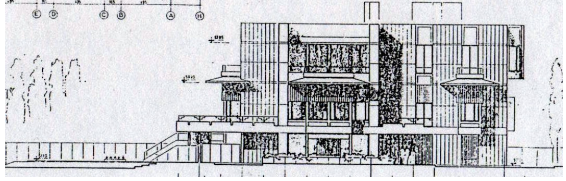
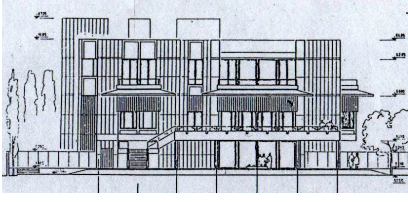
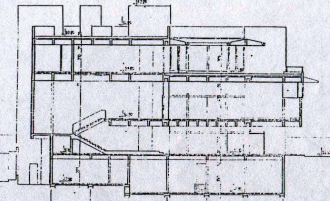
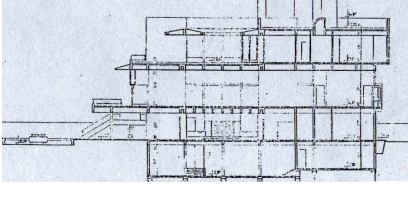
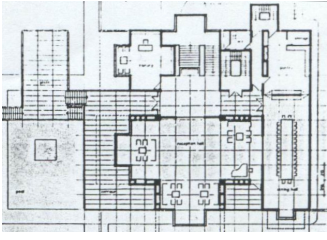
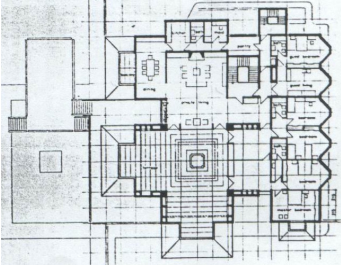
Literatürlerden mimari proje çizimleri dışında hakkında bilgi elde edilemeyen T.C. Cakarta Büyükelçiliği'nin büyükelçi evinin giriş holü ve kabul salonunun, "T" şeklinde plana sahip olduğu görülmektedir. Türk sivil yapılarının önemli yaşama hacimlerinde oldukça sık uygulanan bu düzenleme, bir yandan büyük ölçüdeki kirlilere gerek duyulmadan büyük açıklıkların geçilmesini sağlamakta, diğer yandan da salon cephelerinin açılmasıyla manzaradan azami yararlanma sağlamaktadır. Giriş holü ve kabul salonu duvarlarında mermere, salon tavanında da ahşaba yer verildiği görülmektedir. Mimar Ertur Yener'in 1961'de projelendirdiği Anadolu Klübü Plaj Tesisleri Dans Pavyonu'nda da elçilik evinin kabul salonlarında olduğu gibi aynı planlama anlayışını uyguladığı, pavyonu saran ve tavana kadar yükselen pencereleri, etkili bir saçak sistemiyle bitirmektedir (Özer, 1966, s.18). Cephelerde betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılmakta, doğal taş ve ahşap kafes gibi geleneksel yapı malzemelerinden yararlanılmaktadır. Bununla beraber geniş saçaklar ve eğrisel çatılı çıkma kullanımı ile yapı, geleneksel mimarlık olgusunun görsel kodlarını taşımaktadır.

Kançılarya yapısı merkezde giriş ve merdiven holü etrafında örgütlenen mekanlardan oluşan merkezi planlama anlayışına sahiptir. Zemin katta ayrı bir girişle konsolosluk bölümüne yer verilen yapının cephe düzenlemelerinde, büyükelçi evinin temsiliyetçi ifadesinden farklı olarak, ofis karakterine uygun bir çaba arayışına girildiği gözlenmektedir. Tüm cephelerde tam bir simetrinin hakim olduğu yapıda, betonarme strüktürün cephede yansıtılması ve bölümlenmenin kafes örgü biçimindeki dokusu görülmektedir.

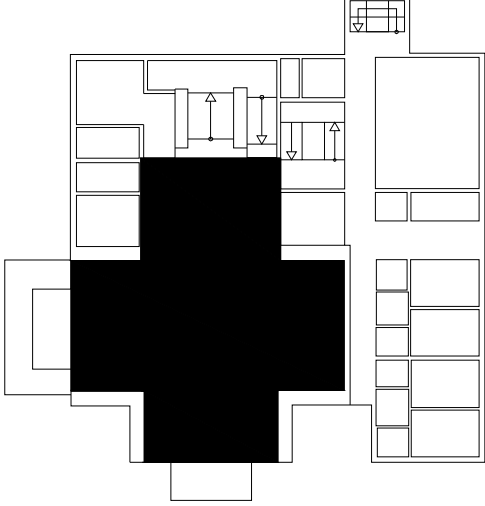
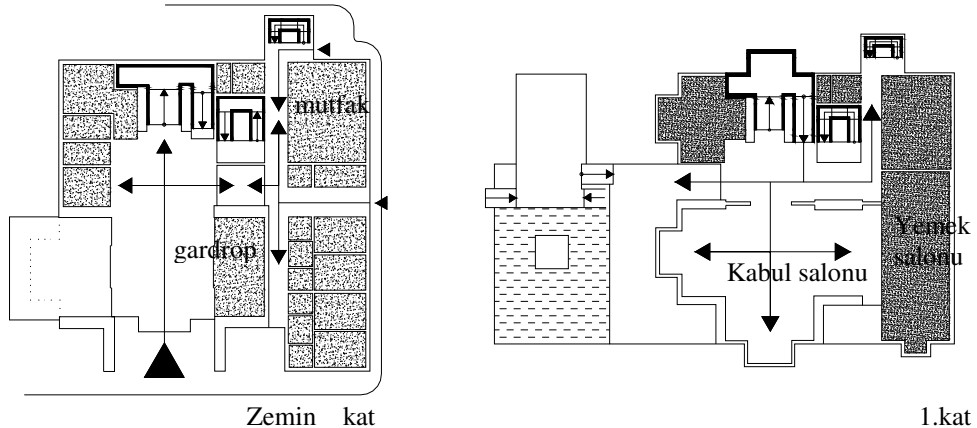
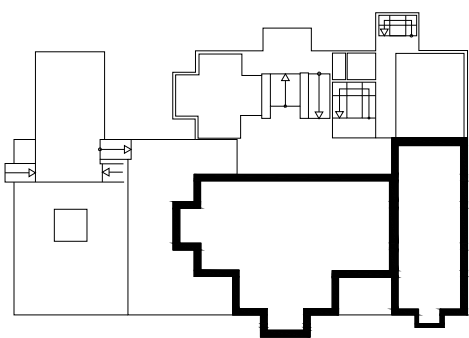
Tablo 4.15 T.C. Beyrut Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

T.C. BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİ LÜBNAN, 1971-1972 Sedad Hakkı ELDEM, Hamdi ŞENSOY, Sungu SADIK	İŞLEV ŞEMASI - GİRİŞ+GÜVENLİK G1= Ana giriş G2= Kançılarya girişi - KANÇILARYA - BÜYÜKELÇİ EVİ - YEŞİL ALAN - REKREASYON ALANI Süs Havuzu+Açık oturma
VAZİYET PLANI	
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	 Gridal organizasyon

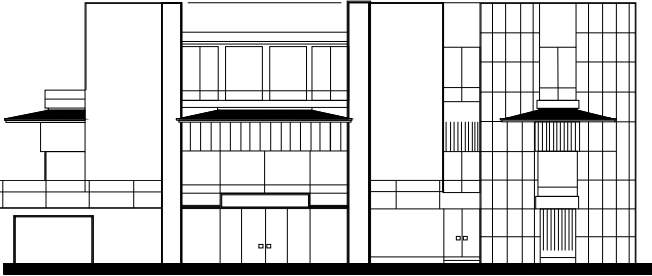
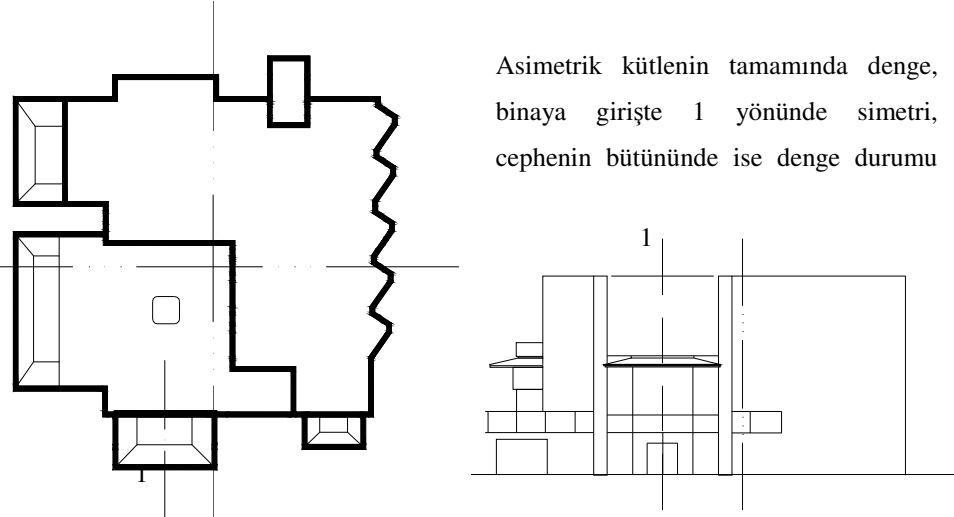
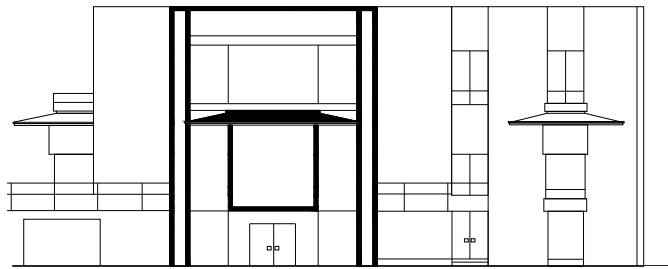
Tablo 4.16 T.C.Beyrut Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ LÜBNAN, 1971-1972 Sedad Hakkı Eldem, Hamdi Şensoy, Sungu Sadık	
	
 Zemin Kat Planı	 Doğu Görünüşü Güney Görünüşü Kesit Kesit
 I.Kat Planı 2. Kat Planı	

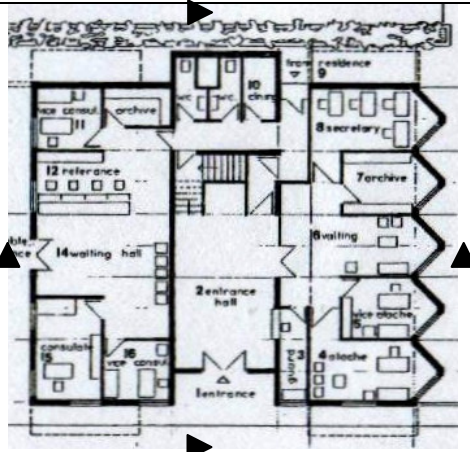
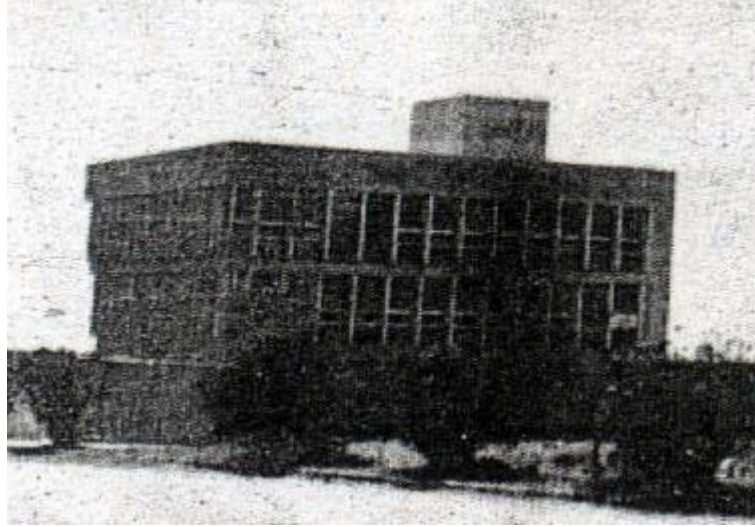
Tablo 4.17 T.C.Beyrut Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

T.C.BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Planlamada orta sahanlı geleneksel oda tiplerinden yararlanılmıştır.
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda kabul ve yemek salonu büyüklük ve şekil olarak baskındır.

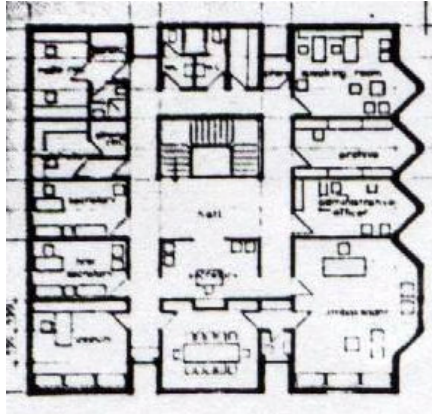
Tablo 4.18 T.C.Beyrut Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cephede brüt beton kullanımıyla beraber ışık kontrol elemanları, geniş saçaklar, çıkmalar ve eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler gibi geleneksel mimarlık öğelerine yer verilmiştir
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kütlenin tamamında denge, binaya girişte 1 yönünde simetri, cephenin bütününde ise denge durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede giriş bölümü üstte cumba ve saçakla vurgulanmaktadır.

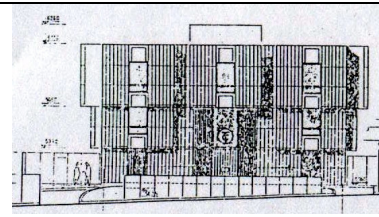
Tablo 4.19 T.C.Beyrut Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**LÜBNAN, 1971-1972****Sedad Hakkı ELDEM, Hamdi ŞENSOY, Sungu SADIK**

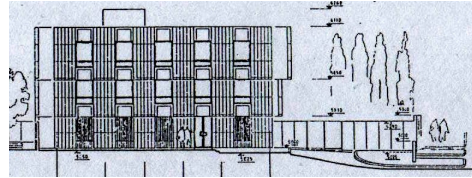
Zemin Kat Planı

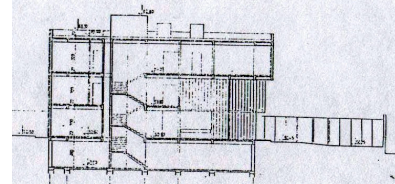
2.Kat Planı

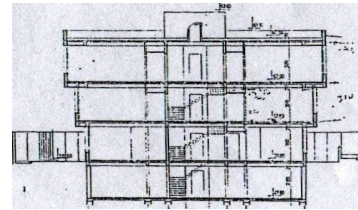
Doğu Görünüşü

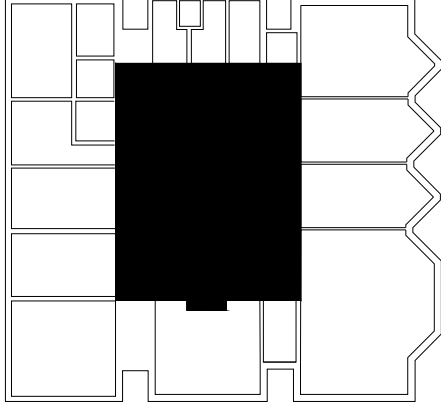
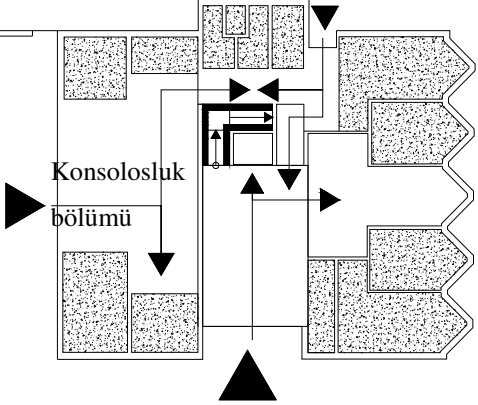
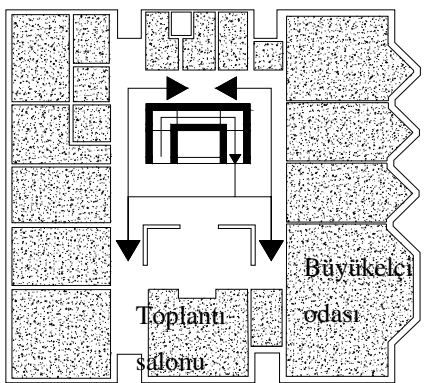
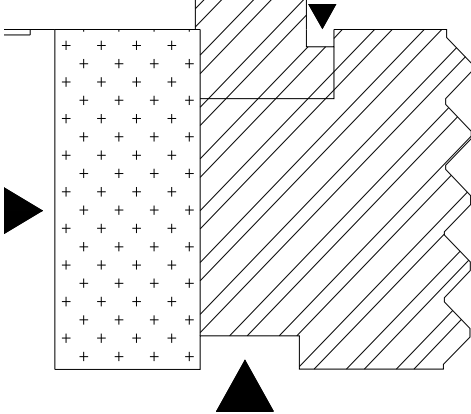
Güney Görünüşü

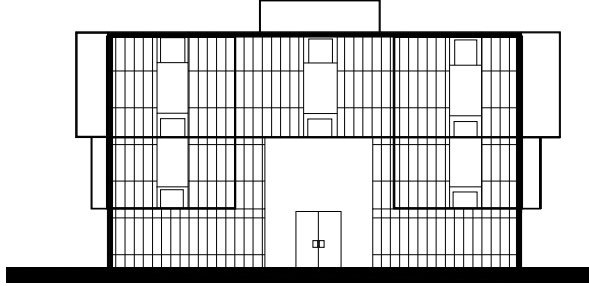
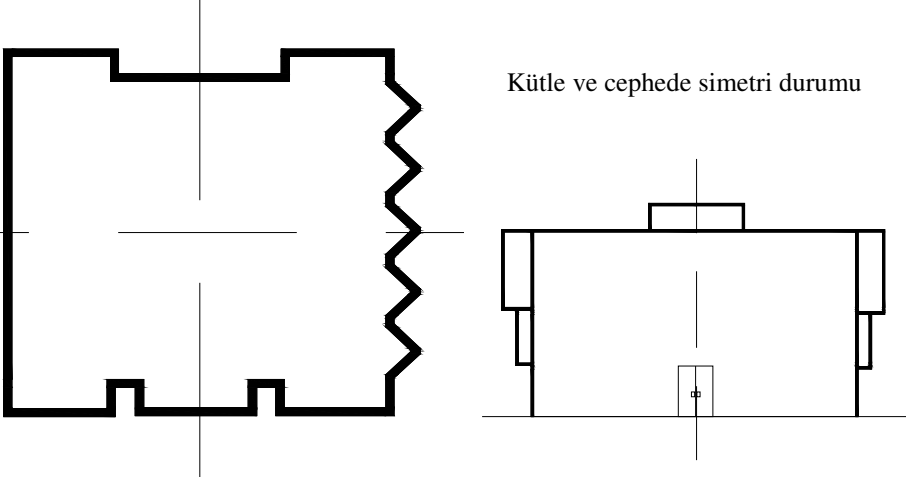
Kesit

Tablo 4.20 T.C.Beyrut Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

	T.C.BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ
MEKAN ORGANİZASYONU	 Merkezi organizasyon; Planlamada orta sahanlı geleneksel oda tiplerinden yararlanılmıştır.
DOLAŞIM	 Zemin kat 2.kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Konsolosluk bölümünün kançılarya ofisleri ile ilişkisi wc/lavaboların bulunduğu ortak mekanlar aracılığıyla kurulmuştur. Ortak bir mekan ile birbirine bağlanmış mekanlar + + + AÇIK / KAPALI

Tablo 4.21 T.C.Beyrut Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cephede brüt beton kullanımıyla beraber ışık kontrol elemanları, çıkmalar ve eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Kütle ve cephede simetri durumu

4.2.9 T.C.Beyrut Büyükelçiliği

1.Ödül: Sedad Hakkı Eldem, Hamdi Şensoy, Sungu Sadık

2.Ödül: Şevki Vanlı, E. Gömleksizoğlu

Büyükelçi evi ve kançılara bölümlerinden oluşan T.C. Beyrut Büyükelçiliği için 1968’de Dışişleri Bakanlığı tarafından açılan sınırlı yarışmanın jüri heyeti aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Asli Jüri Üyeleri: Tuğrul Akçura

Uğur Alkım

Kemal Ahmet Aru

Hüseyin Baban

Cihat Fındıkoğlu

Sedat Gürel

Ertuğrul Özakdemir

Yedek Jüri Üyeleri: Ergun Erkut

Nevzat Erol

Bülent Özer

Olca Ünüsayın

Danışman Jüri Üyeleri: Celal Çalışlar

Vehbi Ekesan

Şevki Kayaman

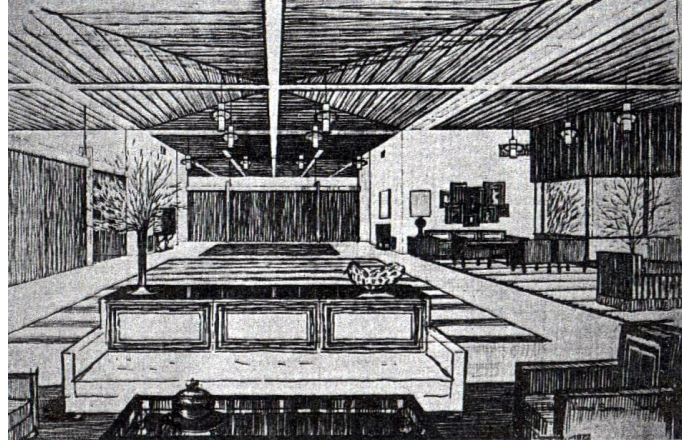
Necdet Kent

Hamit Şerbetçioğlu

Jüri genel olarak projedeki işlevsel konular üzerine yoğunlaşmış ve “*bu karakterde bir binada beklenen temsil kabiliyeti, ezici olmayan bir resmi hüviyet taşıması*” bakımından Eldem, Şensoy ve Sadık’ın önerisini birinciliğe değer görmüştür.

Büyükelçi evi ve kançılara binaları ana cadde ve hakim rüzgar yönü dikkate alınarak yerleştirilmiştir. Büyükelçi evinin caddeye göre daha içerde bulunması, gerek yaklaşmayı enteresan hale getirme, gerekse de yapının ihtiyacı olan sükuneti sağlama açısından jüri tarafından olumlu bulunmuştur. Bununla beraber gerekli otopark ve rahat sirkülasyon alanlarının sağlandığı belirtilmiştir.

Planlamada orta sahanlı geleneksel oda tiplerinden yararlanıldığı ifade edilen projenin, büyükelçi evi giriş holünde büyük bir gardrop düzenlemesi bulunmaktadır. Gardrobu biri servis diğeri büyükelçi evine çıkan iki kapı izlemektedir. Evin birinci katındaki kabul salonunun bir taraftan teras aracılığıyla bahçeye, diğeri taraftan aynı kottaki yemek salonuna bağlanması jüri tarafından olumlu karşılanırken, taş kaplı teras güneş yansıması bakımından olumsuz görülmüştür (Şekil 4.5). Servis avlusu ve garaj yerleşmesi uygun bulunmuş fakat bina içindeki çok uzun servis koridorunun yeniden ele alınması gerektiği belirtilmiştir. İkinci katta ise büyükelçi özel bölümü ve misafir odaları yer almaktadır.

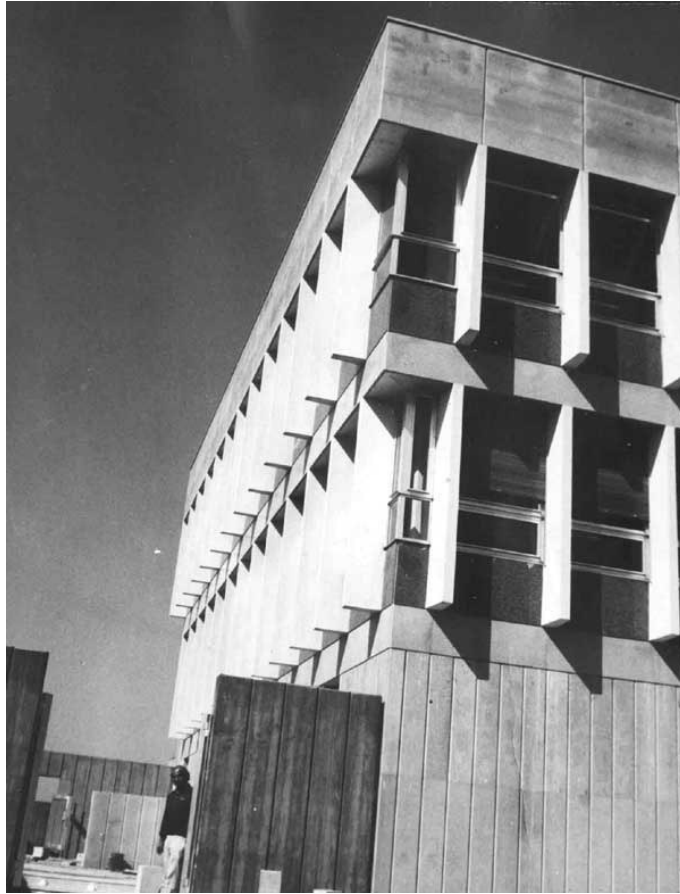
Şekil 4.5 Kabul salonu eskiz çalışması

Kançılarya binasının zemin katında basın ataşeliği ve farklı girişe sahip konsolosluk bölümü bulunmaktadır. Birinci katta askeri ve ticari ataşelikler, ikinci katta da büyükelçi ofisi, müsteşar, başkatip, sekreter, bekleme ve diğeri ofisler yer almaktadır. Jüri raporunda kançılarya ve büyükelçi evinde bulunan merdivenlerin yeterli ışığa sahip olmadıkları ve merdiven boşluğuna yerleştirilen asansörün iyi bir çözüm olmadığı ifade edilmiştir.

Cephelerde brüt beton kullanımı beraberinde geniş saçaklar, çıkmalar ve eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler gibi geleneksel mimarlık öğelerine yer verildiği görülmektedir (Şekil 4.6). Büyükelçi evi kabul salonunda, zemin ve duvarlar traverten türünde İtalyan mermeri, tavanlar ise ahşap kaplamadır. Birinci kattaki oturma ve yemek bölümüne ilişkin döşeme ve dekorasyon çalışmalarında

Şekil 4.6 Cephede kullanılan geleneksel mimari öğeler

Şekil 4.7 Kaçılarya binası ışık kontrol elemanları

mimarlarca öngörülen renk ve eleman kompozisyonun gerçekleştirilemediği belirtilmiştir (Anonim, 1982). İklim nedeniyle dışarıda kabullerin sıklıkla yapılabileceği dikkate alınarak bahçe düzenlemesine önem verilmiş, yapıların cephelerinde ışık kontrol elemanları da kullanılmıştır (Şekil 4.7).

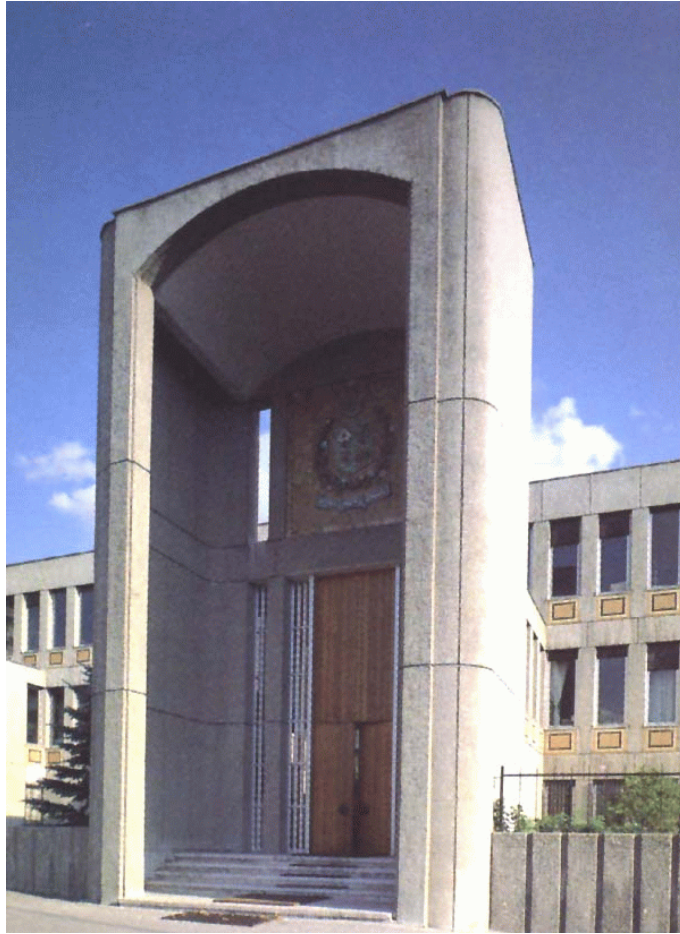
Jüri raporunda projenin taşıyıcı sistem bakımından maliyeti artırıcı elemanlar içerdiği ifade edilmiş ve tavsiyelerde bulunulmuştur. Bunlar:

1. Döşeme sistemi ekonomik değildir.
2. 4 metrelik konsollar mevcuttur.
3. Ölü yükü gereksiz yere arttıracak ağır malzeme kullanılmıştır.
4. Yemek salonu üstüne başka fonksiyon içeren mekanlar yerleştirilmiştir.
5. Giriş holünün daha normal ölçülerde ele alınması faydalı bulunmuştur.
6. Yemek salonu ve ofis mekanlarının büyüklüğünde daha ekonomik yollar aranmalıdır.
7. Kabul salonunun çeşitli büyüklüklerde resepsiyonlara imkan vermelidir.

Bir diğer teklif projesini hazırlayan Şevki Vanlı, jürinin ve ödül kazanan projenin fonksiyonel yanlışlarını ve eksikliklerini ağır bir dille eleştirmiştir (Anonim, 1968). Fonksiyonun da bir imaj sorunu olduğunu ifade eden Vanlı, büyükelçi evinin yerleşimine, kapanma isteğinin tam tersine bir ortaya çıkış olan havuz üstü platosuna, büyükelçi evi giriş holünde işlevsel problemlere bağlı imaj sorununa, geleneksel planlı kabul salonuna zıt bulduğu düz çatıya, yemek salonu üzerinde banyo/wc mekanlarının bulunmasına ve kabul salonlarının üzerindeki terasların tenteler aracılığıyla gölgelendirilmesinin elçiliğin imajına getireceği olumsuzluğa değinmiştir. Son olarak elçilik evinde geniş, kançılaryada daha dar tutulmuş dikey

Şekil 4.8 Hindistan Büyükelçiliği büyükelçi konutu

Şekil 4.9 Pakistan Büyükelçiliği kançılarya girişi

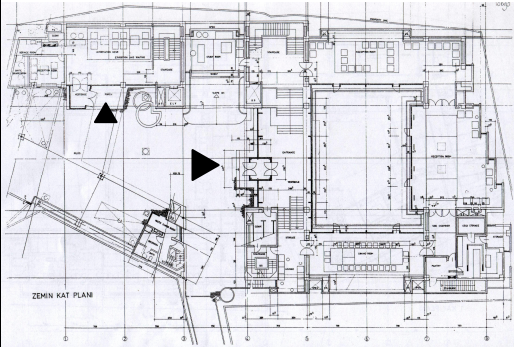
taramalı brüt beton kalıp izlerinin üzerinde bulunan geleneksel Türk mimari öğelerinin beraberliğindeki karşıtlığın, elçiliğe gelen veya sokaktan geçen kişiye vereceği olumsuz imaja dikkat çekmiştir.

Sedad Hakkı Eldem'in 1965'te projelendirdiği Ankara'daki Hindistan ve Hollanda büyükelçiliği elçi konutları ile Beyrut büyükelçiliğinin konut yapısının benzer mimari yaklaşımla çözüldüğü görülmektedir (Şekil 4.8). Eldem'in on yıl aradan sonra Hindistan elçilik konutunun yanına eklediği kançılarya yapısı da, modüler cephe ve plan düzenine sahip brüt beton kütlesiyle, Beyrut tasarımında olduğu gibi, ofis karakterine uygun olarak daha resmi bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber Eldem'in 1964'te tasarımın yaptığı Ankara'daki Pakistan Büyükelçiliği'nde ise, mimarın diğer projelerinde rastlanmayan, "taçkapı" gibi İslam mimarlığında yaygın biçimde kullanılan formlara yer verildiği gözlemlenmektedir (Şekil 4.9).

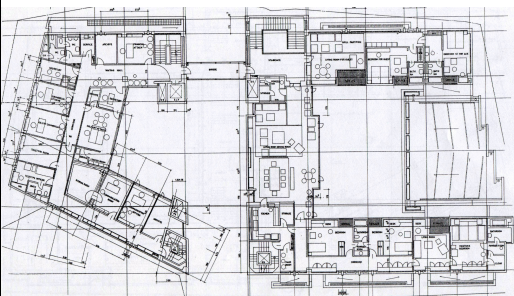
Tablo 4.65 T.C.Tokyo Büyükelçiliği

T.C.TOKYO BÜYÜKELÇİLİĞİ**JAPONYA, 1975-1977****Kenzo TANGE**

Büyükelçi evi girişi

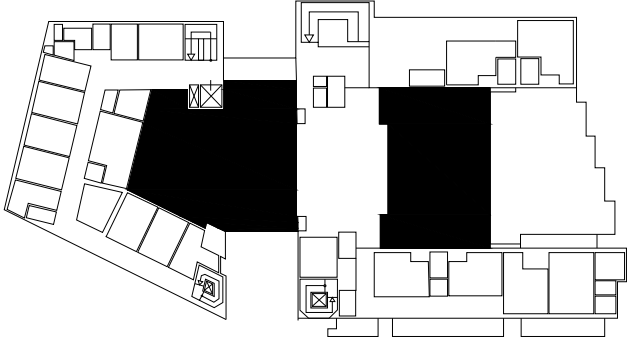
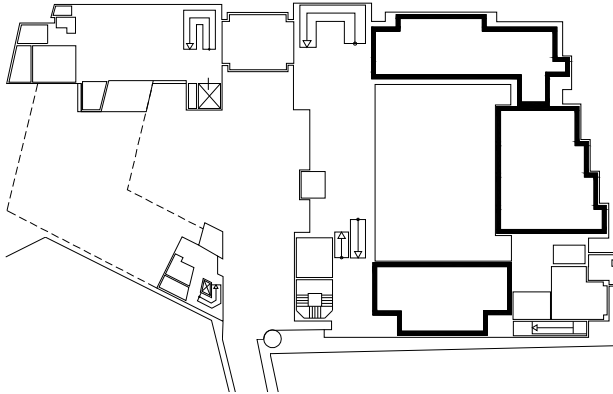

Zemin Kat Planı

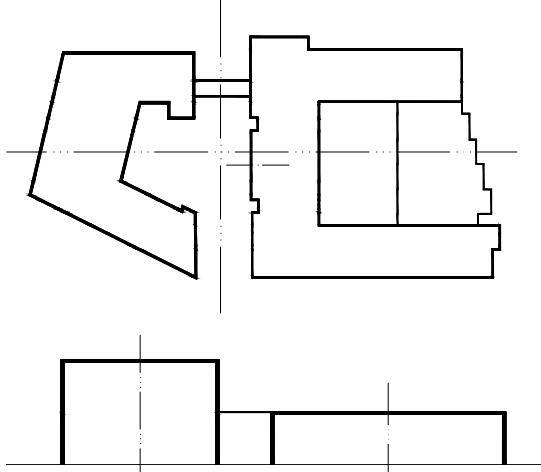

I.Kat Planı

Tablo 4.66 T.C.Tokyo Büyükelçiliği fonksiyon analizleri

T.C.TOKYO BÜYÜKELÇİLİĞİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 T.C.Tokyo Büyükelçiliği binası kançılara ve konut olarak iki avlu etrafında şekillenmiştir.
DOLAŞIM	Kançılara ve konut bölümü 1.kattan bir geçit ile birbirine bağlanmaktadır. Zemin kat 1.kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Üstte ve yanda kabul salonları, altta yemek salonu büyüklük olarak baskın durumda

Tablo 4.67 T.C.Tokyo Büyükelçiliği biçim analizleri

T.C.TOKYO BÜYÜKELÇİLİĞİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	Literatür taramalarında cephe çizimleri elde edilemeyen T.C.Tokyo Büyükelçiliği'nde her iki binada da yansıtıcı camlar kullanılmakla birlikte, Elçilik binasının camları için daha mavi bir ton seçilmiştir. Binanın dış kaplaması mermer olarak tasarlanmış, fakat daha sonra parasal sıkıntılardan dolayı beyaz sıva duvar olarak değiştirilmiştir.
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kompleksin tamamında denge durumu, büyükelçi evi giriş bölümünde simetri durumu

4.2.10 T.C.Tokyo Büyükelçiliği

Tokyo'da yeni bir büyükelçilik binası elde etme yolunda ilk adım 1973 yılında bütçeye ödenek konulması olmuştur. Mart 1975'de Kenzo Tange'nin hazırladığı kesin projeler Ankara'ya gönderilmiş ve ihale kabul edilmiştir. 1976'da inşaatına başlanan bina 1977 yılında tamamlanmış ve Eylül ayında hizmete açılmıştır (Göker, 1994, s.76).

Büyükelçilik Tokyo'nun dükkanları yoğun olan ve gençlerin sıklıkla uğradıkları Harajuku semtindedir. Büyükelçilik girişinde, pek çok yerde olduğu gibi Türk bayrağı plaketi ve en az üç metre genişliğinde metal bir kapı bulunmaktadır. İş saatlerinde sürekli açık tutulan kapı kapandığında caddeden bina görülmemektedir. Parke taşı kaplı eğimli bir yoldan inilerek toplam yapım alanı 3.660 m² olan büyükelçilik binasına ulaşılmaktadır.

Şekil 4.10 Kabul salonundan görünüm

Planlama birbirinden farklı özellikler taşıyan iki avlu etrafında şekillenmiştir. Dış caddeye açılan parke taşı kaplı geniş ve açık avlu kullanıma yönelik olarak tasarlanmışken, görsel kaygılarla planlanan kapalı, küçük avlu ise çim ile kaplanmıştır. Avlu tasarımı çevre binalardan özel yaşamı gizleme isteğinden doğmuş ve böylece içe dönük bir bina yaratılmıştır. Avlu fikri aynı zamanda hem Türk, hem de Japon yapı geleneklerinden çağrışımlar yapması bakımından ayrı bir anlam taşımaktadır.

Konut bölümünde avlu çevresinde düzenlenmiş kabul ve yemek salonları bulunmaktadır (Şekil 4.10). Bu salonların sert, beyaz mermer estetiğini kilim ve halılar, tablolar, çeşmibülbüller ve çiniler renklendirmektedir. Avluyu çevreleyen cam kapılar açıldığında resepsiyon alanları, davetler için çok uygun bir tasarım olarak tek bir mekana dönüşmektedir. Kabul salonunun eğimli tavanının çatısı aynı avluda ikinci bir yeşil bahçe oluşturmaktadır (Şekil 4.11). Bu bahçenin güzelliği en

iyi üst kattaki rezidans bölümünden izlenmektedir. Göker (1994), bu kadar kısıtlı bir alanda bahçe görüntüsü yaratabilmenin Japonlara özgü bir yetenek olduğunu ifade etmektedir.

Şekil 4.11 Büyükelçi evi giriş holü, avlu ve arkada kabul salonu üzerindeki yeşil bahçe

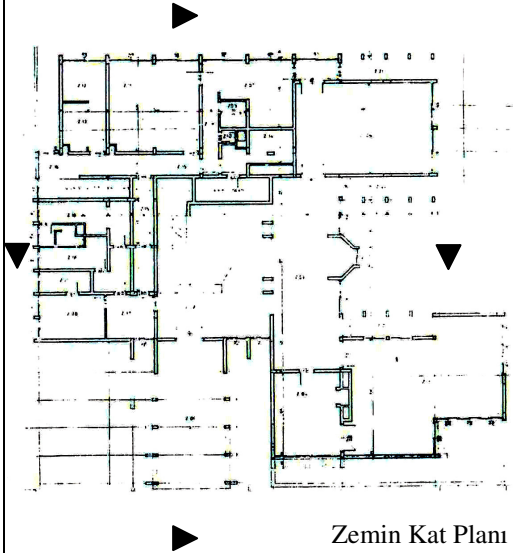
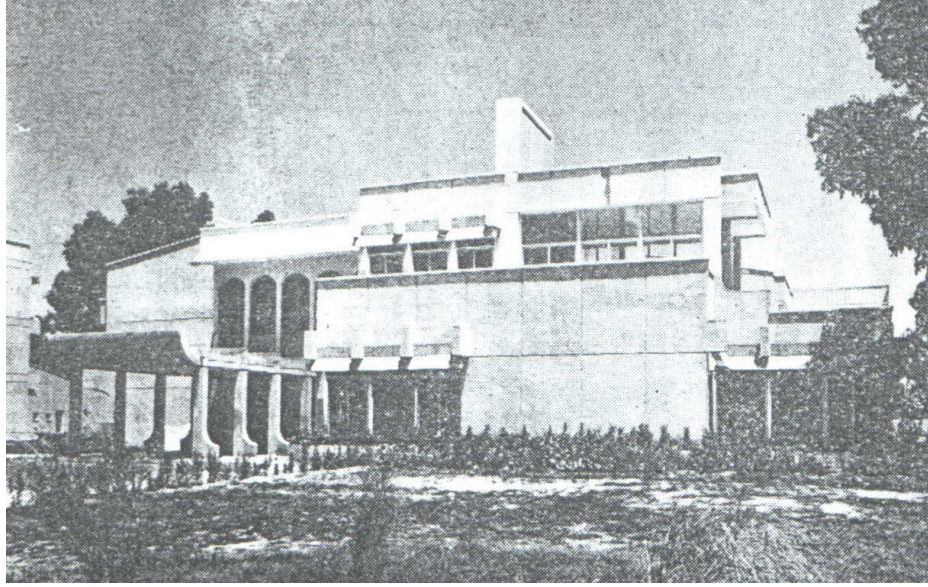
Kaçılırlara ve konut olmak üzere iki yapı grubu olarak tasarlanan elçilikte bu iki bölüm ikinci kattaki bir geçit ile birbirine bağlanmaktadır. Kaçılırlara bölümünün girişinde iki kat yüksekliğinde reproduksiyon bir 16. yüzyılda İznik çini, konut bölümünün girişindeki mermer duvarda ise aynı 16 evresini gösteren bir rölyef yer almaktadır. Seiji Shimizu'nun bu tasarımı yemek salonunun kapılarında da tekrarlanmaktadır. İç mekanların “beyaz” estetiği ise Akasaka Prince Oteli gibi Kenzo Tange'nin o dönemde tasarladığı pek çok yapının ortak özelliğidir. Konut bölümünde yemek ve resepsiyon salonlarının duvarlarının başta çini ile kaplanması planlanmış fakat daha sonra Büyükelçilik ve Tange ofisi arasında görüş ayrılığı çıkmıştır. Kenzo Tange “ultra-modern” bir tasarım önerirken, Büyükelçilik eldeki eşyaların kullanımıyla daha ekonomik “yarı-klasik” görünümde karar kılmıştır. Uzun görüşmeler sonucunda bir çözüme varılmayınca, Türkiye’den gelen yetkililerin zoruyla “yarı-klasik” görünümde kabul edilmiştir.

Her iki binada da yansıtıcı camlar kullanılmakla birlikte, elçilik binasının camları için daha mavi bir ton seçilmiştir. O dönemde Türkiye’de çekilen döviz darlığı nedeniyle malzeme seçiminde değişiklikler yapmak zorunda kalınmıştır. Binanın dış kaplaması mermer olarak tasarlanmışken sonra bu tasarı beyaz sıva duvara, avlunun zemin kaplaması da kesme taştan parke taşına dönüştürülmüştür.

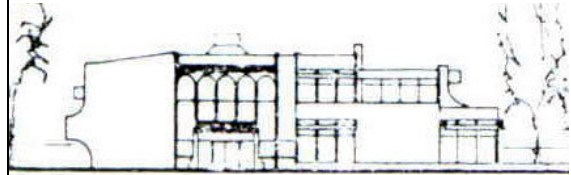
Bununla beraber çevre binalarda yaşayan komşular ile de sıkıntılar yaşanmıştır. Komşu bina sakinleri, projeyi güneşlerine engel olacağı nedeniyle itiraz etmişlerdir. Japonya’da “güneş hakkı” denilen bu durum üzerine, Tokyo gibi kalabalık bir kentte titizlikle durulmaktadır. Bu itirazlar üzerine Tange binayı yarım kat gömerek yüksekliğini azaltmak zorunda kalmıştır. Yapılan bu proje ve uygulama değişikliği inşaatı geciktirmiş ve maliyeti de arttırmıştır.

Göker (1994), Tange’nin büyükelçiliğe yaraşır, gösterişli, etkileyici, ama aynı zamanda kullanışlı ve sade bir yapı tasarladığına değinerek, Tokyo’daki büyükelçilik binamızın bu amaçla inşa edilen yeni binaların sayılı örneklerinden olması nedeniyle bir övünç kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Yapı, elçilik bünyesinde yaşanan değişikliklere ve büyümeye karşın hala güncelliğini, kullanışlılığını ve etkileyiciliğini korumaktadır.

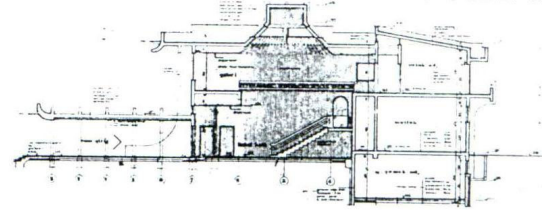
Tablo 4.69 T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.LEFKOŞE BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ**KKTC, 1976****Ergün Derviş**

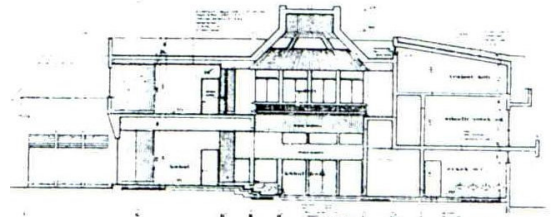
Zemin Kat Planı

Doğu Görünüşü

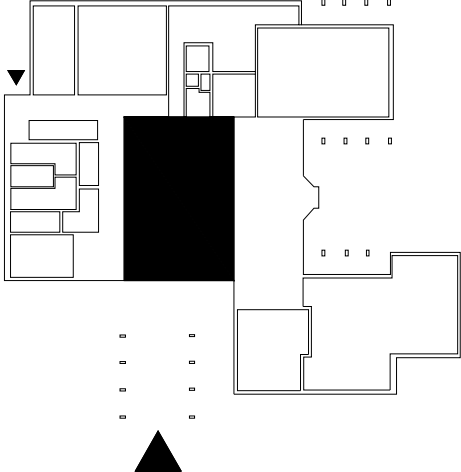
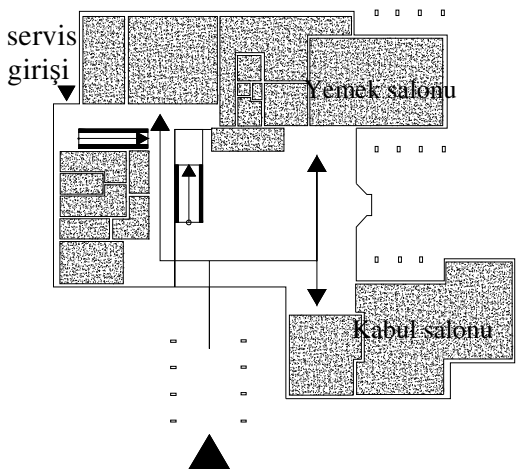
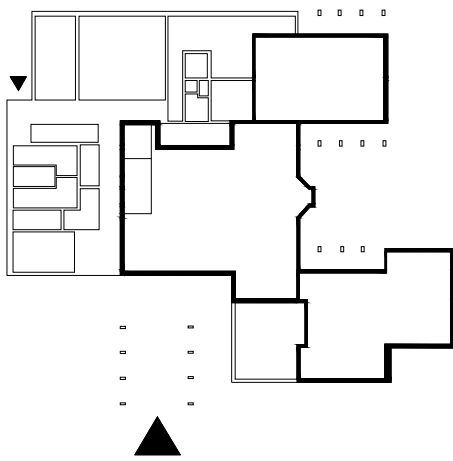

Kesit

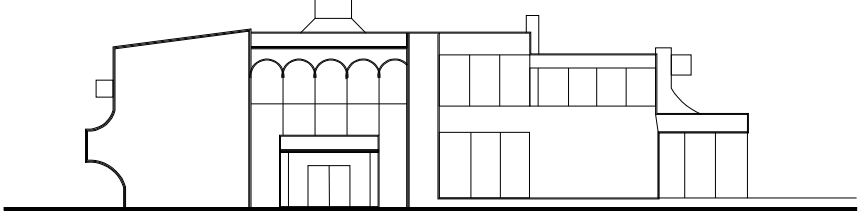
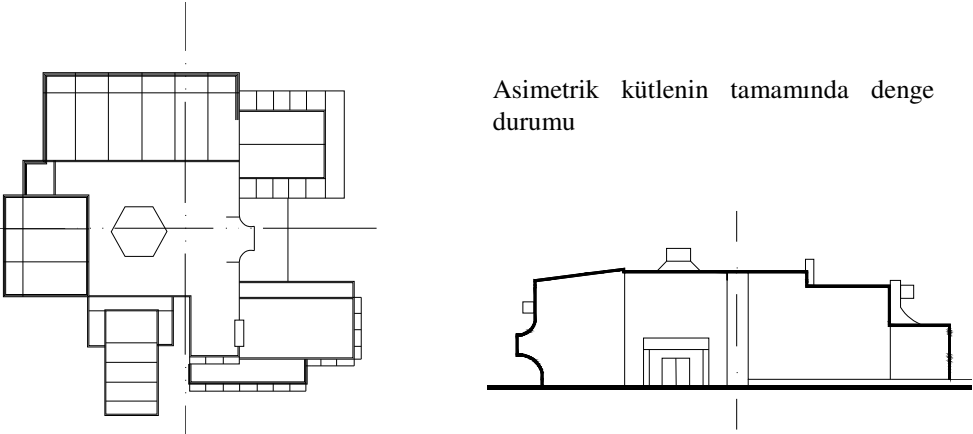
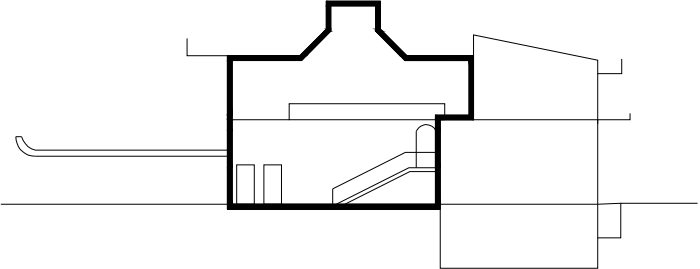

Kesit

Tablo 4.70 T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği fonksiyon analizleri

T.C.LEFKOŞE BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Giriş holü, içinden merdivenle üst kata da hizmet veren merkezi, baskın bir mekandır.
DOLAŞIM	 servis girişi Yemek salonu Kabul salonu
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda kabul salonları ve giriş holü, büyüklük olarak baskın

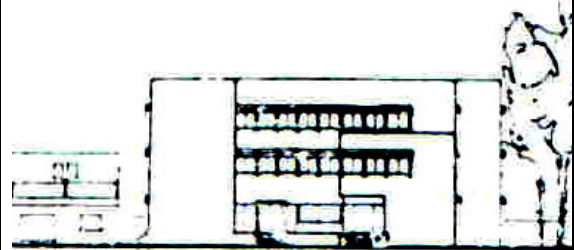
Tablo 4.71 T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.LEFKOŞE BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Araziye yayılan alçak kütleler, gölgeleme elemanları, üzeri örtülü giriş bölümünde kemerli cam yüzeyler görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kütlelerin tamamında denge durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Kesitte giriş holü hacim olarak baskın

Tablo 4.72 T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği kançılarya binası

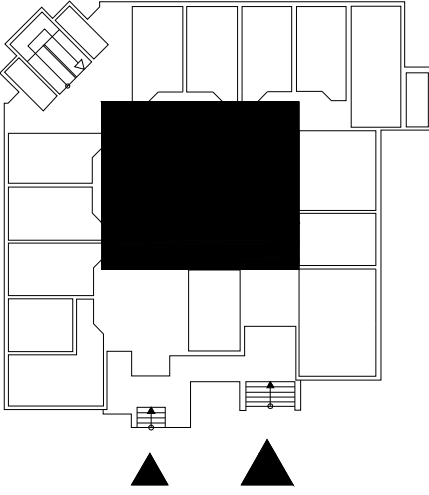
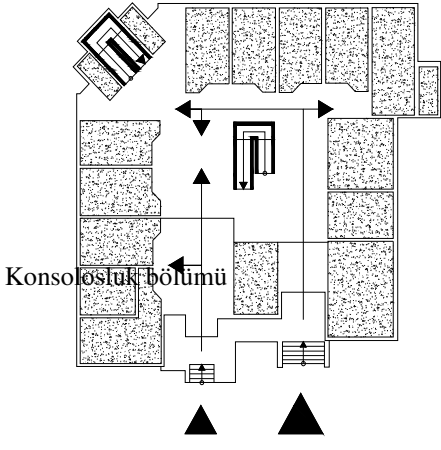
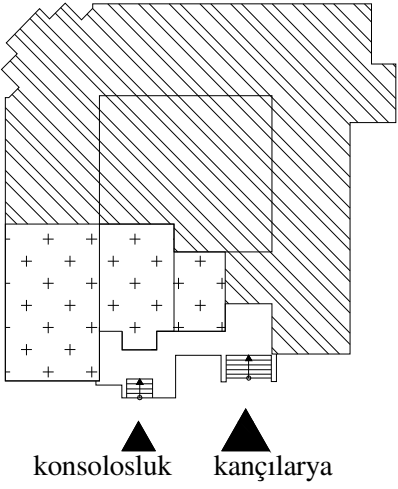
T.C.LEFKOŞE BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**KKTC, 1976****Ergün Derviş**

Zemin Kat Planı

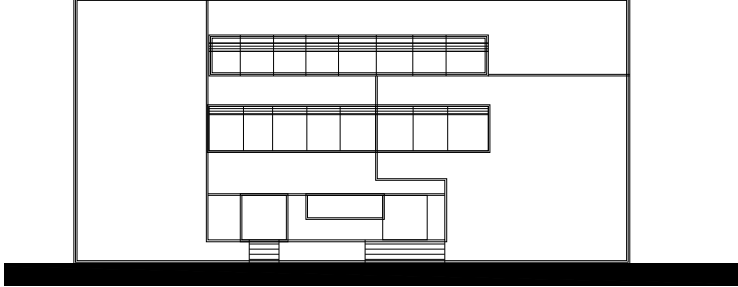
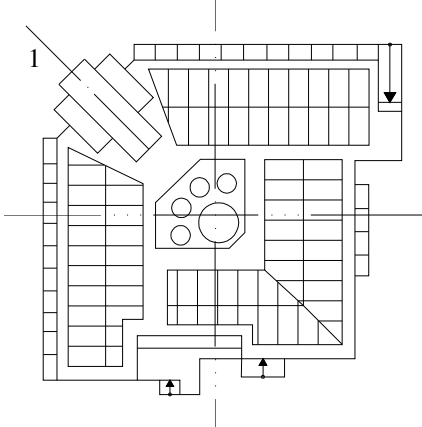
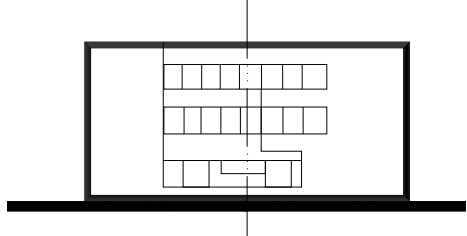

Doğu Görünüşü

Tablo 4.73 T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.LEFKOŞE BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Merkezi organizasyon; Kançılarya holü, içinden merdivenle üst kata da hizmet veren merkezi, baskın bir mekandır.
DOLAŞIM	 Konsolosluk bölümü Zemin kat kontrollü giriş düzenlemeleri, konsolosluk ve bürolardan oluşmaktadır
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 konsolosluk kançılarya Farklı girişe sahip konsolosluk bölümü, kendine ait giriş holü ile bağlantılı olarak kançılarya yapısındaki diğer bürolarla ilişkilendirilmiş Ortak bir mekan ile birbirine bağlanmış mekanlar + + AÇIK KAPALI

Tablo 4.74 T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

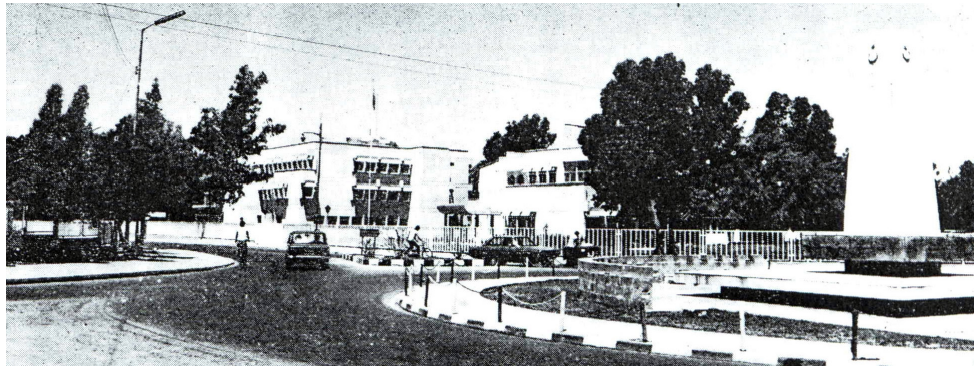
T.C.LEFKOŞE BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Brüt beton, güneş kırıcı ve yatay bant pencerelerle binada yataylık hissinin vurgulanması görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Kütlenin tamamında denge, 1 yönünde simetri durumu, giriş cephesinde simetriye yakın denge durumu

4.2.11 T.C.Lefkoşe Büyükelçiliği

T.C. Lefkoşe Büyükelçiliği mimari projesi, büyükelçilik yarışmaları bağlamında dışişleri gündemi ve mimarlık arasındaki paralelliğin tartışmalı bir örneğidir. 1960'ların başında Kıbrıs'la ilgili artan coşkulu milliyetçilik söylemleri yanında, 1964 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından yarışmaya çıkarılan ve mimar Gökçen Sungurtekin'in 1.ödülü kazandığı T.C. Lefkoşe Büyükelçiliği mimari proje yarışması, mimari çevrelerde yankı bulamamıştır. Aynı dönemlerde gerçekleştirilen Yeni Delhi, Lizbon ve Brezilya büyükelçilikleri yarışmaları ile ilgili mimari çizimler

ve jüri değerlendirmelerine Arkitekt'te yer verilmesine rağmen Lefkoşe büyükelçiliği hiçbir literatürde yayınlanmamıştır.

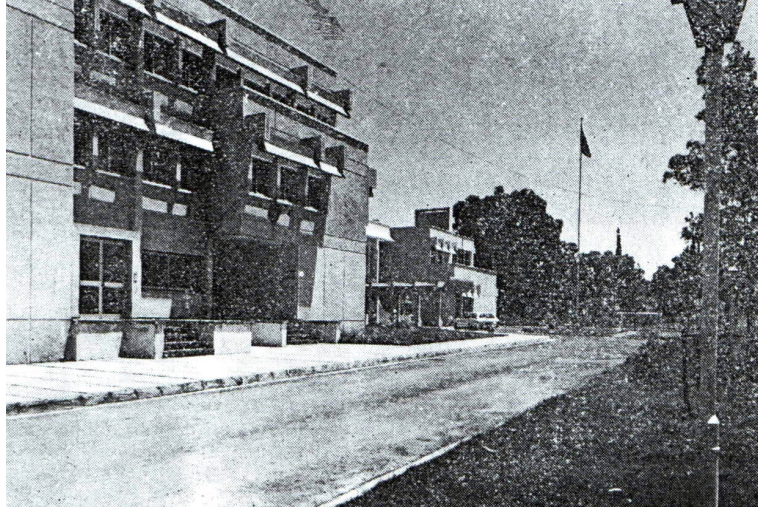
Bununla beraber yarışmada ödül kazanan projenin inşası gerçekleştirilmemiştir. Türkiye'nin Kıbrıs'a askeri müdahalesi ve uzlaşma bağlamında gerçekleştirilen uluslararası protokollerden iki sene sonra, 1976-1978 yılları arasında mimar Ergün Derviş'e ait proje uygulanmıştır. Arkitekt (1980) dergisinde yayımlanan makalede, kompleksle ilgili iki faktör üzerinde durulmuştur. Bunlardan biri T.C. ve KKTC'nin sosyal, kültürel, ekonomik ve çok yönlü ilişkileri, diğeri de konunun doğa, çevre, iklim ve geleneksel yerel-Türk mimarisinin, çağdaş mimarlık anlayışı içerisinde ele alınarak çözümlenmesine çalışılmasıdır.

Şekil 4.12 Kompleksin batıdan görünümü

Lefkoşe Büyükelçiliği binaları kompleksi tarihi sit alanının hemen dışında, güneyinde tarihi surlar ile Devlet Başkanlığı evi, batısında KKTC Meclis Binası, kuzey ve doğusunda yeşil alanlar ile Kız ve Erkek Lise binalarının çevrelediği ve Lefkoşe ana arteri üzerinde bulunan adada inşa edilmiştir (Şekil 4.12). Yaklaşık 11.000 m²'lik alanın 1750 m²'si inşaat alanı, 6750 m² yeşil alan/bahçe, 2500 m²'si de yol ve otopark olarak düzenlenmiştir. Toplam inşaat alanı 5000 m² olan kompleks büyükelçi evi, kançılarya ve lojmanlardan meydana gelmektedir (Anonim, 1980, s.43).

Üstü örtülü bir düzenlemeyle ulaşılan Büyükelçi evi giriş holü, içerisinden merdivenle üst kattaki konuk ve büyükelçi özel bölümüne de hizmet veren merkezi, baskın bir mekandır. Bu mekan çevresinde örgütlenen mekanlardan kabul ve yemek

Şekil 4.13 Kaçılarya giriş cephesi

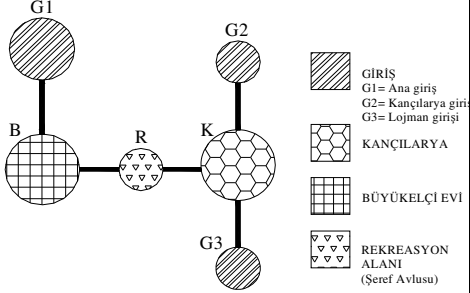
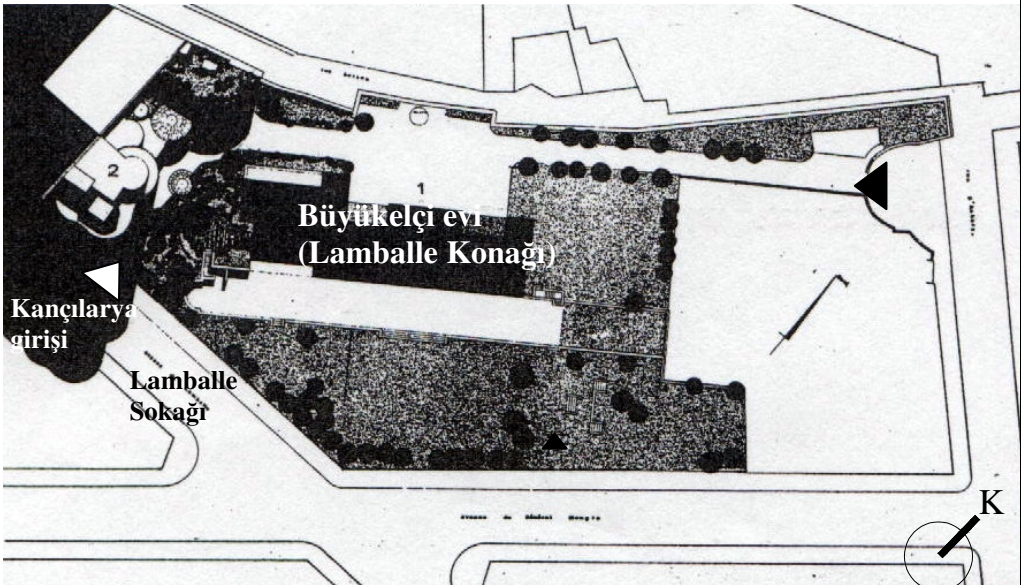
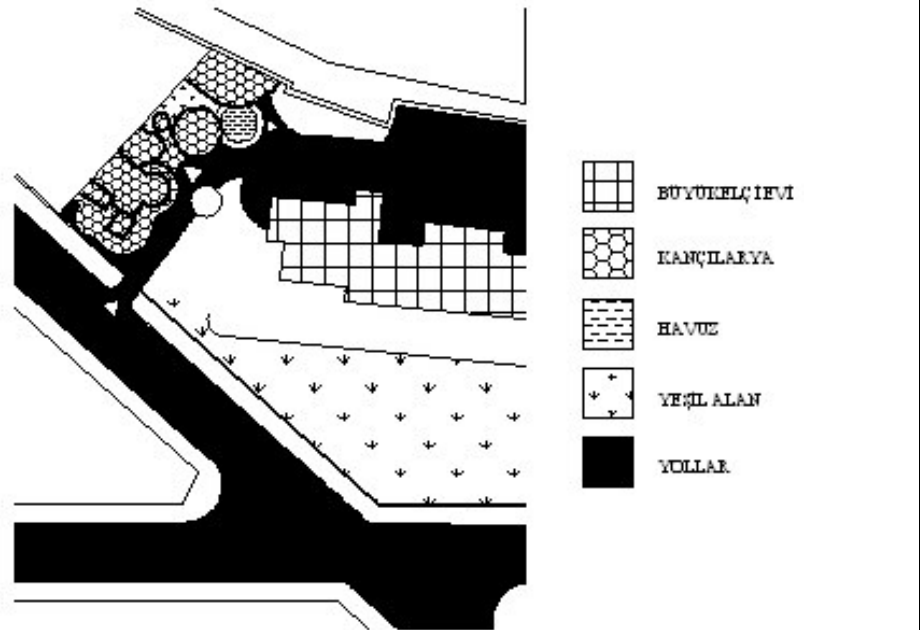

Şekil 4.14 Kaçılarya binasının kuzeydoğudan görünümü

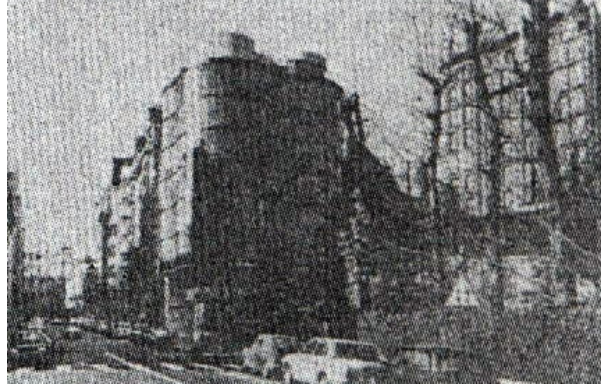
salonlarının bahçe ile ilişki kurması sağlanmıştır. Cephelerde ise brüt beton kullanımı, araziye yayılan alçak kütleler, gölgeleme elemanları ve üzeri örtülü giriş bölümünde de kemerli cam yüzeyler görülmektedir.

Kaңılarya yapısı aynı cephede konsolosluk ve kaңılarya olmak üzere iki farklı girişe sahiptir (Şekil 4.13). Konsolosluk giriş holünden, planlamada merkezi bir konuma sahip kaңılarya holüne geçilebilmektedir. Büyükelçi evine göre simetri anlayışının daha egemen olduğu kaңılarya binasının cephelerinde, brüt beton, güneş kırıcı ve yatay bant pencerelerle binada yataylık hissinin vurgulanması görülmektedir (Şekil 4.14).

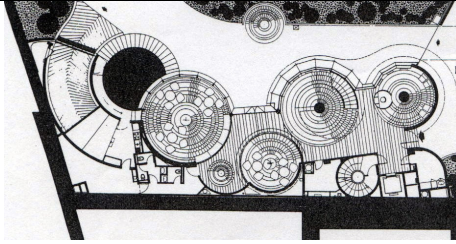
Tablo 4.75 T.C.Paris Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

T.C. PARİS BÜYÜKELÇİLİĞİ FRANSA, 1976 Henri BEAUCLAİR, Şemsa DEMİREN (yardımcı)	İŞLEV ŞEMASI
VAZİYET PLANI	
İŞLEV + DOLAŞIM ŞEMASI	

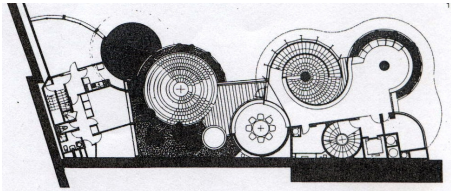
Tablo 4.76 T.C.Paris Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.PARİS BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**FRANSA, 1976****Henri BEAUCLAİR, Şemsa DEMİREN (yardımcı)**

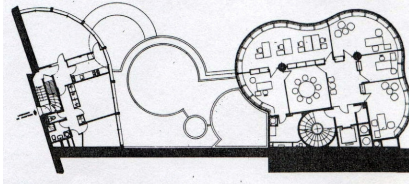
Lamballe Sokağı'ndan Görünüş

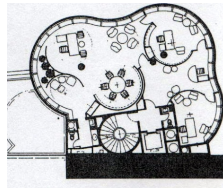
Zemin Kat Planı

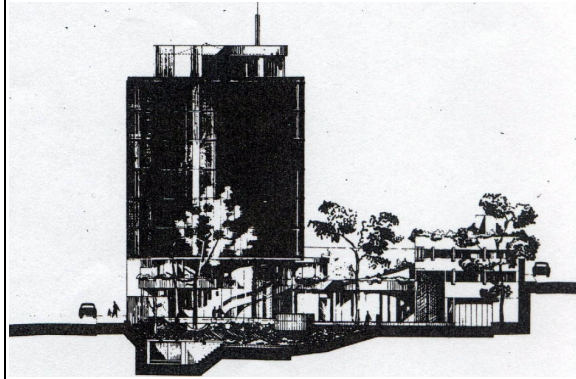
1.Kat Planı

Büro Katları Planı

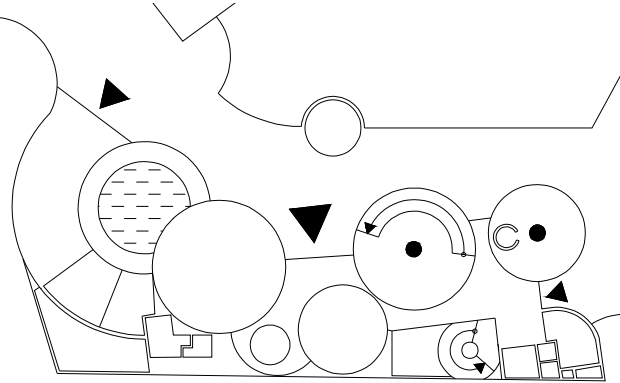
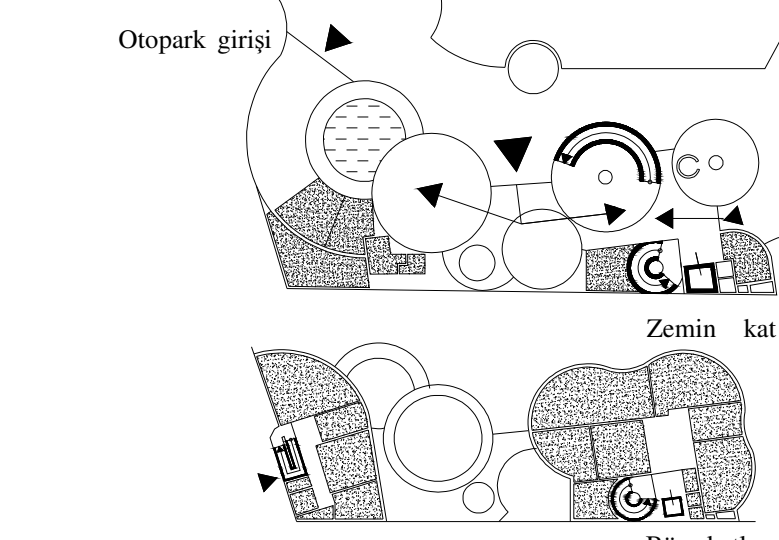

7.Kat Planı (büyükkelçi katı)

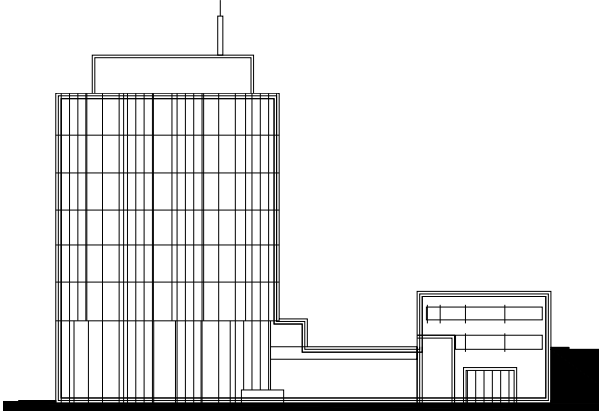
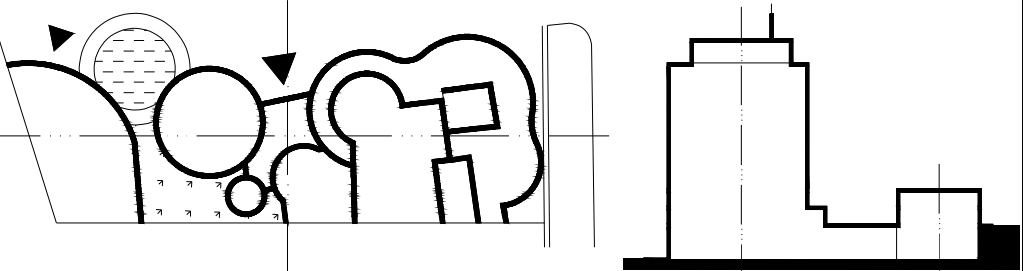

Bahçeden Görünüş

Tablo 4.77 T.C.Paris Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.PARİS BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Dış yüzeydeki yuvarlak hatlar yapının içinde de devam etmektedir.
DOLAŞIM	 Otopark girişi Zemin kat Büro katları
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	Mevcut planlarda konsolosluk bölümüne rastlanmamıştır.

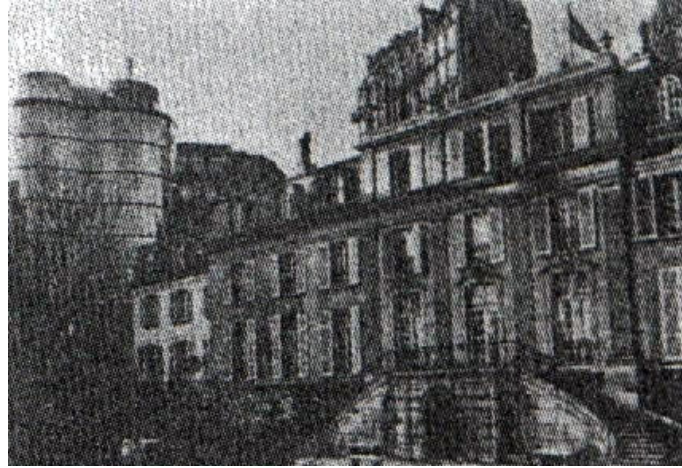
Tablo 4.78 T.C.Paris Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.PARİS BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Komşu yapıların rengine uygun, koyu renkli, yarı yansıtıcı bir camla örtülen yuvarlak ve hafif cephe düzeyi, çevredeki ortamla başarı bir uyum sağlamıştır. Zemin katta, özel kesitli metal kalıba dökülen, çevre binalardaki renkle kırılmış, ince mermer tozlu betonarme duvarlar kullanılmıştır.
SİMETRİ/DENGE	 Asimetrik kütlelerin tamamında denge durumu

4.2.12 T.C.Paris Büyükelçiliği

Bu yapı, Paris'in çeşitli yerlerine dağılmış olan kançılarya bürolarını bir araya toplamak amacıyla, başkentin seçkin 16. mahallesinde yer alan Türkiye Büyükelçiliği bahçesinde inşa edilmiştir. Bir dönem ünlü ruh sağlığı doktoru Blanche'nin kliniği görevini üstlenen, 18. yüzyıl yapıtı, Lamballe Prensesi'nin Seine Nehrine bakan tarihi konak ve bahçesinde, bugün Türkiye Büyükelçiliği bulunmaktadır (Şekil 4.15).

Bahçenin düzgün olmayan şekli, içerdği setler ve komşu sokağın yüzeyinin söz konusu bahçe sınırında birden kesilmesi, korunması gereken ağaçların varlığı, tasarımı yönlendiren başlıca etkenler olmuştur. Sonuç olarak yapı, mimar Auguste Perret'nin bir apartmanı olan komşu yapının sağır yüzüne dayalı olarak bahçenin doğu köşesine, komşu adanın son yapısı olarak projelendirilmiştir.

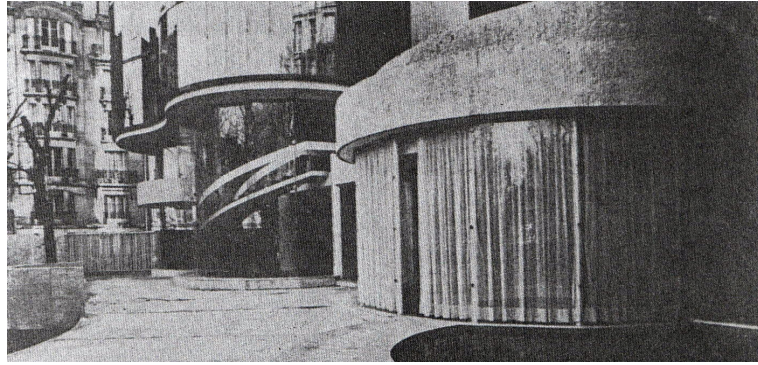

Şekil 4.15 Lamballe Konağı ardından yapının görünümü

8 katlı yapıdaki iki bodrum kat, otoparkları ve teknik servisleri kapsamaktadır. Dış yüzeyin yumuşak hatları yapının içinde de sürmekte ve kabuk döşeme bu çizgiyi ortadaki yuvarlak kolon çevresinden, yuvarlak şeref merdiveni ile zemin kata indirmektedir (Şekil 4.16). Giriş katındaki kabul merkezi ve birinci kattaki büyük resepsiyon holü, mastik silikonlu özel detayla, kendi kendini taşıyan cam elemanlardan oluşan iki kat yüksekliğinde tek bir saydam yüzeyle örtülmektedir (Şekil 4.17). Gerekğinde elektronik yönetimli panolar, yerdeki yuvarlak motifler boyunca kayarak dinlenme köşesi, özel toplantı salonu gibi mekanlar oluşturabilmektedirler (Şekil 4.18).

Üst katlarda ataşeler ve özel görevliler olmak üzere yaklaşık 50 kişilik kançılara personelinin çalıştığı bürolar bulunmaktadır. Büro mekanları birbirinden modüler, özel pano elemanlarıyla ayrılmaktadır. Yedinci kat büyükelçi, danışmanları ve sekreterliğini içermektedir. Büyükelçi katı çalışma, dinlenme, toplantı ve kitaplık mekanlarını oluşturan, hareketli panolarla, serbest çizgilerle düzenlenmiştir. Sekizinci kat ise radyo haberleşme katıdır.

Yontucu J.Gianferrari tarafından tasarlanan koyu kahverengiden kiremit rengine kadar uzanan çeşitli renklerdeki pişmiş toprak panolar, duvarda sürekli geometrik motifler oluşturmaktadır. Yerler, siyah seramik ve mermer mozaik ile dairesel motiflerle kaplanmıştır. Ulusal sanatçılarımızın halı, mask, yontu gibi yapıtlarının ileride giriş holünde yer alması planlanmıştır. Orta boşluktan aşağı uzanan toplar, kornişlerin ardına gizlenmiş kesintisiz ışıklar ve ankastre spotlar aydınlatmayı sağlamaktadır. Renkleri beyaz, camgöbeği, kestane olarak seçilmiş tüm büro, toplantı ve dinlenme mobilyası Jacobsen'in tasarımıdır. Tüm perdelerin ardından, camdan bağımsız olarak yer alan dikdörtgen metal korkuluk, Paris'in görüntüsüne engel olmayacak şekilde düzenlenmiştir (Şekil 4.19).

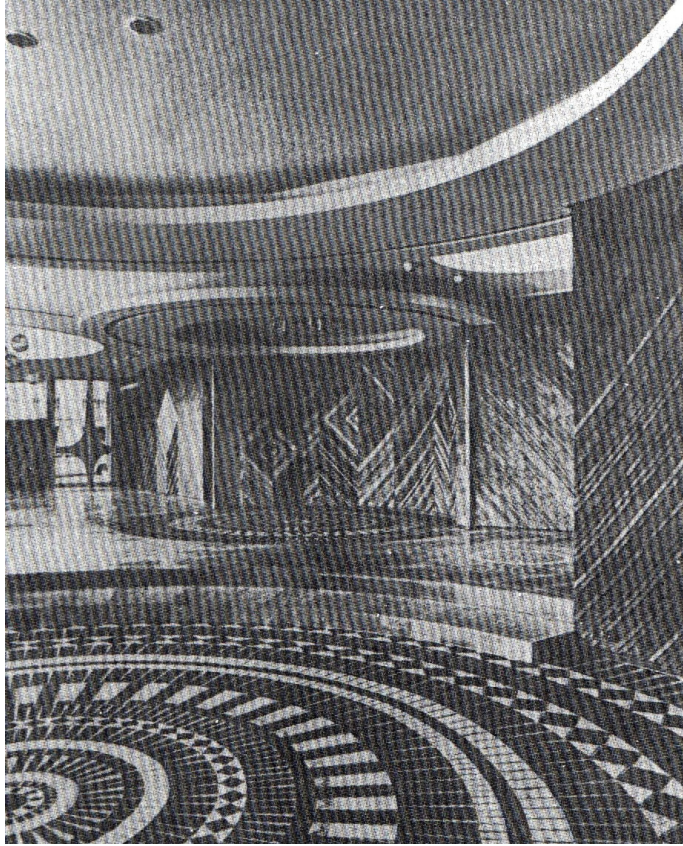
Şekil 4.16 Giriş katı, şeref merdiveni, sağda yuvarlak havuz

Büyükelçilik Şeref Avlusu olarak kullanılan bahçeye bakacak 3000 m²'lik programlı yapıyı, ağır bir kitle görünümünden kurtarmak için mimarlar, yumuşak, saydam bir kabukla örtmüşlerdir. Böylece, komşu yapıların rengine uygun, koyu renkli, yarı yansıtıcı bir camla örtülen yuvarlak ve hafif cephe düzeyi ile fiziksel çevreye uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Zemin katta, özel kesitli metal kalıba dökülen, çevre binalardaki renkle kırılmış, ince mermer tozu betonarme duvarlar, gölgeli, derzli bir görüntü oluşturarak hafif cepheyi tamamlamışlardır (Karabey, 1979).

Bununla birlikte, saydam cam yüzeylerin, özellikle akşam geç saatlere kadar çalışan kançılara memurlarının, dışardan gelebilecek terörist saldırılara hedef olma ihtimali nedeniyle eleştirildiğine de rastlanmaktadır. Zelef (2004), çeşitli mimari

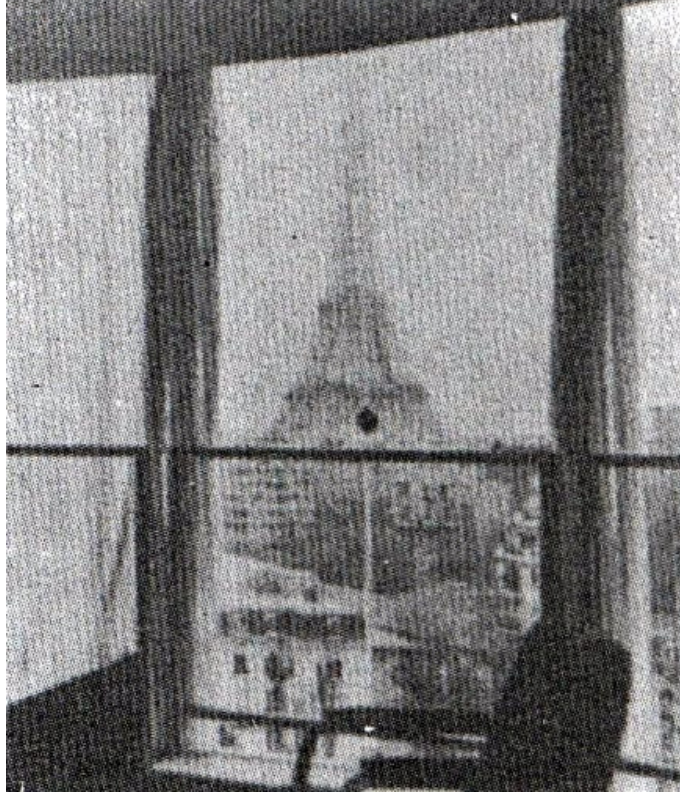

Şekil 4.17 Şeref merdiveninden görünüm

Şekil 4.18 Giriş katında yürüyen panolarla ayrılan dairesel mekanlar

magazinlerde yapıya yer verilmesiyle, binanın mimari anlamının fonksiyonel dezavantajlarının önüne geçtiğini ifade etmektedir.

Şekil 4.19 Büyükelçi odasından Paris'in görünüşü

Kesme taş tarihi yapıların oluşturduğu ve bahçesinde çağdaş çizgileri taşıyan bir yeni yapının projelendirilmesi önemli ve hassas bir çözüm gerektirmiştir. Yapıda mimari temsiliyet, ülkenin geleceğe dönük atılımını simgeleyecek çağdaş çizgilerin tercihiyle gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM BEŞ

1980 SONRASI BÜYÜKELÇİLİK YAPILARI

5.1 Dönemin Dış Politikası ve Mimarlık Ortamı

Kapitalist üretim biçiminin yayılması 15. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın ortasından itibaren iki dalga halinde yaşanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerek yıpranma ve Demokrasiler-Faşistler biçimindeki bölünme, gerekse İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB'nin rakip çıkması nedenleriyle yaklaşık yarım yüzyıllık bir duraklama yaşayan küreselleşme, 1980'lerden sonra ikincisinin devamı niteliğindeki üçüncü bir dalga halinde tekrar harekete geçmiştir (Oran, 2002b, s.10). Bu harekete geçişin iktisadi ayağı, 1970'lerin başından itibaren oluşan çokuluslu şirketler olmuştur.

Üretim, yönetim, dağıtım, pazarlama vb. birimleri karı en iyi maksimize edecek şekilde bütün dünyaya yayılan, bundan da önemlisi, hisse senetleri artık çok farklı ülkelerdeki bireylere ait bulunan bu kuruluşların ortaya çıkışı ve güçlenmesi, doğal olarak, üretimin ve satışın da çokuluslu hale gelmesine yol açmıştır. Bunun sonunda da, bu üretim ve ticaretin daha rahat yapılabilmesi için gümrük ve benzeri kısıtlamalar "ticaretin serbestleşmesi" adı altında sertliğini yitirmiş, uluslararası mal ve sermaye büyük bir akışkanlık kazanmıştır. Arkasından, bu akışkanlık kaçınılmaz biçimde siyasal alana yansımış, yeni durumu denetlemeye yetişemeyen ulus devlet eski gücünü önce fiilen, sonra da hukuken yitirmeye başlamıştır (Oran, 2002b, s.10). Demokrasi alanındaki gelişmelerin yol açtığı çokseslilik ve hoşgörü ortamı, Üçüncü Dünya Ülkeleri'nin kalkınma hamleleri, iletişim olanaklarının artmasıyla yoğunlaşan kültür alışverişi ve modern yaşama duyulan tepkiler sonucunda 80'lerde dünyaya hakim olan "postmodern" söylem ortaya çıkmıştır.

Tüm belirleyici söylemleri kuşkuyla karşılayan postmodernizmde, determinizmin yani belirlenmenin yerini, bir arada bulunma, bir yerel bağlam içinde bulunma almıştır. Bir yapı oluşturma ya da sistem kurmanın yerine kolaj ve montaj, bir

toplulukta bütünlük, homojenlik, süreklilik ve belirlenimler görmenin yerine parçalanma, farklılık, belirlenemezlik, kaos, geçicilik ve süreksizlik görme geçmiştir. Dış gerçekliğin nesnel ve kararlı temsil edilebileceği inancının bir aldaniş olduğunu kabul eden postmodernizm, epistemolojiyi reddederek onun yerine (hermeneutic) yorumbilimi koymuştur. Tekeli (1993), postmodernizm tartışmaları içinde çalışmalarına sıklıkla başvurulmuş Feyerabend, Lyotard ve Derrida olmak üzere üç düşünürün bilgiye yaklaşımlarındaki ciddi farklılıklarına değinmiştir. Postmodernizmin tanımı için, bu yaklaşımların hepsinin görünen ortak özelliklerini kapsayan bir genelleme ile yaklaşıldığında, değişik düşünce biçimlerinin, parçalılık, geçicilik, belirlenemezlik gibi ortak özellikleri ön plana çıkmaktadır. Bu da postmodernizm tanımlamalarının kaçınılmaz olarak çok betimsel ve yüzeysel düzeyde kalmasına neden olmaktadır (Tekeli, 1993, s.64).

Dünyadaki köklü değişimlere paralel olarak Türkiye de, ekonomide uygulanan politikalar açısından 1980 sonrasında, temel bir değişim olarak nitelendirebileceğimiz bir “serbestleşme” dönemine girmiştir. Öncelikleri ve yaklaşımları serbest piyasa koşullarının işlerlik kazandırılmasına yönelik olan bu ekonomik politikada, ihracat ve ithalatın artması, devlet kurumlarının özelleştirilmesi, Avrupa Topluluğu ile bütünleşme, ekonomik reformlar, altyapı ve konut yapımının geliştirilmesi amaçlanmıştır (Osman, 1998, s.147). Bununla birlikte gelişen iletişim tekniklerine bağlı olarak dünyada meydana gelen gelişmelerin kısa sürede ülkeye yansması ile gündelik yaşamın kültürü olan “görsel alıntı kültürü” ya da “popüler kültür” denilen bir kültür yaygınlaşmıştır.

1980 askeri darbesinin ardından yapılan ilk seçimlerde Özal, muhafazakarlık ve ilericilik, maneviyat ve piyasa değerleri, eski ile yeni, sağ ve sol, doğu ve batı gibi farklı eğilimlerin tek gövdede birleşimini temsil etmiştir. Bozdoğan (1999), Türkiye’nin 1980’lerdeki genel görünüşünü, bir yanda liberal ekonomi, sivil toplum ve feminist düşünce taraftarlarından, diğer yanda Müslüman aydınlara kadar uzanan çok çeşitli gruplar arasında, hem eski cumhuriyet elitinin, hem de geleneksel solun resmi ideolojilerine, kültürel normlarına ve zihniyet alışkanlıklarına karşı gittikçe özlenen bir tepki olarak özetlemiştir. Siyasal ve ekonomik açıdan Reagan, Thatcher

ve Özal gibi liderlerin damgasını taşıyan bu yapı, kültürel alanda modernleşme kuramlarının evrenselci iddialarından vazgeçilip, kültürel kimlik ve farklılık gibi terimlerin öne çıkışına tanıklık etmektedir. Dönemin yükselen değerlerinin mimarideki karşılığı ise, kültürel hoşgörünün bir yansıması olarak her zevke göre mimarlık üretimine elveren bir üslup çoğulluğu olmuştur (Balamir, 2003b, s.20). Uluslararası üslup terk edilirken, yerini popüler adı ile “postmodern” olarak bilinen bir “izm”ler kalabalığı almıştır. Türkiye’de mimarlık çevrelerinde “postmodernizm” teriminin biçimsel bir söyleme indirgenmiş haliyle benimsenmesi de, dönemin ekonomik, politik ve kültürel gelişmelerine koşut olarak ortaya çıkmıştır (Sayar, 2004).

Batur (1984) postmodernizmi, tarihsel biçimleri doğrudan veya post-endüstriyel bir fanteziyle kullanan, yenileyen veya ütopya yönelen, marjinal grupların beğeni ve tüketim normlarına yanıt arayan, çağdaş bilgilerin tümünden etkilenip yararlanan alternatif ve yeni bir akım olarak değerlendirmektedir. Mekanın, otonom ve bağımsız olduğu, estetik amaç ve ilkelerle biçimlendiği, bu biçimlenmenin toplumsal amaçlarla ilişkili olmadığı varsayımına dayanan bu akım, çıkarlarla yoğrulmamış bir güzelliği, tek başına amaç haline gelebilmek için yeterli saymaktadır (Tekeli, 1993, s.64). Bununla beraber postmodernizm, 20. yüzyılda karmaşık bir düşünsel temele oturan mimarlık akımlarından farklı olarak “halkın anladığı bir mimarlık” ülküsünü geliştirecek bir akım olarak görülmüştür (Kazmaoğlu ve Tanyeli, 1986, s.41).

Tarihsel, yerel ya da geleneksel bağlam arayışları üzerine oturtulan düşünsel yapılar, politik, kültürel görüşleri ve morfolojik önerileri birbirinden çok farklı tasarımcılar tarafından mimari ifadeler bulmuştur. Rejyonalizm genel toplumsal onay kazanmış, rejyonalist olmayan söylemler meşrulaşma olanağını çok zor bulmuşlardır. Bu nedenle doğrulanmayı bekleyen her mimari girişim, kendini bu söylemle desteklemek zorunda hissetmiştir. Türkiye’nin en tanınmış modernist mimarları bile tarihsel ve yöresel örneklerle biçimsel göndermeler yapmaya, İslami form ve motiflerden zaman zaman son derece yüzeysel aktarmalar yapmaya girişmiştir (Bozdoğan, 1999, s.130).

Tanyeli ve Kazmaoğlu (1986), Türkiye’de uygulanan postmodernizmi tasarım anlayışındaki farklılıklarına göre “tarihsel biçimlere doğrudan yönelme, tarihsel yorum denemeleri ve serbest biçim denemeleri” olmak üzere üç grupta toplamıştır. Tarihsel biçimlere doğrudan yönelenler, eski üslup ve dönemlere özgü biçimleri çok az değiştirerek ya da hiç değiştirmeden kullanmaktadır. Geçmişten biçimlerin olduğu gibi alınmak yerine bunları bir anlamda çağdaşlaştırmayı deneyen ikinci yaklaşım, Turgut Cansever, Cengiz Eren, Haydar Karabey gibi mimarların yapılarında gözlenmektedir. Mimarın hem tarihsel biçimleri, hem kendi yarattıklarını kullandığı, hem de geçmiş çağ ve üsluplardan aldığı mimari biçimleri değiştirerek özgürce yorumladığı serbest bir biçim dili oluşturmayı amaçlayan Türk mimarların arasında ise Altuğ ve Behruz Çinici adları sayılabilir.

Batılı müşterinin kültürel yapısından kaynaklanan sözde, yerel imaj beklentileri öne sürülerek, Rejyonalist yaklaşım turizm mimarisinde de kendine yer bulmuştur (Tanyeli, 1998, s.249). Batur (2000), 1980’lerde geleneksel referansların biçimler bağlamında, özellikle turizm yapılarının yere özgülükten çok bir fantazyaya gösterimine araç olmaya başladıklarını, turizmin egzotizm beklentisini karşılamak için yerel ve geleneksel motiflerin kaygısızca tüketime sunulduğunu ve “kitsch” sınırlarında dolaşan projelerin çoğunluğu oluşturduğunu belirtmektedir (Altun, 2003, s.215).

1980’li yıllarda etkili olan diğer bir eğilim, Mario Botta ve Aldo Rossi’nin ‘dömi klasik’ denebilecek biçimli ve okunaklı repertuarlarına dayalı olarak gerçekleşmiştir. Bu tarz, mimari modernizmin gözden düştüğü bir dönemde, mesleğin eliti tarafından, binaya kimlik kazandıran bir model olarak değerlendirilmiştir. Kütlede biçimli boşluk, boşluğu vurgulayan tek veya çift kolon, eriyen köşe, üçgen ışıklık, alması k duvar gibi formülleri olan bu model, kısa zamanda vernaküler pratiğe etki ederek anonimleşmiştir (Balamir, 2003, s.20).

Sonuç olarak 1980’lerin Türk mimarlığında arayış ve çeşitlilik dönemi olduğu söylenebilir. Bu dönemde homojenleştirici, indirgeyici ve yabancılaştırıcı etkileri üzerinden eleştirilen Uluslararası Üslup terk edilmiş, yerini popüler zevke hitap eden

ve Batı'daki gelişmelerin yüzeysel ve görsel boyutu ile ithal eden bir anlayış mimari ortama egemen olmuştur. Türkiye'de postmodernizm, biçimsel açıdan kitsch ve oryantalizm sınırlarını zorlarken gelenekselci söylemlerin yaygın olarak benimsenmesine neden olmuştur (Çıkış, 2002, s.122).

70'lerde çokuluslu şirketlerin doğmasıyla ekonomik tabanını, 80'lerde de iletişim devrimiyle teknolojik temelini oluşturan küreselleşme dalgası, 1990'larda SSCB'nin dağılmasıyla birlikte siyasal açıdan tamamlanmış, Batı'nın karşısında rakip kalmamıştır. Küreselleşme ulus devletlerin dayandığı ulusal ekonomileri büyük bir değişime uğratmış, en güçlü devletler bile bu sürece tutunabilmek için aralarında gruplaşmaya ve NAFTA (North American Free Trade Area; Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi), AB (Avrupa Birliği), ASEAN (Association of Southeast Asian Nations; Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) gibi ekonomik birlikler oluşturmaya başlamışlardır (Oran, 2002b, s.204-205).

Ekonomik ve siyasal alandaki bu değişimlerle beraber 1990'larda mimarlıkta postmodernizm de sorgulanmaya başlamıştır. Modernizm akımı, eleştirilerle birlikte yeniden yorumlanma dönemine girmiş, hi-tech ve dekonstrüktivizm gibi akımlar modern söylemleri yeniden gündeme getirmeye başlamıştır. Sayar (2004), Türkiye'de proje yarışmalarında 90'ların ikinci yarısı ve 2000'lerin, modernizmin yalın geometrik diline dönüşü temsil ettiğini ifade etmiştir. Yeni Modernizm olarak da adlandırılan bu eğilim, teknolojinin, yeni yapı malzemelerinin ve sınırlı anlam unsurlarının modernist dili dönüştürmesi esasına dayanmaktadır.

Türkiye'nin modern mimarlık tarihinde cumhuriyetin kuruluş yıllarında “muasır ve milli” tanımlamaları ile oluşturulan söylemler, daha sonra “yerel ve evrensel”, “ulusal ve uluslararası” gibi terimlerle adlandırılmıştır (Çıkış, 2002). Resmi ideolojiyi desteklemek amacı ile mimarlarca benimsenen bu eğilimler, öznel söylemlere sahip bir mimar kimliğine olanak tanımlamıştır. Bu bağlamda, 80'li yıllardan itibaren yaşanan dönüşümlerle, kavramsal bir çerçeve içinde ortak nitelikte ürünler veren mimarların yerini, öznel sözlere sahip olmaları dışında ortak noktaları olmayan, her biri kendi pratiğinin öznesi olan mimarlar almıştır (Altun, 2003, s.216).

Çıkış (2002), bazı genç mimarların artık geçmiş ve yerelliğe hiç değinmediğine dikkat çekerek bunun nedenini söylem ve mimarlık ürünü arasındaki çelişkinin fark edilmesine ve kısmen de retrospektif söylemlerin artık Batı'da popülerliğini yitirmesine bağlamaktadır.

Kısaca özetlersek, 1980 sonrasında Türkiye'sinde, Batılılaşma, modernleşme ve çağdaşlaşma ideolojileri, toplumsal ve kültürel yaşamın bütün alanlarında, esaslı bir yenilenme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Özal döneminin 1983'te başlayan politikaları ile her türlü yatırım sahibi, girişimci olarak tanımlanmış ve tüketim ekonomisinin belirlediği kurallar yapılaşmaya da hakim olmuştur. Kapitalist toplumsal sistemin varlığını sürdürebilmesi için kaçınılmaz bir gereklilik olan mal ve hizmetlerin hızlı tüketilebilirliği, diğer bir deyişle küreselleşme ile ortaya çıkan tüketim toplumu kültürü, kolay anlaşılabilir, tüketilebilir ürünlerin, mekanların ve tüketim alışkanlıklarının hızla yaygınlık kazanmasına neden olmuştur. Küreselleşme adı verilen bu değişimin toplumsal, ekonomik ve teknolojik boyutları, görsel kültürün yaratılmasını sağlamıştır. Modaya uyma, medya içinde yer alma gibi kaygılarla mimarlık, tüketim toplumunun bir aracı olarak kullanılmaya başlanmış, yapılar özgün tasarım süreçleri yerine, çoğu zaman indirgenmiş etiketlenmiş eğilimler çerçevesinde oluşturulmuştur (Güzer, 1996).

5.2 Büyükelçilik Yapıları ve Orta Doğu ile İlişkiler

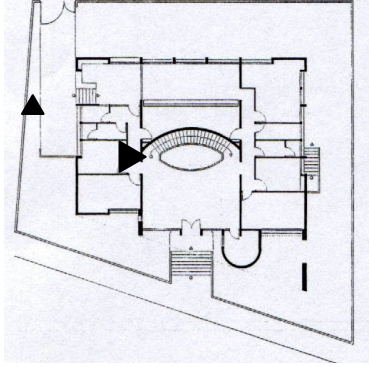
1980'lerde Türkiye'nin Orta Doğu ülkeleriyle gelişen siyasi ilişkileri ekonomiye de yansımıştır. 12 Eylül yönetimi sırasında Türkiye ile S.Arabistan, Körfez ülkeleri ve Libya arasında ticaret ve turizm önceki yıllarla karşılaştırıldığında büyük bir gelişme gösterirken, söz konusu ülkelere hem işçi gönderilmiş, hem de Türk işadamları başta inşaat sektörü olmak üzere bu ülkelerde yatırım yapmaya başlamışlardır. Bu bağlamda gelişen ekonomik ve siyasi ilişkilere paralel olarak Tripoli, Riyad, İslamabad, Kuveyt ve Bağdat'ta yeni büyükelçilik yapıları inşa edilmiştir. İran Irak savaşı, 1983'te askeri yönetimin sona ermesi ve Avrupa ile ilişkilerin normale dönmesiyle 1984'e kadar Orta Doğu ile gelişen ticari ve ekonomik ilişkiler bu tarihten sonra, Özal hükümetinin ekonomiyi dış politikanın

temeli sayması anlayışına rağmen gerilemeye başlamıştır (Fırat ve Kürkçüoğlu, 2002). Bu kapsamda sözü edilen büyükelçiliklerle birlikte aynı dönem yapısı olması açısından Brezilya Büyükelçiliği de incelenecektir.

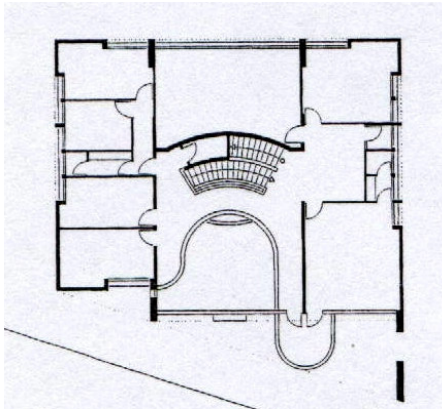
Tablo 5.1 T.C.Tripoli Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.TRİPOLİ BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**LİBYA, 1981****Şevki VANLI**

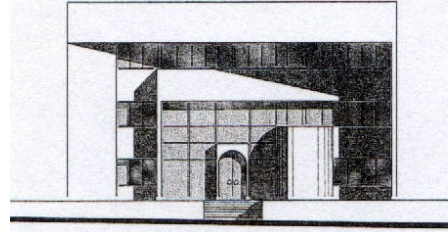
Caddeden görünüm

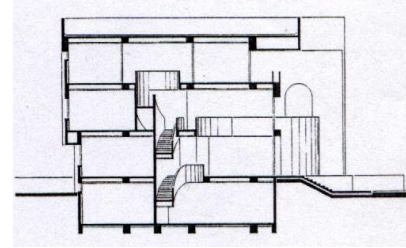
Giriş, Konsolosluk ve Ticaret Katı Planı

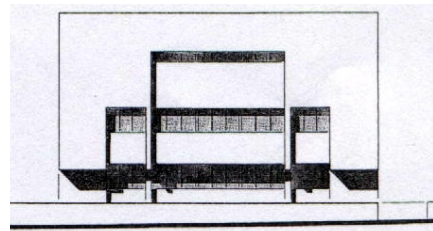
Elçilik Katı Planı

Ön Görünüş

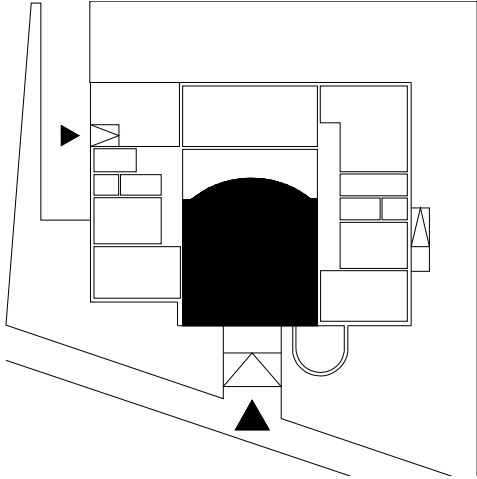
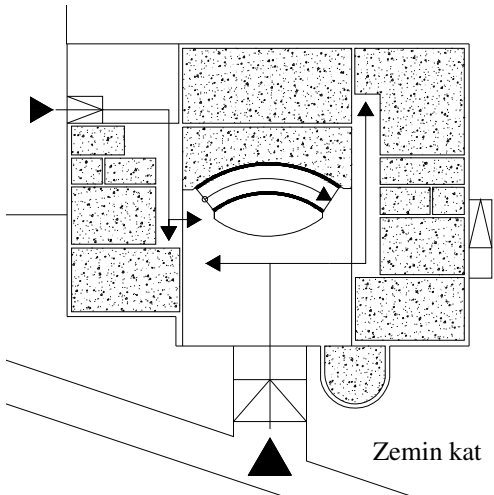
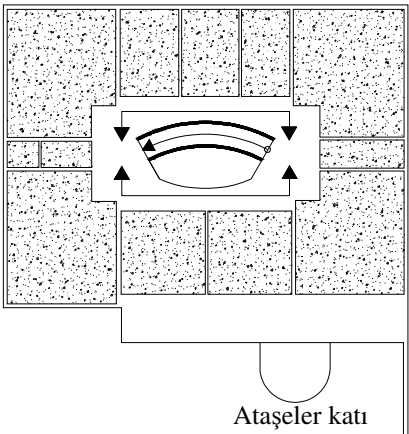
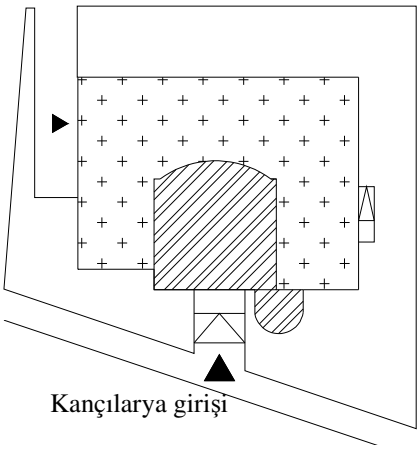

Kesit

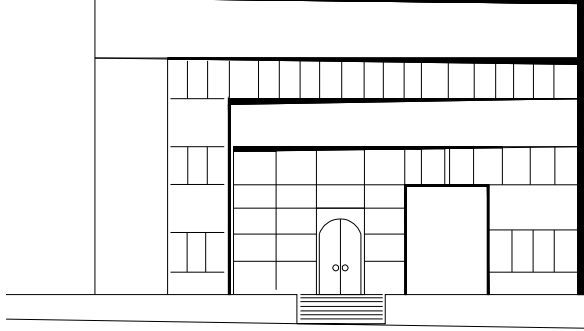
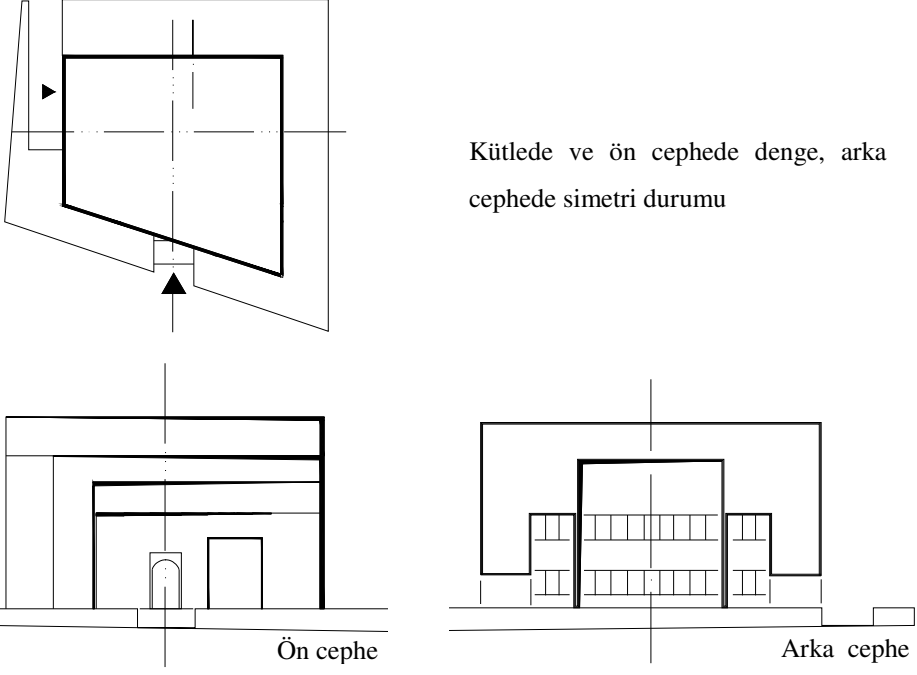

Arka Görünüş

Tablo 5.2 T.C.Tripoli Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.TRİPOLİ BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Giriş holü etrafında örgütlenen katlar
DOLAŞIM	 Zemin kat Ataşeler katı
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Kançılarya girişi Giriş katı konsolosluk ve ticaret katı olarak adlandırılmıştır. AÇIK KAPALI

Tablo 5.3 T.C.Tripoli Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

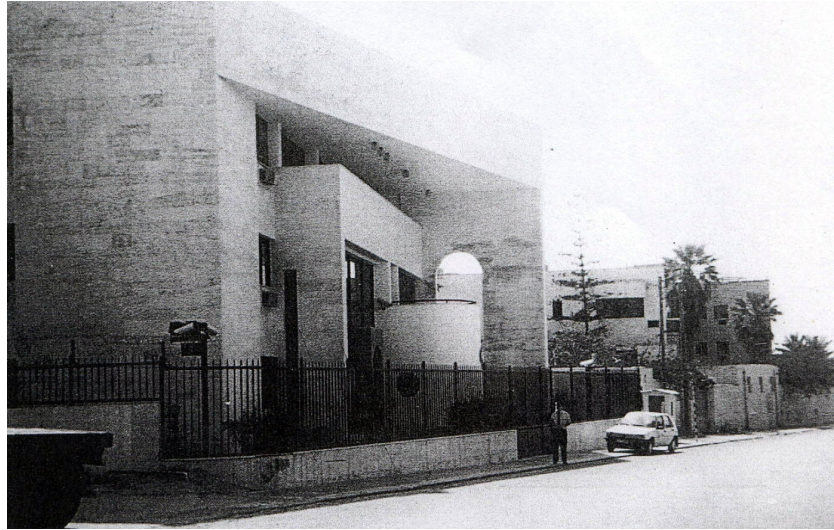
T.C.TRİPOLİ BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Kübik kütlede bırakılan biçimli boşluk ve beraberinde kemerli giriş kapısı görülmektedir. Sıcak iklim nedeniyle boşluk oranı az bırakılan duvarlarda, yerel bir malzeme olan toprak rengi traverten kaplama kullanılmıştır.
SİMETRİ/DENGE	 Kütlede ve ön cephede denge, arka cephede simetri durumu Ön cephe Arka cephe

5.2.1 T.C.Tripoli Büyükelçiliği

Her bakımdan yetersiz ve eski bir apartmanda hizmet veren T.C.Libya Büyükelçiliği kançılarya binası tasarımı, mimar Şevki Vanlı tarafından gerçekleştirilmiştir. 1979'da başlayan ekonomik durgunluğun 1983'e kadar sürmesinin, bu dönemde Libya'da şans aramasına neden olduğunu belirten Vanlı'nın

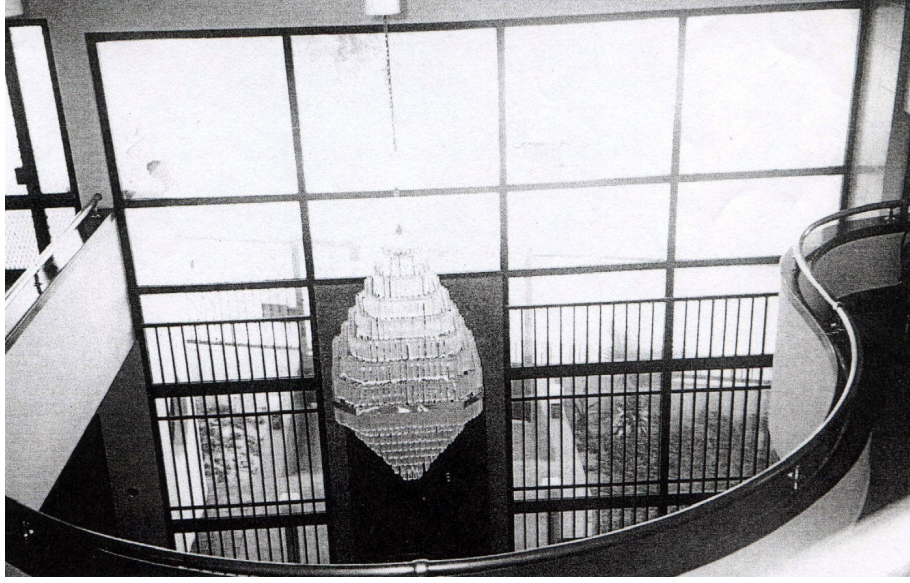
büyükelçilik projesi, Cevahir, STFA, Enka ve son olarak da Mesa inşaat firmaları tarafından yürütülerek 1981 yılında tamamlanmıştır (Vanlı, 2002, s.190).

Libya elçiliği için ayrılan arsanın ön cephesi araziye dik olmaması tasarımı etkileyen başlıca faktörlerden olmuştur. Bu çarpık karşılaşma, biri yola paralel, diğeri arsaya dik iki yönü de kullanarak, çatı yüksekliğinde bir üçgen derinlik ve saçak oluşturularak çözülmüştür (Şekil 5.1) (Sargın, 2001, s.149). Cephenin ortasındaki camlı bölümün arkasında, atnalı galerisi, yay biçimi merdivenler ve boşluklarıyla canlı bir giriş holü bulunmaktadır (Şekil 5.2) (Vanlı, 1990, s.39). Katlar, giriş holü etrafında toplanarak içindeki yaşamın temsil yönü güçlendirilmek istenmiştir (Şekil 5.3) (Vanlı, 1996, s.109). Sıcak iklim koşulları göz önünde bulundurularak duvarlarda az boşluk bırakılmış, toprak rengi traverten kaplama yerel anlatımın bir dili olarak kullanılmıştır. Bununla beraber cephede kütlede biçimli boşluk ve kemerli giriş kapısı da dikkat çekmektedir.

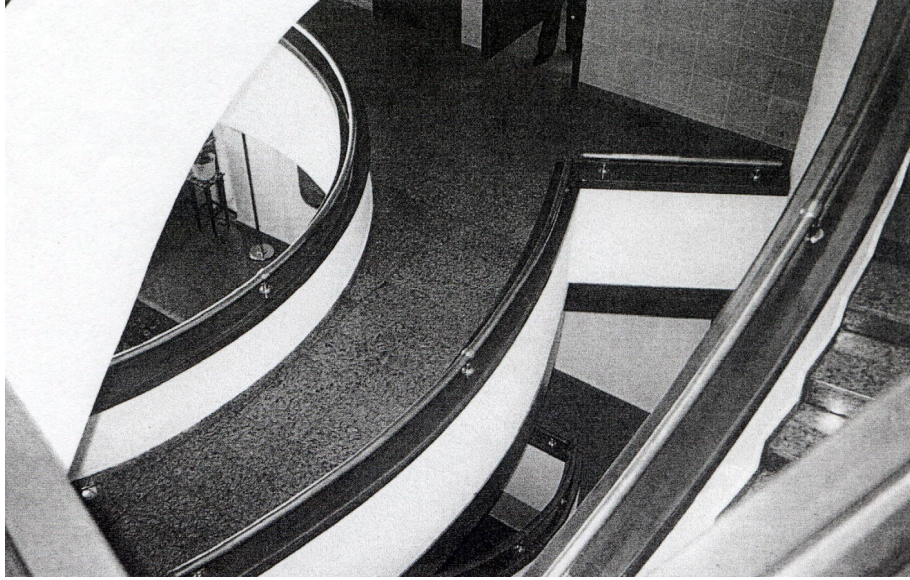

Şekil 5.1 Tripoli Büyükelçiliğinin caddeden görünümü

Yapıyı devletin temsil edildiği bir büro olarak tanımlayan mimar, Akdeniz'in geleneksel, sade yapısında modern çağın formunun yansıtıldığını ve temsil ettiği ülkeyle uyum içerisinde, modern bir tasarım ortaya koyulduğunu ifade etmiştir.

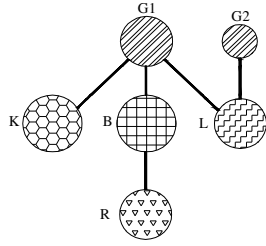
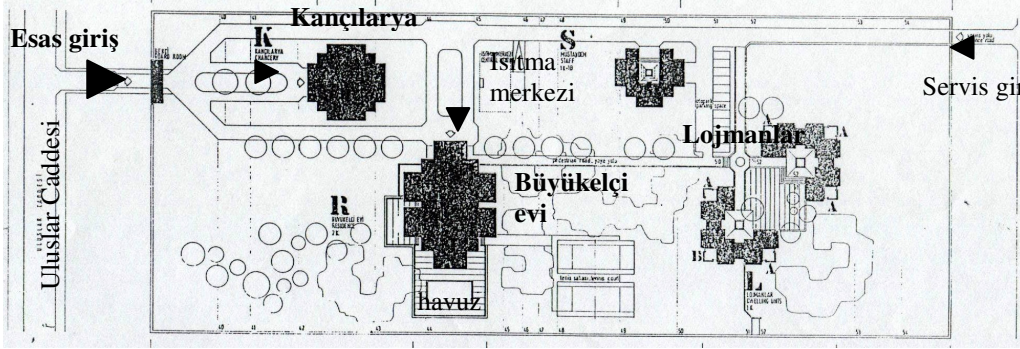
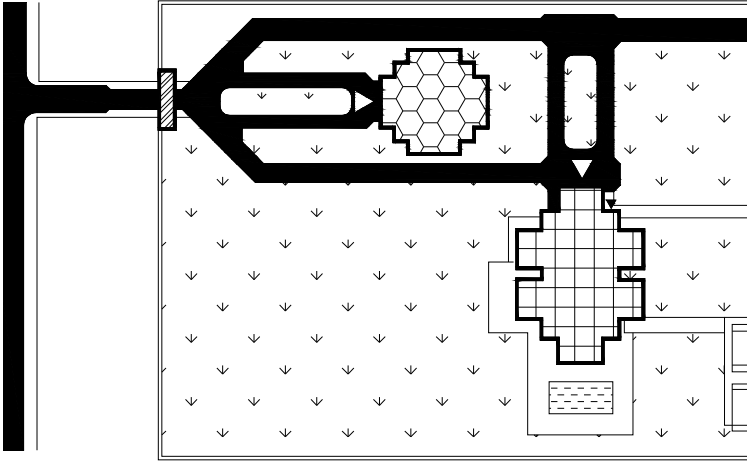

Şekil 5.2 Giriş holü

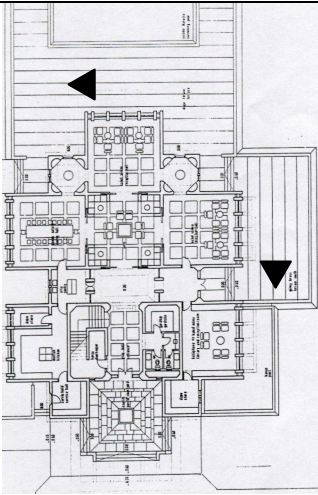
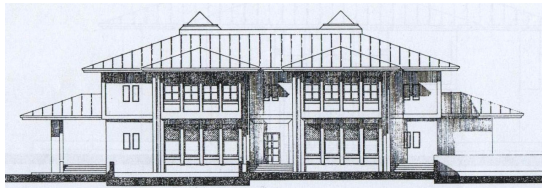
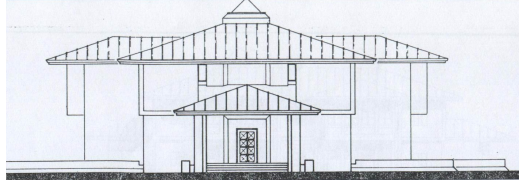
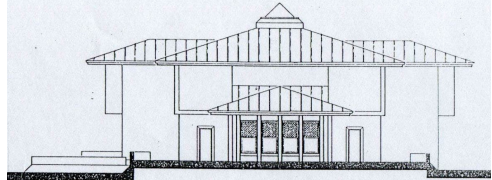
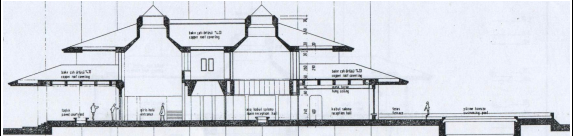
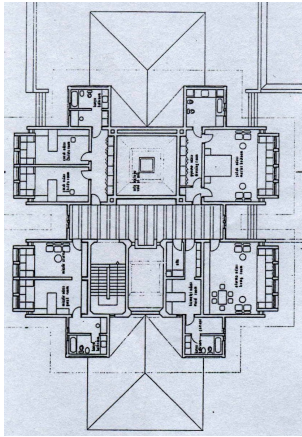

Şekil 5.3 Giriş holünden ayrıntı

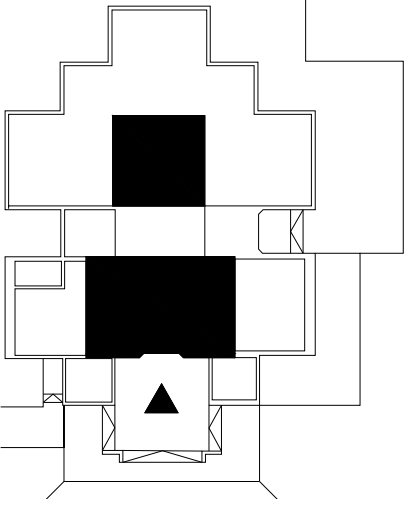
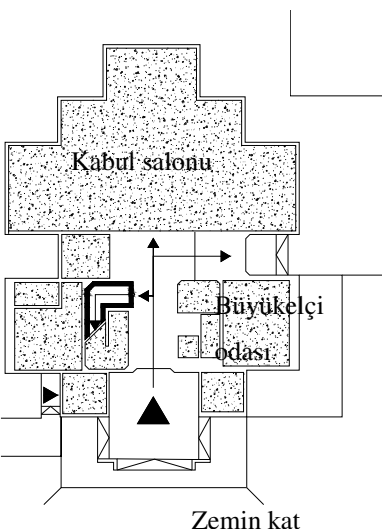
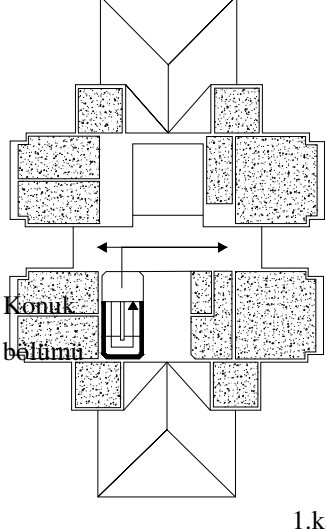
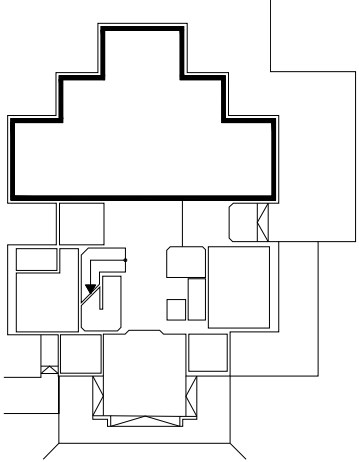
Tablo 5.4 T.C.Brezilya Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

T.C. BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ BREZİLYA, 1983 Alpay AŞKUN, İlgi YÜCE	İŞLEV ŞEMASI - GİRİŞ+GÜVENLİK G1= Ana giriş G2= Servis girişi - KAŇÇILARYA - BÜYÜKELÇİ EVİ - LOJMAN - REKREASYON ALANI R= Açık oturma+havuz+tenis kortları
VAZİYET PLANI	
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	 - BÜYÜKELÇİ EVİ - KAŇÇILARYA - HAVUZ - GİRİŞ+GÜVENLİK - YEŞİL ALAN - YOLLAR Gridal organizasyon

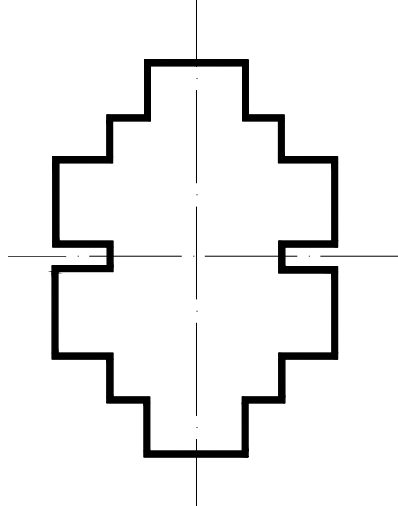
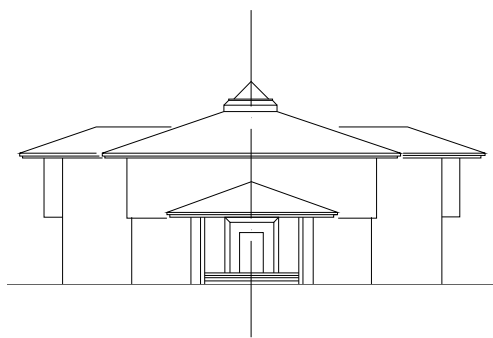
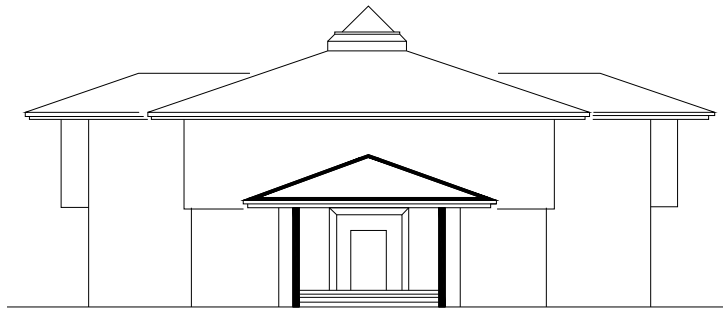
Tablo 5.5 T.C.Brezilya Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BREZİLYA, 1983 Alpay AŞKUN, İlgi YÜCE	
	
 Zemin Kat Planı	 Güneydoğu Görünüşü Güneybatı Görünüşü Kuzeydoğu Görünüşü Kesit
 1.Kat Planı	

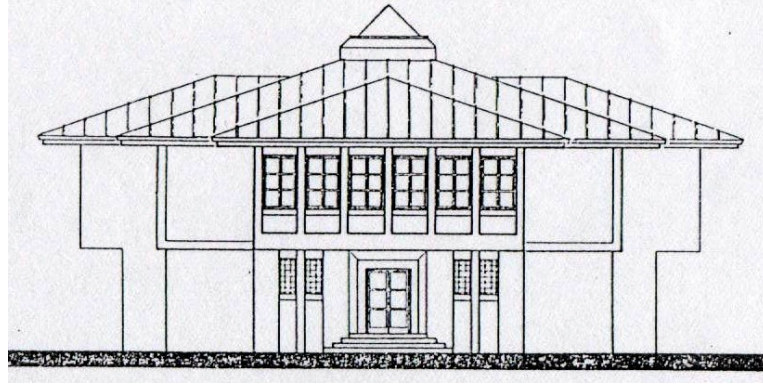
Tablo 5.6 T.C.Brezilya Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ
	 Geleneksel Türk sivil mimarlığının mekansal kodlarını taşıyan, orta sofalı planlama anlayışı görülmektedir
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat
HİYERARŞİ	 Planda yemek ve kabul salonları baskın durumda

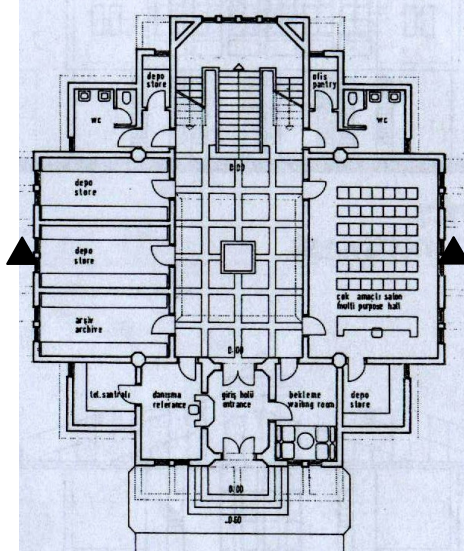
Tablo 5.7 T.C.Brezilya Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cepheler geniş saçak kullanımı, eğrisel çatılı çıkmalar ve eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler, üçgen ışıklıklar ve kabul salonlarında ahşap kafes kullanımı ile geleneksel Türk sivil mimarlığının özelliklerini taşımaktadır.
SİMETRİ/DENGE	 Kütlede ve cephede simetri durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede üstü kapalı giriş bölümü hiyerarşik olarak baskın durumdadır

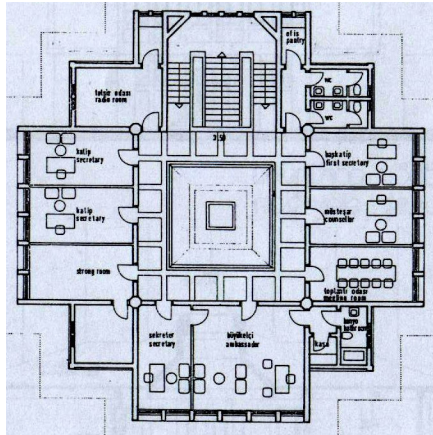
Tablo 5.8 T.C.Brezilya Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**BREZİLYA, 1983****Alpay AŞKUN, İlgi YÜCE**

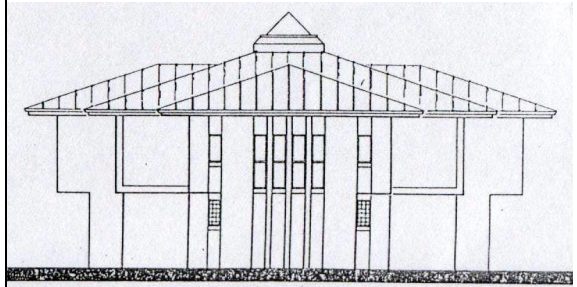
Ön Görünüş

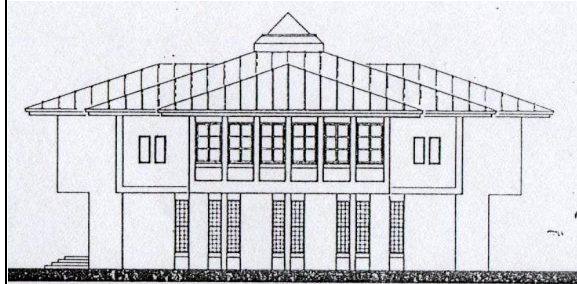
Zemin Kat Planı

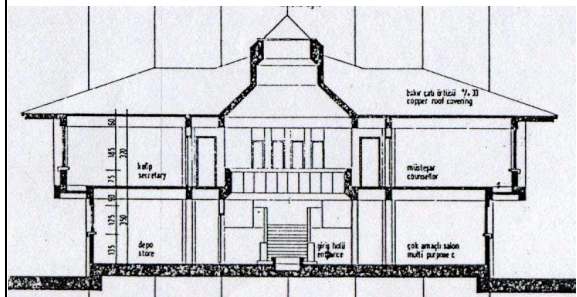
1.Kat Planı

Kuzeybatı Görünüşü

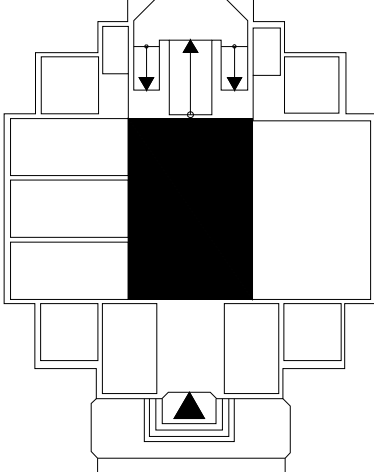
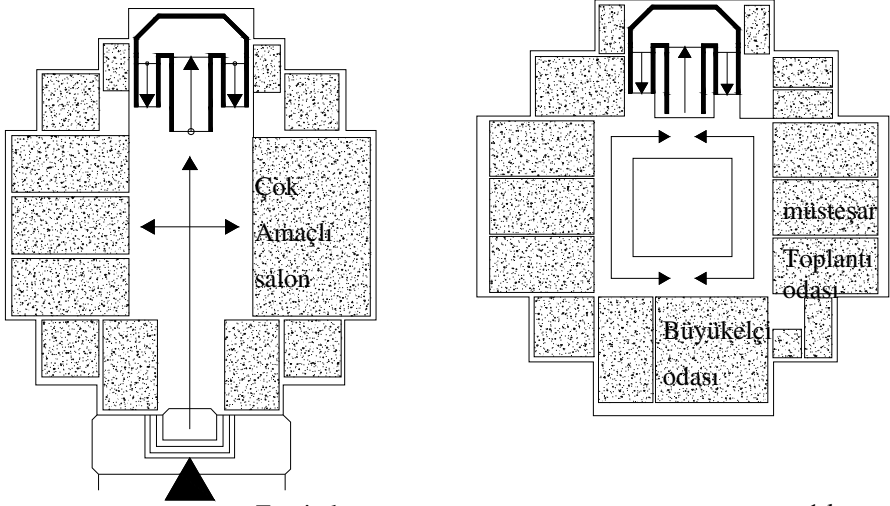
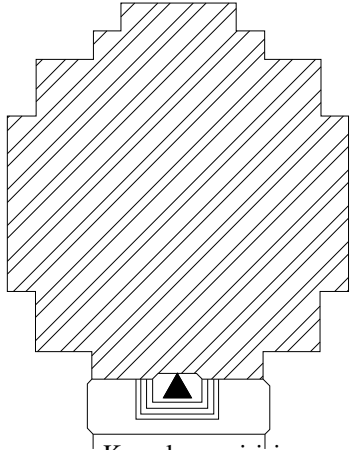

Yan Görünüş

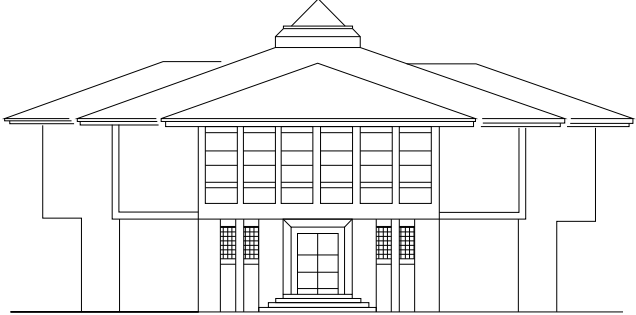
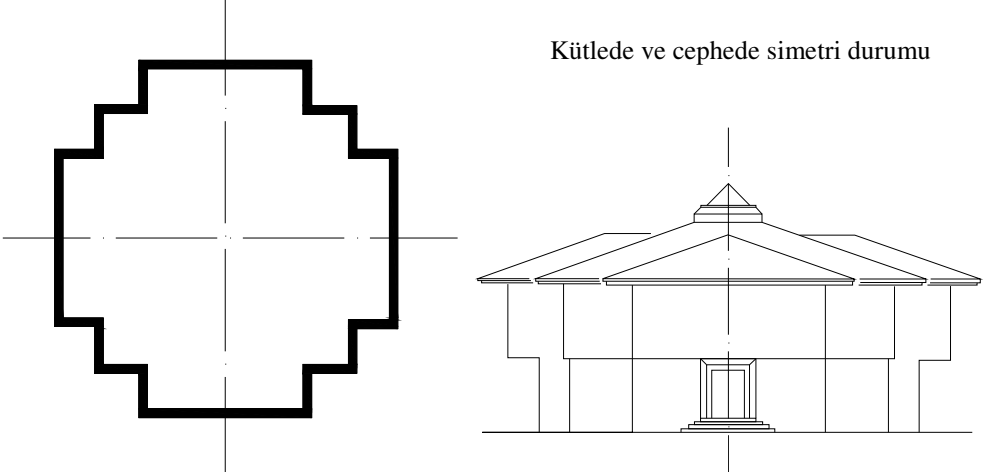

Kesit

Tablo 5.9 T.C.Brezilya Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Büyükelçi evinde olduğu gibi geleneksel Türk sivil mimarlığının mekansal kodlarını taşıyan, orta sofalı planlama anlayışı kançılarya yapısında da görülmektedir
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Kançılarya girişi Konsolosluk bölümü saptanmamıştır AÇIK KAPALI

Tablo 5.10 T.C.Brezilya Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cephelerde geniş saçak kullanımı, eğrise çatılı çıkmalar ve eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler, üçgen ışıklık ve ahşap kafes kullanımı ile geleneksel Türk sivil mimarlığının özelliklerini taşımaktadır.
SİMETRİ/DENGE	 Kütlede ve cephede simetri durumu

5.2.2 T.C.Brezilya Büyükelçiliği

Mimar Alpay Akun ve İlgi Yüce'ye, Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1983 yılında özel olarak projelendirilen T.C.Brezilya Büyükelçiliği, büyükelçi evi, kançılarya ve diğer diplomatik personele ait lojman yapılarını kapsamaktadır. Kompleks toplam 2421 m²'lik bir inşaat alanına sahiptir.

Brezilya elçiliğinde ilk olarak kançılarya ve rezidans üstü açık bir avlu etrafında birleştirilmiştir. Bu projede de ana kurguyu oluşturan “Türk evi” kurgusunun iç

mekan ve kitle plastiğine yansıtıldığını ifade eden Aşkun, projenin dönemin Bayındırlık Bakanlığı'nın baskısı sonucunda iki fonksiyonu ayrı binalarda çözmek zorunda kaldığını ifade etmiştir (Anonim, 1989).

Şekil 5.4 T.C.Brezilya Büyükelçiliği büyükelçi evi içinden görünüm

Geniş bir araziye yayılan ve betonarme karkas olarak inşa edilen kompleksteki tüm yapıların, aralarındaki fonksiyon farklılıklarına rağmen benzer kütle biçimi, pencere, saçak ve çatı düzenlemelerine sahip olduğu görülmektedir. Büyükelçi evi ve kançılara yapıları, orta sofalı planlama anlayışları, cephelerde geniş saçak kullanımları, eğrisel çatılı çıkmaları, eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereleri, üçgen ışıklık ve ahşap kafes kullanımı ile geleneksel Türk sivil mimarlığının mekansal ve görsel mimari kodlarını taşımaktadır. Bununla beraber büyükelçi evi kabul salonlarında uygulanan T planının kolları, geleneksel kullanım biçiminden bağımsız olarak, farklı yoğunluktaki diplomatik resepsiyonlara hizmet verilebilmesi amacıyla sürgü kapılarla bölünmüştür. Zemin kat kabul salonunda çıkmalar arasında bulunan nişler ise, üst katta büyükelçi özel bölümünün günlük ihtiyaçlarına hizmet vermektedir. Cephelerde görülen geleneksel tavrın ve “Türk kültürü” imajının, yapının iç dekorasyonunda sadece halı ve benzeri dekoratif öğelerle sınırlandırıldığı görülmektedir (Şekil 5.4).

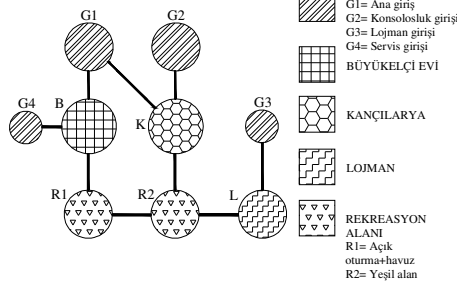
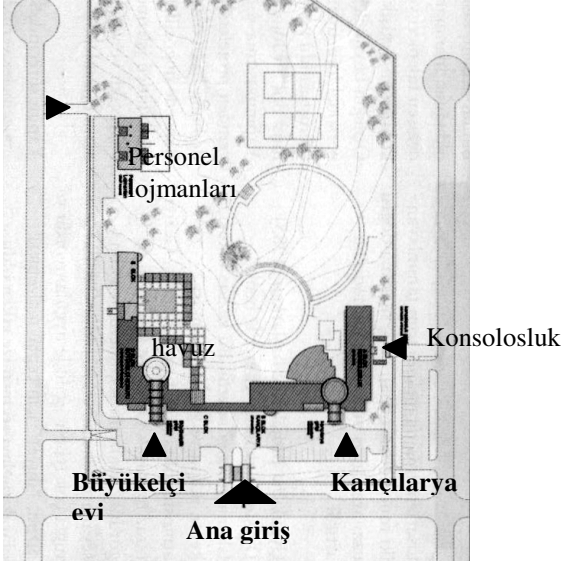
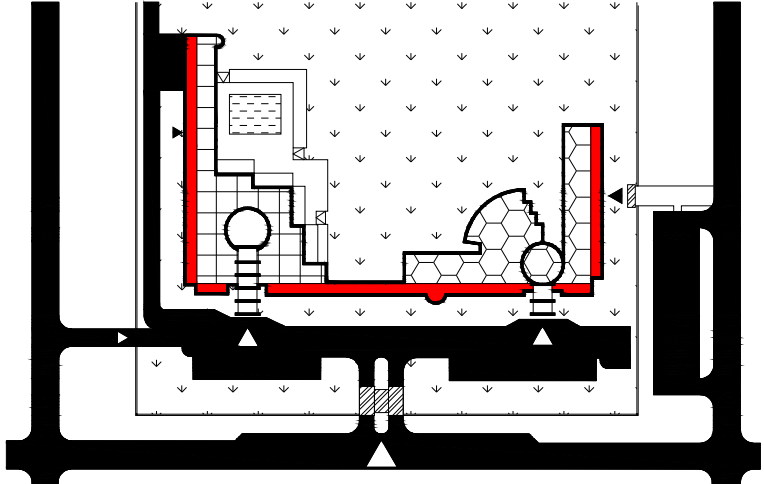

Şekil 5.5 T.C.Riyad Büyükelçiliği

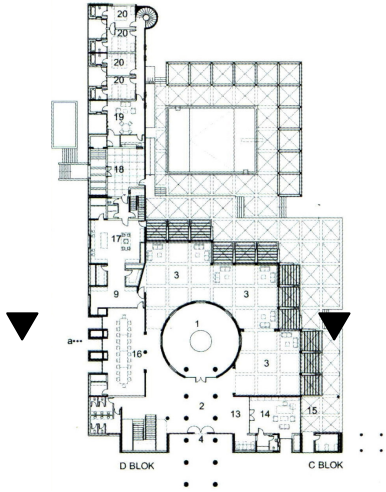
Mimar: Ahmet Vefik Alp

Ev sahibi ülkenin yerel mimari özelliklerinin gözardı edilmesi, dönemin Türk büyükelçiliklerinin çoğunda olduğu gibi, Brezilya Büyükelçiliği'nin tamamen geleneksel Türk sivil mimarlığına ait planlama ve cephe anlayışında da görülmektedir. Aynı dönemde tasarımı mimar Ahmet Vefik Alp tarafından gerçekleştirilen ve Ağa Han Ödüllerine aday gösterilen Riyad Büyükelçiliği'nde ise, Suudilerin dileği üzerine, yerel 'Najd' mimarisi ile Türk-Osmanlı mimarlığı sentezinin yapıldığı ve onların kültürüne bu şekilde saygı gösterildiği ifade edilmiştir (Şekil 5.5) (Alp, 2002).

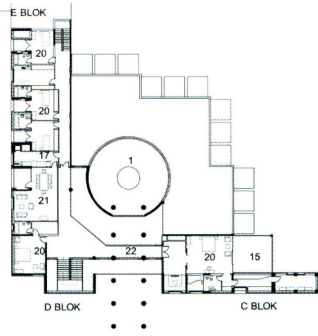
Tablo 5.11 T.C.İslamabad Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

T.C. İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ PAKİSTAN, 1986 Hasan ÖZBAY, Tamer BAŞBUĞ	İŞLEV ŞEMASI - GİRİŞ+GÜVENLİK - G1= Ana giriş - G2= Konsolosluk girişi - G3= Lojman girişi - G4= Servis girişi - BÜYÜKELÇİ EVİ - KAŇILARYA - LOJMAN - REKREASYON ALANI - R1= Açık oturma+havuz - R2= Yeşil alan
VAZİYET PLANI	
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	Büyükelçi evi ve kaŇıларыyı tek bir form altında birleştiren duvar, tasarımın ana kurgusunu oluşturmaktadır. Tüm ıslak hacimler, çekirdekler ve servis mekanları “duvar” içine yerleştirilmekte, programın diğer bölümleri de bu “duvar”a eklenmektedir. - DUVAR - BÜYÜKELÇİ EVİ - KAŇILARYA - HAVUZ - GİRİŞ+GÜVENLİK - YEŞİL ALAN - YOLLAR

Tablo 5.12 T.C.İslamabad Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ**PAKİSTAN, 1986****Hasan ÖZBAY, Tamer BAŞBUĞ**

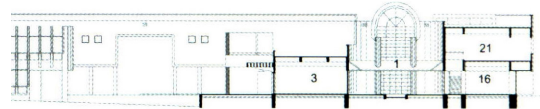
Zemin Kat Planı

1.Kat Planı

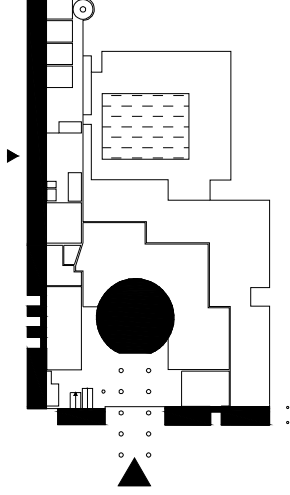
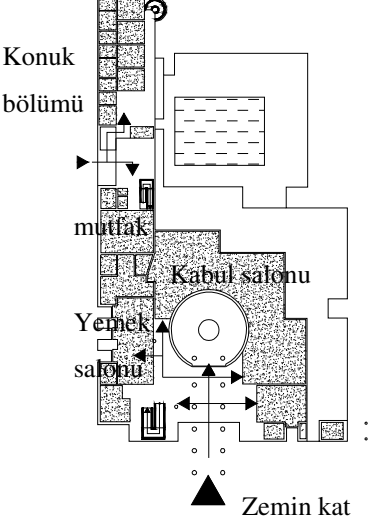
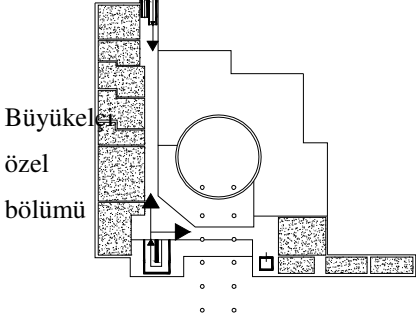
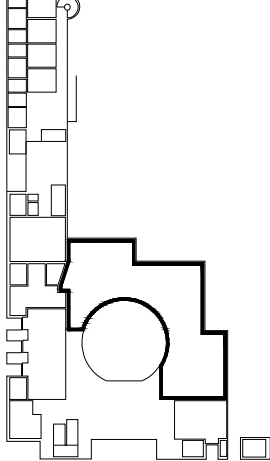

Güneydoğu Görünüşü

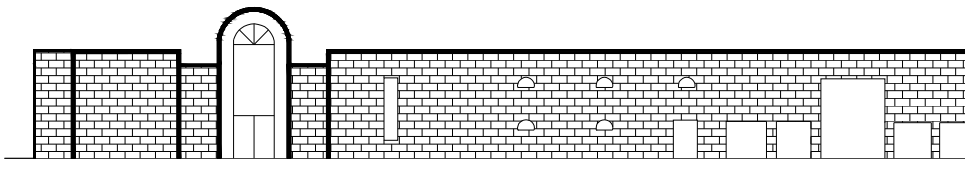
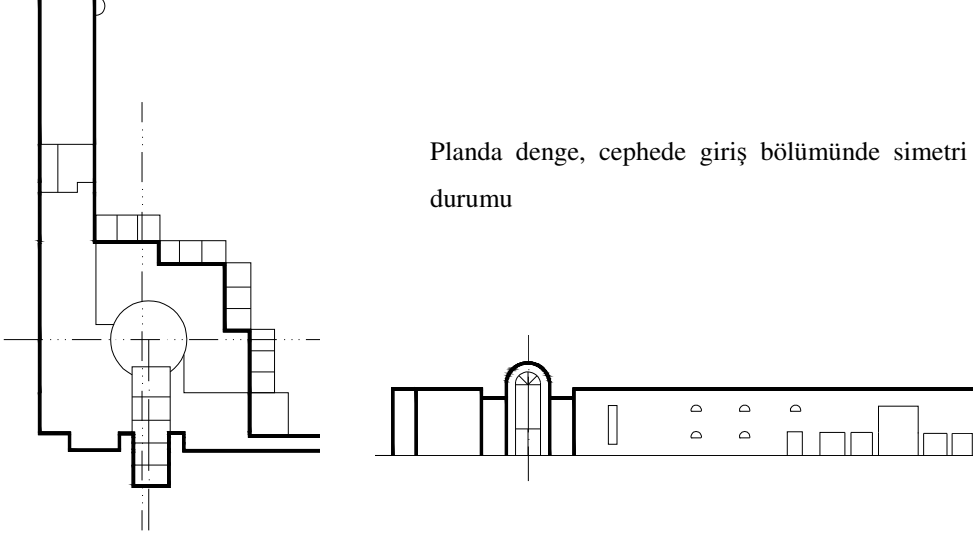
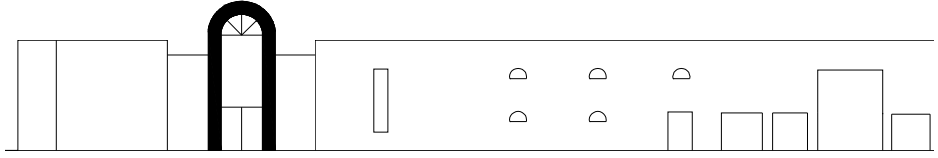

Kesit

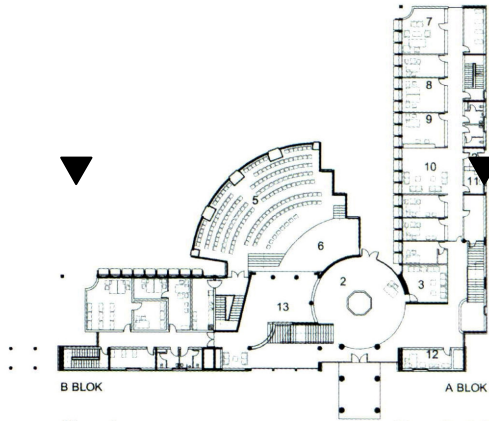
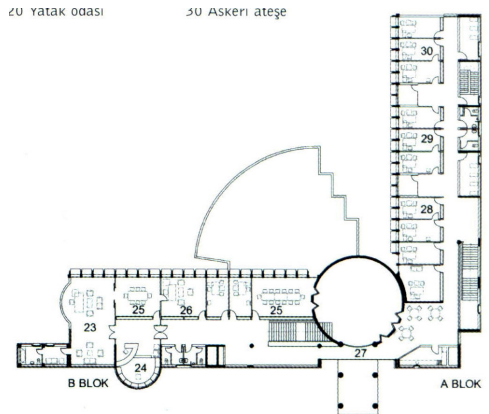
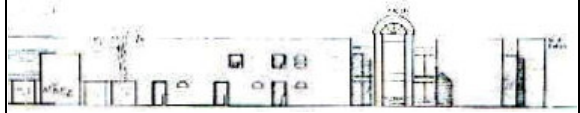
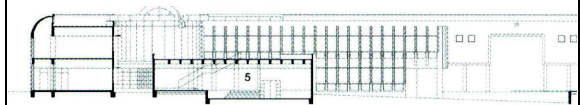
Tablo 5.13 T.C.İslamabad Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZSYONU	T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ Dairesel avlu ve “duvar” tasarımının ana kurgusunu oluşturmaktadır.
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda kabul salonları büyüklük olarak baskındır.

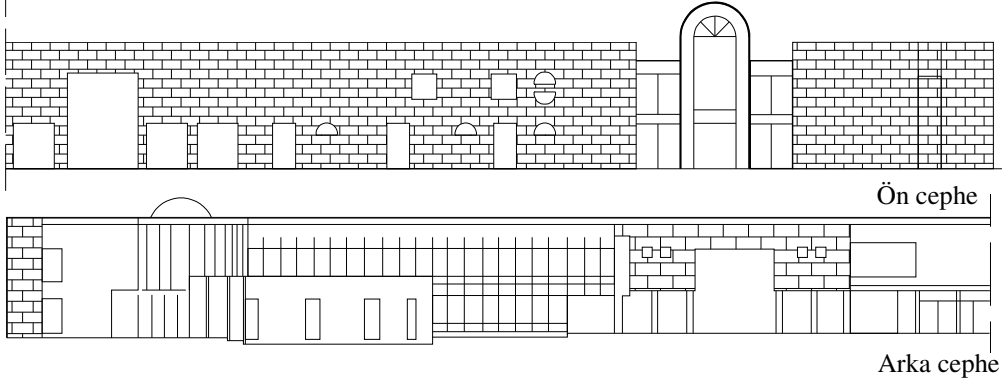
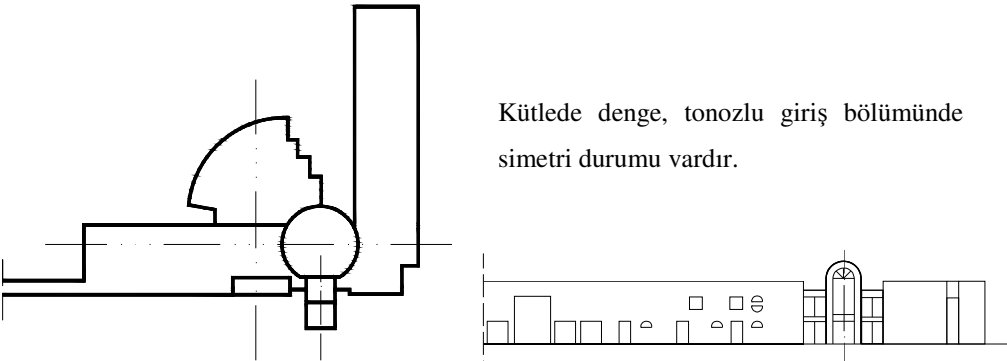
Tablo 5.14 T.C.İslamabad Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Giriş mekanı tonozla vurgulanmış, cephe malzemesi olarak ön cephede tuğla, bahçeye bakan cephelerde brüt beton kullanılmıştır. “U” formundaki “duvar”ın dışa karşı yalın ve kapalı duruşuna karşın, bahçe tarafındaki yapı yüzeyleri parçalı ve dinamik bir etkide tasarlanmıştır.
SİMETRİ/DENGE	 Planda denge, cephede giriş bölümünde simetri durumu
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede giriş mekânını tanımlayan ve “duvar”ın içinden geçen tonoz, iç mekana doğru uzanarak giriş mekânının ifadesini arttırmaktadır.

Tablo 5.15 T.C.İslamabad Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**PAKİSTAN, 1986****Hasan ÖZBAY, Tamer BAŞBUĞ****Zemin Kat Planı****1. Kat Planı****Ön Görünüş****Arka Görünüş****Kesit**

Tablo 5.17 T.C.İslamabad Büyükelçiliği kançılara binası biçim analizleri

T.C.İSLAMABAD BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Ön cephe Arka cephe Giriş mekanı tonozla vurgulanmış, cephe malzemesi olarak ön cephede tuğla, bahçeye bakan cephelerde brüt beton kullanılmıştır. “U” formundaki “duvar”ın dışı karşı yalın ve kapalı duruşuna karşın, arka cephedeki yapı yüzeyleri parçalı ve dinamik bir etkide tasarlanmıştır.
SİMETRİ/DENGE	 Kütlede denge, tonozlu giriş bölümünde simetri durumu vardır.

5.2.3 T.C.İslamabad Büyükelçiliği

1. Ödül: Hasan Özbay, A. Tamer Başbuğ, Mehtap Susmazer, Arife Özçelik
2. Ödül: Affan Kırımlı, Muhteşem Giray, Turgut Övünç, Sevinç Mutçalı, Barbaros Biçer, Şakir Musagil
3. Ödül: Orhan Genç, Mustafa Aytöre, Zekiye Yağcı, Ümit Cingöl, Gülfer Topgül, Belma Eler

1. Mansiyon: Murat Artu, Aytek İtez, Neşe İtez, Özbay Alakay, Muhtar Kabar
2. Mansiyon: Şükrü Ünal, Faruk Eşim, Bozkurt Gürsoytrak, Hayri Anamurluoğlu,

Mustafa Can, Şenol Gökçe

3. Mansiyon: Neşet Erolat, Aykut Yılmaz, Emre Erolat, Ayşegül Açıkgöz

4. Mansiyon: Melih Baturalp, Ahmet Onay, Arzu Elmadağlı, Metin Azan, İsmail Çuhadar

5. Mansiyon: Bilal Yakut

1970’li yıllarda İslamabad’da yapılacak TC Büyükelçiliği’nin mimari projelerini elde etmek amacı ile bir proje yarışması açılmış ve birinci ödülü Affan Kırımlı-Turgut Övünç ekibi kazanmıştır. Bu proje uygulama aşamasına geçememiş, daha sonra da değişen program şartları ve “gözden düşen” mimari dili nedeniyle uygulanmasından vazgeçilmiştir. 80’li yıllarda ise konu tekrar gündeme gelince, önce ihale yöntemi ile projelerin elde edilmesi yöntemine gidilmiş; Yüksek Erdemir ve Zafer Aldemir’in aldığı iki ihaleden de beklenen sonucun alınamaması nedeniyle 1984 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından proje yarışmaya çıkarılmıştır (Özbay, 2004, s.81). Yarışmanın jüri heyeti aşağıdaki isimlerden oluşmaktadır:

Asli Jüri Üyeleri: Orhan Şahinler

Müfit Yorulmaz

Cengiz Bektaş

İlhami Ural

Gülray Andaç

Yedek Jüri Üyeleri: Beate Oğuz

Nermin İdikat

Ahmet Bayeli

Danışman Jüri Üyeleri: Erol Berker

Deniz Uzmen

Mustafa Atukalp

Vedat Aykaç

Jüri raporunda büyükelçi evi, kançılara ve personel lojmanlarından oluşan kompleksim, güvenlik sorununa arsanın kullanımındaki dengeyi gözeterek çözüm getirdiği ve topografyanın iyi kullanıldığı ifade edilmiştir (Anonim,?). Programın

arsa içinde küçük bir alan kaplaması ve tesisat zorunluluklarından dolayı, büyükelçi evi ve kançılara tek bir yapı olarak ele alınmıştır. Büyükelçilik evi ve kançılara bölümleri gruplandırılarak bir vadecik tarafından ikiye bölünen arsaya yerleştirilmişlerdir. Bu iki grubu strüktürel bir “duvar” elemanı bütünleştirmektedir.

Şekil 5.6 Bahçeden görünüş

2.50 m aks açıklığıyla yapının yollara bakan dış cephelerini oluşturan “duvar”, farklı fonksiyonlardaki kançılara ve büyükelçi evi arasındaki ortak dili sağlamaktadır. “U” formuyla bahçeyi sınırlayan bu eleman, yapıyı çift kabuk şeklinde sarmaktadır. Tasarımın ana kurgusunu oluşturan duvar, ilgili tüm teknik servisleri, sirkülasyon elemanlarını, ıslak hacimleri ve tesisatları içermektedir. Böylece duvarın iç kısmındaki programlar, tesisattan arındırılmış olarak düzenlenmişlerdir. Programın diğer bölümleri de “duvar”a eklemlenmiştir. Bahçeyi sararak dışa kapayan bu eleman, kentsel yeşil aksın devamı olan bahçeyi, bir anlamda iç bahçe konumuna getirmiştir. Duvar aynı zamanda yapının dışa karşı güvenlik sorunlarını da asgariye indirmiştir.

“Duvar”ın dışa karşı yalın ve kapalı duruşuna karşın, bahçe tarafındaki yapı yüzeyleri parçalı ve dinamik bir etkide tasarlanmıştır (Şekil 5.6). Giriş mekanlarını tanımlayan iki tonoz, duvarı delip iç mekana doğru uzanarak giriş mekanlarının ifadesini arttırmıştır (Şekil 5.7). Fakat büyükelçi evi ve kançılara girişlerinin ağırlıklarının eş tutulması jüri tarafından eleştirilmiştir (Anonim?). Kançılara yapısının tonozlu ana girişi dışında, konsolosluk bölümü için de farklı bir giriş tasarlanmıştır (Şekil 5.8).

İç çözümlerde girişlerdeki yorumun sürdürülemediğini belirten jüri, kançılaryadaki büyükelçi odasının ve büyükelçi evindeki lojmanların konumlarını olumsuz bulmuştur. Bununla beraber jüri raporunda, boş hacimler, gerekli

görölmeyen duvar kirişi öğeleri ve biçim arayan pencere çözümleri ile ölçülü kalınmaya çalışılsa da bir biçimciliğin söz konusu olduğu ifade edilmiştir.

Şekil 5.7 Kañılarya giriş holü

Uygulama projelerine başlarken Dışışleri Bakanlığı tarafından İslamabad’a gönderilen mimarlar, bu gezide ülkeyi, kenti, iklimi ve yörenin mimari atmosferini tanıma fırsatı edinmişlerdir. Malzeme seçiminde bu seyahatin önemli etkisi olmuş, yapım sürecinde kaba inşaata ait tüm malzemeler yerinden sağlanmışır. Mermer, cephe seramiği ve “duvar” için cephe malzemesi olarak seçilen tuğla Pakistan’dan temin edilen ince yapı malzemeleri olmuştur. Vitrifiye elemanları, iç seramikler, bakır kaplamalar, elektrik armatürleri Türkiye’den; ahşap ve soğutma sistemi ise ABD ve Japonya’dan getirilmiştir (Özbay, 2004, s.82). Bahçeye bakan yapı yüzleri ise brüt beton elemanlardan yapılmıştır.

Yapıda tonozlu giriş, avlu ve cumba gibi geleneksel Türk sivil mimarlığına ait elemanların alışılmışın dışında kullanımı dikkat çekmektedir. Büyükelçi evi ve

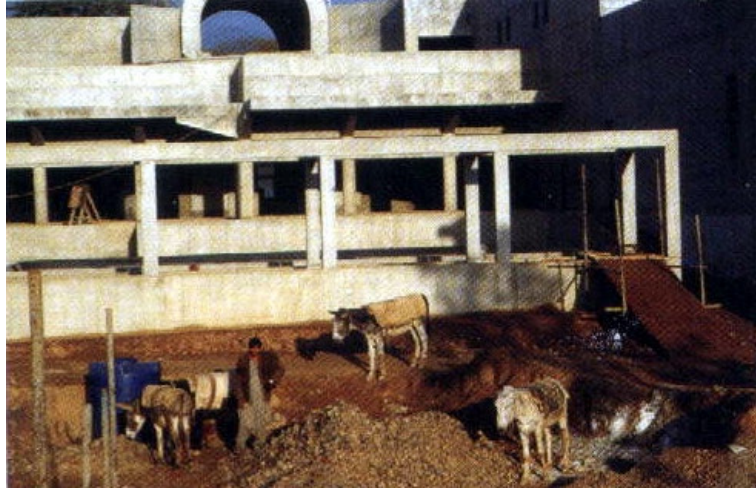
kançılara arasındaki fonksiyonel farklılıklar, özellikle kançılaryadaki düşey tanımlı eş dikdörtgensel pencere düzeni ile bahçeye bakan cephede görülebilmektedir. Dış ülkelerde yapılacak bir büyükelçilik yapısının, Türk mimarisini ve kültürünü yansıtması gerektiğini ifade eden mimarlar, genel kabul gören kiremit çatılı, saçaklı, kemerli “milli mimari taklitleri”ni veya T plan, avlulu şema gibi planlama yöntemlerini doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir. Onlara göre yapı, 20. yüzyıldaki modern cumhuriyeti temsil etmeli, ancak kaynaklandığı kültür ile de bağlarını koparmamalıdır.

Şekil 5.8 Konsolosluk girişi

Bütçede ödenek bulunamaması, bulunduğu zaman da SSCB’nin dağılması sonucu önceliğin Türki Cumhuriyetlerdeki büyükelçilik yatırımlarına kayması ve ekonomik krizler gibi nedenlerle inşaatın başlaması 2000 yılını bulmuştur. 2000 yılında Pakistan devletinin arsayı geri alma ihtimali ortaya çıkınca yapı öncelik kazanmış ve ödenek temin edilerek sonunda inşaat anahtar teslimi yöntemiyle STFA’ya ihale edilmiştir. Mimarlar da ayda bir kez kontrollük hizmetini yürütmüş, yerinde denetimi de Pakistan firması Nespac yüklenmiştir (Özbay, 2004). İnşaatın yerel taşeronlarla yapılması, taşeronların Pakistanlı işçi kullanması ve işçilerin alıştıkları şekilde çalışmaları, şantiyede bir yandan nivo ile kot alınıp beton santralinde kaliteli bir beton elde edilirken, diğer yandan betonun eşeklerle sepetler içinde taşınması gibi ilginç tezatların yaşanmasına neden olmuştur (Şekil 5.9).

Tasarım dilinin hala güncelliğini koruduğuna inanılan projede, işverenin değişen talepleri ve teknolojik gelişmeler gibi nedenlerle çok az değişiklik yapılmıştır. Yarışmadan uygulama başlangıcına kadar 6-7, inşaatın sürdüğü 2000’den beri ise iki büyükelçi değişmiştir. Özbay (2004), inşaat süresince muhataplar olan büyükelçilerin, değişen isteklere bağlı olarak, yapıyı ve kendilerini zaman zaman yıprattıklarına değinmiştir. Fakat dekorasyon aşamasına kadar durum çoğu kez kontrol altında tutulabilmiştir. Bu nedenle Özbay, yalın ve ışıklı iç mekanların “ferforje” aksesuarlar, “dömiklasik” mobilyalar vb. ile iç mekanda çıplak bırakılan yüzeylerin boyanıp boyanmayacağına endişesini yaşadığını belirtmiştir.

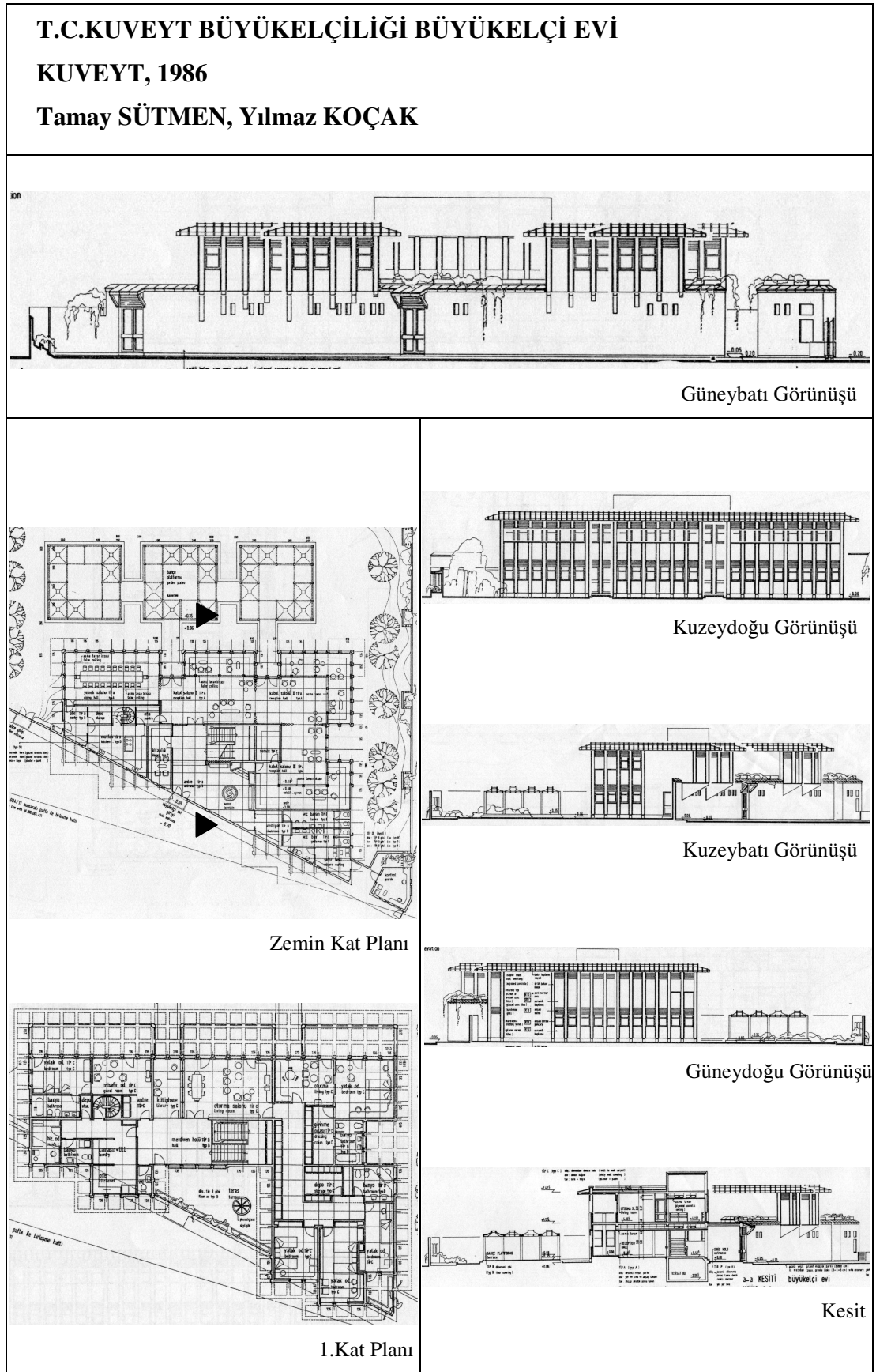
Şekil 5.9 İnşaat alanından görünüm

4500 m² kapalı alanı olan kompleks 4.5 milyon ABD dolarına ihale edilmiştir. çevre düzenlemesi gibi maliyetler dışında kaba bir hesaplama yapının maliyeti 1000 ABD dolarına mal olmuştur. Özbay (2004), standart bir yapı için bu maliyet normal kabul edilebilirken, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın büyükelçilik yapıları için yaklaşık yapı maliyetini 400 ABD doları kabul etmesini eleştirmektedir.

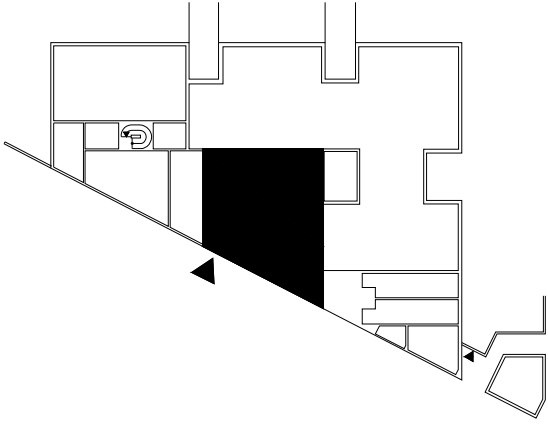
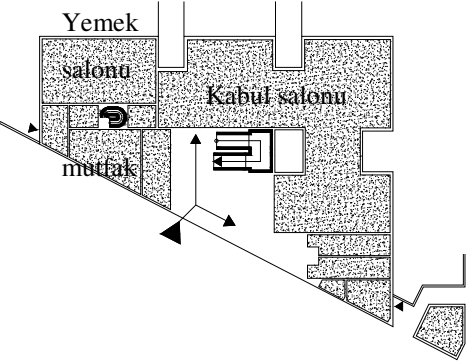
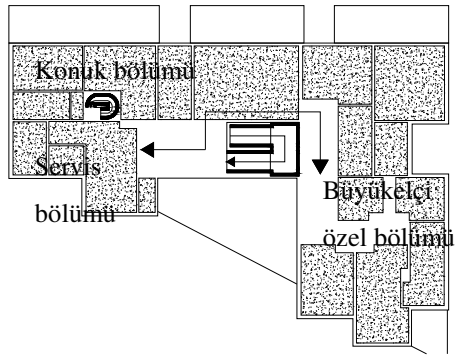
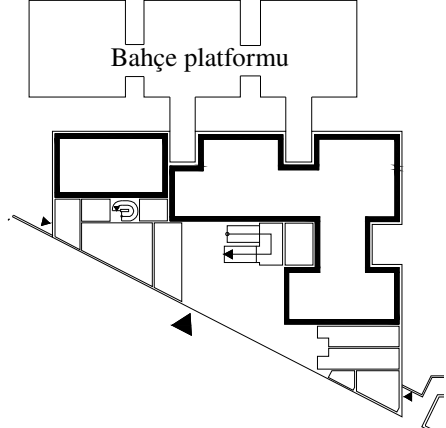
Tablo 5.18 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

T.C. KUVEYT BÜYÜKELÇİLİĞİ KUVEYT, 1986 Tamay SÜTMEN, Yılma KOÇAK	İŞLEV ŞEMASI GİRİŞ+GÜVENLİK G1= Ana giriş G2= Konsolosluk girişi G3= Lojman girişi BÜYÜKELÇİ EVİ KANÇILARYA LOJMAN REKREASYON ALANI R1= bahçe platformu R2= Yeşil alan
VAZİYET PLANI	K
İŞLEV + DOLAŞIM ŞEMASI	BÜYÜKELÇİ EVİ KANÇILARYA LOJMAN GİRİŞ+GÜVENLİK YEŞİL ALAN YOLLAR Kümel Organizasyon

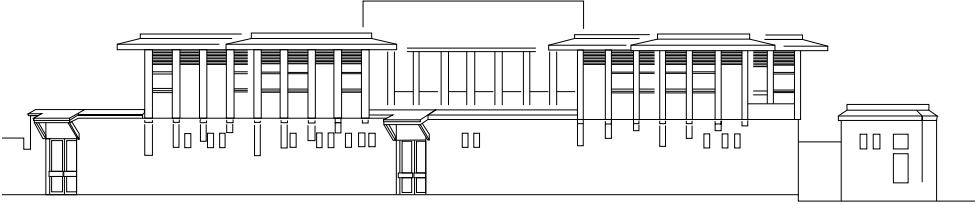
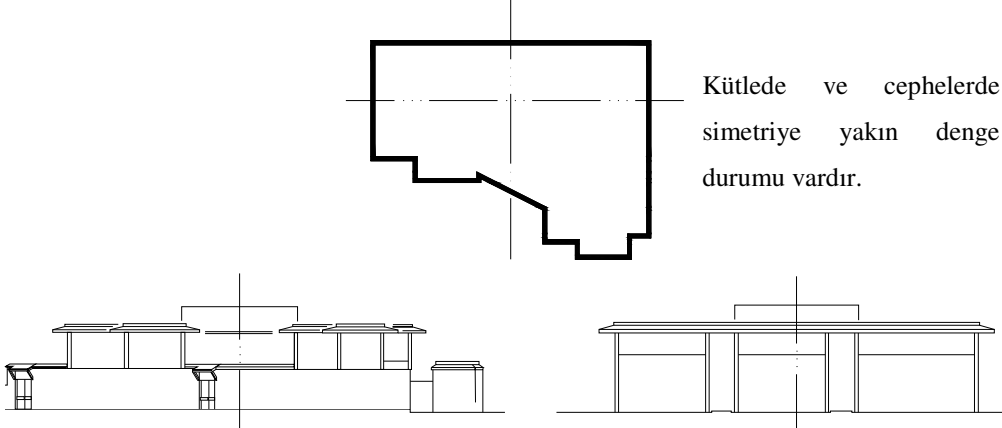
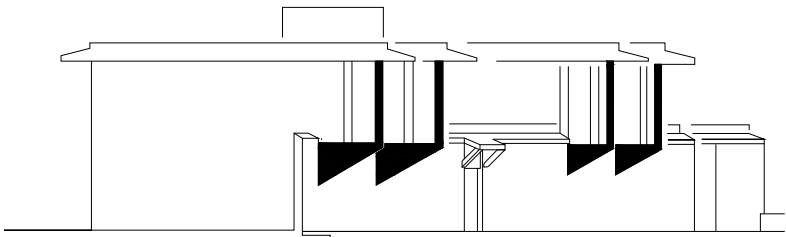
Tablo 5.19 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği büyükelçi evi

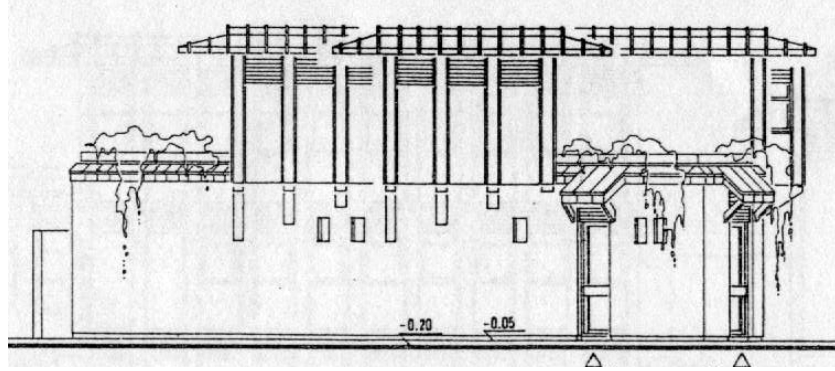
Tablo 5.20 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.KUVEYT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ
	 Gridal organizasyon
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda yemek ve kabul salonları büyüklük ve konum olarak baskın

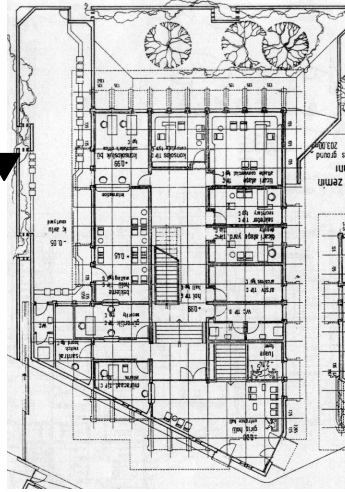
Tablo 5.21 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.KUVEYT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Betonarme strüktürün cephelere yansıtılması, geniş saçak kullanımı, eğrisel çatılı üçgen çıkmlar, eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler ve ahşap kafes kullanımı ile cepheler, geleneksel Türk sivil mimarlığına gönderme yapmaktadır.
SİMETRİ/DENGE	 Kütlevde ve cephelerde simetriye yakın denge durumu vardır. Ön cephe Arka cephe
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede üçgen çıkmlar şekil bakımından baskındır.

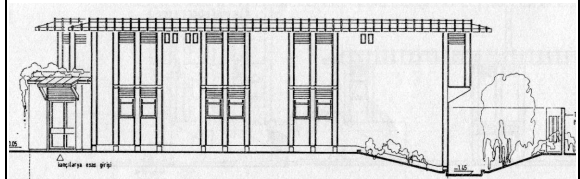
Tablo 5.22 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.KUVEYT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**KUVEYT, 1986****Suat TAFTALI, Yılma KOÇAK**

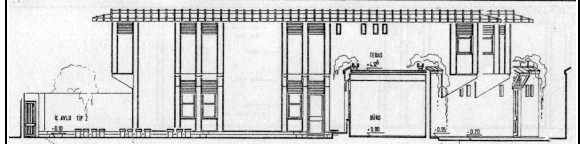
Kuzeydoğu cephesi

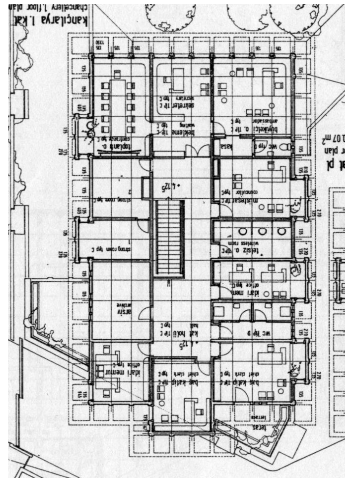
Zemin kat planı

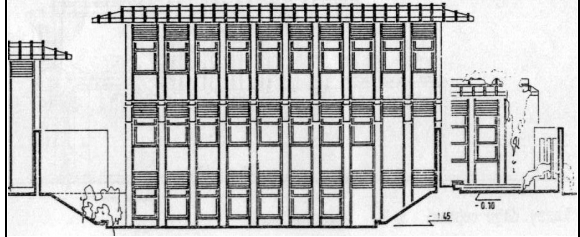
Kuzeybatı cephesi

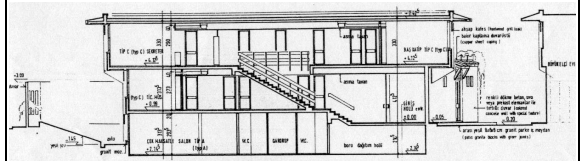
Güneydoğu cephesi

1.kat planı

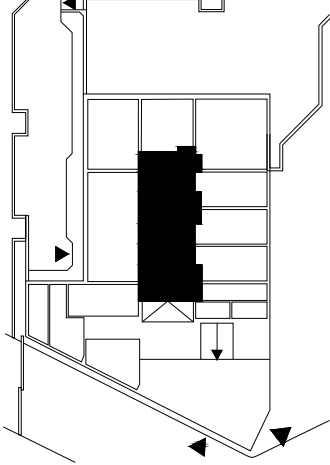
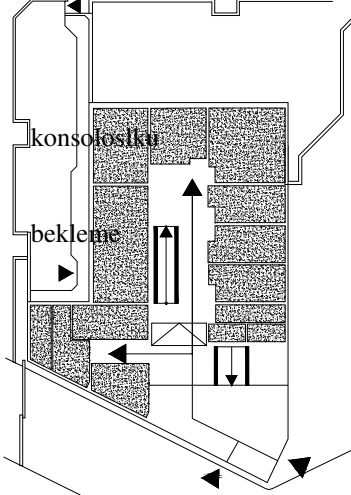
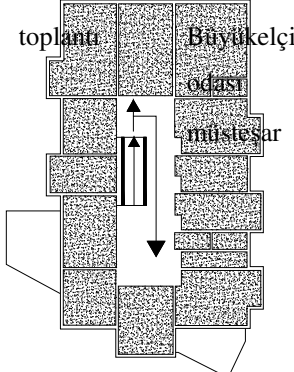
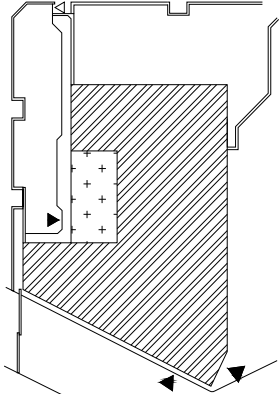

Güneybatı cephesi

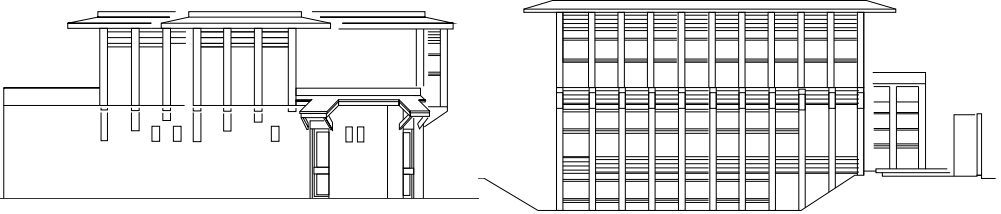
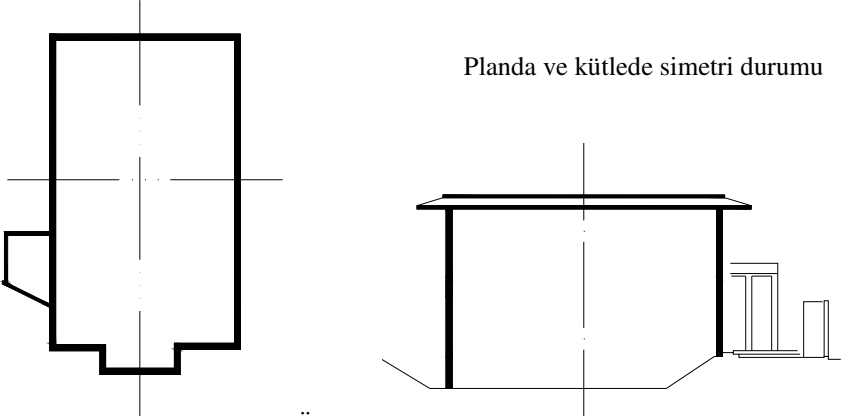

kesit

Tablo 5.23 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.KUVEYT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Merkezi organizasyon; Kat holü etrafında örgütlenen mekanlar
DOLAŞIM	 konsolosluk bekleme Zemin kat toplantı Büyükelçi odası müsteşar 1.kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Farklı girişe sahip konsolosluk bölümünün bekleme holü kançılaryanın diğer ofislerinden ayrılmıştır. + + + + AÇIK KAPALI

Tablo 5.24 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

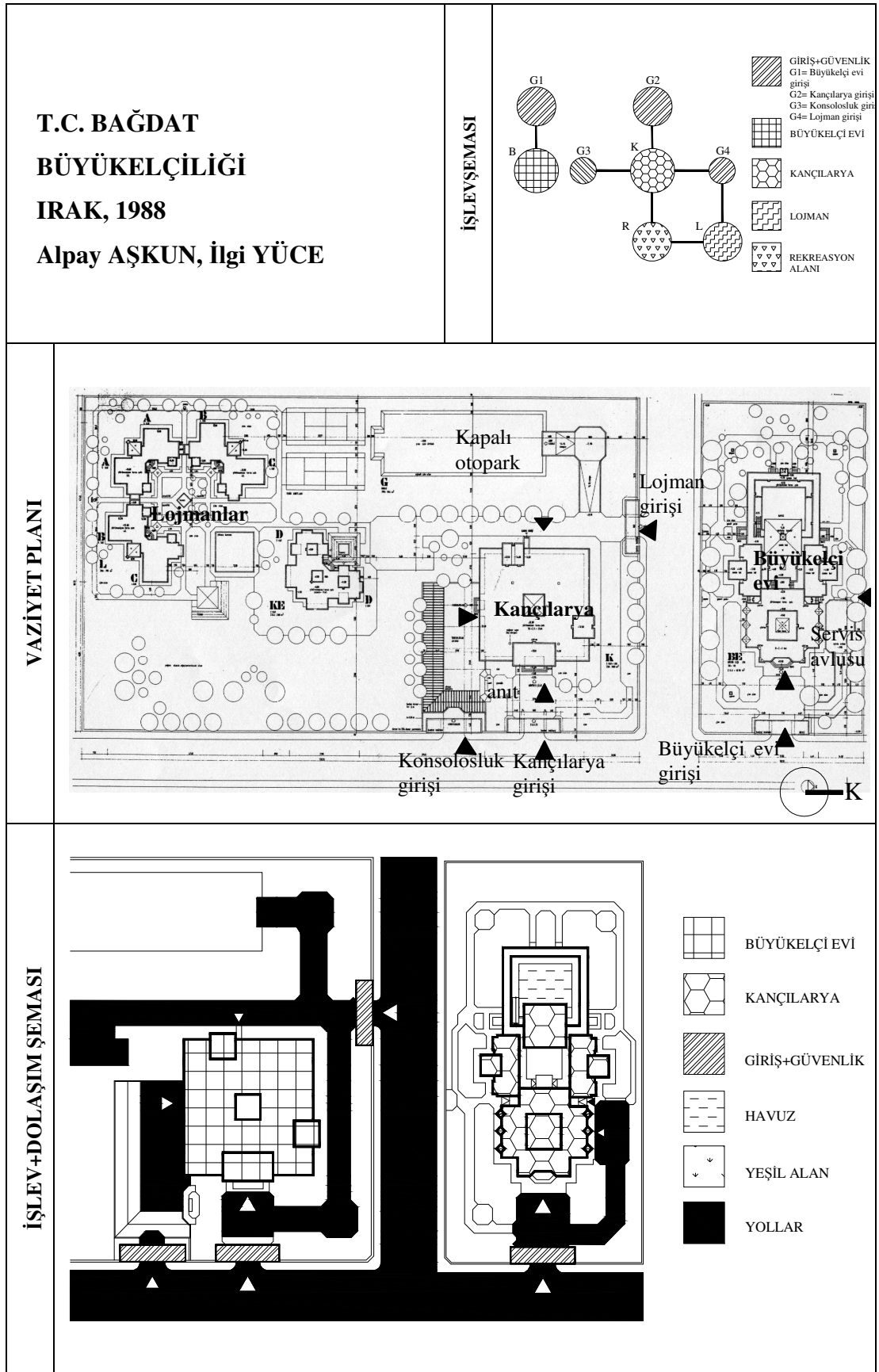
T.C.KUVEYT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Kuzeydoğu cephesi güneybatı cephesi Cepheler betonarme strüktürün yansıtılması, geniş saçak kullanımı, eğrisel çatılı üçgen çıkmlar, eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler ve ahşap kafes kullanımı ile geleneksel Türk sivil mimarlığının mekansal kodlarını taşımaktadır.
SİMETRİ/DENGE	 Planda ve kütlede simetri durumu Ön cephe Arka cephe

5.2.4 T.C.Kuveyt Büyükelçiliği

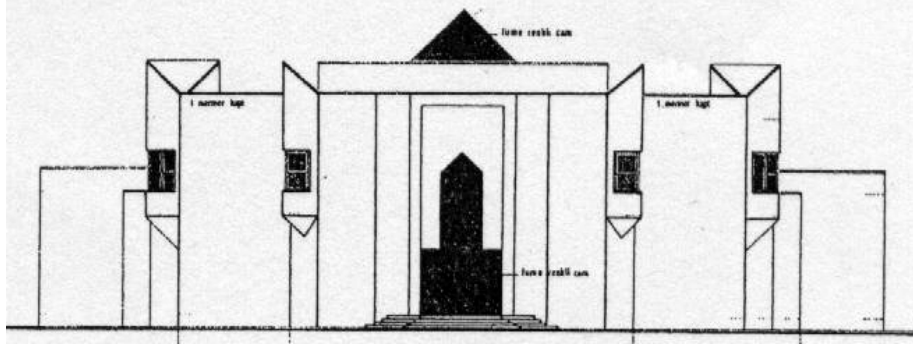
1986 yılında önerilen dört proje arasından seçilen Suat Taftalı ve Yılma Koçak’a ait T.C. Kuveyt Büyükelçiliği projesi, büyükelçi evi, kançılarya ve lojman yapılarından meydana gelmektedir. Büyük ölçüde, elçilik kompleksi için ayrılan arazinin sınırlı olması nedeniyle farklı fonksiyonlar içeren yapılar birbirlerine çok yakın bir şekilde gruplandırılmıştır. Büyükelçi evi ve kançılaryaya ait ana giriş dışında, konsolosluk bölümü ve lojmanlar için de farklı girişler düzenlenmiştir.

Büyükelçi evi giriş holü, kançılara ise kat holü etrafında gruplanan mekanlardan oluşmaktadır. Cepheler geleneksel Türk mimari formlara açık referanslar yapmaktadır. Zemin kat üzerindeki geniş saçaklı üçgen çıkmalar, kullanıcılarına ve ziyaretçilerine farklı manzara açıları sağlamaktadır. Cephelerde üçgen çıkmalarla birlikte bakır kaplama geniş saçak kullanımı, eş boyutlu düşey dikdörtgen biçimli pencereler, suni mermer sıvalı payandalar, seramik kaplama malzemesi ve ahşap kafes kullanımı da görülmektedir.

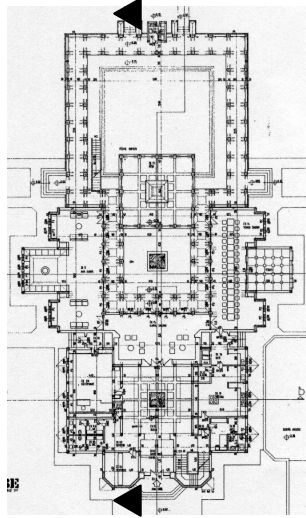
Tablo 5.25 T.C.Bağdat Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

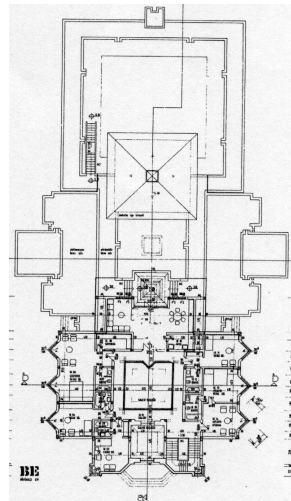
Tablo 5.26 T.C.Bağdat Büyükelçiliği büyükelçi evi

T.C.BAĞDAT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ**IRAK, 1986****Alpay AŞKUN, İlgi YÜCE**

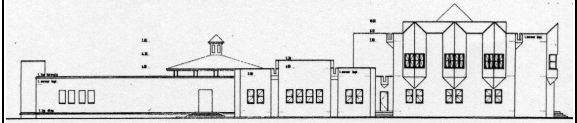
Doğu Görünüşü

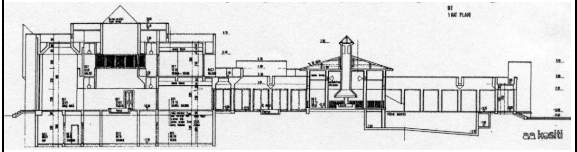
Zemin kat Planı

1.Kat Planı

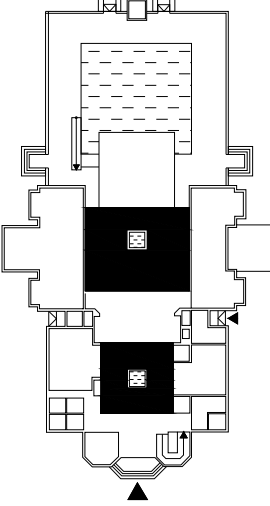
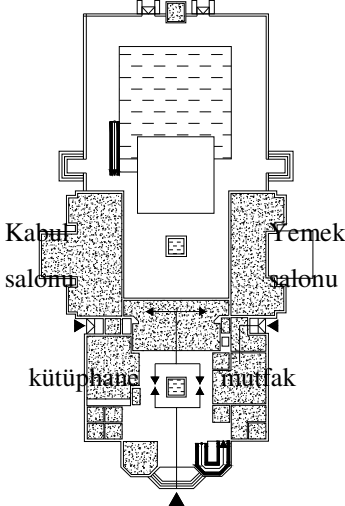
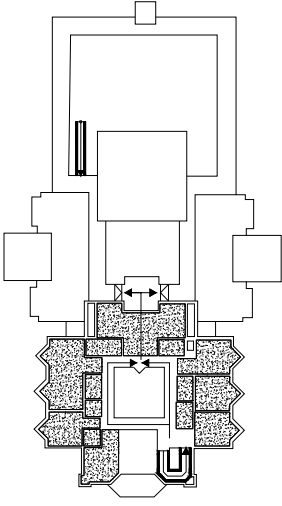
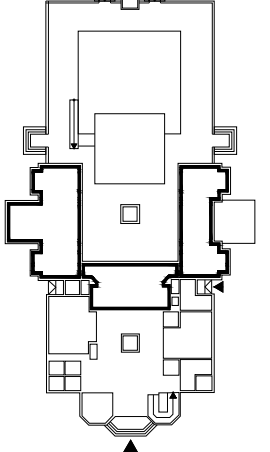

Güney Görünüşü

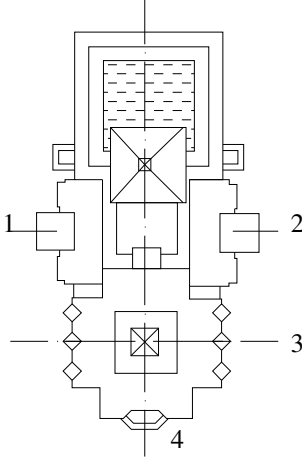
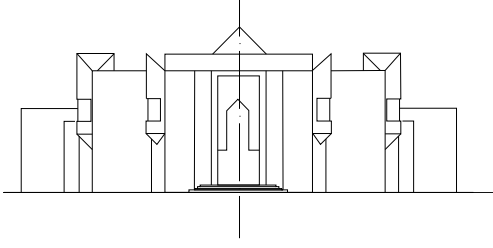
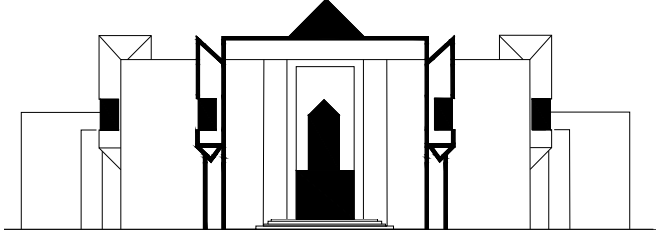

Kesit

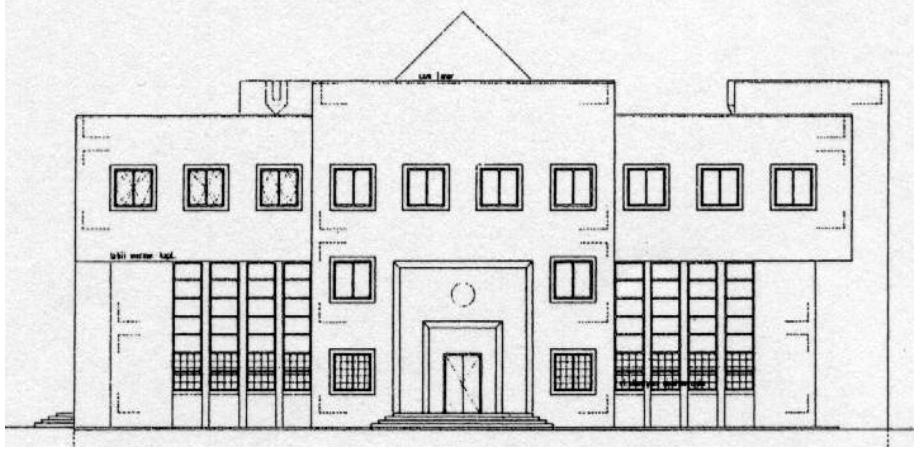
Tablo 5.27 T.C.Bağdat Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

T.C.BAĞDAT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Geleneksel Türk mimarlığının mekansal özellikleri, mekanların içerisinde havuzları da bulunan iki avlu etrafında örgütlenmesiyle kendini göstermektedir
DOLAŞIM	 Zemin kat 1.kat (büyükelçi özel bölümü)
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda yemek ve kabul salonları baskın durumdadır

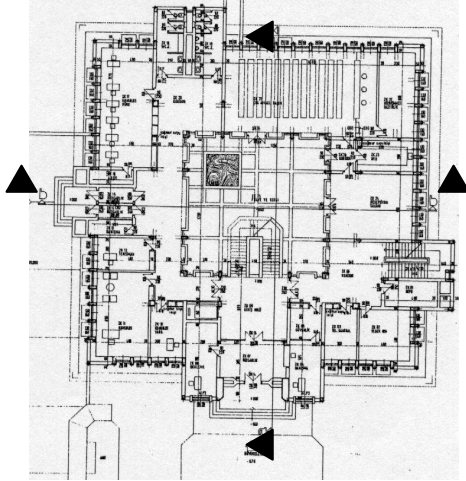
Tablo 5.28 T.C.Bağdat Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

T.C.BAĞDAT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Brezilya elçiliğinden farklı olarak, geleneksel Türk mimari formlarının bu yapıda mimarların kendi yorumlarını da katarak soyutlaştırılmış bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte cephelerde Selçuklu ve Osmanlı mimarlığının da etkileri de fark edilmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda 1, 2, 3 ve 4 yönlerinde ve ön cephede simetri durumu vardır.
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Ön cephede giriş bölümü geleneksel mimari öğelerin simetrik kullanımı ile baskın durumdadır

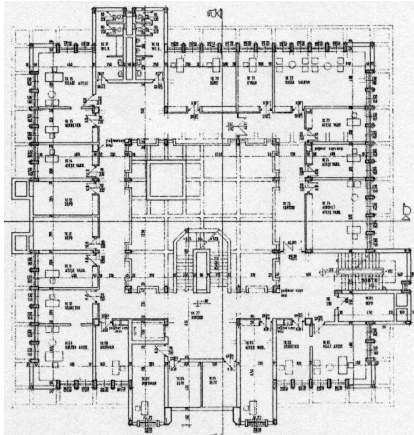
Tablo 5.29 T.C.Bağdat Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.BAĞDAT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**IRAK, 1986****Alpay AŞKUN, İlgi YÜCE**

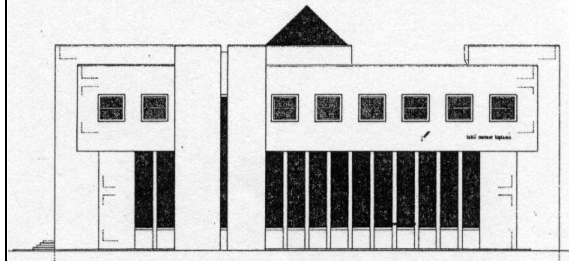
Doğu Görünüşü

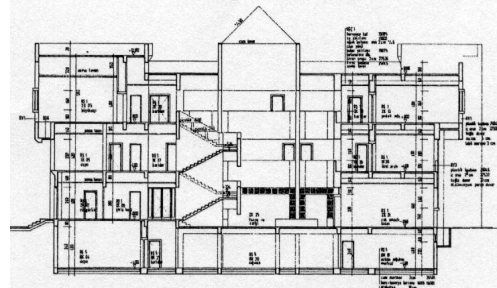
Zemin Kat Planı

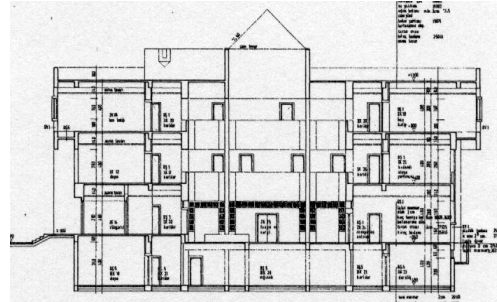
1.Kat Planı

Kuzey Görünüşü

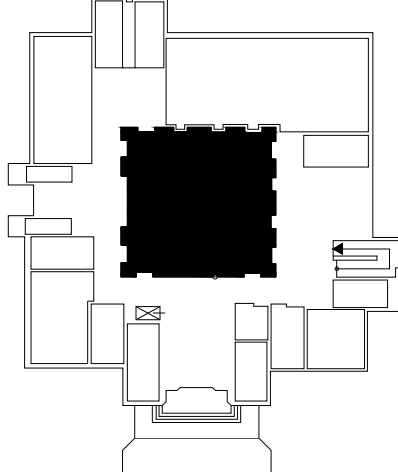
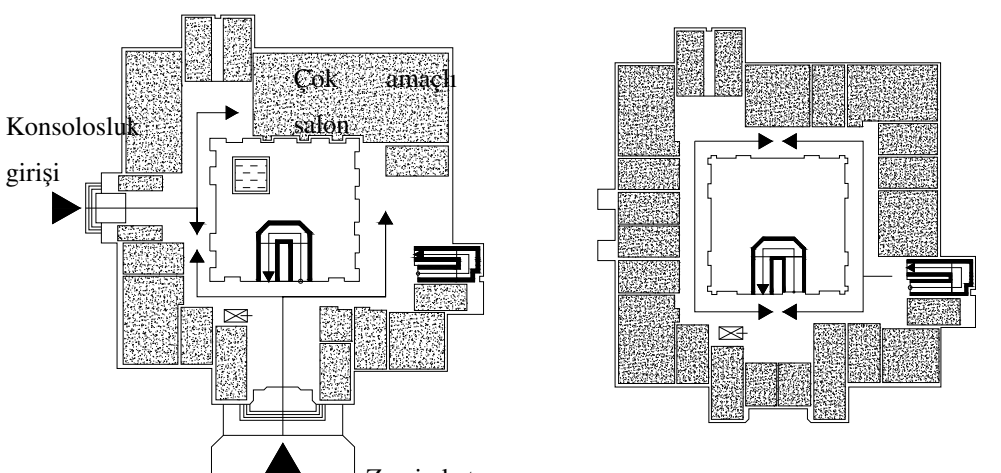
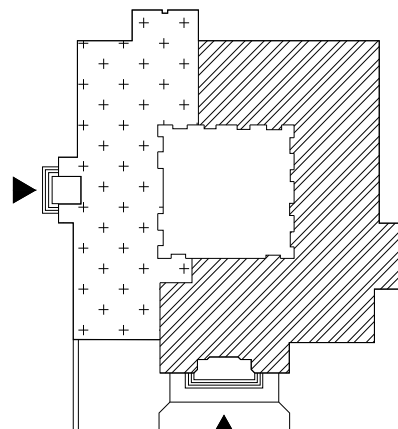

Kesit

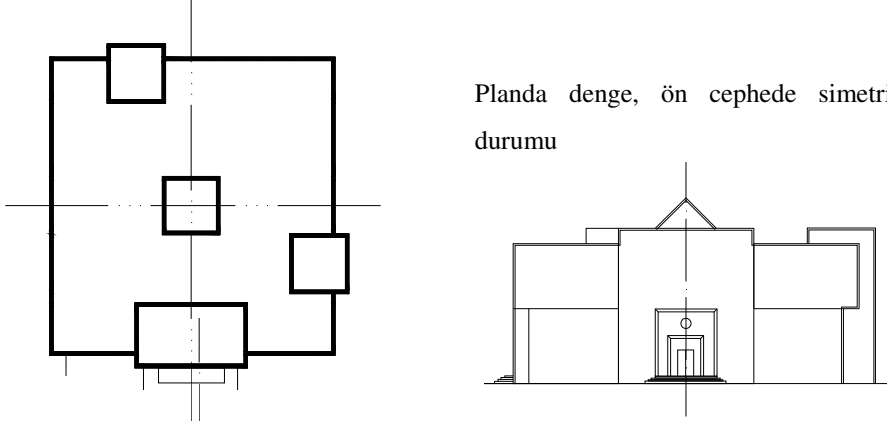

Kesit

Tablo 5.30 T.C.Bağdat Büyükelçiliği kançılara binası fonksiyon analizleri

T.C.BAĞDAT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Merkezi organizasyon; Fuaye ve sergi mekanı çevresinde örgütlenen mekanlar
DOLAŞIM	 Konsolosluk girişi Çok amaçlı salon Zemin kat 1.kat (ateşelik katı)
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Farklı girişe sahip konsolosluk bölümünün yapıdaki diğer ofislerle bağlantısını, kançılara giriş holü sağlamaktadır.

Tablo 5.31 T.C.Bağdat Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

T.C.BAĞDAT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Büyükelçi evine göre kançılarya binası daha sade ve rasyonel bir biçimde yorumlanmıştır.
SİMETRİ/DENGE	 Planda denge, ön cephede simetri durumu

5.2.5 T.C.Bağdat Büyükelçiliği

Büyükelçi evi, kançılarya ve lojmanlardan oluşan T.C. Bağdat Büyükelçiliği, tasarımı 1988 yılında mimar Alpay Aşkun ve İlgi Yüce tarafından özel olarak gerçekleştirilen bir projedir. Elçilik kompleksi için ayrılan arsa, bir yol ile ikiye bölünmektedir. Bu nedenle büyükelçilik evi bir tarafta, kançılarya ve lojmanlar ise diğer tarafta kalmıştır.

Büyükelçi evi, içerisinde havuz da bulunan iki avlu etrafında örgütlenen mekanlardan oluşmaktadır. Kançılarya yapısı ile karşılaştırıldığında cephelerde bir “ev” karakterinin taşınmaya çalışıldığı görülmektedir. Benzer şekilde fuaye ve sergi

salonu olarak da kullanılan bir avlu ve ona eklemlenen mekanlardan oluşan kançılara yapısının cepheleri ise, daha sade ve rasyonel bir biçimde yorumlanmıştır. Bununla beraber cephelerde Selçuklu mimarlığının etkilerini de görmek mümkündür.

5.3 Büyükelçilik Yapıları ve Yeni Coğrafyalar

1989'da Berlin duvarının yıkılmasıyla simgelenen sürecin sonunda SSCB'nin Aralık 1991'de kendisini feshetmesi, dünya politikasında önemli değişimlere ve yeniden değerlendirmelere neden olmuştur. SSCB ve Doğu Avrupa düzeninin dağılmasıyla birlikte, Avrasya haritası da tamamen değişmiştir. Bu çerçevede, SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Kafkasya ve Orta Asyada 8 yeni devlet (Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan) bağımsızlıklarını elde etmiştir (Aydın, 2002, s.369).

Türkiye tüm Orta Asya ve Kafkas cumhuriyetlerini tanıyan ilk ülke olmuş ve kendileriyle diplomatik ilişkiler kurmaya hazır olduğunu ilan etmiştir (Aydın, 2002, s.179). Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarının 1/5'ini işgal altında tutmasından dolayı Ermenistan hariç, tüm Orta Asya ve Kafkas cumhuriyetlerinde önce konsolosluklar açma sonra da zamanla bunları büyükelçiliklere dönüştürme kararı almıştır. Bir komşu ülkenin Bakü'de büyükelçilik açmaya hazırlandığı haberinin alınması üzerine "o güne kadar hep önde olan Türkiye'nin duayenliği kaptırmaması gerektiği" görüşü Dışişleri bürokratları tarafından iletdikten sonra, hükümet 30 Aralık 1991 tarihli kararıyla yeni cumhuriyetlerde büyükelçilik açılacağı kararını kesinleştirmiştir (Aydın, 2002, s.380).

Bu kapsamda Taşkent ve Almati Büyükelçilikleri şematik analizleriyle ve dönemin diğer büyükelçilik yapıları olan Bakü ve Washington'daki yapılarla beraber incelenecektir.

Tablo 5.32 T.C.Taşkent Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

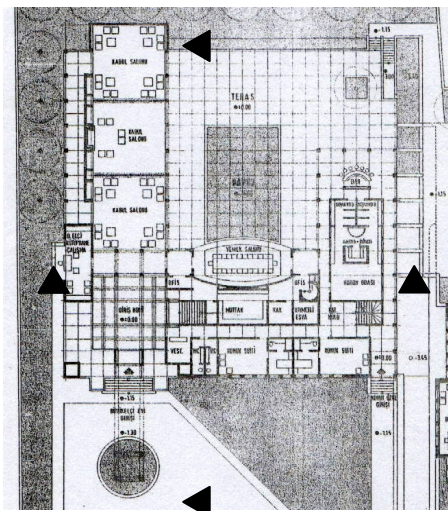
T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ ÖZBEKİSTAN, 1992-1993 Faruk EŞİM, Sualp GÜREŞÇİOĞLU	İŞLEV ŞEMASI GİRİŞ+GÜVENLİK G1= Ana giriş G2= Konsolosluk girişi BÜYÜKELÇİ EVİ KANÇILARYA REKREASYON ALANI açık oturma+yüzme havuzu+tenis kortu
VAZİYET PLANI	teras havuz Büyükelçi evi Özel konut girişi Kaçılaryaya Tenis kortu Ana giriş Konsolosluk girişi K
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	BÜYÜKELÇİ EVİ KANÇILARYA GİRİŞ+GÜVENLİK HAVUZ YEŞİL ALAN YOLLAR

Tablo 5.33 T.C.Taşkent Büyükelçiliği büyükelçi evi

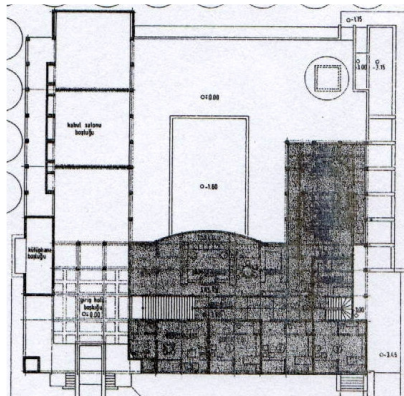
T.C.TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ

ÖZBEKİSTAN, 1992-1993

Faruk EŞİM, Sualp GÜREŞÇİOĞLU

Zemin Kat Planı

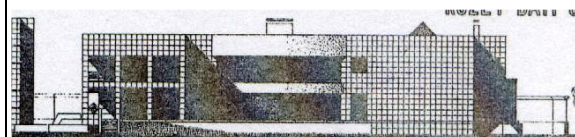
1. Kat Planı

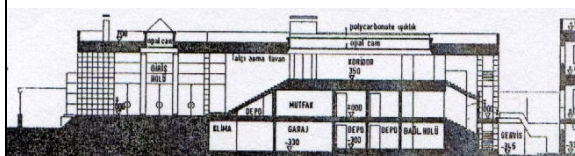
Kuzeybatı Görünüşü

Kesit

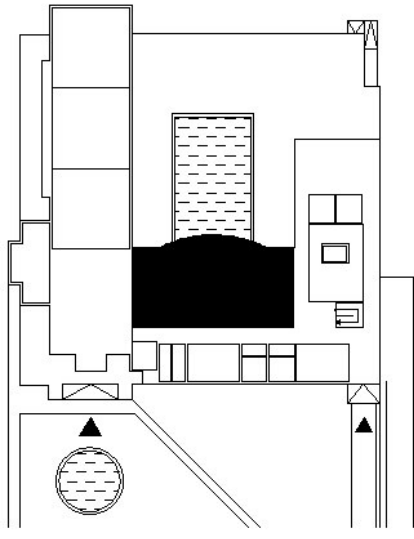
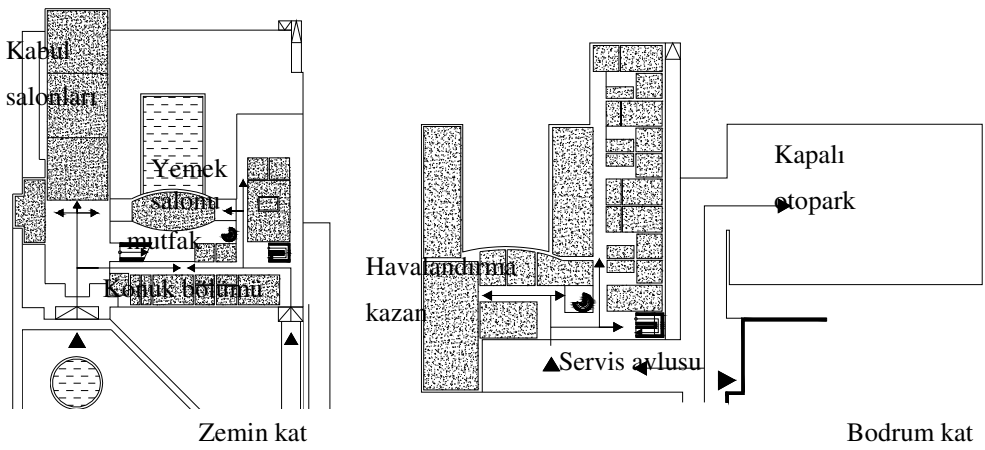
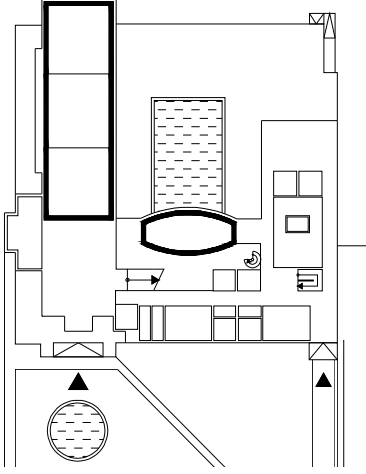

Güneydoğu Görünüşü

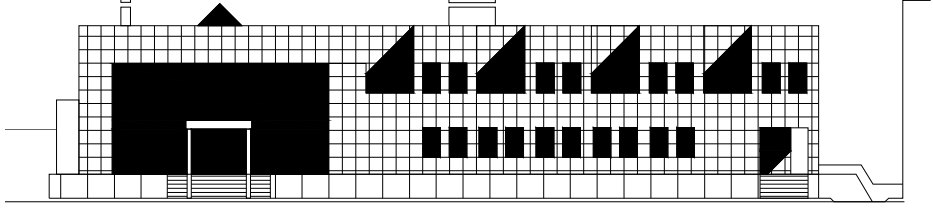
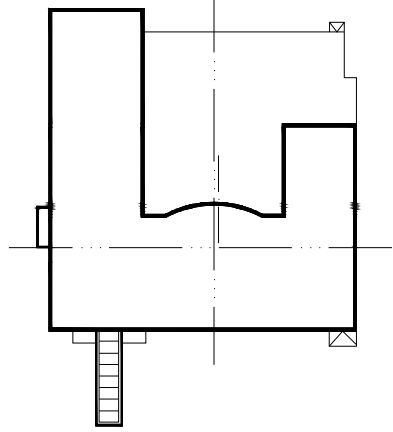
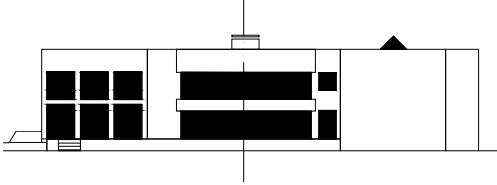
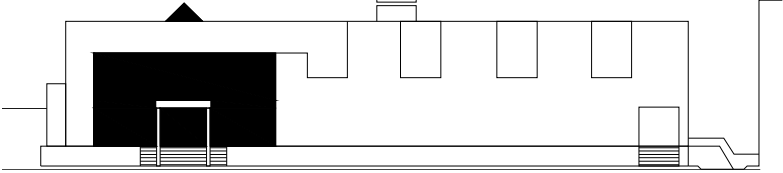

Kesit

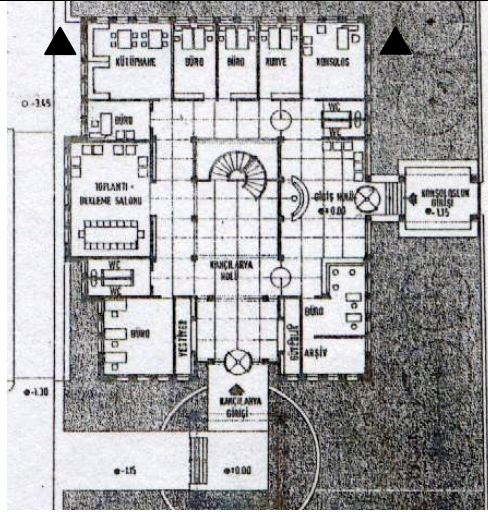
Tablo 5.34 T.C.Taşkent Büyükelçiliği büyükelçi evi fonksiyon analizleri

MEKAN ORGANİZASYONU	T.C.TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ FONKSİYON ANALİZLERİ
	 Merkezde yemek salonu ve mutfak mekanlarından oluşan ve içerisinde yüzme havuzu da bulunan avlu etrafında içe dönük mekan örgütlenmesi
DOLAŞIM	 Zemin kat Bodrum kat
PLANDA HİYERARŞİ	 Planda yemek salonu şekil, kabul salonları da büyüklük açısından baskındır ve kabul salonları baskındır.

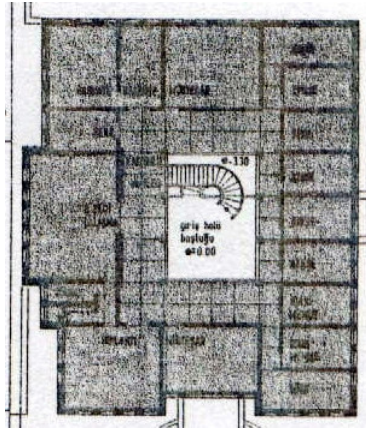
Tablo 5.35 T.C.Taşkent Büyükelçiliği büyükelçi evi biçim analizleri

	T.C.TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ BÜYÜKELÇİ EVİ BİÇİM ANALİZLERİ
CEPHE GEOMETRİSİ	 Cephelerde temel geometrik formlardan oluşan cephelerde biçimli boşluk bırakma ve üçden ıııklık görölmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda denge, arka cephede ise simetriye yakın denge durumu vardır.
KÜTLEDE HİYERARŞİ	 Cephede üstü örtölü giriş düzenlemesi ve kütlede bırakılan boşlukla giriş bölümü vurgulanmaktadır.

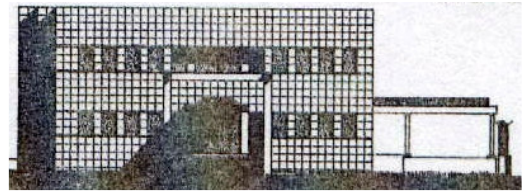
Tablo 5.36 T.C.Taşkent Büyükelçiliği kançılarya binası

T.C.TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI**ÖZBEKİSTAN, 1992-1993****Faruk EŞİM, Sualp GÜREŞÇİOĞLU**

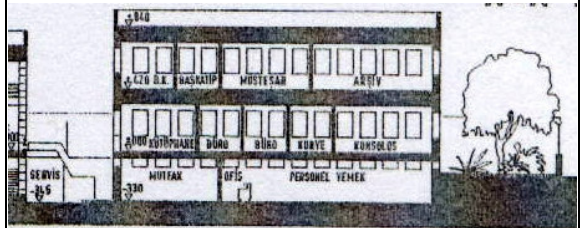
Zemin Kat Planı

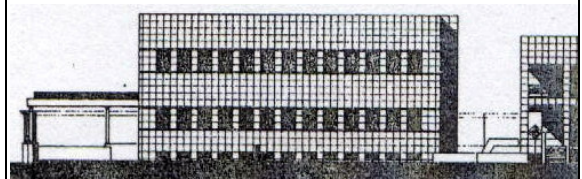
1.Kat Planı

Kuzeybatı Görünüşü

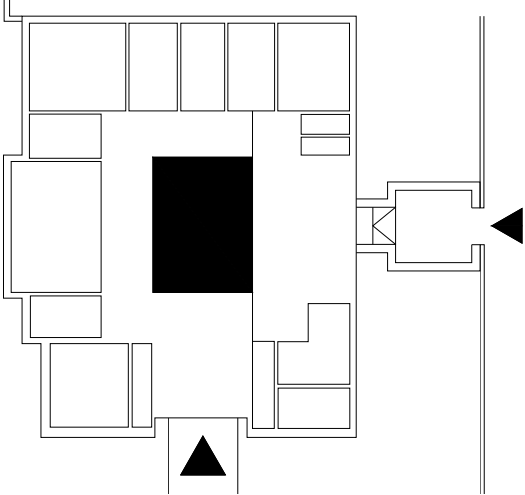
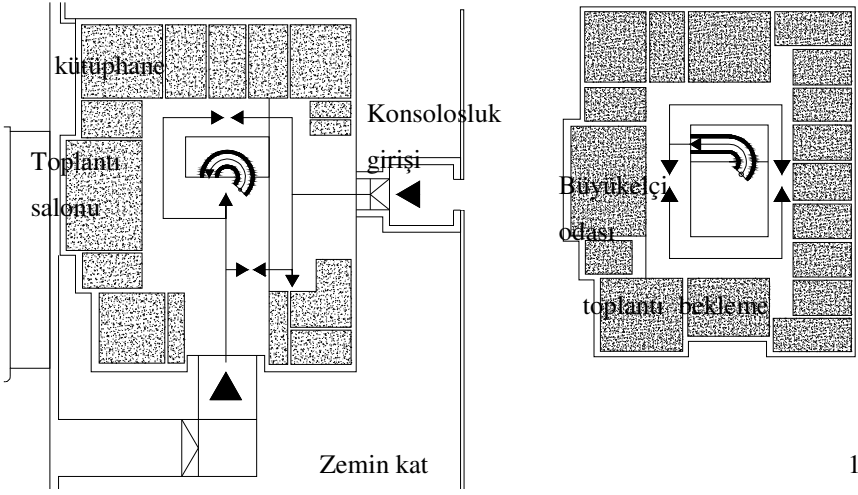
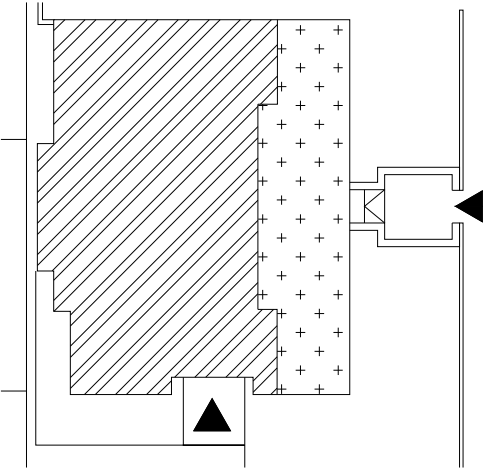

Kesit

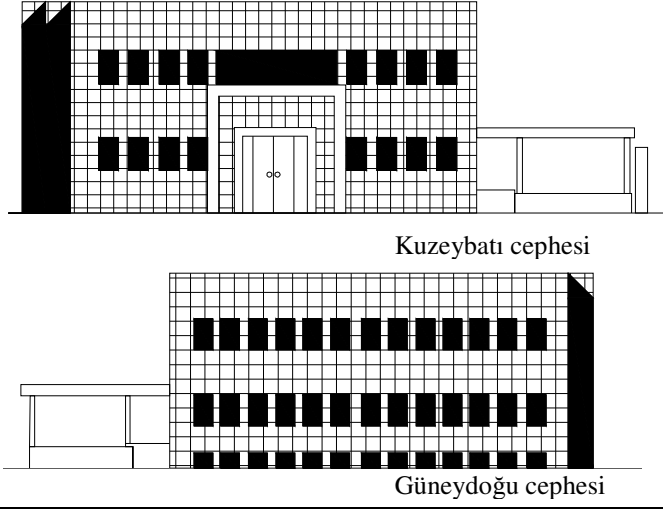
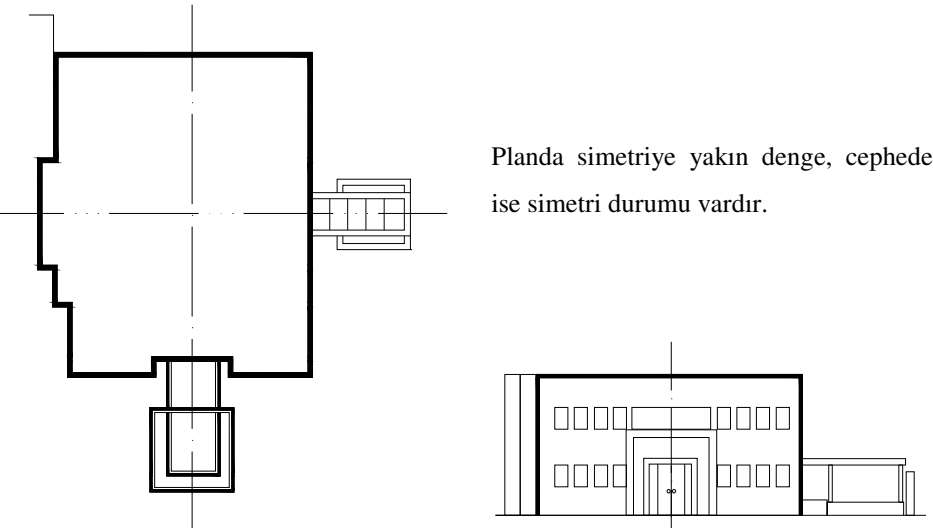

Güneydoğu Görünüşü

Tablo 5.37 T.C.Taşkent Büyükelçiliği kançılarya binası fonksiyon analizleri

T.C.TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 Merkezi organizasyon; İçerisinden merdivenle üst katlara hizmet veren kançılarya holü etrafında örgütlenen mekanlar
DOLAŞIM	 kütüphane Toplantı salonu Konsolosluk girişi Büyükelçi odası toplantı bekleme Zemin kat 1. kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Farklı girişe sahip konsolosluk bölümü kançılarya holü ile bağlantılıdır. AÇIK KAPALI

Tablo 5.38 T.C.Taşkent Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

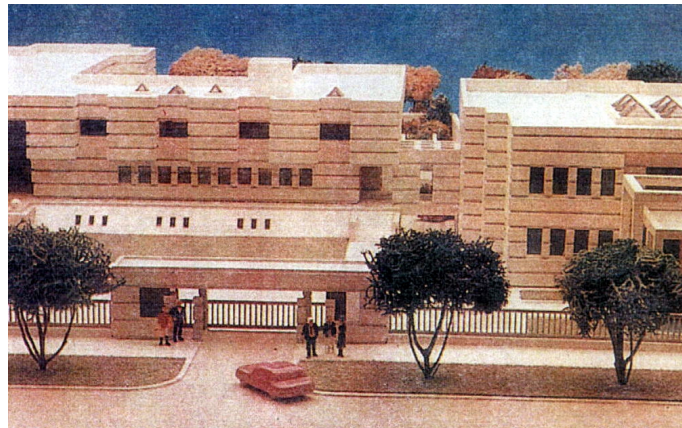
T.C.TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Temel geometrik formlardan oluşan cephelerde, ofis binası karakterine uygun biçimlenme söz konusudur.
SİMETRİ/DENGE	 Planda simetriye yakın denge, cephede ise simetri durumu vardır.

5.3.1 T.C.Taşkent Büyükelçiliği

Tasarımı, Bayındırlık Bakanlığı tarafından 1993 yılında mimar Faruk Eşim ve Sualp Güreşcioğlu'na ihale edilen T.C. Taşkent Büyükelçiliği, toplam 3615 m2 inşaat alanına sahip büyükelçi evi ve kançılarya yapılarından oluşmaktadır. Komplekste araç ve servis girişi için güvenlik ve kontrol önlemleri alınan ana girişle beraber, sadece yaya ulaşımına sahip bir konsolosluk girişi bulunmaktadır (Şekil 5.10). Büyükelçi evi bodrum katında servis avlusu olarak da hizmet veren özel kapalı

otopark ve tenis kortu altında, 13 araçlık kapalı otopark düzenlenerek araziden maksimum yararlanma sağlanmıştır.

Büyükelçi evi, içerisinde yüzme havuzu da bulunan bir avlu etrafında “U” biçiminde eklemlenen mekanlardan oluşmaktadır. Temel geometrik formlardan oluşan cephelerde, üstü örtülü düzenleme ve kütlede bırakılan boşlukla giriş bölümü vurgulanmaktadır. Kançılara yapısı ise, içerisinde merdivenle üst katlara hizmet veren kançılara holü etrafında örgütlenen mekanlardan oluşmaktadır. Farklı girişe sahip konsolosluk bölümünün diğer ofislerle bağlantısı, kançılara holü ile sağlanmaktadır. Büyükelçi evi ile karşılaştırıldığında daha sade ve simetrik düzenlemeye sahip olan cephelerde, kançılara girişi geometrik formlarla vurgulanmaktadır.

Şekil 5.10 T.C.Taşkent Büyükelçiliği Kompleksine girişi gösteren maket fotoğrafı

Projede demokratik, laik, özgürlükçü ve çağdaş Atatürk Türkiye’sinin imajını aktarma düşüncesinde olduklarını belirten mimarlar, ulusun onurunu ve kimliğini, Asyanın bu önemli kültürel ve diplomatik merkezinde yansıtmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir (Özbay, 1994, s.113). Bununla beraber Türkiye’nin Özbekistan’da ulusal temsiliyetinin, dönemin yükselen mimari eğilimlerinin kullanılarak yansıtıldığı söylenebilir.

Yapımı 1999’da tamamlanan T.C.Washington Büyükelçiliği kançılara binası ise, modern Türkiye Cumhuriyeti imajını, oryantalist cephe tavrı ve I.Ulusal Mimarlık

Üslubu karakteriyle vermeye çalışmıştır (Şekil 5.11). Washington’da çeşitli binalara dağılmış olarak hizmet veren elçilik bürolarının toplanacağı bina, birbirine camlı bir köprüyle bağlanan iki bloktan oluşmaktadır (Şekil 5.12). Bu bloklardan biri konsolosluk hizmetlerine, diğeri ise elçiliğe ilişkin düzenlenecek tören mekanlarına hizmet vermektedir (Anonim, 1999). Bina cephesinde geleneksel mimari tasarımlar kireçtaşı, tuğla, granit ve bakır gibi çeşitli malzemelerle desteklenmiş, iç mekanlarda ise, halka açık alanların döşemesinde Doğu ve Batı motifleri ile geometrik şekilde beş çeşit mermer ve ahşap kullanılmıştır (Şekil 5.13). Geleneksel Türk mimarlığı ve kültürü üzerinden çağdaş tasarımın bir örneği olarak tanımlanan binanın, mimari özellikleriyle bulunduğu çevrede de dikkat çektiği belirtilmektedir (<http://www.turkishembassy.org/embassy/images/embassybrouchures/chancery-brochure.pdf>).

Şekil 5.11 T.C.Washington Büyükelçiliği, ABD, 1999

Mimar: Shalom Baranes Associates

Bununla beraber bina tasarımının Shalom Baranes Associates adlı yabancı bir gruba verilmesi, H. Yürekli ve F. Yürekli (2000) tarafından, modern Türkiye Cumhuriyeti’nin kimliğini yabancı oryantalistlere bırakmakla eleştirilmiş, ulusal kimliğin, çelişkiyi fark etmeyi engelleyen bilinçsizlikle, Osmanlı geleneğini yinelemekte arandığı ifade edilmiştir. Benzer şekilde Vanlı (2002), yapının, “yeni Osmanlı” stilinde, yani Batılı neoklasiğe saçaklı çatı oturtması nedeniyle yapıdan ve başarılı birçok Türk mimar varken bu tasarımın yabancı mimarlara vermesinden

Şekil 5.12 İki bloğu birbirine bağlayan cam köprü

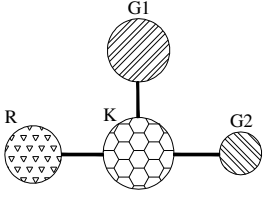
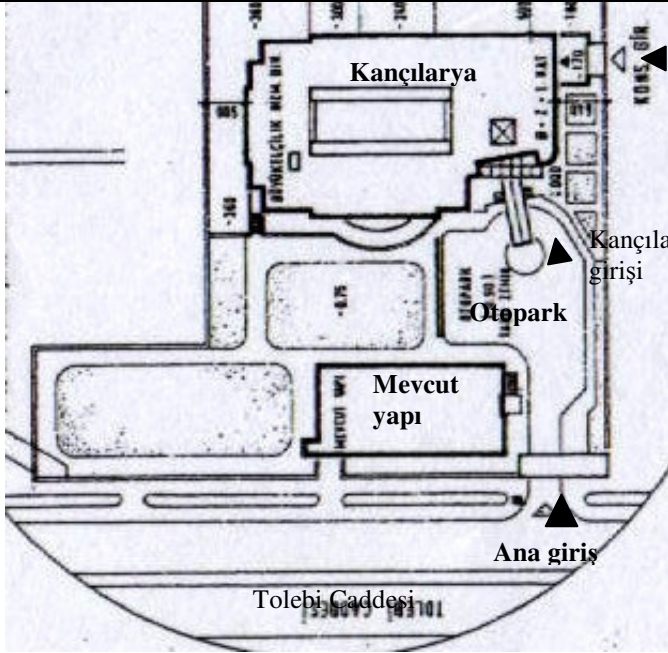
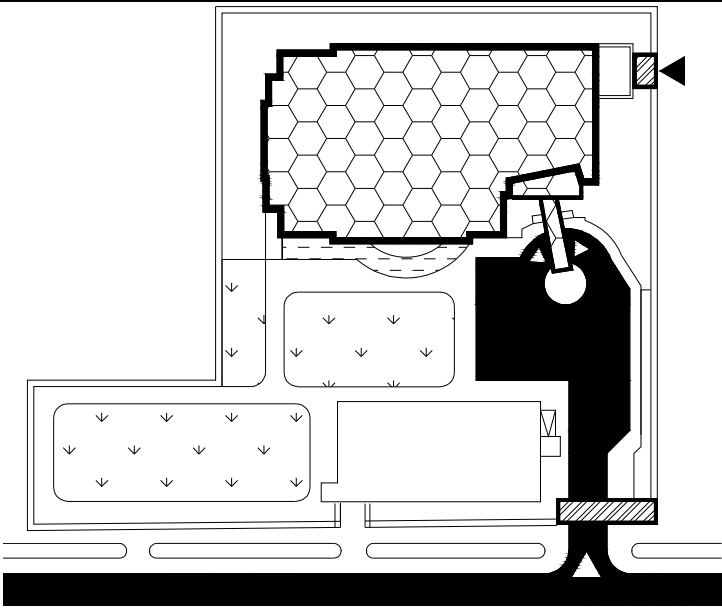

Şekil 5.13 İç mekandan görünüm

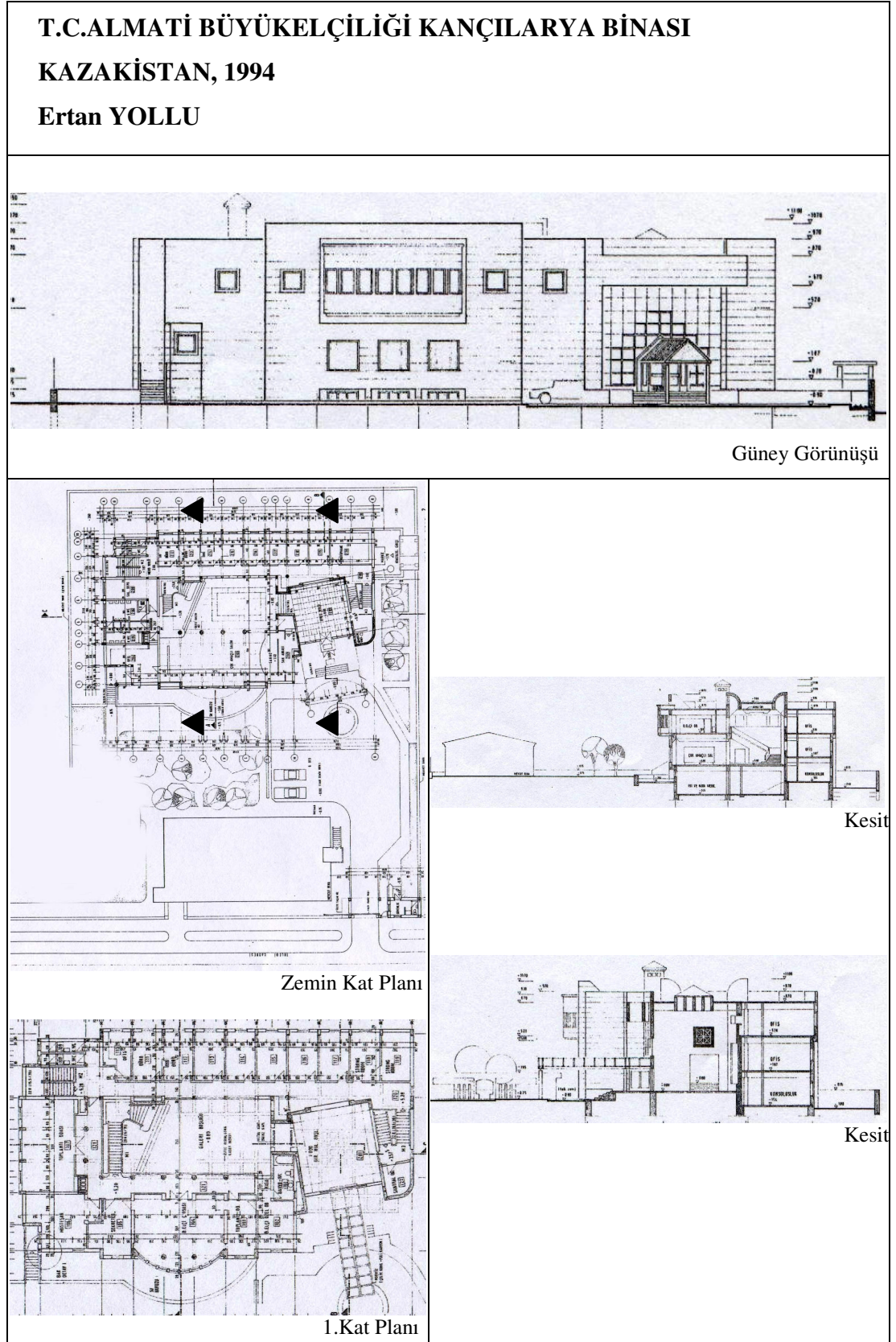
duyduğu rahatsızlığı belirtmiş, bununla beraber Tokyo elçiliğinin Kenzo Tange'ye verilmesini ise olumlu bir karar olarak gördüğüne de değinmiştir.

Diğer yandan T.C.Washington Büyükelçiliği, elçilik yapılarında ulusal kimliğin mimari temsiliyeti bağlamındaki arayışların, ev sahibi ülkeye göre farklılık göstermesine de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin Washington'da ulusal kimlik ve onun mimari ifadesinde kullanılan oryantalist yaklaşım, Çıkış'ın (2002) da ifade ettiği gibi, kendini tanımlayabilme için işe ötekini kurgulayarak başlayan Batı'nın oluşturduğu öteki üzerinden, kendini görmeye çalışma olarak değerlendirilebilir.

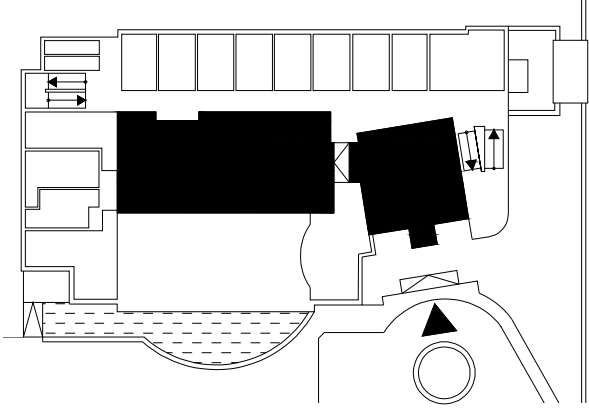
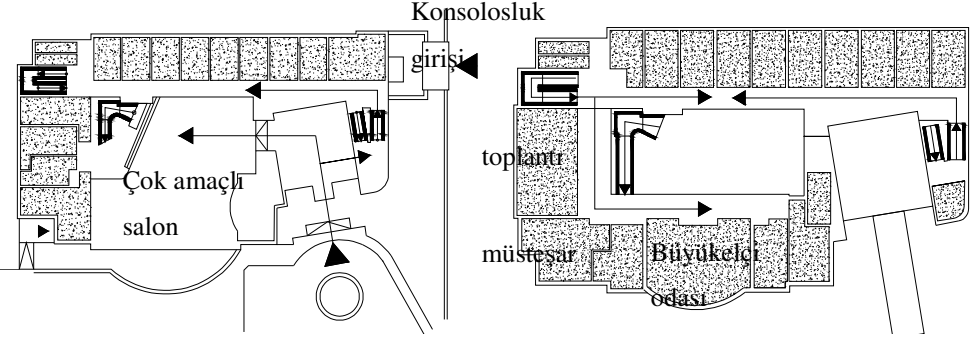
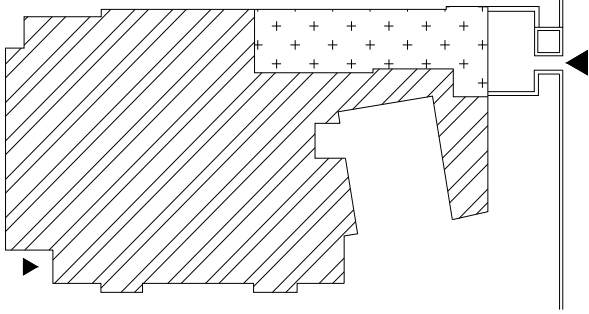
Tablo 5.39 T.C.Almati Büyükelçiliği vaziyet planı analizleri

T.C. ALMATI BÜYÜKELÇİLİĞİ KAZAKİSTAN, 1994 Ertan YOLLU	İŞLEV ŞEMASI GİRİŞ+GÜVENLİK G1= Ana giriş G2= Konsolosluk girişi KAÇILARYA REKREASYON ALANI
VAZİYET PLANI	 K
İŞLEV+DOLAŞIM ŞEMASI	 KAÇILARYA GİRİŞ+GÜVENLİK YEŞİL ALAN HAVUZ YOL

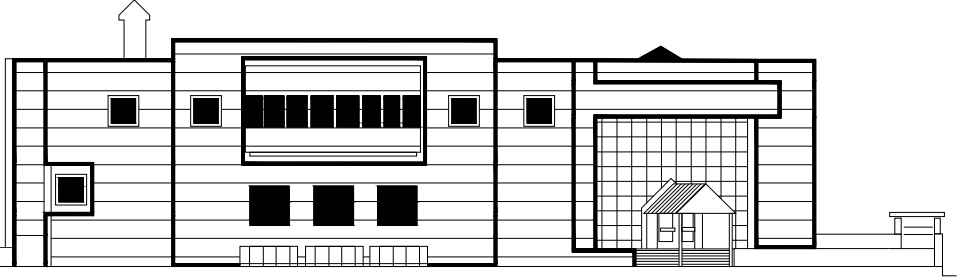
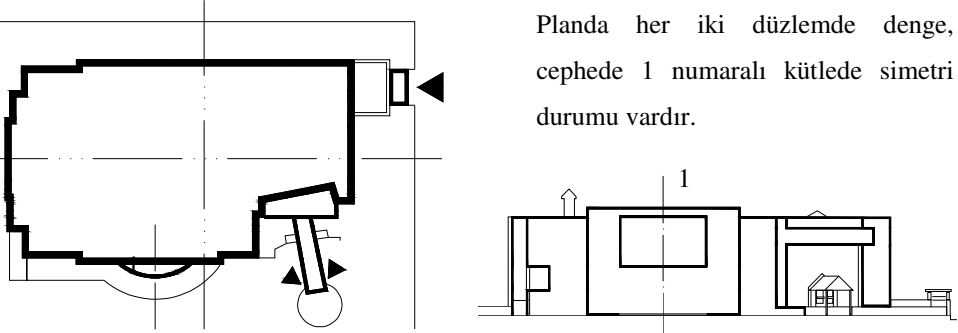
Tablo 5.40 T.C.Almati Büyükelçiliği kançılarya binası

Tablo 5.41 T.C.Almati Büyükelçiliği kaçıllarya binası fonksiyon analizleri

T.C.ALMATI BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI FONKSİYON ANALİZLERİ	
MEKAN ORGANİZASYONU	 İçerisinden merdivenle üst kata hizmet veren merkezi bir hol ve ona eklenen giriş holü etrafında örgütlenen mekanlar
DOLAŞIM	 Zemin kat 1. kat
HALKA AÇIK/KAPALI ALAN	 Farklı girişe sahip konsolosluk bölümü bodrum katta yer almaktadır. AÇIK KAPALI

Tablo 5.42 T.C.Almati Büyükelçiliği kançılarya binası biçim analizleri

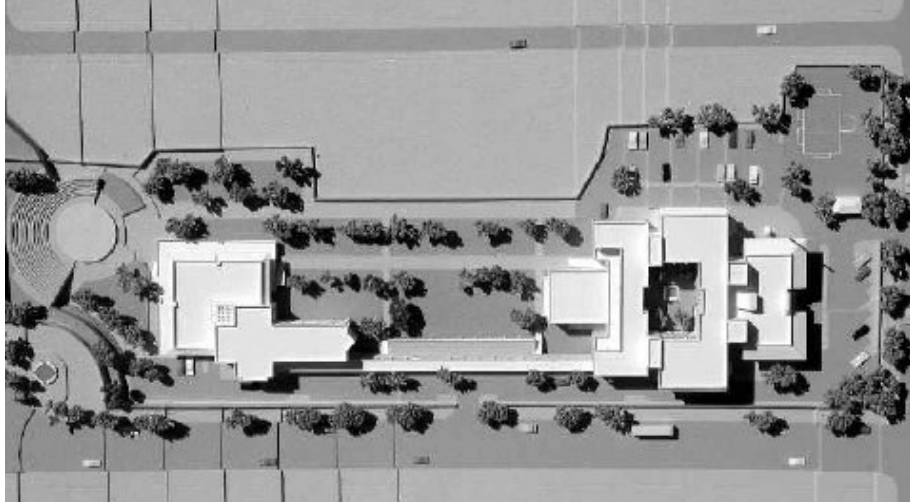
T.C.ALMATİ BÜYÜKELÇİLİĞİ KANÇILARYA BİNASI BİÇİM ANALİZLERİ	
CEPHE GEOMETRİSİ	 Temel geometrik formlardan oluşan cephelerde, geniş cam yüzeye eklemlenen üçgen alınlı giriş düzenlemesi, üçgen ışıklık ve yatay hatların vurgulanması görülmektedir.
SİMETRİ/DENGE	 Planda her iki düzlemde denge, cephede 1 numaralı kütlede simetri durumu vardır.

5.3.2 T.C.Almati Büyükelçiliği

Almati Büyükelçiliği yapıları mevcut bir yapı ve 1994 yılında Ertan Yollu tarafından projelendirilen kançılarya binasından oluşmaktadır. Esas girişe ek olarak konsolosluk girişine de sahip olan kançılarya yapısının toplam inşaat alanı 2285.80 m²'dir.

Kançılarya binası, içerisinden merdivenle üst kata hizmet veren merkezi bir hol ve yapının bütününden farklı açıda yönlendirilerek ona eklemlenen giriş holü etrafında örgütlenen mekanlardan oluşmaktadır. Farklı girişe sahip konsolosluk bölümü bodrum katta yer almakta, yapının geri kalanıyla ilişkisi sadece güvenlik ve konsolos

odası aracılığıyla sağlanmaktadır. Betonarme karkas olarak projelendirilen binanın temel geometrik formlardan oluşan cephelerinde, geniş cam yüzeye eklenilen üçgen alınlı giriş düzenlemesi, üçgen ışıklık ve yatay hatların vurgulanması görülmektedir.

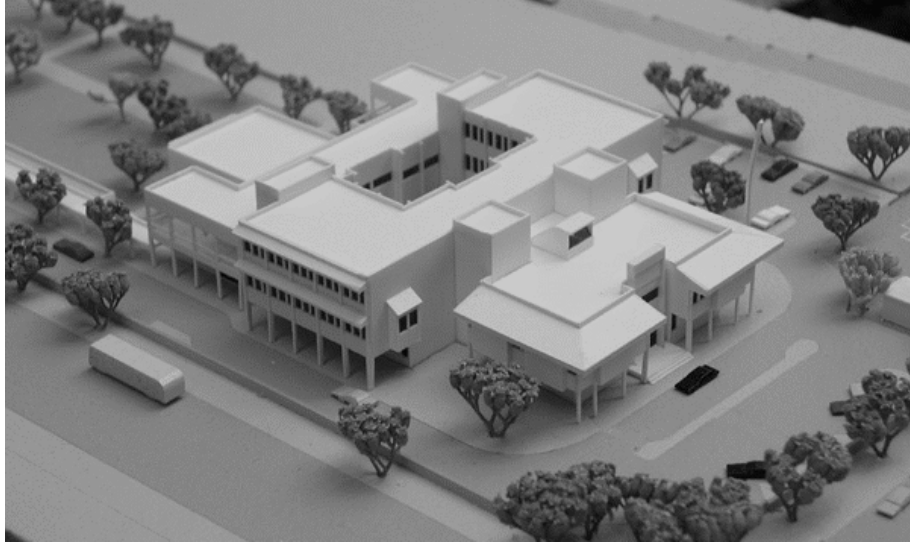

Şekil 5.14 T.C.Bakü Büyükelçiliği maket fotoğrafı

Türki Cumhuriyetlerde inşa edilen bir diğer elçilik yapısı olan Bakü Büyükelçiliği'ndeki temsiliyet ifadesinin Almatı'den farklı olduğu görülmektedir (Şekil 5.14). Bakü'deki yapılarda temsiliyet, İki ülke arasındaki kültürel yakınlık bağlamında, Azerbaycan'da Türk mimarlığına ait ifadeler görülmek isteneceği düşüncesi ve Dışişlerinin istemi doğrultusunda, Mimarı Nesrin Yatman tarafından, Türk geleneksel mimarlığına ait elemanların stilize edilmesi ve bu elemanların günümüz kullanımına uygun olarak modernize edilmesi yoluyla ifade edilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Büyükelçilik yapısının Batı ülkelerinden birinde olması durumunda, bulunduğu çevreye uyum sağlamayan, günün şartlarını taşıyan, kullanılan malzemelerle birlikte modern bir tasarımın düşünülebileceğini ifade eden mimar, böylelikle, yapının bulunduğu yere göre mimari temsiliyet ifadesinin değişebileceğine işaret etmiştir (kişisel iletişim, 25 Ağustos 2005).

2001 yılında Bayındırlık Bakanlığı'nın açmış olduğu 11 büronun katıldığı sınırlı yarışmada 1.proje olarak belirlenen komplekste, Türk mimarisindeki oranlardan yola çıkarak pencerelerdeki doluluk boşluk oranları, ebatları, cephe bölünmeleri, alçak

katlı yerlerde, büyükelçi evi tarafında ve kançılaryanın alt katlarında büyük saçaklar ve bu saçakların altında payandalar kullanılmıştır (Yatman, 2003). Özellikle kançılarya binası plan ve cephelerinde simetri hakim olmuştur (Şekil 5.15). Elçilik yapıları, ilerideki ihtiyaçlara da yanıt verecek mekansal kapasiteye sahiptir.

Şekil 5.15 T.C.Bakü Büyükelçiliği kançılarya binası

Tasarım sürecinde yerel yönetim tarafından hiçbir zorlukla karşılaşılmadığını belirten mimar, yapım süreci içerisinde değişen büyükelçilerle birlikte, büyükelçilerin özellikle dekorasyon, renk veya bahçe düzenlemesi gibi konular üzerindeki isteklerinden ve müdahalelerinden kaynaklanan sıkıntılara da değinmiştir.

BÖLÜM ALTI

SONUÇLAR

6.1 T.C. Büyükelçilik Yapılarında Ulusal Kimliğin Mimari Temsiliyeti ve Analizlerin Değerlendirilmesi

Çevre ülkelerin modernleşme süreci, Batının geçirdiği temel altyapısal süreçlerin yokluğu nedeniyle Batıdan ithal edilerek yaşanmıştır. Bu ülkelerde öncelikli çaba, Batı'nın modernleşmesini sağlayan temel altyapısal süreçlere bakılmaksızın, bu süreçler sonunda oluşan “modern siyasi yapıyı/ulus-devleti” ve ulus devletin meşrulaştırıcı temelini oluşturacak “ulusal kültür ve kimliğin” inşa edilmesi olmuştur.

Batı-dışı toplumlarda ortaya çıkan “kimlik sorunu” siyasi ve ekonomik alanları olduğu kadar, kültürel alanları ve mimarlık alanını da etkilemiştir. Mimarlık, “ulusal kimliğin” oluşturulması sürecinin önemli taşıyıcılarından biri olarak, bu kimliği temsil edecek bir ifade aracı olma işlevini yüklenmiştir. Bu aşamada büyükelçilik yapıları da, yurtdışında ulusların kimliğinin sergilenmesine fırsat veren yapılar olarak, “ulusal kimliğin mimari temsiliyeti” konusunu gündeme getirmektedir. Ulusun varlığını, kimliğini ve diplomatik amaçlarını yansıtan büyükelçilik yapıları, sadece idari bir ofis binası olarak görülmemeli, bu yapıların temsil ettiği ülkenin mimari bir kartvizitini oluşturduğu da dikkate alınmalıdır.

Bu kapsamda büyükelçilik yapılarının değerlendirilmesi ilk olarak fonksiyonel özellikleri bağlamında, ikinci olarak da, Türkiye'nin farklı tarihsel dönemlerdeki dış politikasının yanı sıra, dönemin baskın sosyal, politik, ekonomik faktörlerinin ve mimarlık ortamının, tezin üzerine oturtulduğu “mimari temsiliyet” özelinde, bu yapı tipi üzerindeki yansımaları değerlendirilecektir.

6.1.1 Büyükelçilik Yapıları Özelinde Yapılan Fonksiyon Analizlerinin Değerlendirilmesi

Büyükelçilik yapılarının işlevsel özelliklerinin belirlenmesinde, vaziyet planı ve tekil kitle incelemelerine ait fonksiyon analizlerinden yararlanılmıştır. Büyükelçilik yapılarının başkentte bulunduğu fiziksel çevre, önemli tarihi yerlere, hükümet binalarına, doğal alanlara ve diğer büyükelçiliklere yakınlığı ile tarihi özelliği bulunan yapısal ölçekteki yerleşiminin misafir ülke için bir prestij olayı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte elçilik komplekslerinin, vaziyet planı ölçeğinde yapı gruplaşmaları bazında, farklı organizasyonlara sahip oldukları gözlemlenmektedir. Bunlar:

- Ortak görsel bir karakterin ya da ilişkinin paylaşımı yoluyla gruplanan yapılar
- Kitlelerin geniş bir arazide birbirinden bağımsız olarak yerleştirilmesi
- Yapıların farklı arazilerde yerleştirilmesi

Tezin inceleme kapsamına giren yapılar içinde Yeni Delhi, Lizbon ve Varşova Büyükelçilikleri bir avlu etrafında örgütlenerek ilk gruba dahil olurken, Brezilya Büyükelçiliği yarışma projesinde bu ilişki, avlu yerine havuzla sağlanmıştır. Dolaşım özelinde, alan olarak kısıtlı bir arazide gerçekleştirilen Kuveyt, Taşkent ve Beyrut Büyükelçiliklerinde ise, bina girişlerine araçla ulaşımı sağlayan yol, bazı fiziksel değişiklikler olsa da eşdeğer nitelikler gösterecek biçimde büyükelçi evi ve kançılaryanın çevresine eklemlendiği ortak bir alan olmuştur. İkinci bir organizasyon, Lefkoşe ve Brezilya (1983) örneklerinde olduğu gibi, kitlelerin geniş bir arazide birbirinden bağımsız olarak yerleştirilmesidir. Son olarak da, yapıların farklı arazilerde yerleştirildiği görülmektedir.

Mevcut örnekler üzerinden yapılan incelemelerde, büyükelçi özel bölümü ve kançılaryaya ofislerinin genellikle, farklı fonksiyonları içermeleri ve güvenlik konusundaki endişelere bağlı olarak iki ayrı yapı olarak değerlendirildiği

görülmektedir. Tüm organizasyon biçimlerinde dikkat edilen ortak özellik, kançılara yapısında bulunan konsolosluk bölümünün halka hizmet vermesi nedeniyle, bu yapının büyükelçi evine göre ana cadde ve girişlere daha yakın bir şekilde yerleştirilmesidir.

T.C. Büyükelçilikleri Büyükelçi evi üzerinden yapılan mekan organizasyonu, dolaşım ve hiyerarşi analizleri sonucunda elçi evlerinin genellikle, giriş holü veya avlu etrafına eklemlenen mekanlardan oluşan, içe kapalı ortak bir plan şemasının kullanıldığı görülmektedir. Bu mekanlar arasında yemek ve kabul salonları, giriş holü ile direkt bağlantılı olan dominant fonksiyonlardır. Manzara ve bahçeden maksimum yararlanma sağlayacak ve farklı yoğunluktaki resepsiyonlara hizmet verecek şekilde biçimlenen mekansal özelliklerinin yanında, yapıdaki ve hatta tüm kompleksteki planlama anlayışının temsili rolünü de bu salonlar üstlenmektedir. Biri servis olmak üzere en az iki girişe sahip olan bu yapılar, Taşkent, 1986 İslamabad ve Kabil'de olduğu gibi bazı örneklerde büyükelçi özel bölümü veya misafir bölümü için de farklı girişler düzenlendiği görülmektedir. Giriş holü, kabul salonları, yemek salonu ve servis mekanları arasındaki akışkan sirkülasyon, konut özelliği nedeniyle büyükelçi özel ve konuk bölümlerinde bozulmaktadır.

Kançılara yapısı üzerinden yapılan analizler kapsamında, genellikle merkezi bir hol etrafına eklemlenen ofis mekanlarından oluşan yapının konsolosluk bölümünün, farklı bir girişle düzenlendiği görülmektedir. Bu bölümün diğer ofislerle bağlantısı kontrollü bir kançılara giriş holü veya Kuveyt, Bağdat, Almati, Beyrut ve Yeni Delhi Büyükelçiliklerinde olduğu gibi, geçiş imkanı tanımayan katı planlama ilkeleriyle kurulmuş, böylece konsolosluktan yararlanmak isteyen halkın diğer ofislere ulaşımı kontrol altına alınmış veya engellenmiştir. Planlamada özellikle büyükelçi ofisinin yeri önem taşımaktadır. Bu bölüm genellikle görece olarak ayrıcalıklı bir yere sahip olmakta ve güvenlik nedenleriyle üst katlara çekilmektedir.

Genellikle simetri veya simetriye yakın denge durumunun hakim olduğu kançılara yapısı cepheleri, mimari temsiliyet özelliğinin baskın olduğu büyükelçi evinin cephelerine göre daha sade ve rasyonel bir yoruma sahiptir. Yapılan

analizlerde, ait olduğu dönemin özelliklerine göre farklılıklar göstermekle birlikte, cephelerde genellikle, ofis binası karakterine uygun biçimlenme ve malzeme kullanımının hakim olduğu görülmektedir.

Bununla beraber büyükelçilik yapıları için güvenlik konusu, öncelikle mimari olarak yalnızca bir işlev sorunu olarak görünmesine rağmen, aynı zamanda yapının temsili rolünü büyük ölçüde etkileyen bir unsur olarak yapılan analizlerde karşımıza çıkmaktadır.

6.1.2 T.C. Büyükelçilik Yapıları Özelinde Yapılan Biçim Analizlerinin Değerlendirilmesi

Bu genel özellikler kapsamında T.C.Büyükelçilik yapılarında, “ulusal kimliğin yansıtılması” amacı temelde hep bulunmakla birlikte, dönemin değişen dış politikası ve mimari eğilimleri doğrultusunda çok farklı çizgilerde ürünler ortaya koyulmuştur. Batılılaşmanın tavizsiz bir kültür politikası olarak gündemde olduğu ve kültürel alanda da bu bağlamda yeniden yapılanma çabalarının ön plana çıktığı Erken Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Tahran Büyükelçiliği ve yazlık Büyükelçi Evi, Uluslararası Stile yönelik referanslar veren, 30’lu yıllardaki cumhuriyet yapılarının modern estetiğine sahiptir. Dekorasyon düzenlenmesinde ve binanın dış cephesinde kullanılan ve İran’ın yerel bir malzemesi olan tuğlanın diziliminde, eski Türk desenlerinden esinlenildiği belirtilen yapıda, ulusal kimliğin mimari temsiliyeti, Osmanlı/İslam geçmişinden tam anlamıyla kopan modern bir yapıda ifade edilmiştir.

1950’lere gelindiğinde ABD’nin Türkiye üzerindeki etkilerine paralel olarak mimarlık ortamında yaygınlaşan Uluslararası üslup, 1960’larda tek yaklaşım biçimi olmaktan çıkmıştır. 1960 ihtilalinin, düşünce, anlatım ve örgütlenme özgürlükleri gibi demokratik hakları genişleten bir anayasa ile sonuçlanmasıyla yaşanan kültürel liberalizmin yansımaları, mimarlıkta da etkisini göstermiştir. 80’lere kadar uzanan dönemde modernist dilin sınırları dışına taşmayan Brütalizm, Rejyonalizm, Organik Mimarlık, Organımsı Mimarlık vb. farklı eğilimleri içeren yaklaşımlar, karşılığını dönemin büyükelçilik yapılarında da bulmuştur.

Yeni Delhi, Lizbon, Bonn, Kabil, 1964 İslamabad, Varşova, Sofya ve Lefkoşe büyükelçiliklerinde çok parçalı plan tipolojisine sahip planlama anlayışıyla mekanlar iç ve dış avlularla zenginleştirilmeye çalışılmış, kare ya da dikdörtgen gibi asal geometrik formlara sahip prizmatik kitle ya da kitle grupları, yapıların araziye yayılarak alçak katlı çözümler aranması, cephelerde yatay hatlar, geniş cam yüzeyler, gölgeleme elemanları, betonarme strüktürün cephe bölümlenmesine yansıtılması ve brüt beton kullanımı gibi dönemin mimari karakteristikleri kullanılmıştır. “Türk kimliği” bu yapılarda, iç mekanda heykel, rölyef, çini gibi sanatsal elemanlara mimari öğeler olarak yer verilmesi, cephelerde ise ahşap kafes kullanımıyla ifade edilmiştir.

Bununla beraber bir diğer baskın tema olarak, tarihi prototiplere ve milli mimariye referanslarla gerçekleşen tasarımlar, yarışmalardaki projeler arasında dikkat çekmektedir. Bu bağlamda 1967 Brezilya Büyükelçiliği’nin yarışma projesi ile uygulama projesi arasında, planlama ve cephe anlayışlarındaki büyük farklılıklar görülmektedir. Yarışma projesinde, prizmanın geometrik ayrıştırılması ve çok parçalı planlama tipolojisiyle hakim olan modernist estetik, yerini orta sofalı bir planlama anlayışına bırakmıştır. Özellikle büyükelçi evindeki T şeklindeki planlamasıyla Cakarta ve orta sahanlı geleneksel oda tiplerinden yararlanan Sedat Hakkı Eldem’in Beyrut Büyükelçiliği’nde de aynı yaklaşım söz konusudur. Bu yapılar cephelerinde, plandaki taşıyıcılara göre geliştirilen, modüler düzendeki pencere dikmeleriyle düşey etki verecek şekilde bölüntülere ayrılma, geniş saçaklar, eğrisel çatılı çıkmalar, doğal taş ve ahşap kafes kullanımıyla geleneksel Türk mimarlığının görsel kodlarını taşımaktadır. 1975’te tasarımı Kenzo Tange tarafından gerçekleştirilen Tokyo Büyükelçiliği’nde “ulusal kimlik”, hem Türk hem de Japon mimari geleneğinde bulunan iç ve dış avlu etrafında biçimlenmeyle yansıtılırken, Paris Büyükelçiliği Kançılarya Binasında, ülkenin geleceğe dönük atılımını simgeleyecek çağdaş çizgiler tercih edilmiştir.

1980 sonrasında Türkiye’si, toplumsal ve kültürel yaşamın bütün alanlarında büyük bir yenilenme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmış ve mimarlık çevrelerinde

uluslararası üslup terk edilerek Postmodernizm adı altında farklı yaklaşımların sunulduğu çoğulcu bir ortam söz konusu olmuştur. Özellikle bölgesel yaklaşımın ağırlık kazandığı bu dönemde, Orta Doğu ve Arap ülkeleriyle gelişen siyasal ilişkiler mimarlığa da yansımış, Tripoli, Riyad, İslamabad, Kuveyt ve Bağdat'ta yeni büyükelçilik yapıları inşa edilmiştir. Tripoli, Riyad, İslamabad ve Bağdat'ta, kütlelerde bırakılan biçimli boşluklar ve geleneksel mimarlık öğelerinin farklı kullanımlarıyla, alışılmış kalıpları kırma anlamında, dönemin yükselen eğilimleri ve mimarın kendi özgün temsiliyet anlayışının birlikteliği bulunmaktadır. Kuveyt ve 1983 Brezilya Büyükelçiliklerinde ise mimari temsiliyetin, geleneksel mimarlığa ait mekansal ve cephesel kodların aynı şekilde kullanılarak yansıtıldığı görülmektedir.

1970'li yıllarda Türkiye'yi etkileyen uluslararası gelişmelerden biri de Ermeni milliyetçi örgütü ASALA'nın terör eylemleri olmuştur. Çok sayıda Türk diplomatın hayatını yitirmesine yol açan bu eylemler, bu dönemde Batı dünyasının desteğini açıkça yanına alamaması nedeniyle dış politikanın niteliğini 1990 sonrasında ortaya çıkan Ermeni Tasarılarına kadar etkilemekten uzak kalmış, fakat büyükelçilik yapılarında güvenlik konusunun, tasarıma yön veren bir etmen olarak daha da kuvvetlenmesine neden olmuştur. Örgütlenme şemalarından da anlaşılabileceği gibi, özellikle 1980'li yıllarla beraber vaziyet planı ölçeğinde, avlu gibi ortak bir mekan etrafında birbirine yakın olarak örgütlenen kitlelerden oluşan anlayış, bundan önceki dönemlere göre etkisini kaybetmiştir. Bu bağlamda elçilik konutu ve kançılırya yapısı arasındaki mesafenin arttırıldığı veya İslamabad Büyükelçiliği'nin(1986) ana kurgusunu oluşturan "duvar" örneğinde olduğu gibi, güvenliği ön plana çıkaran tasarım modellerinin geçerlilik kazandığı görülmektedir.

1990'larda SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Kafkasya ve Orta Asyada yeni devletler ortaya çıkmış, Türki Cumhuriyetlerle ilişkilerini geliştirmeyi amaçlayan Türkiye bu ülkelerde büyükelçilikler açma kararı almıştır. Yalın geometrik bir mimari dil kullanılarak gerçekleştirilen Taşkent ve Almatı Büyükelçiliklerinde kimlik, dönemin postmodern eğilimlerini yansıtarak, Bakü Büyükelçiliğinde ise, mimarlarının öznel yorumları ve avlu, saçak, payanda, eş boyutlu düşey pencere düzenlemeleriyle, geleneksel mimarlığa referanslar vererek kurgulanmıştır.

Geleneksel mimarlığa yapılan göndermeler en güçlü örneğini, yapımı 1999'da tamamlanan T.C.Washington Büyükelçiliği Kançılara Binasında bulmuştur. Yabancı bir firma tarafından gerçekleştirilen binanın, modern Türkiye Cumhuriyeti imajını oryantalist cephe tavrı ve I.Ulusal Mimarlık Üslubu karakteriyle vermeye çalışmıştır. Bu durum, dönemin yükselen mimari eğilimlerinin etkileri yanında, Tahran Büyükelçiliği ve New York Türk Pavyonu örneklerinde de görüldüğü gibi, elçilik yapıları mimarisinde temsiliyet arayışlarının, ev sahibi ülkeye göre farklılık gösterdiğine de işaret etmektedir. Buna göre, az gelişmiş ülkelerde, diğer bir deyişle “Doğu”da mimari temsiliyetin, ağırlıklı olarak dönemin eğilimleri aracılığıyla gerçekleştirilirken, gelişmiş ülkelerde ulusal kimlik ve onun mimari ifadesinin, “Batı”nın “Doğu”yu algıladığı şekliyle temsil edilmeye çalışıldığı söylenebilir.

Bu bağlamda Türk büyükelçilik binaları tasarım ve yapımının yabancı mimarlara verilmesi konusu gündeme gelmektedir. Fransa, Japonya ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde elçilik yapılarının ev sahibi ülkelerdeki firmalara ve tanınmış mimarlara verildiği, az gelişmiş ülkelerde ise genellikle Türk firmaları tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür. Yabancı Mimarların Türkiye Cumhuriyeti kimliğini temsiliyet biçimi, T.C.Paris ve özellikle Tokyo Büyükelçiliği’nde olumlu karşılanırken, Washington’da ağır eleştirilere hedef olmuştur.

Sonuç olarak, büyükelçilik yapılarının, küreselleşme ve onun ulus devleti yok edici etkileri ve modern mimarlığın tekdüze, anonimleştirici tutumuna rağmen, ulusların temsili için kullanılan bina tipleri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçilik Yapılarında mimari temsiliyetin, değişen politik yönelimler, dünyadaki gelişmeler ve mimari ortamda varolan eğilimlerle paralellik göstererek, çeşitli periyotlarda yeniden tanımlandığını ve farklı ifadelerle kimlik kazandığını söyleyebiliriz. Türkiye’nin yurtdışında ulusal kimliğinin mimari temsiliyeti hakkında yapılacak olan araştırmalarda, farklı dönemlerin mimarlık ortamlarının, o dönemde izlenilen dış politika, uluslararası ilişkiler ve toplumsal arka planlara bağlı olarak incelenmesinde ve bulunduğu ülkeye göre değişen mimari anlatımıyla verilmek istenen imajın değerlendirilmesinde, büyükelçilik yapıları göz ardı edilmemesi gereken örneklerdir.

KAYNAKLAR

- Akdevelioğlu, A. ve Kürkçüoğlu, Ö. (2002). İran'la ilişkiler. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (6.Baskı) içinde (648-652). Cilt:1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Alp, A.V. (2002). *Hatırlatsak mahcup olurlar mı?* 28.04.2006, <http://www.Zaman.com.tr/2002/01/13/yorumlar>.
- Alsaç, Ü. (1998). Mimarlıkta 1950 kuşağı, *Ege Mimarlık*, ?, 20-28.
- Aslanoğlu, İ. (1980). *Erken cumhuriyet dönemi mimarlığı*. Ankara: ODTÜ.
- Aslanoğlu, İ. (1992). Seyfettin Arkan ve Ankara'daki yapıları, *Arredamento Mimarlık*, 3, 95.
- Atıl, E. (1999). Osmanlı sanatı ve mimarisi. E. İhsanoğlu, (Ed.), *Osmanlı medeniyeti tarihi* içinde (447-479). Cilt:2. İstanbul: Feza Gazetecilik.
- Aydın, M. (2002). Kafkasya ve Orta Asya'yla ilişkiler. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (3. Baskı) içinde (366-438). Cilt:2. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Balamir, A. Ve Asatekin, G. (1991). Ulusal kimlik sorusu üzerine karşıt düşünceler ve konut mimarisi. *ODTÜ MFD*, 11 (1-2), 73-87.
- Balamir, A. (2003a). Mimarlık ve kimlik temrinleri I: Türkiye'de modern yapı kültürünün bir profili, *Mimarlık*, 313, 24-29.
- Balamir, A. (2003b). Mimarlık ve kimlik temrinleri II: Türkiye'de modern yapı kültürünün bir profili, *Mimarlık*, 314, 18-23.
- Bartels, O. ve Gönül, P. (2001). Berlin'deki diplomatik semtler. *XXI*, 9, 88-100.

- Başkan, S. (1999). Çağdaş Türk mimarlığında ulusçuluk ve tarih duyarlılığı, *Yapı*, 208, 58-65.
- Batur, A. (1984). Cumhuriyet döneminde Türk mimarlığı. Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi. Cilt:4. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Batur, A. (1998). 1925-1950 döneminde Türkiye mimarlığı. Y. Sey, (Ed.), *75 yılda değişen kent ve mimarlık* içinde (209-234). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Batur, A. (2001). Milli olarak adlandırılan mimari eğilimler. *Mimarlık*, 298, 42-46.
- Bilgin, İ. (1998). Modernleşmenin ve toplumsal hareketliliğin yörüngesinde Cumhuriyet'in imarı. Y. Sey, (Ed.), *75 yılda değişen kent ve mimarlık* içinde (255-268). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Bozdoğan, S. (1999). Türk mimari kültüründe modernizm: Genel bir bakış. S. Bozdoğan ve R. Kasaba, (Ed.), *Türkiye'de modernleşme ve ulusal kimlik* (2.Baskı) içinde (118-135). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Bozdoğan, S. (2002). *Modernizm ve ulusun inşası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986). İstanbul: Gelişim Yayınları.
- Büyükelçilik Yapıları*, Bayındırlık Bakanlığı, No. 83/38.
- Chiara, J.D. ve Crosbie, M.J. (Ed.). (1980). *Time-saver standards for building types* (2.Baskı). New York: McGraw-Hill Professional Publishing.
- Ching, F.D.K. (2002). *Mimarlık biçim mekan ve düzen* (2.Baskı). (S. Lökçe, Çev.). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1985)
- Çevik, A. (1999). *Batı ve Doğu kültürlerinde insan-mekan-doğa ilişkileri*. İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları.

- Çiğdem, A. (2004). Batılılaşma, modernite ve modernizasyon. U. Kocabaşoğlu, (Ed.), *Modernleşme ve batıcılık* (3. Baskı) içinde (68–81). Cilt:3. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Clark, R. H. ve Pause, M. (1985). *Precedents in architecture*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Çıkış, Ş.E. (2002). Çağdaş Türk mimarında söylem, eleştiri ve söylemin eleştirisi. *Arredamento Mimarlık*, 3, 120-126.
- Dereboy, İ. F. ve Dereboy, Ç. (1997). Batılılaşma ve kimlik direnci – Psikososyal bir yaklaşım. N. Bilgin, (Ed.), *Cumhuriyet, demokrasi ve kimlik* içinde (409-430). (basım yeri?).
- Deren, S. (2004). Kültürel batılılaşma. U. Kocabaşoğlu, (Ed.), *Modernleşme ve batıcılık* (3. Baskı) içinde (382–402). Cilt:3. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Diplomatik ilişkiler hakkında Viyana Sözleşmesi*, (b.t). 4 Eylül 2005, http://www.un.org.tr/doc_pdf/Diplomatik%20İliskiler%201961.pdf.
- Eldem, S. H. (1939). Milli mimari meselesi. *Arkitekt*, 220-223.
- Emir, D. (1998). Mimarlıkta 1950 kuşağı. *Ege Mimarlık*, 3, 17.
- Erhan, Ç. (2002). ABD ve NATO'yla ilişkiler. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (6.Baskı) içinde (522-575, 681-715). Cilt:1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Esendal, M. Ş. (1999). *Tahran anıları ve düşsel yazılar*. Ankara: Bilgi Kitabevi.
- Fırat, M. ve Kürkcüoğlu, Ö. (2002). Arap devletleriyle ilişkiler. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (6.Baskı) içinde (784-795). Cilt:1. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Fırat, M ve Kürkçüoğlu, Ö. (2002). Orta Doğu'yla ilişkiler. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (3.Baskı) içinde (124-156). Cilt:2. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Franck, O.A. (2004). Ernst A. Egli: Erken Cumhuriyet Dönemi mimarı ve eğitimcisi 1930-1936. *Arredamento Mimarlık*, 3, 110-119.
- Göker, S. (1994). Tokyo'da TC Büyükelçilik binası. *Arredamento-Dekorasyon*, 64/11, 74-76.
- Göle, N. (2004). Batı dışı modernlik: Kavram üzerine. U. Kocabaşoğlu, (Ed.), *Modernleşme ve batıcılık* (3. Baskı) içinde (56-67). Cilt:3. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gregory, R. (1997). White Heat. *Review*, 10, 61-64.
- Güvenç, B. (2003). *Türk kimliği* (7.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güzer, A. (1996). Türkiye mimarlar haritası. *Mimarlık*, 272, 44-47.
- İnsel, A. (1999). Cumhuriyet döneminde otoritarizm. Z. Rona, (Ed.), *Bilanço 1923-1998* içinde (35-46). Cilt:1. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- İrez, F. ve Aksu, H. (1992). *Boğaziçi sefarethaneleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (1999). Türkiye'de siyasal rejimin evrimi ve yasama sistemi. Z. Rona, (Ed.), *Bilanço 1923-1998* içinde (95-110). Cilt:1. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Karabey, H. (1979). T.C. Paris Büyükelçiliği kançılarya binası, *Çevre*, 6, 33-38.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1998). *Zoraki diplomat*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Kazmaoğlu, M. ve Tanyeli, U. (1986). 1980'li yılların Türk mimarlık dünyasına bir bakış. *Mimarlık*, 2, 31-49.
- Kocabaşoğlu, U. (Ed.). (2004). *Modern Türkiye'de siyasi düşünce; modernleşme ve batıcılık* (3. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kotran, E. (1971). *Türkiye'de mimarlık hareketleri ve eleştirisi 1950-1960*. Ankara: ODTÜ
- Köksal, A. (2002). Türkiye mimarlığında modernleşme ve ulusalcılık. *Arredamento Mimarlık*, (7-8), 88-91.
- Loeffler, J. C. (1998). *Architecture of diplomacy: Building America's embassies*. New York: Princeton Architectural Press.
- Melek, F. (1994). *Hepsi geldi geçti*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Oran, B. (2002a). 1923 -1939 Görelî özerklik-I dönemin bilançosu. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (6.Baskı). Cilt:1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oran, B. (2002b). 1980-1990 küreselleşme ve etkileri. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (6.Baskı). Cilt: 2. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Osmay, S. (1998). 1923'ten bugüne kent merkezlerinin dönüşümü. Y. Sey, (Ed.), *75 yılda değişen kent ve mimarlık içinde* (139-154). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Öymen, O. (2005). *Ulusal çıkarlar; küreselleşme çağında ulus-devleti korumak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özbay, A. (2004). Mimarlığın uyarçası: Yeni İsviçre Büyükelçiliği Ankara. *Yapı*, (273), 68-74.

Özbay, A. (Ed.). (1994). *4. ulusal mimarlık sergisi ve ödülleri*. Ankara: Ajans-Türk matbaacılık sanayi A.Ş.

Özbay, H. (2004). Onsekiz yıllık öykü: TC İslamabad Büyükelçiliği. *Arredamento Mimarlık*, 4, 81-85.

Özer, B. (1966). T planı ve çağdaş mimarimiz, *Mimarlık*, 5, 15-18.

Powell, K. (2000). Englishmen abroad. *Review*, (5), 54-59.

Sargın, G. A. (2001). *Şevki Vanlı düşünceler ve tasarımlar*. Ankara: İşkur Matbaa.

Sargın, G.A. (2002). *Ankara'nın kamusal yüzleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sayar, Y. (1998). *Modern Türk mimarlığının seküler Türk kimliğinin oluşum sürecindeki rolü: Mimari proje yarışmaları (1933–1950)*. İzmir: Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi).

Sayar, Y. (2004). Türkiye’de mimari proje yarışmaları 1930-2000: Bir değerlendirme. *Mimarlık*, (320), 29-36.

Sayın, Ö. (1997). Batı kültürel merkezîyetçiliği ve etkileri. N. Bilgin, (Ed.), *Cumhuriyet, demokrasi ve kimlik içinde* (95–100). (basım yeri?).

Sheridan, C. (2004). *Sade Türk kahvesi*. (Z. Güden, Çev.). İstanbul: Arion Yayınevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 1926)

Swedish architecture representing Sweden, (b.t). 12 Eylül 2005, http://www.sfv.se/cms/showdocument/sfv/engelska/Long_arti195.pdf.

Şantiye Kent, (b.t). 1 Kasım 2005, http://www.cankaya-bld.gov.tr/cankaya_santiye.asp.

- Şengün, H. T. (1999). *Çağdaş Türkiye mimarlığında aidiyet sorunu*. İstanbul: Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Şimşir, B. (1999). Dış ilişkiler bakımından Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı. Z. Rona, (Ed.), *Bilanço 1923-1998 içinde* (367-379). Cilt:1. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Şimşir, B. (1988). *Ankara...Ankara bir başkentin doğuşu*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Şimşir, B. (1996). *Bizim diplomatlar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi
- Tankut, G. (1993). *Bir başkentin imarı*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Tanpınar, A.H. (1979). *Beş Şehir*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tanyeli, U. ve Kazmaoğlu, M.(1986). 1980'li yılların Türk mimarlık dünyasına bir bakış. *Mimarlık*, 2, 31-49.
- Tanyeli, U. (1990). Soluklu bir usta üzerine, *Arredamento Dekorasyon*, 9, 78-83.
- Tanyeli, U. (1992). Seyfi Arkan: Bir direnme öyküsü, *Arredamento Mimarlık*, 3, 88-94.
- Tanyeli, U. (1999). Türkiye'de modernleşme ve vernaküler mimari gelenek: Bir cumhuriyet dönemi ikilemi. Z.Rona, (Ed.), *Bilanço 1923-1998 içinde* (283-290). Cilt:1. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tarman, M.K. (1990). 1950'lerde Türkiye: Renksiz ve tezatsız, *Arredamento Mimarlık*, 6, 92-96.
- Tekeli, İ. (1993). Postmodernizm tartışmaları üzerine düşünceler. *Ege Mimarlık*, 4, 60-64.

Tekeli, İ. (1998a). Türkiye’de cumhuriyet döneminde kentsel gelişme ve kent planlaması. Y. Sey, (Ed.), *75 yılda değişen kent ve mimarlık* içinde (1-24). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Tekeli, İ. (1998b). Atatürk Türkiye’sinde kentsel gelişme ve kent planlaması. *Arredamento Mimarlık*, 10, 61-63.

Tekeli, İ. (1999). Bir modernleşme projesi olarak Türkiye’de kent planlaması. S. Bozdoğan ve R. Kasaba, (Ed.), *Türkiye’de modernleşme ve ulusal kimlik* (2.baskı) içinde (136-152). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekeli, İ. (2004). Türkiye’de siyasal düşüncenin gelişimi konusunda bir üst anlatı. U. Kocabaşoğlu, (Ed.), *Modernleşme ve batıcılık* (3. Baskı) içinde (19–42). Cilt:3. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tekeli, İ. ve İlkin, S. (1997). *Mimar Kemalettin’in yazdıkları*. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı.

Temmuz 1983, (b.t), 10 Kasım 2005, [http://www.byegm.gov.tr /YAYINLARIMIZ/ayintarihi/1983/temmuz1983.htm](http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/ayintarihi/1983/temmuz1983.htm).

The Turkish Embassy ambassador’s residence, (b.t). 27 Ekim 2005, [http:// www.Turkishembassy.org/index.php?option=com_content&task=view&id=197&Itemid=200](http://www.Turkishembassy.org/index.php?option=com_content&task=view&id=197&Itemid=200).

Turkish Embassy, (b.t). 8 Mayıs 2006, <http://www.turkishembassy.org/embassy/images/embassybrouchures/chancery-brochure.pdf>.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarihçesi, (b.t). 9 Eylül 2005, http://www.mfa.gov.tr/MFA_tr/Bakanlik/DisisleriBakanligiTarihcesi/Bakanlik_Tarihce.htm.

T.C. İslamabad Büyükelçiliği Mimarlık Yarışması, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, Ankara.

Uzgel, İ. (2002). ABD ve NATO'yla ilişkiler. B. Oran, (Ed.), *Türk dış politikası* (3.Baskı) içinde (243-281). Cilt: 2. İstanbul: İletişim Yayınları.

Vanlı, Ş. (1990). Düşündüklerimiz yaptıklarımız. *Yapı*, 100, 32-44.

Vanlı, Ş. (2002). *Mimarlık sevgilim* (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Vanlı, Ş. (1996). 1980'ler Türkiye'sinde mimarlık, *Arredamento Mimarlık*, 6, 102-109.

Yarışmalar Dizini, (b.t). 20 Kasım 2005, <http://www.mimarlarodasiankara.org/yarismalardizini/>.

Yatman, N. (2003). Türk Bakü Büyükelçiliği Binası'nın yarışma sonrasının öyküsü. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni*, 14, 52-53.

Yürekli, H, ve Yürekli F. (2000). Mimarlık bilgisi ve aktarımın serüveni. *Mimarlık*, 291, 42-44.

Zelef, H. (2003). *A research on the representation of Turkish national identity: Buildings abroad*. Ankara: (Yayımlanmamış doktora tezi).

Anonim (1939). Türkiye Cumhuriyeti Sefarethanesi (Tahran). *Arkitekt*, 7-8, 145-149.

Anonim (1934). Bağdat'ta Türk Elçiliği binası. *Arkitekt*, 9-10, 257-274.

Anonim (1939). Türkiye Cumhuriyeti Yazlık Sefaret Binası. *Arkitekt*, 7-8, 150-152.

Anonim (1962). Türkiye Cumhuriyeti Yeni Delhi Büyükelçilik Binası mimari proje müsabakası. *Arkitekt*, 31/309, 163-168.

Anonim (1964). T.C. Lizbon Büyükelçilik binası, *Arkitekt*, 22-27.

Anonim (1965). T.C. Lizbon Büyükelçilik binası, *Mimarlık Dekorasyon*, 53, 93-95.

Anonim (1967). Varşova büyükelçilik binası, mimari proje yarışması, *Arkitekt*, 6, 18-24.

Anonim (1967). Brezilya'da büyükelçilik mimari proje yarışması, *Arkitekt*, 6, 33-38.

Anonim (1968). Proje değerlendirilmesinde tahayyülün (image) yeri ve Beyrut Elçiliği örneği, *Mimarlık*, 4, 9-15.

Anonim (1968). Sofya Türk büyükelçilik binası mimari proje yarışması, *Arkitekt*, 2, 84-88.

Anonim (1980). T.C. Lefkoşe Büyükelçiliği binaları kompleksi, *Arkitekt*, 49/378, 43-46.

Anonim (1982). *Sedad Hakkı Eldem: Büyük konutlar*. Yaprak Kitabevi: Ankara.

Anonim (1983). *Sedad Hakkı Eldem: Elli yıllık meslek jübilesi*. Mimar Sinan Üniversitesi: İstanbul.

Anonim (1989). Bir mimar: Alpay Aşkun, *Mimarlık*, 1, 66-75.

Anonim (1994). *Resmi Gazete*, 21982.

Anonim (1999). Washington'daki yeni Türkiye Büyükelçiliği binası, *Yapı*, 211, 28.

Anonim (2001). Israeli Embassy. *I'Arca*, 165, 46-47.